

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**MÜSTECABİZÂDE ESAT ADİL' İN HAYATI VE ESERLERİ
ÜZERİNDE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sema UĞUR KINAY

Balıkesir, 2012

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**MÜSTECABİZÂDE ESAT ADİL' İN HAYATI VE ESERLERİ
ÜZERİNDE BİR İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sema UĞUR KINAY

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mustafa Özsarı

Balıkesir, 2012

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 200812511006 numaralı Sema UĞUR KINAY' ın hazırladığı “ **Müstecabizâde Esat Adil'in Hayatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme**” konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 06.03.2012 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/~~OY ÇOKLUĞU~~ ile karar verilmiştir.

Başkan..... İmza.....

Unvanı, Adı-Soyadı

Prof. Dr. Ali Duymaz

Üye..... İmza.....

Unvanı, Adı-Soyadı (Danışman)

Doç. Dr. M. İ. ÖZTARCI

Üye..... İmza.....

Unvanı, Adı-Soyadı

Doc. Dr. Cahit Ser

Üye..... İmza.....

Unvanı, Adı-Soyadı

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım.

07.03/2012

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Zübeyde GÜNEŞ TAĞCI

ÖNSÖZ

Müstecabizâde Esat Adil, şiirleri, hikâyeleri, gezi yazıları ve araştırma- incelemeye dayalı eserleriyle Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın önemli sanat ve fikir adamlarından birisidir. Esat Adil, öncelikle şiirleriyle tanınmıştır. Müstecabizâde, Balıkesir'de bulunduğu dönemde Balıkesir'de çıkan *Zafer-i Milli*, *Dilek*, *Çağlayan*, *Irmak*, *Türk Dili* ve *Kaynak* gibi süreli yayınlarda yazılarını yayımlamıştır. Esat Adil, bu yazılarında kimi zaman edebî konulara değinmiş, kimi zaman da sosyal olaylardan bahsetmiştir.

Esat Adil'in İstanbul'da bulunduğu dönemde yazıları, *Tan*, *Gün*, *Gerçek*, *Görüşler*, *Yeni Dünya* ve *Başdan* gibi süreli yayınlarda yer almıştır. Yazar, bu gazete ve süreli yayınlardaki yazılarında daha çok sosyal olaylardan bahsetmiştir. Bu yayınlarda Esat Adil'in siyasî düşüncesini gösteren ve halkı bilinçlendirmeyi amaçladığı yazıları yer almıştır.

Bu çalışma, giriş dahil altı bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın giriş bölümünde araştırmanın problemi, amacı, önemi ve sınırlılıkları hakkında bilgi verilmiştir. İlgili alan yazın, kısmında çalışmamızın kuramsal çerçevesi belirlenmeye çalışılmıştır. Yöntem bölümünde ise araştırmanın modeli ortaya konulmuş ve bilgi toplama kaynaklarından bahsedilmiştir.

Tezin gövdesini oluşturan bulgular ve yorumlar bölümünde, öncelikle Müstecabizâde Esat Adil'in biyografisi yer almıştır. Sanatçının ilk önce ailesi, doğumu, çocukluğu, eğitim hayatı, Balıkesir yılları ve evliliği, memuriyet hayatı, İstanbul dönemi, son yılları ve ölümü ele alınmıştır. Ardından Esat Adil'in yazı hayatı değerlendirilmiştir. Şairin yazı hayatı anlatılırken dönemin gazete ve süreli yayınlara başvurulmuştur.

Sanatçının biyografisinden sonra edebî hayatından bahsedilmiştir. Sırasıyla şiirleri, hikâyeleri, gezi yazıları incelenmiştir. Fakat sanatçının burada incelediğimiz edebî eserlerinin yanında tespit edemediğimiz edebî eserlerinin olabileceğini unutmamak gerekir. Çünkü şairin edebî eserlerini ve diğer eserlerini toplu halde tek kaynaktan bulamadık. Bunları gazete ve süreli yayınlardan temin ettik. Bu gazete ve dergilerin eksik sayılarının olduğunu, kaybolan gazete ve dergilerin olduğunu belirtmek isteriz.

Edebî hayatını inceledikten sonra Müstecabizâde Esat Adil'in diğer eserleri, araştırma ve incelemeye bağlı eserleri ele alınmıştır. Bu bölümde sanatçının çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan makaleleri ve kitapları incelenmiştir.

Çalışmanın sonunda Müstecabizâde Esat Adil'in tespit edebildiğimiz bütün eserlerinin kronolojik listesi verilmiştir. Son olarak çalışmamızda yer verdiğimiz ve yararlandığımız eserlerin kaynakçası verilmiştir.

Tez konusunun belirlenmesinden yazılmasına kadarki süreçte yardımlarını ve ilgisini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Mustafa Özsarı'ya ve bölümdeki diğer bütün hocalarıma, Arş. Gör. Abonoz Küçük'e, Müstecabizâde Esat Adil ile ilgili belgelere ulaşmamda yardımcı olan Aydın Ayhan'a ve Emin Karaca'ya, araştırmam süresince desteğini esirgemeyen sevgili aileme, birlikte yol aldığımız bu süreçte fikirleri ve desteği ile yanımda olan Züleyha Türkeri Baltacı'ya, E.Erdem Özbek'e ve Tuğba Karakayalı'ya, bana moral kaynağı olan Ayfer Arslan'a ve Merve Kimşir'e, son olarak tezimin her aşamasında yanımda olan ve en zor anlarımda özgüvenimi tazeleyen sevgili eşim Mesut Kınay'a candan teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

MÜSTECABİZÂDE ESAT ADİL'İN HAYATI VE ESERLERİ ÜZERİNDE BİR İNCELEME

UĞUR KINAY, Sema

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa ÖZSARI

2012, 202 sayfa

Müstecabizâde Esat Adil, edebî eserleriyle, araştırmalarıyla ve siyasî kişiliği ile dikkat çekmeyi başarmış bir edebiyat, kültür ve fikir adamıdır. Esat Adil, eserlerini üretirken değişik şair ve yazarlardan etkilenmiştir. Şair Atatürk inkılâplarına bağlı yenilikçi bir kişiliğe sahiptir.

Bu çalışmaya, Müstecabizâde Esat Adil'in edebî eserleri üzerinde çok fazla durulmadığı için başlanmıştır. Bu sebeple onun edebî kişiliği ve eserlerini tahlil etme ihtiyacı hissedilmiştir. Amacımız Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın bu üretken ve başarılı sanatçısını edebiyatla ilgilenen çevrelere tanıtabilmektir.

“Giriş” bölümünde araştırmanın problemi, amacı, önemi, çalışmanın sınırlılıkları verilmiştir. “İlgili alan yazın” bölümünde tezin genel çerçevesi belirlenmiş ve konuyla ilgili daha önce yapılan araştırmalar verilmiştir. “Yöntem” bölümünde, araştırmanın modeli, kapsamı ve araştırma sırasında uygulanan yöntem ve teknikler belirtilmiştir.

“Bulgular ve yorumlar” bölümünde, Esat Adil’in ilk önce hayatı ve yazı hayatıyla ilgili bilgiler bir sıraya konulmuştur. İlerleyen bölümde sanatçının bütün eserleri belirli bir sıra ile incelenmiştir.

“Sonuç” bölümünde, elde edilen bulgulara dayalı genel sonuçtan bahsedilmiştir. Bu çalışmada yararlanılan eserler, “Kaynakça”da verildikten sonra son olarak Esat Adil’in kitapları ile gazete ve süreli yayınlarda çıkan yazıları kronolojik olarak listelenmiştir.

Anahtar sözcükler; Müstecabizâde Esat Adil’in hayatı, edebî kişiliği, eserleri.

ABSTRACT

THE STUDY ON THE LIFE AND WORKS OF MÜSTECABİZÂDE ESAT ADİL

UĞUR KINAY, Sema

Master Degree, Turkish Language and Literature Department

Supervisor: Associate Professor. Dr. Mustafa ÖZSARI

2012, 202 Page

Müstecabizâde Esat Adil is a man of literature, culture and headworker who has achieved to attract attention about his literary works, researches and political personality. Esat Adil, producing works of different poets and writers influenced. The poet is an innovative personality of Ataturk's Revolutions has.

It has been started to that study because of not being existed too much on his literary works. For this reason, it has been felt that the need to analyze of his literary personality and his works. Our aim is to present this productive and successful artist of Turkish Literature in the period of Republic to groups of people who are interested in literature .

In the "Introduction" part, the problem of the study, purpose of the study, importance of the study, and limitations of the study have been given. In the "Literature" part, a general framework of thesis is determined and earlier studies on the subject have been given. In the "Methods" part, the research model, the scope and research methods and techniques during the study have been indicated.

In the “Findings and Interpretation” part, first the biography of Esat Adil and information about his literary personality are listed in order. In developing chapters, all of the artist’s works have been examined with a definite sequence.

In the “Conclusion” part, general results based on the finding of research have been mentioned. The finally in the “bibliography” part, there are sources that we benefited from and writings of Esat Adil’s books, newspaper and periodical publication have been listed as a chronological and

Key words: Müstecabizade Esat Adil’s biography, literary personatily, works.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	xii
TABLO LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	2
1.3. Önem	3
1.4. Sınırlılıklar	4
2. İLGİLİ ALAN YAZIN	5
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	5
2.2. İlgili Araştırmalar	6
3. YÖNTEM.....	9
3.1. Araştırmanın Modeli	9
3.2. Bilgi Toplama Kaynakları.....	9

4.	BULGULAR VE YORUMLAR	14
4.1.	Müstecabizâde Esat Adil'in Hayatı ve Yazı Faaliyeti	14
4.1.1.	Hayatı	14
4.1.1.1.	Ailesi, Doğum ve Çocukluğu	14
4.1.1.2.	Eğitim Hayatı	17
4.1.1.3.	Balıkesir Yılları ve Evliliği	20
4.1.1.4.	Memuriyet Hayatı	26
4.1.1.5.	İstanbul Dönemi	29
4.1.1.6.	Son Yılları ve Ölümü	39
4.1.2.	Yazı Faaliyeti	40
4.1.2.1.	İlk Yazı ve Şiirleri	42
4.1.2.2.	Olgunluk Dönemi	47
4.1.2.3.	Son Yılları	52
4.2.	Müstecabizâde Esat Adil'in Edebî Eserleri	53
4.2.1.	Şiirleri	53
4.2.1.1.	Şiirlerindeki Temalar	56
4.2.1.1.1.	Aşk	57
4.2.1.1.2.	Tabiat	77
4.2.1.1.3.	Kahramanlık ve Vatan Sevgisi	82
4.2.1.1.4.	Dini- Mistik	87
4.2.1.1.5.	Diğer Temalı Şiirleri	90
4.2.1.2.	Dil ve Üslup Özellikleri	92
4.2.1.2.1.	Ses ve Armoni	96
4.2.1.2.2.	Ritim	101
4.2.1.2.3.	Kafiye	104
4.2.1.2.4.	Nazım Biçimleri	105
4.2.2.	Hikâyeleri	106
4.2.3.	Gezi Yazıları	114

4.3. Diğer Eserleri	117
4.3.1. Edebiyata Dair Yazı ve Eserleri	117
4.3.2. Hukuka Dair Yazıları	128
4.3.3. Politikaya Dair Yazı ve Eserleri	130
4.3.4. Diğer Yazıları	137
5. SONUÇ	142
KAYNAKÇA	145
EK 1 MÜSTECABİZADE ESAT ADİL'İN ESERLERİNİN KRONOLOJİK LİSTESİ	163
1.1. Basılmış Kitapları	163
1.2. Basılmış Müstakil Şiir ve Düz Yazıları	164
1.3. Basılmamış Kitapları	202

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1: Sevgilinin Özellikleri	60
Şekil 2: Aşık'ın Özellikleri	69
Şekil 3: Selma, Kerim ve Katil İlişkisi	108

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: Dilek dergisi	97
Tablo 2: Zafer-i Milli gazetesi	98
Tablo 3: Çağlayan dergisi	98
Tablo 4: Irmak dergisi	99
Tablo 5: Türk Dili gazetesi	99
Tablo 6: Kaynak dergisi	100

KISALTMALAR

CHF : Cumhuriyet Halk Fırkası

TSP : Türkiye Sosyalist Partisi

TSEKP: Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi

1. GİRİŞ

1. 1. Problem

Bu çalışmanın problemi, Müstecabizâde Esat Adil'in hayatı ve eserlerinin incelenmesidir.

Cumhuriyet döneminde yaşamış olan Müstecabizâde Esat Adil'in kaleme aldığı ürünleriyle edebî anlayışını ve Türk Edebiyatı'ndaki yerini belirlemek tezimizin bir diğer problemini oluşturmaktadır. Tezimizde öncelikle Müstecabizâde Esat Adil'in hayatıyla ilgili bilgiler verdik. Daha sonra çeşitli gazete ve dergilerde çıkan edebî ürünlerini, makalelerini ve kitaplarını inceleyerek sanatçının edebî anlayışı hakkında fikir sahibi olduk. Böylece, sanatçının Türk Edebiyatı'ndaki yerini belirlemeye çalıştık.

Türk Edebiyatı'nda birçok önemli sanatçılar yetişmiştir. Üretken ve başarılı olan sanatçılar, ister edebî olsun ister sosyal içerikli olsun kaleme aldıkları konularla ve üsluplarıyla Türk Edebiyatı'na katkıda bulunmuşlardır. Ancak bu tanınmış şair ve yazarların yanında gün yüzüne çıkmayı bekleyen, yaşadığı dönemde belli bir edebî anlayışı olan çok sayıda şair ve yazarımız da vardır.

Tezimizin konusu olan, ismi daha çok siyasî faaliyetleriyle zikredilen Müstecabizâde Esat Adil de edebî eserleriyle tanınmayı bekleyen sanatçılarımızdandır.

Bu düşünceden yola çıkarak, Müstecabizâde Esat Adil'in hayatını ve edebî kişiliğini incelemeye karar verdik. Balıkesir basınında edebî ürünleriyle yer alan; ancak edebî kişiliğinden ziyade siyasî kişiliğiyle öne çıkan Müstecabizâde Esat Adil'in edebî ürünlerini inceleyerek edebî anlayışını ortaya çıkardık.

Sanatçının edebî anlayışını ortaya koyarken onun yaşamını bir bütün olarak ele aldık. Bu nedenle önce hayat hikâyesine yer verdik.

“Bulgular ve Yorumlar” bölümünde Müstecabizâde Esat Adil'in hayatını, edebî eserlerini, çeşitli gazete ve dergilerde çıkan yazılarını, kitaplarını inceledik ve son olarak bütün eserlerinin kronolojik listesini verdik.

Böylece araştırmanın problemi olan Müstecabizâde Esat Adil'in hayatı ve edebî hayatını inceleyerek Türk Edebiyatı'ndaki yerini belirlemeye çalıştık.

1. 2. Amaç

Çalışmamızda amaç, Müstecabizâde Esat Adil'in hayatı ve edebî hayatı üzerine bir inceleme yaparak, Esat Adil'in Türk Edebiyatı'ndaki yerini belirlemeye çalışmaktır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılacaktır:

- 1) Müstecabizâde Esat Adil'in hayat hikâyesi nedir?
- 2) Müstecabizâde Esat Adil'in edebî eserleri nelerdir?
- 3) Müstecabizâde Esat Adil'in edebî eserlerinin tema ve biçim özellikleri nelerdir?

4) Müstecabizâde Esat Adil'in edebî anlayışını ve üslubunu etkileyen unsurlar nelerdir?

5) Müstecabizâde Esat Adil'in Türk Edebiyatı içindeki yeri nedir?

6) Müstecabizâde Esat Adil'in, çeşitli gazete ve süreli yayınlarda yayımlanan yazıları nelerdir ve hangi kitapları çıkarmıştır?

7) Müstecabizâde Esat Adil'in, bütün eserlerinin kronolojik listesi nedir?

1. 3. Önem

Temel amaçta da belirtildiği gibi bu çalışma, Müstecabizâde Esat Adil'in hayatını ve edebî hayatını yakından inceleyerek, onun Türk Edebiyatı içindeki yerini belirlemek için yapılmıştır.

Türk Edebiyatı'na yeni edebî şahsiyetleri kazandırmak için yapılan biyografi çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmelidir. Yapılan bu çalışmalardan hem Türk Edebiyatı hem de okuyucular kârlı çıkacaklardır.

Balıkesir basınında edebî ürünleriyle yer alan sanatçının edebî hayatı üzerinde şimdiye kadar fazla durulmamıştır. Siyasî faaliyetlerinin edebî yönünün önüne geçirilmesi nedeniyle bahsedilmeyen edebî yönünü ortaya çıkarmak için Müstecabizâde Esat Adil seçilmiştir. Bu çalışmayla sanatçının hayatı bütün yönleriyle incelenmiş ve edebî kişiliği ortaya çıkarılmıştır.

1. 4. Sınırlılıklar

Bu alışma, Müstecabizâde Esat Adil'in hayatı ve edebî hayatının incelenmesiyle sınırlıdır.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2. 1. Kuramsal Çerçeve

Bu araştırmada Müstecabizâde Esat Adil'in hayatı ve edebî kişiliği incelenirken sanatçının eserlerinin yayımlandığı gazete ve süreli yayınlar ile çıkardığı kitaplar göz önüne alınmıştır.

Bu tür araştırmalarda genel olarak öncelikle sanatçının hayat hikâyesine yer verilmiştir. Sonrasında ise sanatçının eserleri belirli bir sırayla incelenmiştir. Temalarına göre tasnif edilen şiirlerin tema ve biçim özelliklerine ait bilgiler verilmiştir. Daha sonra sanatçının diğer edebî ürünlerine yer verilmiştir. Sanatçının gazete ve süreli yayınlarda çıkan yazılarıyla kitapları tahlil edilmiştir. Son olarak bütün eserlerinin kronolojik listesi verilmiştir.

Bu çerçevede öncelikle Müstecabizâde Esat Adil'in hayatı ve yazı hayatı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Hayatıyla ilgili bilgiler verilirken ailesi, eğitim hayatı, Balıkesir yılları ve evliliği, memuriyet hayatı, İstanbul yılları, son yılları ve ölümü ele alınmıştır.

Müstecabizâde Esat Adil'in edebî eserlerinden bahsederken önce gazete ve dergilerde yayımlanmış edebî eserleri toplanmıştır. Bunlar kendi içinde; şiirler, hikâyeler ve gezi yazıları olarak sınıflandırılmıştır.

Müstecabizâde'nin şiirleri tasnif edildikten sonra tema ve biçim özelliklerine göre incelenmiştir. Bu sayede sanatçının edebî görüşü ortaya çıkmıştır. Bundan sonra hikâyeleri ve gezi yazıları incelenmiştir.

Ardından sanatçının gazete ve dergilerde çıkan yazılarıyla kitapları tahlil edilmiştir. Son olarak da bütün eserlerinin kronolojik listesi verilmiştir.

Bu geniş ve ayrıntılı çalışmayla Müstecabizâde Esat Adil'in edebî anlayışı ortaya çıkararak sanatçı, Türk Edebiyatı'ndaki yerini almıştır.

2. 2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Müstecabizâde Esat Adil ile ilgili yapılan çalışmalara değinilmiştir.

Gazeteci- yazar Emin Karaca *Unutulmuş Sosyalist: Esat Adil, Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun Hayatı, Mücadelesi ve Eserleri* (İstanbul, 2008) başlıklı eserinde sanatçının hayatını ve siyasî hayatını ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Karaca, Müstecabizâde Esat Adil'in edebî eserlerinden ve siyasî yazılarından örneklere de kitabının sonunda yer vermiştir.

Müstecabizâde Esat Adil'in siyasî hayatını öğrenmemizde İbrahim Topçuoğlu'nun *Neden 2 Sosyalist Partisi, 1946 / TKP Kuruluşu ve Mücadelesinin Tarihi I-II* (İstanbul, 1976, 1977) adlı eserleri bize yardımcı olmuştur. Genel olarak Müstecabizâde Esat Adil'in kurucusu olduğu Türkiye Sosyalist Partisi ile ilgili bilgilere ve o dönemin olaylarına yazarın kendi ağzından kaleme aldığı bu kitaplarla ulaştık.

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Üç Sınıf Arkadaşı* (Cumhuriyet, 1977) başlığıyla gazetede yayımladığı makalesiyle, hukuk fakültesinden sınıf arkadaşı olan Esat Adil'in 1952 yılında kurmuş olduğu Türkiye Sosyalist

Partisi'nin kapatılma davasıyla yargılandığı günü anlatmıştır. Bu dava, üç sınıf arkadaşını karşı karşıya getirmiştir. Sanık, Esat Adil; bilirkişi, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu; hâkim, Nefi Demiroğlu'dur.

Özgür Gökmen, *Esat Adil Müstecablıoğlu* (2007) başlıklı makalesiyle Esat Adil'in hayatıyla ilgili bilgileri kısaca verdikten sonra onun siyasî görüşünü açıklamıştır. Siyasî görüşünü açıklarken de Esat Adil'in çeşitli gazete ve dergilerde yer alan yazılarından örnekler vermiştir.

Sıtkı Yırcalı, yakın arkadaşı olan Müstecabizâde'nin ölümünün ardından onun hayatını anlatan, beş bölümden oluşan bir yazı dizi yayımlamıştır. *Esat Adil ve Ötesi* (Balıkesir Postası, 1958) başlıklı makalesinde Esat Adil'in hayatıyla ilgili önemli bilgilere yer vermiştir.

Osman Nuri, hazırlamış olduğu *Esat Adil- Mezar Taşı Olmayan Bir Yiğit* (Ülke, 1999) başlıklı makalesinde Müstecabizâde'nin hayatını bütünüyle ele almıştır.

Siyasî yönü öne çıkan Esat Adil'in edebî yönünü Aydın Ayhan, *Esat Adil Müstecablıoğlu'nun İlk Yazıları* (Yeni Haber, 1994) başlıklı makalesiyle anlatmaya çalışmıştır. Müstecabizâde'nin edebî hayatının ilk yıllarında yazdığı edebî ürünlerden örnekler vermiştir. Bunun yanında hayatıyla ilgili bilgiler de vermiştir. Aydın Ayhan'ın bu makalesi yazı dizisi halinde gazetede yer almıştır.

Müstecabizâde'nin hayatını incelerken bu eserlerden fazlasıyla yararlandık. Bunun yanında çalışmamızı hazırlarken bize yol gösteren, örnek aldığımız eserlerden de bahsetmekte fayda görüyoruz.

Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret – Devir – Şahsiyet – Eser* (İstanbul, 2004) başlıklı eserinde Tevfik Fikret'in hayatını ve edebî hayatını tüm yönleriyle ele almıştır. Çalışmamızı hazırlarken temel aldığımız bu eserde önce, Tevfik Fikret'in yer aldığı Servet-i Fünun devrine kadar olan dönemin özellikleri ve Servet-i Fünun döneminin özellikleri verilerek Tevfik Fikret'in

hayatına geçilmiştir. Tevfik Fikret'in hayatını anlattıktan sonra yazar, edebî hayatından bahsetmiştir. Yazar, son olarak bize şairin üslubuyla ilgili bilgiler vermiştir. Tevfik Fikret'i bütün yönleriyle anlatmıştır. Yapılan biyografi çalışmalarının çoğuna kaynaklık ettiği için önemli bir çalışmadır.

Ömer Faruk Huyugüzel, *Halit Ziya Uşaklıgil* (Ankara, 2004) başlıklı eserinde ayrıntılı bir şekilde Halit Ziya Uşaklıgil'i anlatmıştır. Öncelikle yazarın hayat hikâyesine yer veren Huyugüzel, diğer bölümlerde yazarın edebî eserlerini ve edebî olmayan eserlerini incelemiştir. Halit Ziya'nın romanlarını, büyük ve küçük hikâyelerini, mensur şiirlerini, tiyatrolarını, edebiyat tarihine dair eserlerini ve hatıra yazılarını inceleyen Huyugüzel, sanatçının eserlerinden de örnekler vermiştir. Bunun yanında sanatçının eserlerinin bibliyografyası da kitapta yer almaktadır.

Çalışmamızı hazırlarken temel aldığımız bir diğer eser de, Mustafa Özsarı'nın kaleme aldığı *Müstecabizâde İsmet, Hayatı ve Eserleri* (İstanbul, 2007) başlıklı çalışmasıdır. Bu eserde Özsarı, Müstecabizâde İsmet'in hayatını sistematik olarak incelemiştir. Kitap, sırasıyla Müstecabizâde İsmet'in hayatı, yazı hayatı, edebî eserleri, diğer eserleri ve eserlerinin kronolojisi şeklinde düzenlenmiştir.

Ayrıca çalışmamızda, Müstecabizâde Esat Adil'in hayatını, edebî ve siyasî hayatını anlatan kitaplardan ve makalelerden de faydalandık.

3. YÖNTEM

3. 1. Araştırma Modeli

Araştırma, genel karakteriyle bir biyografi çalışması ve metin tahlilidir. Biyografi bölümü, sanatçının hayatıyla ilgili bilgilerin kronolojik olarak verilmesidir. Metin tahlili de edebî eserlerin ve araştırma - incelemeye bağlı eserlerin tema ve biçim özellikleri bakımından incelenmesine dayalıdır.

3. 2. Bilgi Toplama Kaynakları

Çalışmamızın temel kaynakları, sanatçının eserlerinin yer aldığı gazete, süreli yayınlar ile çıkardığı kitaplarıdır. Bunun yanında, sanatçının hayatıyla ilgili bilgileri öğrenmemize yardımcı olan, eserlerini tahlil etmemize, yorumlamamıza ve sonuca ulaşmamıza yardımcı olan birçok bilgi kaynağından yararlandık. Bu bilgi kaynaklarını şöyle sıralayabiliriz:

Müstecabizâde Esat Adil'in tezde yararlanılan eserlerinin yer aldığı ve Müstecabizâde Esat Adil ile bilgiler edindiğimiz gazete ve dergiler:

- Zafer-i Milli gazetesi (Balıkesir).
- Dilek dergisi (Balıkesir).

- Çağlayan dergisi (Balıkesir).
- Irmak dergisi (Balıkesir).
- Türk Dili gazetesi (Balıkesir).
- Savaş gazetesi (Balıkesir).
- Kaynak dergisi (Balıkesir).
- Tan gazetesi (İstanbul).
- Gün gazete ve dergisi (İstanbul).
- Görüşler gazetesi (İstanbul).
- Yeni Dünya gazetesi (İstanbul).
- Başdan gazetesi (İstanbul).
- Gerçek gazetesi (İstanbul).
- Balıkesir Postası gazetesi (Balıkesir).
- Vatan gazetesi (İstanbul).
- Hürriyet gazetesi (İstanbul).
- Milliyet gazetesi (İstanbul).
- Akşam gazetesi (İstanbul).
- Ateş gazetesi (İstanbul).
- Yeni Haber gazetesi (Balıkesir).

Müstecabizâde Esat Adil'in tezde yararlanılan kitapları:

- Sosyalist Şefler ve Sosyalizm.
- Bolşeviklik, Faşistlik ve Demokrasi.
- Bugünün İçtimai Mezhepleri; Sosyalizm, Liberalizm, Katolisizm.
- Mehmet Akif: Ferdi ve İçtimai Karakteri, Vatanperverliği, Milliyetçiliği, Şairliği.

Yararlanılan diğer kaynaklar:

Kitaplar:

- İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Karesi İdadi – Sultani – Lisesine Mahsus Salnâme, 1340–1341.

- Ömer Sami Coşar, Milli Mücadele Basını.
- Sadeddin Nüzhet Ergun, Karacaoğlan Hayatı ve Şiirleri (1933).
- Kemal Özer, Tarihte Balıkesir (1957).
- Mete Tuncay, Türkiye’de Sol Akımlar (1967).
- M. Zekeriya Sertel, Hatırladıklarım (1968).
- Hikmet Dizdaroğlu, Halk Şiirinde Türler (1969).
- Hürrem Arman, Piramidin Tabanı Köy Enstitüleri ve Tonguç, Anılar (1969).
- Nazım Hikmet, Kemal Tahir’e Mektuplar (1975).
- İbrahim Topçuoğlu, Neden 2 Sosyalist Partisi, 1946 / TKP Kuruluşu ve Mücadelesinin Tarihi 1914- 1960 I (1976).
- İbrahim Topçuoğlu, Neden 2 Sosyalist Partisi, 1946 / TKP Kuruluşu ve Mücadelesinin Tarihi 1914- 1960 II (1976).
- Abidin Nesimi, Yılların İçinden (1977).
- Aziz Nesin, Benim Delilerim (1984).
- Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı (1967).
- Zihni Anadol, Kırmızı Gül ve Kasket (1989).
- İlhan Başgöz, Karac’ Oğlan Yeni Bilgilerle Üçüncü Baskı (1992).
- Tarık Zafer Tunaya, Türkiye’de Siyasi Partiler (1995).
- Alparslan Ayrıl, Balıkesir’in Kültür Hayatı (1995).
- Kenan Akyüz, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1995).
- Ahmet Talat Onay, Türk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i (1996).
- Sabahattin Küçük, Bakî Divanı Tenkitli Basım (1996).
- Sabri Yetkin, Ege’de Eşkıyalar (1996).
- Ali Türer (Editör),Cumhuriyet Dönemi ve Öncesi Balıkesir’de Eğitim (1998).
- Mehmet Rifat, XX. Yüzyılda Dilbilim ve Gösterege Bilim Kuramları, 1. Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler (1998).
- Mehmet Rifat, XX. Yüzyılda Dilbilim ve Gösterege Bilim Kuramları,2. Temel Metinler (1998).
- M.Öcal Oğuz, Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam (2001).
- Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz (2002).

- Alemdar Yalçın, Siyasi ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1920–1946 (2002).
- Alemdar Yalçın, Siyasi ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1946- 2000 (2003).
- Mehmet Fuat Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihi (2003).
- Mehmet Fuat Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar (2003).
- Abdülmecit Mutaf, Salnâmelere Göre Karesi (2003).
- Fuzuli Bayat, Köroğlu, Şamandan Âşık, Alpten Erene (2003).
- Rasih Nuri İleri (Derleyen), Kırklı Yıllar-4, 1947 TKP davası (2003).
- Mehmet Kaplan, Tevfik Fikret- Devir- Şahsiyet- Eser (2004).
- Ömer Faruk Huyugüzel, Halid Ziya Uşaklıgil (2004).
- İnci Enginün, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (2004).
- Berna Moran, Edebiyat Kuramları ve Eleştiri (2004).
- Metin Ekici, Türk Dünyasında Köroğlu (2004).
- Haluk İpekten, Baki, Hayatı, Sanatı, Eserleri (2004).
- Haluk İpekten, Fuzuli, Hayatı, Sanatı, Eserleri (2005).
- Peter V. Zima, Modern Edebiyat Teorilerinin Felsefesi (2004).
- Mustafa Özsarı, Mustecabizade İsmet, Hayatı ve Eserleri (2007).
- Emin Karaca, Unutulmuş Sosyalist: Esat Adil, Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun Hayatı, Mücadelesi ve Eserleri (2008).
- Paul de Man, Allegories of Reading; Figürel Language in Rousseau, Nietzsche, Rilke and Proust (Okuma Alegorileri ; Rousseau, Nietzsche, Rilke ve Proust'ta Figürel Dil) (2008).
- Nurullah Çetin, Şiir Çözümleme Yöntemi (2009).
- Sevim Kantarcıoğlu, Edebiyat Akımları, Platon'dan Derrida'ya (2009).

Makaleler:

- Aziz Nesin, Yüz Bin Mahkum Ona Baba Diyor (1948).
- Sıtkı Yırcalı, Esat Adil ve Ötesi (1958).
- Hıfzı Veldet, Velidedeoğlu, Üç Sınıf Arkadaşı (1977).
- Ali Duymaz, Köroğlu Hikâyesinden Üç Kol (1991).

- Osman Nuri, Esat Adil- Mezar Taşı Olmayan Bir Yiğit (1999).
- Özgür Gökmen, Esat Adil Müstecaplıoğlu (2007).
- Ayfer Yılmaz, Edebiyatımızda “Tren” İmgesi (2010).
- Soner Yalçın, Macide Müstecaplıoğlu’nu Tanır Mısınız? (2010).

Tezler:

- Mustafa Özsarı, Ege Bölgesi Halkevi Dergilerindeki Edebî ve Kültürel Muhteva Üzerine Bir İnceleme (2002).
- Başak Tekdurmaz, Balıkesir Halkevi Çalışmaları ve Kaynak Dergisi’nin Sistemik İndeksi (2004).
- Murat Türkoğlu, Haşim Nezihi Okay’ın Hayatı ve Edebî Kişiliği Üzerinde Bir İnceleme (2008).

Ansiklopedi ve Sözlükler:

- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1987).
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1993).
- Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi (1983).
- İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü (2003).
- Ferit Devellioğlu, Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat (2003).
- Şemsettin Sami, Kâmûs-i Türkî (2004).
- Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük (2007).

İnternet adresleri:

- www.balikesir.edu.tr/fkt.necatibey
- <http://ozgurgokmen.net/papers/goekmen2007aa>.
- <http://www.odatv.com/n.php?n=macide-mustecaplioglunu-tanir-misiniz-2101101200>
- http://gumuskalemdergisi.com/index.php?option=com_content&view=article&id=150&Itemid=150

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4. 1. Müstecabizâde Esat Adil'in Hayatı ve Yazı Faaliyeti

4. 1. 1. Hayatı

4. 1. 1. 1. Ailesi, Doğumu ve Çocukluğu

Türk kültür ve fikir hayatında şiirleri, inceleme ve araştırmaya dayalı yazıları ve yayıncı, hukukçu, siyasî kişiliği ile tanınan Esat Adil Bey ve ailesi, Balıkesir'in Balya ilçesine bağlı Müstecap köyünden gelmiş Müstecabizâde ailesine mensuptur.

Babası Müderris Hafız Adil Efendi'dir. Resmi kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre babası Hafız Adil Bey 1 Temmuz 1853 tarihinde Balıkesir Merkez'de doğmuştur (bkz. nüfus kayıt bilgileri). Hafız Adil Bey'in 1853 tarihinde doğduğu bilgisini doğru kabul etmekle beraber, bu düşünceye şüpheyile yaklaşmak gerekir. Çünkü nüfus kayıt sistemine göre, doğum tarihinde, günü ve ayı belli olmayan kişilerin doğum tarihleri ya 1 Ocak ya da 1 Temmuz yazılmaktadır. Hafız Adil Bey'in doğum tarihindeki gün ve ay kendisinin gerçek doğum gün ve ayı olmayabilir. Ancak biz resmi bilgilere dayanak Hafız Adil'in doğum tarihini 1 Temmuz 1853 olarak kabul ediyoruz.

Hafız Adil Bey, Balıkesir’de yetişen önemli din âlimlerindedir. Yeniköylü Hacı Süleyman Efendi’den icazet alarak önce Balıkesir Merkez’de bulunan Yeşilli, Mutaflar ve Yıldırım camilerinin medreselerinde çalışmıştır (Ayrıl, 1995: 97). Daha sonra Karesi İdadisi açılınca burada Farsça öğretmenliği yapmıştır. İsmail Hakkı Uzunçarşılı’nın hazırladığı *Karesi İdadisi Salnâmesi*’nden anlaşıldığına göre, Esat Adil Bey’in babası Adil Efendi 1301–1302 (1885–1886) eğitim-öğretim yılında Karesi İdadisi öğretmenleri arasında yer almaktadır (Uzunçarşılı, 1341: 16–22). Hafız Adil Bey, 12 Ocak 1906 yılında vefat etmiştir.

Esat Bey’in annesi Hafız Şehribani Hanım’dır. Şehribani Hanım nüfus bilgilerine bakılırsa, 1 Temmuz 1877’de doğmuştur¹(bkz. Nüfus kayıt bilgileri). Hafız Şehribani Hanım, 9 Temmuz 1942 tarihinde vefat etmiştir.

Esat Adil’in akrabalarından Nilüfer Müstecaplıoğlu, Balıkesirli avukat Turgut İnal’a gönderdiği 16 Aralık 1998 tarihli bir mektubunda Esat Adil’in ailesinin soy ağacına dair aşağıdaki bilgileri vermektedir.

“Söylentilere göre Bağdat Fatihî 3 Tuğlu Mehmet Paşa veya babası Kuyucu Murat Ahfadı arazi ya da vergi anlaşmazlığı nedeniyle Hopa’dan Balıkesir’in Balya yakınlarındaki Müstecap Köyüne yerleşirler. Mehmet Paşa’nın 3 çocuğu olur. Bunlardan Niyazi Bey’in (kendisi bir dönemler Balıkesir Belediye Başkanlığı yapmıştır.)2 oğlu olur. Büyük oğlu din bilgini Adil Bey ve Mektupçu Rifat Bey.

Din bilgini Adil Bey’in 4 çocuğu olur. Haydar Bey (Balıkesir Milletvekili), Ali Bey, Hüseyin Bey ve Esat Adil Bey (Türkiye Sosyalist Parti Kurucu)” (Müstecaplıoğlu, 1998).

Yukarıda bir kısmını aynen aktardığımız mektuptan anlaşıldığına göre, Esat Adil Bey’in ailesinin Müstecap köyüne Kafkaslardan geldiği anlaşılmaktadır. Fakat Nilüfer Müstecaplıoğlu’nun, ailenin soy kütüğüne dair verdiği bilgiler başka bir kaynaktan doğrulanmaya muhtaçtır. Mektupta Hafız Adil Bey’in babası olarak Niyazi Bey’in ismini vermiştir. Ancak nüfus

¹ Yukarıda Hafız Adil Bey’in doğum tarihinin günü ve ayı hakkındaki düşüncelerimiz Hafız Şehribani Hanım’ın doğum tarihi için de geçerlidir. Yani gerçek doğum günü ve ayı bilinmediği için 1 Temmuz olarak resmi kayıtlara geçmiş olabilir. Biz de resmi bilgelere dayanak Hafız Şehribani Hanım’ın doğum tarihini 1 Temmuz 1877 olarak kabul ediyoruz.

kayıtlarında Hafız Adil'in babasının adı Mehmet'tir. Annesinin adı da Fatma'dır. Nilüfer Müstecaplıoğlu'nun verdiği bilgilerde bir takım eksikler göze çarpmaktadır.

Yukarda belirtildiği gibi aslen Balya ilçesine bağlı Müstecap köyünden gelen Müstecabizâde ailesine mensup olan Esat Adil, nüfus kayıt bilgilerinden anlaşıldığına göre, Balıkesir Merkez ilçesine bağlı Eskikuyumcular mahallesinde doğmuştur (bkz. Nüfus kayıt bilgileri).

Çeşitli kaynaklarda Esat Adil Bey'in 1904 yılında doğduğu bilgisi verilmektedir (Osman Nuri, 1999: 60; Karaca, 2008: 22; Gökmen, 2007; Ana Britannica, 1986: 355; Büyük Larousse, 1993: 8472; Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, 1990: 1924,1925). Bu bilgiler büyük ölçüde doğrudur. Nitekim yine nüfus kaydından öğrendiğimize göre Esat Adil, 1 Temmuz 1904 tarihinde doğmuştur² (bkz. Nüfus kayıt bilgileri).

Esat Bey'in çocukluk dönemine ait bilgiye rastlayamadık. Ancak Esat Bey'in çocukluk döneminin pek parlak geçmediğini düşünüyoruz. Babasını daha iki yaşında kaybetmiş olan Esat Adil, yetim büyümüştür. Yetim büyümenin zorluğunun yanı sıra maddi sıkıntılarla da karşılaşmıştır. Ölümünün ardından arkadaşı Sıtkı Yırcalı *Balıkesir Postası* gazetesinde Esat Adil ve Ötesi başlıklı makalesiyle Esat Adil'in hayat hikâyesini kısaca anlatmıştır. Sıtkı Yırcalı bu konuyu makalesinde şu şekilde dile getirmiştir.

"... Babasının ölümü, ailesinin ilk zamanlardaki mali durumu çocukluk tahsilini sıkıntıya sokmuş, askeri mektebe girmiş, bilahare terk etmiş, sonra yeni imkânlar içinde daha rahat kendisini yetiştirme imkânı bulmuştu..." (Yırcalı, 1958: 1).

Edindiğimiz bilgiler doğrultusunda Esat Bey'in çocukluk döneminin sıkıntılarla geçtiğini görüyoruz.

² Yukarıda babası Hafız Adil Bey'in ve annesi Hafız Şehribani Hanım'ın doğum tarihinin günü ve ayı hakkındaki düşüncelerimiz Esat Adil Bey'in doğum tarihi için de geçerlidir. Yani gerçek doğum günü ve ayı bilinmediği için 1 Temmuz olarak resmi kayıtlara geçmiş olabilir. Biz de resmi bilgelere dayanak Esat Adil'in doğum tarihini 1 Temmuz 1904 olarak kabul ediyoruz.

4. 1. 1. 2. Eğitim Hayatı

Esat Bey, eğitim hayatına Balıkesir’de başlamıştır. İlk ve ortaokulu Balıkesir’de bitirmiştir. Bu dönemde (1919) – daha ortaokul öğrencisiyken – Kuvâ-yı Milliye’nin yayın organı olan, Balıkesir’de Vasıf Çınar (1887 - 1959) ve mücadele arkadaşları tarafından yayımlanan *İzmir’e Doğru* gazetesinde çalışmıştır (Coşar: 25).

Aynı dönemde Orhan Şaik Gökyay’ın (1902 - 1994) sahibi olduğu ve Ruhi Naci Sağdıç (1887- 1959) ile beraber çıkardığı *Çağlayan* dergisinde ve kendisine ait olan *İrmak* dergisinde şiirleri yer almıştır.

Karaca’nın 2008’de çıkardığı *Unutulmuş Sosyalist: Esat Adil-Esat Adil Müstecaplıoğlu’nun Hayatı, Mücadelesi ve Eserleri* başlıklı kitabından edindiğimiz bilgiye göre Esat Bey’in devam ettiği okul eğitim enstitüsü haline getirilmiş ve bu yüzden Esat Bey lise eğitimi için İstanbul’a gitmiştir. 1923-1924 yıllarında, İstanbul’un Rumeli Hisarı’nın Aşiyen semtinde oturarak lise öğrenimini tamamlamıştır. 1925’te Ankara Hukuk Fakültesi’ne başlamıştır.

Ancak Karaca’nın bahsettiği şu an Necatibey Eğitim Fakültesi olan kurum 1944–1945 yılında iki yıl eğitim veren enstitü haline getirilmiştir. Bu tarihten önce Necatibey Öğretmen Okulu olarak öğrenci yetiştirmeye devam etmiştir.

Osman Nuri (1999: 60), *Esat Adil, Mezar Taşı Olmayan Bir Yiğit* başlıklı makalesinde, Esat Adil’in ilkokuldan sonra ortaokul düzeyinde sanayi okulundan mezun olarak o yıllarda ortaokul mezunlarını da kabul eden Ankara Adliye Hukuk Mektebi’ne kaydolduğunu söylemiştir. Ancak Esat Bey’in ortaokul yıllarında Balıkesir’de sanayi mektebi yoktur (Mutaf, 2003: 53-58).

Esat Bey'in oğlu Adil Bey, Osman Nuri Bey'e yukarıda adı geçen makale için -Esat Adil, Mezar Taşı Olmayan Bir Yiğit- gönderdiği mektubunda Esat Bey'in ilk ve orta eğitimini tamamladıktan sonra Ankara Hukuk Fakültesi'ne gittiğini ve oradan 1928 yılında 72 numaralı diplomayla mezun olduğunu yazmıştır (Müstecaplıoğlu, 1998).

Esat Bey'in ilk ve ortaokul yıllarına ait kesin bilgilere ulaşamadık. Ancak yukarıda bahsettiğimiz kaynaklardaki bilgilerden yararlanarak yazarın ilk ve orta öğrenimini Balıkesir'de tamamladığını söyleyebiliriz.

Bunun yanında arkadaşı Sıtkı Yırcalı da Esat Adil'in İstanbul'da Ticaret okulunda eğitim gördüğünü söylemiştir (Yırcalı, 1958: 1). Edindiğimiz bu bilgilerden yakın arkadaşı olan Sıtkı Yırcalı'nın bahsettiklerine itibar etmekte fayda görüyoruz. Çünkü Sıtkı Yırcalı, Esat Adil ile sık sık görüşme imkânı bulmuştur. İstanbul'da lise eğitimine devam ederken de yazar, Bab-ı Âli'de ikamet etmiştir.

“İstanbul'da Bab- Ali'de büyük bir apartmanın asma katındaki avlu içine bakan loş bir odada oturuyordu” (Yırcalı, 1958:1).

Buradaki eğitimini tamamlayamayan Esat Bey daha sonra lise eğitimine gerek duyulmadan ortaokul mezunlarının da kayıt olabildiği Ankara Hukuk Mektebi' ne gitmiştir (Gökmen, 2007: 1). 18 Temmuz 1928 tarihinde 72 diploma numarasıyla bu okuldan mezun olmuştur (Karaca, 2008: 31).

Esat Bey, Ankara Hukuk Fakültesi'ne devam ederken şiirleri ve yazıları, Balıkesir'de çıkan *Dilek*, *Irmak*, *Çağlayan* dergileri ile *Türk Dili* gazetesinde yayımlanmıştır. Üniversitede öğrenciyken Ankara Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin kurulmasını sağlamış ve başkanlığını da yapmıştır (1927).

Esat Bey'in Ankara Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti başkanlığına seçilmesi ile ilgili bilgi, şiirlerinin ve makalelerinin yayımlandığı, kuruluşunda

emek verdiği, Balıkesir’de çıkan *Türk Dili* gazetesinde 30 Teşrinisani 1927 tarihli sayısında yer almıştır (“Hukuk Mektebinde Talebe Teşkil Ettiği Reis Kim?”, 1927: 1).

18 Temmuz 1928 tarihinde Esat Bey’in Ankara Hukuk Fakültesi’nden mezun oluşu yine *Türk Dili* gazetesinde 22 Temmuz 1928 tarihli sayısında Müstecabizâde’nin mezun olan arkadaşlarıyla çektirdiği fotoğrafıyla birlikte okuyuculara duyurulmuştur (“Hukuk Mektebinden Bu Sene Mezun Olan Üç Genç”, 1928: 1).

Üniversiteyi bitirdikten sonra tayin edildiği Kemah Müddeiumumiliği yerine eğitime devam etmek için Belçika’ya gitmiştir. Brüksel’de ceza ve ıslah evleri konusunda eğitim aldıktan sonra Deniz Hukuku üzerine doktora yapmıştır. Türkiye’nin ilk Deniz Hukuk Doktoru olmuştur (1932) (Karaca, 2008: 32). Burada eğitime devam ederken Belçika Türk Talebe Cemiyet Başkanlığı yapmıştır.

Esat Bey’in Avrupa’ya tahsiline devam etmek için gitmesi, yayımladığı yazılarıyla farklı bir soluk getirdiği *Türk Dili* gazetesinde haber olarak yer almıştır (“Esat Adil Bey”, 1928: 2).

Esat Bey’in siyasî düşüncelerinin oluşumunda eğitimi için Brüksel’de geçirdiği yıllar önemlidir. Burada II. Enternasyonel liderlerinden Prof. Dr. Emile Vandervelde (1866–1938)’nin konferanslarına katılmış ve bu konferanslardan büyük ölçüde etkilenmiştir. Özellikle bu konferansları Esat Bey’in siyasî görüşlerini etkilemiştir. 1946 yılında çok partili dönemin ilk sosyalist partisi olan Türkiye Sosyalist Partisi’ni kurduğunda partinin temelinde burada öğrendiği düşünceler yer alacaktır. Ancak zamanla II. Enternasyonel’in sosyalizm anlayışından vazgececektir.

4. 1. 1. 3. Balıkesir Yılları ve Evliliği

Esat Bey, 1932 yılında yurda döndükten sonra memleketi Balıkesir'e yerleşmiştir. Aynı senenin sonunda Cumhuriyet Halk Fırkası'na kaydolmuştur. Vilayet İdare Heyeti tarafından 24 Şubat 1933 tarihinde açılan Balıkesir Halkevi kuruculuğuna ve reisliğine seçilmiştir. Esat Adil'in hayatının bir yüzünün aydınlatılması açısından Balıkesir Halkevi'nin açılış serüveni üzerinde biraz durmak gerekir.

Bünyesinde yapılan çeşitli çalışmalarla diğer halkevleri tarafından örnek alınan Balıkesir Halkevi'nin açılması biraz zaman almıştır.

18 Şubat 1932 tarihli *Türk Dili* gazetesinin birinci sayfasında Balıkesir'de bir halkevinin yakında açılacağı haberi yer almıştır. Bu haber, açılacak olan Balıkesir Halkevi ile ilgili ilk haberdir. Daha sonraki günlerde Balıkesir Halkevi ile ilgili pek çok habere rastlayacağız ("Şehrimiz Halkevi Yakında Açılacaktır", 1932: 1).

24 Şubat 1932 tarihli sayıda, halkevi için üye kaydına başlandığı, Cumhuriyet Halk Fırkası Vilayet Heyeti Reisi Naci Bey başkanlığında toplantıların yapıldığı haberi yer almıştır ("Şehrimiz Halkevi Yakında Açılıyor", 1932: 1).

26 Şubat 1932 tarihli sayıda halkevinin Mart ayı içinde açılacağı duyurulmuştur. Ancak Haziran ayına gelindiğinde halkevi hâlâ açılmamıştır ("Şehrimiz Halkevi Mart Ayı İçinde Açılacaktır", 1932: 1)

16 Haziran 1932 tarihli sayıda, 24 Haziranda yirmi halkevinin birden açılacağı haberi yer almıştır. Açılacak olan yirmi halkevinin arasında

Balıkesir Halkevi'nin de ismi zikredilmiştir ("24 Haziranda 20 Halkevi Birden Açılacaktır", 1932: 1).

Ancak, açılacak yirmi halkevinin arasında olan Balıkesir Halkevi, büyük açılıştan bir gün önce, 23 Haziran 1932 tarihinde, çıkan haberde, halkevi açılacak olan vilayetler arasında yer almamıştır. Gazetede yayınlanan habere göre halkevi açılacak olan vilayetler; Antalya, Bilecik, İçel, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kütahya, Rize, Sinop, Şebinkarahisar, Trabzon, Giresun, Ordu, Zonguldak, Gaziantep, Kocaeli, Yozgat, Van, Tekirdağ'dır.

Balıkesir halkının dört gözle beklediği haber 20 Birincikanun (Aralık) 1932 tarihli *Türk Dili* gazetesinde halka duyurulmuştur. Halkevi nihayet açılacaktır.

Halkevleri Faaliyete Geçiyor

Dün şehrimizde güzel bir haber dolaştı. Balıkesir'de Halkevi faaliyete geçiyor.

Filhakika Cumhuriyet Halk Fırkası Vilayet İdare Heyeti "Halkevi"ni tesis ederek derhal faaliyete geçirmek kararını vermiş bulunuyor.

Kalplerinde ve dimağlarında memleket sevgisini mukaddes ve ileri yürüten yüksek bir heyecan halinde duyanlar için toplanma ve çalışma yeri olan Halkevi'nin faaliyete geçeceği haberi bütün Balıkesir halkını sevindirmiştir.

Öğrendiğimize göre Fırka İdare Heyet'inden Müstecabizâde Esad Bey Halkevi reisliğine seçilmiştir. Fırka'nın sahibi bulunduğu eski fırka binası "Halkevi" ittihaz edilmiştir.

Fırka merkezinde dünden itibaren bir defter açılmıştır. Halkevi'nin kapıları Fırka'ya kayıtlı olan ve olmayan bütün vatandaşlara açıktır.

Bu tarihten sonra Esat Adil başkanlığında halkevi üyeleri, sık sık toplanarak çalışmalarını hızlı bir şekilde sürdürmüşlerdir. Halkevinde açılacak olan şubelere başkanları ve temsilcileri seçilmiştir. Halkevi; dil, edebiyat, tarih, güzel sanatlar, temsil, spor, içtimai yardım, halk

dershaneleri, kütüphane ve neşriyat, köycülük, müze ve sergi şubelerine ayrılmıştır.

Bu çalışmalar da tamamlandıktan sonra halkevi nihayet halkevlerinin kuruluş yıldönümü olan 24 Şubat 1933 Cuma günü saat 15.00'te büyük bir merasimle açılmıştır. Halkevinin açılmasını dört gözle bekleyen halk, açılış saatinden önce halkevi binasını doldurmuştur. Her taraf bayraklarla süslenmiştir. Cumhuriyet Halk Fırkası vilayet teşkilat reisi ve Konya milletvekili Tevfik Silay ve arkadaşları halkı selamlarken kolordu bandosu da seçilmiş parçaları çalmıştır. Saat tam 15.00'te İstiklal Marşı çalınmış ve söylenmiştir. Ardından Ankara'da düzenlenen halkevleri kutlama programları, İsmet Paşa'nın nutku radyo aracılığıyla dinlenmiştir. İsmet Paşa'nın nutku dinlendikten sonra Balıkesir Halkevi başkanı Esat Adil Bey, konuşma yapmıştır. Esat Adil Bey'in konuşmasından sonra sırasıyla Ramazan Bey bir şiir okumuş ve Kayabey okulunun öğretmeni Mükerrerem Hanım da konuşma yapmıştır. Açılış merasimi için hazırlanan koronun seslendirdiği Cumhuriyet Marşı ile açılış merasimi son bulmuştur. Halkevinin açılışı münasebetiyle gece de bir müsamere düzenlenmiştir. Gecede koro parçalar seslendirmiş ve Aka Gündüz'ün *İkizler* adlı piyesi sahnelenmiştir ("Halkevimizi Cuma Günü Sevinçle Açtık", 1933:1).

Esat Bey, 24 Şubat 1933 tarihinde açılan Balıkesir Halkevi'nin başkanlığını yaptığı sırada halkevinin yayın organı olan *Kaynak* dergisinin de yayın müdürlüğünü yapmıştır. Aynı zamanda Esat Bey'in dergide şiirleri ve yazıları yayımlanmıştır. *Kaynak* dergisinde çalışmaları halkevi başkanlığından ayrılıncaya kadar devam etmiştir.

Kuruluşunda ve halkevinin adının tüm yurttan duyulmasında büyük emeği geçen Esat Bey, 1934 yılında Halkevi reisliğinden istifa etmiştir. Halkevi başkanlığıyla aynı sırada yürüttüğü halkevi dergisinin yayın müdürlüğünden de istifa etmiştir.

Esat Bey'in halkevi başkanlığından ve *Kaynak* dergisinin yayın müdürlüğünden ayrılmasına birden çok sebep gösterebiliriz. Bunlardan ilki

ve en etkili olanı şüphesiz “Balya Maden İşçileri Grevi” ile “açlık yürüyüşü”nü düzenlemiş olmasıdır. Esat Adil, maden işçilerinin seslerini duyurmaları için Balıkesir’e bir “açlık yürüyüşü” düzenlemelerine önyak olmuştur. Esat Bey, grevci işçilerin başlattıkları açlık yürüyüşünü kentteki kolordu komutanına Ankara’dan verilen “durmazlarsa, yürüyen işçileri tenkil (kıрма) etmesi” emri üzerine gereksiz yere işçinin kanının dökülmemesi için yürüyüşü, Balıkesir’e 30 kilometre kala durdurmuştur. Bu olaydan sonra Esat Bey’in parti yöneticileriyle arası açılmıştır (Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, 1990: 1924).

Esat Bey’in halkevi reisliğinden ayrılmasına sebep sadece bu yürüyüş ve grev değildir. 29 Ekim 1933 tarihinde kendi çıkardığı *Savaş* gazetesinde yer alan yazılarıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Hükümeti ve devlet politikalarını eleştirdiği yazılar, *Savaş* gazetesinde yer almıştır. *Savaş* gazetesinde yer alan yazılarında özellikle işçilerin haklarını savunmuştur. Bu yazıları nedeniyle de *Savaş* gazetesine ve başyazarı olan Esat Adil’e Cumhuriyet Müddeiumumiliğince dava açılmıştır (“Gazetemiz Aleyhine”, 1934: 2). Siyasî baskılara daha fazla dayanamayan Esat Bey bu davanın ardından Balıkesir Halkevi Reisliği’nden istifa etmiştir. Esat Bey’in halkevi başkanlığından istifa etmesi 23 Birinciteşrin (Ekim) 1934 tarihinde *Türk Dili* gazetesinden de haber verilmiştir (“Halkevi Reisi Esat Adil Bey İstifa Etti”, 1934: 1).

Esat Bey, halkevi başkanırken Balıkesir halkı için çok çalışmıştır. Halkevinde konferanslar vermiş, tiyatrolar sahnelemiştir. Sağlık taramalarından okur-yazarlık kurslarına kadar birçok hizmetle bizzat kendisi ilgilenmiştir. Halkevinin durumunun bu denli iyi olmasında ve örnek gösterilmesinde elbette ki başkanı Esat Adil’in etkisi büyüktür. Halkevi başkanlığından istifa edinceye kadar gece-gündüz çalışmış, Balıkesir halkına hizmet etmekten mutluluk duymuştur. Ayrıca *Kaynak* dergisinde şiirleri, düşünce, araştırma ve incelemeye dayalı yazıları yayımlanmıştır.

Müstecabizâde, Balıkesir Halkevi başkanlığı yaparken aynı zamanda Balıkesir Parti Vilayet İdare Heyeti azalığı, Balıkesir Vilayeti daimi encümen

azalığı ve Balıkesir Belediye azalığı görevlerinde bulunmuştur. Bu görevlerinin yanında Balıkesir İdman Mıntıkası Müfettişliği ve Balıkesir İdman Yurdu Başkanlığı da yapmıştır.

Balıkesir Halkevi'nin başkanlığını ve halkevi yayın organı olan *Kaynak* dergisinin de yayın müdürlüğünü yaptığı sırada Esat Bey, bir taraftan da kendine ait yeni bir gazete çıkarır. *Cumhuriyet*, *Emeğe Hak*, *Değere Hürriyet Getirir* sloganıyla yayın hayatına başlayan *Savaş* gazetesi 29 Ekim 1933- 23 Nisan 1935 tarihleri arasında 429 sayı olarak çıkmıştır. Ancak *Savaş* gazetesinin 2 Temmuz 1934-23 Nisan 1935 tarihleri arasındaki çıkan sayılarına ulaşabildik. *Savaş* gazetesinin Balıkesir yayın hayatına girmesi, *Türk Dili* gazetesinden de okuyuculara duyurulmuştur ("Yeni Bir Gazete", 1933: 2).

Halkevi başkanlığı ve halkevi dergisi yayın müdürlüğü devam ederken Esat Bey'in, yazıları hem *Kaynak'ta* hem de *Savaş'ta* yayımlanmıştır. O, edebî yazılarını *Kaynak'ta* yayımlamakla beraber asıl siyasî yazılarını *Savaş'ta* yayımlamıştır.

Savaş gazetesinde "Esat Adil" ve "Müstecaplıoğlu" imzasıyla yazılarını yayımlayan yazar, toplumsal sorunları ele alan yazıları ve CHF'deki konumuna rağmen CHF'ye ağır eleştirileriyle dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu sert ve eleştirel yazılarına Balya maden işçileri grevi ile açlık yürüyüşüne katılması da eklenince Esat Bey, Balıkesir Halkevi başkanlığından ve yayın müdürlüğünden ayrılmak zorunda kalmıştır.

Savaş gazetesinde yer alan yazıları yüzünden de gazeteye ve başyazarına Cumhuriyet Müddeiumumiliğince dava açılmıştır. Bu olaydan sonra *Savaş* gazetesi kapatılmıştır. *Savaş* gazetesinin kapandığı haberi 28 Nisan 1935 tarihli *Türk Dili* gazetesinde haber olmuştur ("Savaş Kapandı", 1935: 2).

Esat Adil, Halkevi reisliğini bırakmış, Savaş gazetesini kapatmış ve bu olaylardan sonra Balıkesir'den uzaklaşmıştır. Müstecabizâde, asıl mesleğine dönmüş ve onun hayatında hukukçuluk dönemi başlamıştır.

Esat Bey, 18 Ekim 1935 tarihinde Ankara Temyiz Mahkemesi Raportörlüğü görevine atanmıştır. Ailesini de yanına alarak Ankara'ya taşınmıştır. Böylece Esat Bey'in memuriyet hayatı da başlamıştır (Karaca, 2008: 83).

Esat Adil, Belçika'da eğitimine devam ederken Belçikalı bir hanıma âşık olmuştur. Evlenmek üzere memleketine âşık olduğu hanımla birlikte dönmüş, ancak geleneklerine bağlı olan ailesi bu evliliği onaylamamıştır (Nesin, 1984: 208).

Bu olaydan sonra Esat Bey, 1934 yılında Balıkesir'de Edremitli bir eşraf olan Hasan Hüseyin Bey'in kızı öğretmen Macide Zehra Hanımla (1912-1967) evlenmiştir. Esat Adil'in Macide Hanımla nişanlama ve evlenme haberi gazetelerde yer almıştır ("Mesut Bir Nişanlanma", 1934: 2, "Mesut Bir Evlenme", 1934: 2).

Esat Bey ve Macide Hanım'ın 26 Eylül 1935 yılında Çiğdem adını verdikleri kızları ve 10 Temmuz 1937 yılında Adil adını verdikleri oğulları dünyaya gelmiştir. Kızları Çiğdem 15 Nisan 1938 yılında vefat etmiştir (bkz. Nüfus kayıt bilgileri).

Kızlarının ölümü Macide Zehra Hanım'ın üstünde derin etkiler bırakmıştır. 19 Nisan 1935 tarihli *Türk Dili* gazetesinde bu ölüm haber olmuştur ("Acıklı Bir Ölüm", 1935: 2).

Zehra Macide Hanım, kızının ölümünü, eşinin politik mücadelesinin sıkıntılarını kaldıramamış ve kendisinde psikolojik rahatsızlıklar tezahür etmiştir. Bir dönem Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde tedavi görmüş daha sonra memleketine geri dönmüştür.

Aziz Nesin *Benim Delilerim* adlı kitabında Esat Adil ve eşi hakkında şunları yazmıştır:

...
Balıkesir'de öğretmen olan genç bir kızla evlenmiş. Eşi, sarışın, güzel, iyi bir aileden, herkesçe de beğenilen, ama aşırı suskun bir insan. Bir oğulları dünyaya geliyor. Genç kadında toplumsal uyumsuzluklar başlıyor. Zaman zaman içine kapanık ve aşırı suskunluk...

Dostum, adliyede görevlidir. Başarılı çalışmalarından ötürü genç yaşında önemli yerlere gelmiştir. Görevi gereği Balıkesir'den ayrılmıştır. Eşi, sürekli tedavi, bakım ve gözetim istediğinden, ana babasının yanında kalmıştır. Bu tarihten sonra O sonsuz bir bekar yaşamı sürdürmek zorunda kalmıştır.

Yaşamı her yandan kötülüklerle kuşatılmıştı: Ev yaşamı çok tedirgindi. Büyümekte olan oğluna kendisi bakmak zorundaydı. Evliydi ama bekâr yaşamı sürdürüyordu. Oğlunu annesiz bırakmak istemediği, ruhsal hastalığı nedeniyle nikâhlı eşinden boşanmak onurunu zedeleyeceği için, umutla eşinin iyileşmesini bekliyordu... (Nesin, 1984: 209,210).

Esat Adil, kurduğu Türkiye Sosyalist Partisi'nin 1952 senesinde kapatılarak hapse atıldığı zaman hastane masraflarını ödeyemediği eşini Edremit'e ailesinin yanına göndermiştir. Macide Hanım'ın psikolojik rahatsızlığı olduğu için dışarı çıkarken yanında babası ona refakatçi olmaktaydı. Yalnız başına dışarı Edremit'te parka çıktığı bir gün korkunç bir hadise medya gelmiştir. Macide Hanım o gün 13 kişinin tecavüzüne maruz kalmıştır. Bu durum Balıkesir Postası gazetesinden *Edremit'te Görülmemiş Bir Hadise* manşetiyle yer almıştır (1958: 2).

4. 1. 1. 4. Memuriyet Hayatı

Esat Adil, Balıkesir Halkevi başkanlığından ayrıldıktan sonra 18 Ekim 1935 tarihinde Ankara Temyiz Mahkemesi Raportörlüğü'ne atanmış ve Ankara'ya taşınmıştır.

1938 yılında Temyiz Mahkemesi Başsavcı Yardımcısı olmuştur. Daha sonra cezaevleri müfettişliğine getirilmiştir. Görevi gereği birçok şehir dolaşmıştır.

Esat Bey, hapisanelerde gördüklerinden sonra mahkûmların insanca yaşamalarının ve topluma yararlı bireyler haline gelebilmelerinin mevcut cezaevlerinin ıslahı ile olmayacağını anlamıştır.

11 Ağustos 1935'te faaliyete geçen İmralı Cezaevi'ne müdür olarak tayin edilmiştir (1940). Ardından Edirne İslahevi'nin kuruluşunu üstlenerek Sultanahmet Cezaevi hakkında bir rapor hazırlamıştır. İmralı Cezaevi Müdürlüğü yaparken aynı zamanda Bursa Cumhuriyet Müddeiumumi Muavinliği'ne tayin edilmiştir (29 Teşrinisani 1940)³.

O sıralar Bursa cezaevinde olan Nazım Hikmet, Kemal Tahir'e yazdığı mektupta Esat Adil'den İmralı Cezaevi Müdürü olarak bahseder:

7.6.1941

*Kemal Kardeşim,
29.4.1941 tarihli mektubuna cevaptır. EVELA havadisler. Naci Sadullah, Abidin, İmralı Asri Cezaevi Müdürü Esat Adil ziyaretime geldiler. Sana hep beraber çektiğimiz bir fotoğrafı yolluyorum. Naci'nin yanındaki bizim müdür Tahsin Bey, ben, yanımdaki Esat Adil, Abidin'in yanındaki dişçimiz.*

...

(Hikmet, 1975: 63)

Arkadaşı Sıtkı Yırcalı, Esat Bey'in memuriyet hayatından şu şekilde bahsetmiştir:

Esat Adil, Türkiye İdman İttifakı Cemiyeti Balıkesir mıntika mümessilliği sıfatı ile ilk resmi teşekkülleri İdman Yurdundan müfettişliği ile gerçek sporun Balıkesir'de yayılmasını hazırlarken bu teşekküllere bir gençlik fikir hareketi verecek manada çalışmıştır.

...

³ FonKodu: 030.11.1, Yer No: 99.34.14; Kararname 13258, T.C. Adliye Vekaleti Zatisleri Müdürlüğü, T.C. Basbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivleri (29 teşrinisani 1940).

Hayatını kazanmak için evvela Fransızca öğretmenliği, sonra Temyizde raportörlük sonunda kendisinin uzun seneler bir ideal olarak hizmet ettiği İmralı adası müdürlüğü yapmıştır (Yırcalı, 1958,1).

Esat Adil, cezaevi müdürlüğü sırasında 1941 yılında Nazi Alman ordusunun Bulgaristan'ı işgal edip Türkiye sınırına dayandığı zaman İmralı Cezaevi'nde olası bir Nazi saldırısına karşı bir takım önlemler almıştır. Burada ilişki kurduğu Türkiye Komünist Partisi ilk kurucu komite ve merkez komite üyelerinden Sarı Mustafa (Börklüce) ile birlikte, Türkiye'ye olası bir Nazi saldırısına karşı, Mudanya dağlarında anti - faşist gerilla savaşı vermek üzere adam, malzeme ve silah temini için hazırlık yapmıştır. Esat Bey, mahkûmlara burada "gerilla harbi" eğitimi vermiştir (Osman Nuri, 1999: 63).

Esat Bey, İmralı Cezaevi'nde neler yapmıştı? Bir mahkûmun anlattıklarına burada yer vererek Esat Bey'in İmralı Cezaevi'nde neler yaptığını özetlemiş oluruz.

"... Bu yatak odalarını o yaptırmış, o futbol sahasını, bu kütüphaneyi o kurmuş. Ve bu kütüphanede on binden fazla kitap var, oku okuyabildiğin kadar... Bağların bahçelerin kazılması ve fidan dikimini, olduğu gibi mahkûmların hünerine ve becerisine bırakmış... Mahkûmlar kendi ürettikleri buğdayı, yaptıkları yel değirmeninde öğütüp, kendi fırınlarında ekmek yapıyorlarmış. Denizden tuttıkları balıklarla, yetiştirdikleri tavuklarla et ve ekmekle doyuyorlarmış... Tutsaklardan her kim ki bir suç işledi mi, savcı ve yargıç olan Esat Adil Müstecaplıoğlu, onu, kendisi cezalandırmazmış... O bu güzel adada, bir bakıma sosyalizmin provasını yapıyormuş; bine yakın mahpusu meydana toplayıp, saniği da ortalarına dikip, sizler bunun, bu yaptıklarını suç mu sayarsınız, yoksa bağışlar mısınız?" (Karaca,2008: 108).

Esat Bey, İmralı Cezaevi müdürlüğü görevi devam ederken aynı zamanda Kocaeli Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı ve Ege Bölgesi Adalet Müfettişliği gibi görevlerde de bulunmuştur (Nesimi, 1977: 230).

Görüldüğü gibi Esat Bey, üç yerden ayrı ayrı maaş almıştır. Ekonomik durumu hayli iyi olan Esat Bey, sosyalist düşüncelerinden vazgeçmemiştir. Memuriyet görevi devam ederken yazılarını *Tan*

gazetesinden yazılarının yayımlanması teklifi gelmiştir. Müstecabizâde, zaman zaman *Adiloğlu* takma adıyla siyasî yazılarını *Tan* gazetesinde yayımlamaya başlamıştır. Nitekim bu yazılar dönemin başbakanı İsmet İnönü'nün dikkatini çekmiştir.

İsmet İnönü, Esat Bey'in yazdıklarına öfkelenmiştir. İnönü, zamanın Adalet Bakanı olan Ali Rıza Türel'i çağırarak, Esat Adil için "Bu köpeği niye hırlatıyorsunuz, ağzına bir kemik atın" demiştir. Ali Rıza Türel de "Ona üç yerden aylık veriyoruz. Bu faaliyeti kemik kapmaya yönelik değildir" diyerek Esat Adil'in amacının maddi bir kaygısı olmadığını ima etmiştir. Bunun üzerine İnönü, "Öyleyse bu iti niye fazla hırlatıyorsunuz susturun" işaretini vermiştir. Ali Rıza Türel, yakın arkadaşı olan Esat Adil'e durumu söyledikten sonra ya yayınlarını kesmesini ya da istifa etmesini istemiştir. Esat Adil de istifa etmeyi seçmiştir (Nesimi, 1977: 231).

Müstecabizâde, kimliğinin anlaşılması üzere ve o yıllarda yükseliş gösteren anti - sol politikanın da etkisiyle, 1945 yılında devletteki görevinden istifa etmiştir. Esat Bey, devlet görevinden istifa ettikten sonra İstanbul'a yerleşerek kendi mesleği olan avukatlığı yapmaya başlamıştır (Karaca, 2008: 205).

4. 1. 1. 5. İstanbul Dönemi

Esat Bey, devlet görevinden ayrıldıktan sonra İstanbul'a gelerek burada avukatlık yapmaya başlamıştır. Avukatlık yaptığı dönemde yoksul işçi ve köylülerin davalarına ücretsiz bakmış, siyasî düşünce suçundan hapisanede olanların davalarıyla ilgilenmiştir.

Esat Bey'in İstanbul döneminde yayıncılık faaliyeti öne çıkmıştır. O, yayımladığı dergi ve gazetelerle siyasî düşüncelerini rahatça ifade etmiştir. Ancak yazıları büyük tepki görmüştür. Yayıncılık hayatının yanı sıra bu

dönemde Cumhuriyet dönemindeki çok partili hayatın ilk sosyalist partisi olan Türkiye Sosyalist Partisi (TSP)'ni kurmuştur. Düşündüklerini savunmaktan vazgeçmeyen, mücadeleci, idealist, siyasetçi kişiliği Esat Bey'in zaman zaman zor durumlarda kalmasına neden olmuştur. Siyasî düşünceleri ve yazıları nedeniyle bir ara hapse girmiştir.

Halil Lütfü Dördüncü ve Zekeriya Sertel'in sahibi oldukları günlük, siyasî halk gazetesi olan *Tan* gazetesi etrafında sol görüşlü yazarları birleşmeye başlamıştı. Yazar kadrosunda, Sabiha Sertel, Naci Sadullah, Cami Baykurt, Şefik Hüsnü Değmer, Sabahattin Ali gibi daha başka yazarlar yer almaktaydı. Esat Adil de bu yazar kadrosunun içinde yer almaktaydı.

Zekeriya Sertel *Hatırladıklarım* adlı eserinde *Tan* yazarı olan Esat Adil hakkında şunları söylemiştir:

... Bunlar arasında sonraları " Sosyalist Partisi"ni kuran Esat Adil de vardı. Esat Adil hukukçuydu. Paris'te okumuştur. Bir ara İmralı Adası'ndaki modern cezaevinin müdürlüğünü yapmıştı. Bu işten çekilince Bab-ı Ali'ye gelmiş ve ileri düşünceli bir adam olduğu için bizim yazı kuruluna katılmıştır. Kültürlü, değerli bir adamdı. Yazıları okuyucular tarafından seviliyordu. Az zamanda değerli bir yazar olduğunu ispat etti. Gazete kapandıktan sonra 1946'da politikaya atıldı ve Sosyalist Partisi'ni kurdu. Genç yaşında öldü (Sertel, 1968: 188).

Tan'daki ilk yazısı 30 Mart 1945 tarihinde üçüncü sayfada yer alan *İç Politikalarının Büyük Meseleleri:1 Toprak Kanunu Tasarı Hakkında* başlıklı yazısıdır. Bu yazı dizisi devam ederken gazetenin üçüncü sayfasında *Hadiseler Kazanından* başlıklı bir sütun açılmıştır. Bu sütunda Esat Adil, *Adiloğlu* takma adıyla fıkralarını yazmaya başlamıştır. 31 Mart 1945 tarihinde bu sütunda yazdığı fıkrası *Hürriyetin Sefaleti* başlığını taşımaktadır. Yazar bu sütunda kullandığı *Adiloğlu* takma adını daha sonraları yazdığı çeşitli yazılarının altında sıkça kullanacaktır.

Esat Bey, *Tan*'daki yazıları devam ederken diğer taraftan yayın müdürü Hasan Tanrıku'tun olduğu haftalık kültür ve aktüalite gazetesi olan

Gün'ü 3 Kasım 1945 tarihinde çıkarmıştır. Aziz Nesin, Sait Faik, Mustafa Böklüce, Fehmi Yazıcı gibi yazarlar *Gün*'e yazılarıyla destek olmuşlardır.

TSP'nin kurulmasıyla *Gün* gazetesi, partinin yayın organı haline gelmiştir. Bu nedenle dergi, partinin kapatıldığı 14 Aralık 1946 tarihinde 30. sayısının yayımlanmasından sonra partiyle birlikte kapatılmıştır.

Esat Bey, Sabahattin Ali ve Cami Baykurt ile *Gün* daha kapatılmadan 1 Aralık 1945 tarihinde siyasî sabah gazetesi *Yeni Dünya*'yı çıkarmaya başlamıştır. Sadece dört sayı çıkarılabilen *Yeni Dünya*'da birinci sayfada yer alan *Apaçık Dosdoğru* sütununda Esat Bey'in *Adiloğlu* takma isimli yazıları yayımlanmıştır. *Yeni Dünya*'ya yazılarıyla destek verenler arasında Sait Faik Abasıyanık, Sabahattin Ali, Cami Baykurt, Mitat Hereke gibi yazarlar yer almaktadır.

*Yeni Dünya*yla aynı tarihte yayın hayatına başlayan haftalık siyasî dergi *Görüşler*'in ilk sayısında Esat Bey'in *Anayasa Demokrasi ve Kanunlarımız* başlıklı makalesi yayımlanmıştır. Esat Bey'in yanı sıra bu dergide; Celal Bayar, Tevfik Rüştü Aras, Fuat Köprülü, Adnan Menderes, Cami Baykurt, Pertev Boratav, Behice Boran, Mediha Berkes, Muvaffak Şeref, Sabahattin Ali, Kemal Bilbaşar, Aziz Nesin gibi yazarlar yer almıştır. Dergi ikinci sayısı çıkarılmadan, 4 Aralık 1945'te Tan, matbaasının yağmalanmasıyla yayın hayatına veda etmiştir.

14 Mayıs 1946 tarihinde Esat Bey başkanlığında Macit Güçlü, İhvan Kabacıoğlu, Aziz Uçtay'dan oluşan parti kurucu heyeti İstanbul valiliği aracılığıyla İçişleri Bakanlığı'na parti kurmak için başvurmuşlardır. Esat Bey, böylece çok partili dönemde, 14 Mayıs 1946 tarihinde Türkiye Sosyalist Partisi'ni kurmuştur.

Zekeriya Sertel'in sahibi olduğu *Tan* gazetesi yazar kadrosundaki grup Şefik Hüsnü'yü bir sol partisi kurması için zorlamışlardır. Mareşal Fevzi Çakmak, Cami Baykurt veya Dr. Tevfik Rüştü Aras'ın başkanlığında Şefik Hüsnü'nün partiyi kurmasını ve denetlemesini istemişlerdir. Şefik Hüsnü

bunu herkesi bir araya getirmesi düşüncesi olarak görmüş ve teklifi kabul etmiştir. Herkesi kendi evinde toplayarak başkanlık için adı geçen isimleri sıralamış, ancak bu isimler kabul görmemiştir.

Fevzi Çakmak'ın reddedilme sebebi; Kazım Karabekir ve Enver Paşa tarafından Mustafa Suphi'ye yapılan suikasttan haberi olması ve Halk İştirakiyun Fırkası'nı kapattırılmış olmasıdır. Bunun yanında asker olmasına rağmen Resmi Komünist Partisi'ne katılmış, Nazım Hikmet ve diğer inkılâpçılara en ağır cezaları verdirmiştir. Bütün bu sebeplerden dolayı Fevzi Çakmak'ın başkanlık önerisi kabul edilmemiştir.

Şefik Hüsnü'nün teklif ettiği ikinci aday olan Cami Baykurt ileri yaşını öne sürerek kendisi bu teklifi kabul etmemiştir. Üçüncü aday olan Dr. Tevfik Rüştü ise, mevcut dönemdeki aldatıcı şartlar içinde bir sol partiyi idare edemeyeceğini ileri sürerek teklifi kabul etmemiştir (Topçuoğlu, 1976: 24).

Bu durumun üzerine toplantıya katılanlardan Fuat Bilge başkan olarak Şefik Hüsnü'yü, Mustafa Börklüce de Esat Adil'i teklif etmiştir. Şefik Hüsnü, tanınmış olduğu için kurulacak partinin hemen suçlamalara uğrayacağını ve kendisinin başkanlığının doğru olmadığını söyleyerek Esat Adil'in başkan olmasını istemiştir. Esat Adil'in adaylığı toplantıya katılanlar tarafından kabul edilmiştir. Kendisi ertesi günkü toplantıya davet edilerek başkanlığı kabul edip etmeyeceği sorulmuştur. Esat Adil de,

Şartlar pek emniyet verici olmamakla beraber, cemiyetler kurma imkânı tanındığından, bütün kuvvetimizi İşçi sendikaları kurmaya veririz ve partiyi kapatsalar da hiç yoksa işçiyi teşkilatlandırırız, o da bir kazanç olur (Topçuoğlu, 1976: 26)

diyerek Türkiye Sosyalist Partisi olarak çıkmak şartıyla parti genel sekreterliğini kabul etmiştir.

Parti programını, Esat Adil, Mustafa Börklüce, Hüsamettin Özdoğdu, Kerim Soyka hazırlamıştır. 68 maddeden oluşan program ve 43 maddeden oluşan nizamname ile Türkiye Sosyalist Partisi Tüzüğü oluşturulmuştur.

Mustafa Börklüce sekreter yardımcılığına, Hüsamettin Özdoğdu teşkilat icra sekreterliğine getirilmiştir. Kurucu kadrosuyla beraber 14 Mayıs 1946 tarihinde, İstanbul Valiliği vasıtasıyla İçişleri Bakanlığı'na müracaat etmişlerdir. Müracaat ve kurucu listesi şöyledir:

Cemiyetler kanunu hükümlerine göre tesis etmiş olduğumuz, Türkiye Sosyalist Partisi cemiyetin üçer nüshadan ibaret olan 68 maddelik programı, 43 maddelik nizamnamesi, yüksek tetkikinize arz edilmiştir. Kanun hükümlerine tevfikan tescili ile faaliyetine izin verilmesini saygı ile rica ederim.

Esat Adil Müstecabi
Avukat

Türkiye Sosyalist Partisi kurucuları:

Esat Adil Müstecabi: Avukat
Macit Güçlü: Avukat
İhvan Kabacıoğlu: Camialtı atölyesinde kaynakçı ustası
Aziz Üçtay: Türk Matbuat Teknisyenleri Birliği Umumi Kâtibi. Makine şefi (Topçuoğlu, 1976: 27).

Esat Adil'in geniş imkânlarla ve iyi bir maddi gelire sahipken neden devlet görevinden vazgeçip önce avukatlık yapmayı daha sonra da parti genel sekteri olmayı düşündüğünü Abidin Nesimi *Yılların İçinden* isimli kitabında şöyle anlatmıştır:

... Esat Adil'in İsviçre gazetelerinde çıkan yazılardan ve devlet büyükleriyle yakın ilişkisi bulunan Evliyazade Özdemir'in bu konuda verdiği izahatla yakın bir gelecekte Türkiye'de sosyalistlerin iktidara geleceği kanısına varmış olması, ikincisi de yurtdışında sosyalist çevrelerde özel yeri olan Dr. Refik Nevzat'ın, yurt içinde ve komünist çevrelerde özel yeri olan Hüsamettin Özdoğu ve Mustafa Börklüce'nin ona yakınlık göstermesidir. Bu iki neden bir insanın birçok nimetleri tepmesi için yeterlidir (Nesimi, 1977: 231, 232).

O dönemde tüm dünyada sola eğilim artarken Türkiye'nin de sola kaymasına, Kahire, Yalta, Tahran, Sovyet - Amerikan görüşmelerinde izin verilmiştir. Esat Bey'in bu konudaki tahmini tutmasına rağmen, o diğer düşüncelerinde yanılmıştır. Dr. Refik Nevzat'ın sosyalist enternasyonaldeki

yeri ve Hüsamettin Özdoğu ile Mustafa Börklüce'nin Türkiye komünistleri içindeki yerleri konularındaki görüşleri isabetli değildir (Nesimi, 1977: 232).

Esat Adil'in sosyalist ve komünist grupları kendi partisi bünyesi altında toplamaya çalışması Şefik Hüsnü'yü endişelendirmiştir. Bunun sonucunda Şefik Hüsnü bir parti kurmuştur. Şefik Hüsnü, 19 Haziran 1946 tarihinde İstanbul'da Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi (TSEKP)'ni İstefo, Ragıp Usta, Fuat Usta, Aydın Batan, Habil Amado, M. Ölçmen ile birlikte kurmuştur (Topçuoğlu. 1976: 181).

TSEKP, kurulduktan kısa bir süre sonra TSP ile şiddetli kavgalara başlamıştır. Parti üyeleri sürekli TSP'yi tahrik etmişlerdir. Birbirlerine söyledikleri aslı olmayan iftiralar, aralarında geçen sürtüşmeler iki partiyi de yıpratmıştır.

TSP'nin yayın organı olarak 7 Temmuz 1946'da *Gerçek* gazetesi çıkarılmaya başlanmıştır. Esat Bey, sahibi olduğu bu gazetede çoğunlukla başyazılarıyla yer almıştır. Esat Adil, *Gerçek* gazetesinden TSEKP'nin yönetim biçimini eleştirmiştir. Bu iki sosyalist parti, yayın organlarıyla birbirlerini eleştirmeye devam etmişlerdir.

Gerçek gazetesinin yanı sıra *Gün* de partinin yayın organı olarak yayın hayatına devam etmiştir. *Gün* ve *Gerçek*, partinin kapatılmasıyla 1946'da yayın hayatına veda etmiştir.

Daha sonra iki parti birleşmeye çalışmıştır. Esat Adil'in öncülüğünde iki partinin birleşmesinde ortak yollar aranmaya başlamıştır. Esat Adil, iki partinin birleşerek Türkiye Birleşik Sosyalist Partisi ismini almalarını önermiş, buna karşılık Şefik Hüsnü de TSP'nin kendisini lağv ederek kendi partilerine katılmasını istemiştir (Karaca, 2008: 193).

Bu birleşme görüşmeleri devam ederken her iki sosyalist parti, onlara bağlı sendikalar ve yayın organları da 16 Aralık 1946'da Sıkıyönetim

Komutanlığı'nın kararı ile kapatılmış, kurucuları tutuklanmıştır (Tunaya, 1995: 696).

17 Aralık 1946 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde partinin kapatılması ve tutuklamalar ayrıntılı bir şekilde yer almıştır ("İki Komünist Partisi İle Bunlara Mensup Altı Gazete ve Mecmua Kapatıldı" , 1946: 1).

Esat Bey, gerek kendi düşüncelerinde gerekse partisinin düşüncelerinde yerli, bu ülkeye uyan vatansever bir sosyalizm anlayışını benimsemiştir. Haksızlığa uğrayan halkın yanında olmuştur. Esat Bey, bu düşünceleriyle Türkiye Komünist Partisi düşüncelerinden ayrılmaktadır. Yani Türkiye Komünist Partisi politikasını benimsememiştir. Zaman zaman benimsedikleri politika yüzünden onları da eleştirmiştir. Nitekim partinin kapatıldığı ve tutuklandığı 15 Aralık 1946 tarihinde verdiği ifade de şunları söylemiştir:

"Ben komünist hareketin adamı değilim, yaptığımız hareket sosyalizmdir, parti Sosyalist bir partidir. İlegalden gelip bu işe girenler varsa bile, bunlarda TSP'nin tüzüğü ve programı doğrultusunda çalışmayı kabullenmişlerdir, ben bu nedenle işbirliği yaptım onlarla"
(Karaca, 2008: 205).

İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün bulunduğu Sirkeci'deki Sansaryan Han ve Harbiye Askeri Ceza ve Tutukevi'nde kalan Esat Adil, 14 Temmuz 1948'de suçsuzluğu ispatlanınca beraat etmiştir.

Esat Adil'in partiyi komünist maksat ve gayelere hizmet için kurmadığı ve Şefik Hüsnü'nün partisiyle birleşme teşebbüsünde olmasına rağmen resmen birleşmediği anlaşılmıştır. Karar, Yargıtay tarafından onaylandıktan sonra partinin aynı program ve nizamname ile faaliyetine devam etmesi istenmiş ve bu istek kabul edilmiştir (Tunaya, 1995: 697).

Aynı davada yargılanan Şefik Hüsnü, 5 yıl ağır hapis; Hüsamettin Özdoğu, 4 yıl ağır hapis; İhvan Kabacıoğlu 1 yıl ağır hapis cezasına çarptırılmış, Mustafa Börklüce de beraat etmiştir (İleri, 2003: 211–216).

Beraat edildikten sonra ilk röportajını Aziz Nesin'in çıkardığı haftalık siyasî magazin *Başdan*'a veren Esat Adil, Aziz Nesin'e bu röportajda partisinin yeniden faaliyete geçeceği haberini vermiştir.

Röportajda Aziz Nesin'in Esat Adil'e sorduğu sorulardan biri halk tarafından da merak edilen partisinin nasıl bir sosyalizm anlayışını benimsediğidir. Bu soruya Esat Adil şu cevabı vermiştir:

... Biz sosyalist davayı milli bir dava olarak kabul ediyoruz. Ve kendi memleketimizin sosyalist bir içtimai nizama geçebilmek için yapmağa mecbur olduğu birçok şeyler vardır. İşte bizim vazifemiz, Türk milletinin bugünkü iktisadi ve içtimai şartlarını sosyalist bir nizama geçişe müsait bir surette olgunlaştırmağa ve hazırlamağa çalışmaktan ibarettir. Bizim sosyalizm anlayışımız ilmi esaslara, yani ilmi sosyalizme dayanır. Siyasi programımız ise kendi memleketimizin realitesine dayanır ("Yüzbin Mahkum Ona Baba Diyor", 1948: 2).

Bu röportajdan dolayı Esat Adil, Aziz Nesin ile birlikte mahkemeye verilmiştir. 11 Kasım 1948 tarihindeki duruşma sonunda her ikisi de beraat etmiştir ("Esat Adil ve Aziz Nesin Beraat Ettiler", 1948: 2).

Esat Bey, Aziz Nesin'in sahibi olduğu *Başdan*'da yazılarını yayımlamaya başlamıştır. 7 Aralık 1948 tarihinde, ilk olarak İktisat *Kongreleri Vesilesiyle* başlıklı makalesi yayımlanmıştır. Esat Bey, *Çin'de Milli Kurtuluş Hareketi* başlıklı yazısından dolayı yargılanmıştır. Hüküm giymek üzere iken 1950 affıyla, ilgili dava düşmüştür.

Müstecabizâde, 15 Şubat 1950 - 24 Mayıs 1950 ve 27 Eylül - 18 Aralık 1950 tarihleri arasında kendi çıkardığı *Gerçek* gazetesi ile yeniden yayın hayatına dönmüştür. Esat Bey'in yazıları *Gerçek*'te yayımlanmıştır.

Esat Bey, TSP'yi ikinci kez 28 Ağustos 1950 tarihinde faaliyete geçirmiştir. Parti 9 - 16 Eylül 1951 tarihinde yapılan ara seçimlere katılmıştır. Hiç milletvekili çıkaramamasına rağmen İstanbul ve ilçelerinden Esat Adil toplam 219 oy almıştır (Tunaya, 1995: 692).

Parti idarecileri ve üyeleri her defasında partilerinin sadece sosyalist bir parti olduğunu, komünizmle ilgileri olmadığını açıklamalarına rağmen parti, gizlice komünizmi yaymaya ve iktidarı devirmeye çalıştığı iddia edilerek 18 Haziran 1952 tarihinde tekrar kapatılmıştır (Topçuoğlu, 1976: 165).

Savcının hazırladığı iddianameye göre partinin kapatılma nedenleri, köylü ve işçiler arasında propaganda yaparak iktidarı ele geçirmek suretiyle, mevcut nizamı değiştirip “Burjuva” diye vasıflandırdıkları kapitalist sınıfını bertaraf etmek gayesini takip etmeleri ve partiyi mali bakımdan kalkındırmak için yol keserek para toplamalarıdır. Esat Bey, bu iddiaların hepsini mahkemede reddederek şunları söylemiştir:

Bu okunan iddianame çok gariptir. Şimdi isnat olunan suçlarla vaktiyle de, adliyeye verilen bu parti beraat etmiştir. Hadise bir iftiradan ibarettir. Şahsıma isnat olunan suçların hepsini reddederim. Hakkımda tevkif mucip hiçbir sebep yoktur (“Sosyalist Parti Erkânı Dün Tevkif Edildiler”, 1952: 1).

Partinin kapatılması ile ilgili haber 18 Haziran 1952 tarihinde *Vatan* gazetesinde ayrıntılı bir şekilde yer almıştır. Söz konusu habere göre, TSP genel sekreteri Esat Adil Bey ile kurucu 15 kişi gözaltına alınmış, TSP üyelerinin ev ve iş yerlerinde aramalar yapılmıştır (“Polis, Türkiye Sosyalist Partisinde Arama Yaptı”, 1952: 1).

Ertesi günkü *Vatan* gazetesinde TSP’lilerin tutuklandığı haberi yer almıştır. Tutuklanma haberi okuyuculara, *Sosyalist Partisi Erkânı Dün Tevkif Edildi* başlığıyla birinci sayfadan duyurulmuştur (1952).

TSP’nin kapatılmasıyla ilgili diğer gazetelerde de haberler yer almıştır. *Cumhuriyet* gazetesi tutuklamaları *Sosyalist Partisi Erkânı Dün Tevkif Edildi* başlığıyla birinci sayfadan haber yapmıştır (1952). Ertesi gün *Sosyalist Partisi Üyelerinin Dün İlk Sorguları Yapıldı* başlıklı haberiyle TSP idareci ve üyelerinin mahkemeye çıktıklarını okuyucularına duyurmuştur (1952).

Milliyet gazetesinde bu haber *Sosyalist Partisinde Dün Arama Yapıldı* manşetiyle birinci sayfadan verilmiştir (1952). Ertesi gün de tutuklama ile ilgili haber devam etmiştir. *Milliyet* gazetesi yine birinci sayfadan haberi *Sınıf Mücadelesi Yaratarak İktidarı Devirmek İsteyen 14 Sosyalist Partisi Üyesi Tevkif Edildi* başlığıyla duyurmuştur (1952).

18 Haziran 1952 tarihli *Akşam* gazetesi, bu haberi *Türkiye Sosyalist Parti Erkânı Nezaret Altına Alındı* başlığıyla vermiştir. Gazetenin ertesi günkü sayısında partililerin tutuklanmasını da *Sosyalist Partisi Sanıkları Tevkif Edildi* başlığıyla halka duyurmuştur.

Hürriyet gazetesi de 18 Haziran 1952 tarihli sayıda *Sosyalist Partisi Kurucuları Hakkında Tahkikat Başladı* haberiyle parti binasında ve idarecilerle üyelerin evlerinde yapılan aramaları ve alınan gözaltıları duyurmuştur.

19 Haziran 1952 tarihli *Hürriyet* gazetesi, *Türkiye Sosyalist Partisi Faaliyetten Men Oldu* başlığıyla okuyucularına partinin kapatıldığını bildirmiştir. Tutuklamalarının devam ettiği ertesi günkü *Hürriyet* gazetesinden *Sosyalist Partisinden Bir Kişi Daha Tevkif Edildi* başlıklı haber okunduğunda öğrenilmiştir.

Partinin davasında incelemeler tamamlandıktan sonra TSP'nin iddia edilen suçlarla alakasının bulunmadığı anlaşılmış, partinin yeni bir parti olarak kurulmadığı, daha önce de kapatılan ve tüzüğünde hiçbir değişiklik yapılmadan tekrar açılan TSP'nin devamı olduğu için dava, 3 Aralık 1955 tarihinde beraatla sonuçlanmıştır. Partinin muhafaza altında alınan eşyaları ve evrakları da iade edilmiştir (Topçuoğlu, 1977: 180).

Bu tutuklama ve yargılama üç sınıf arkadaşını karşı karşıya getirmiştir. Ankara Hukuk Fakültesi'nde birlikte okuyup mezun olan üç arkadaş; Esat Adil Müstecaplıoğlu, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu ve Nefi Demirlioğlu'dur. Esat Adil Müstecaplıoğlu ile Nefi Demirlioğlu hemşehridir, ikisi de Balıkesirlidir. Esat Adil'in sanık olarak yargılandığı partinin kapatılma

davasında hâkim Nefi Demiroğlu, bilirkişi de Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'dur. Kader bu üç sınıf arkadaşını bir mahkeme salonunda bir araya getirmiştir (Velidedeoğlu, 1977: 2).

Bu kararın Yargıtay tarafından onaylanmasına kadar geçen sürede Esat Bey vefat etmiştir. Sekiz yıl süren TSP davası, 29 Eylül 1960 tarihinde kesin beraat kararı alabilmiştir (Topçuoğlu, 1977: 165).

4. 1. 1. 6. Son Yılları ve Ölümü

Esat Bey, 1955 yılında hapishaneden tahliye olduktan sonra kendi avukatlık bürosunu açmıştır. Esat Bey, avukatlık yaptığı süre içerisinde ne kadar politik dava varsa hepsini gönüllü üstlenmiştir. Yoksul ve haksızlığa uğrayan kimselerin yanında yer almıştır. Bunun yanında kendi siyasi görüşüne yakın hareketleri desteklemeye devam etmiştir. 29 Ekim 1954 tarihinde Hikmet Kıvılcımlı tarafında kurulan Vatan Partisi'ni desteklemiştir. Vatan Partisi'nin 31 Aralık 1957'de gözaltına alınan üyelerinin avukatlığını yapmıştır (Anadol, 1989: 179, 180).

Esat Bey, avukatlık yapmanın yanında 28 Mart 1956 tarihinden 17 Ağustos 1956 tarihine kadar *Tan* gazetesindeki *Avukatınız Diyor Ki* köşesinde ve aynı gazetenin *Günaydın* başlıklı sütununda zaman zaman da *Fikirler* başlıklı sütununda *Haydar Günay* takma adıyla yazılarını yazmaya devam etmiştir. 10 Eylül 1956 tarihli sayıda *Avukatınız Diyor Ki* köşesinin yerini *Kanun Diyor Ki* almıştır.

Müstecabizâde Esat Adil, 1958'de 21 Eylül'ü 22 Eylül'e bağlayan gece kendi evinde banyoda iken şüpheli bir şekilde ölmüştür. Esat Bey'in kalp krizi geçirerek veya zehirlenerek öldüğü ihtimalleri ortada dolaşmıştır. Ancak ailesi otopsi yaptırmak istememiştir.

Oğlu Adil Bey, Emin Karaca ile yaptığı röportajda babasının Őüpheli ölümünden bahsederken kalp rahatsızlığına değinmiş, babasının daha önce bir kez kalp krizi geçirdiğini söylemiştir. Adil Bey, babasının vefat ettiği geceyi anlatırken; Esat Bey'in arkadaşlarıyla o geceyi beraber geçirdiğini, eve döndüğünde kendisinin uyuyor olduğunu, bir ara babasının uyanıp banyoya gittiğini gördüğünü; fakat önemsemediğini, sabah da Esat Bey'i banyoda yere düşmüş durumda bulduğunu söylemiştir (Karaca, 2008: 338).

Esat Adil'in ani ölümü arkadaşları ve ailesi tarafından ve memleketinde üzüntüyle karşılanmıştır. Ölümü hem Balıkesir'de o zaman çıkmakta olan gazetelerde hem de İstanbul gazetelerinde haber olmuştur. *Türk Dili, Balıkesir Postası, Ateş, Balıkesir, Hürriyet ve Vatan* gazetelerinde ölümüne dair haberler çıkmıştır (" Esat Adil Müstecaplıoğlu Vefat Etti", 1958:2; "Esat Adil Vefat Etti", 1958: 2; "Acı Kayıp", 1958: 2; "Esat Adil'i Kaybettik", 1958: 2; "Ölüm", 1958: 2).

4. 1. 2. Yazı Faaliyeti

Edebî ve siyasî yazılarıyla dikkat çeken Esat Bey'in yazı hayatını, Balıkesir ve İstanbul dönemleri olarak ikiye ayırabiliriz. Balıkesir'de çeşitli gazete ve süreli yayınlarda yayımlanan yazıları edebî değer taşıırken, İstanbul'daki yazıları siyasî düşüncelerini yansıttığı ve halkı bilgilendirmek için yazdığı yazılarıdır.

Esat Adil, Balıkesir'de bulunduğu yıllarda Kurtuluş Savaşı kazanılmıŐ, yeni Türkiye Cumhuriyet'i kurulmuŐtu. Gücünü Anadolu kültüründen, Anadolu insanının birlik ve beraberliğinden alan, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin edebî anlayışı, elbette Anadolu halkının duyuş ve yaŐayıŐından etkilenecekti. Esat Adil, bu nedenle Milli Edebiyat'a yönelmenin gerekliliği üstünde durmuŐ ve Halk Edebiyatı nazım biçimleriyle örnek Şiirler yazmıştır. Ancak hiçbir edebî dönemin birbirinden

ayrılmayacağını da savunarak, Divan Edebiyatı nazım biçimlerini kullanarak örnek şiirler yazmıştır. Bunların yanında Batı Edebiyatı'nın etkisiyle Batı edebiyatı nazım biçimlerinden sone ve terzarımayı örnek alarak şiirler yazmıştır. Ayrıca serbest nazım biçimiyle örnek şiirleri de vardır.

Müstecabizâde, Balıkesir'deyken *Zafer-i Milli, Dilek, Çağlayan, Irmak, Türk Dili, Savaş ve Kaynak* dergi ve gazetelerinde şiir, hikâye, gezi yazısı, araştırma ve inceleme yazıları yayımlanmıştır.

Esat Adil, *Savaş* gazetesini çıkardığı zaman *Savaş Kitabevi*'ni kurarak buradan "İlim ve Hayat Serisi" adı altında kendi yazdığı ve çeşitli yazarlardan çevirdiği kitapları yayımlamıştır. Bu kitaplardan ulaşabildiklerimiz; *Sosyalist Şefler ve Sosyalizm* (1933), *Bolşeviklik, Faşistlik ve Demokrasi* (1933), *Bugünün İctimai Mezhepleri, Sosyalizm, Liberalizm, Katolisizm* (1935), *Mehmet Akif: Ferdî ve İctimai Karakteri, Vatanperverliği, Milliyetçiliği, Şairliği* (1937).

Esat Adil'in şiirlerinin yer aldığı *Dize Gelen Gönül* başlıklı kitabına ulaşamadık. Yukarıda bahsettiğimiz bu kitaplarının yanında yayımlanacağı söylenen ancak yayımlanıp yayımlanmadığı hakkında bilgimiz olmayan *Masonluk, İctimai Mezhepler Karşısında Kemalizm, Milliyetçilik Nereye Sürükleniyor, Medeni ve Siyasi Hürriyetler, Avrupa Tarihi'nin Ana Hatları, Amerika'nın İctimai ve Siyasi Kuruluşu, İş ve İşçilik* başlıklı kitaplarını sayabiliriz.

Esat Bey, İstanbul'dayken *Tan, Gün, Gerçek, Yeni Dünya, Görüşler ve Başdan* gibi yayın organlarında yazılarını yayımlamıştır. Bu dönemde Esat Adil'in edebî yazılarına rastlamadık. İstanbul döneminde siyasî faaliyetlerinin artmasından dolayı siyasî yazıları edebî yazılarının önüne geçmiştir.

Esat Adil, savunduğu düşüncelerini açıklayan siyasî yazılarla bu dönemde dikkat çekmiştir. Bu yazılarıyla halkı bilgilendirmeyi amaçlamıştır.

TSP yayınevinden çıkan kitapları şunlardır: Siyasî Mücadele ve Marksizm (1946); Devlet ve İnkılâp (1946), Demokrasi ve Sosyalizm (1946). Bunların yanında *Planizm ve Sosyalizm İç Politikasının Büyük Meseleleri / Köy ve Köylü, Anayasa ve Kanunlarımız, Dünya Politikasının Büyük Problemleri, Sovyetler Birliğinde İlim ve Kültür, Sovyetler Birliği Nasıl İdare Olunur, Birleşik Amerika Cumhuriyeti Nasıl İdare Olunur Adalet* başlıklı isimlerini bildiğimiz ancak yayımlanıp yayımlanmadığı hakkında bir bilgimiz olmayan kitaplarını sayabiliriz.

4. 1. 2. 1. ilk Yazı ve Şiirleri

Hukukçu ve siyasî kişiliği, fikir hareketleri ve edebî eserleriyle yazın hayatında önemli bir yere sahip olan Esat Bey basın - yayın hayatına erken yaşta girmiştir. 1919 yılında daha on beş yaşındayken Kuvâ-yı Milliye'nin Balıkesir'deki yayın organı olan *İzmir'e Doğru* gazetesinde işçi olarak çalışmaya başlamıştır. Esat Bey, burada gazetede yayımlanacak yazıları dizmiş ve gazetenin baskısını yapmıştır (Coşar: 25).

Esat Adil'in çalıştığı *İzmir'e Doğru* gazetesi Kuvâ-yı Milliye hareketini desteklemek ve bu harekete katılmak üzere, İzmir'in işgalinden sonra buradan kaçıp Balıkesir'e gelen İzmirli aydınlarca çıkarılmıştır. 16 Teşrinisani 1335 (28 Kasım 1919) - 27 Haziran 1336 (9 Temmuz 1920) tarihleri arasında 74 sayı çıkmıştır.

Esat Bey'in tespit ettiğimiz ilk şiiri *Zafer-i Milli* gazetesinde yayımlanan *Matem İzleri*'dir. "Müstecabizâde Esat Adil" imzalı bu şiiri yayımlandığında on dokuz yaşında olan Esat Bey eğitimi için ailesinden ve sevdiklerinden uzaktadır. Hüzün ve melankolinin ağır bastığı bu şiiri şairin kaleme aldığı diğer şiirlerini etkilemesi ve şiir anlayışını göstermesi bakımından şiirin bir bölümünü vermekte fayda görüyoruz.

Matem İzleri

...

*Yok, öyle değil bir şeb-i zulmet, râh hüsrân,
Ey sevgili vuslatta değil, hep yine hicrân;
Bir neş'e değil, belki elem, bense perişân
Bil, işte budur son acı mahva bana senden!*

*Zira seni çöller boğarak toprağa gömdü;
Zira o güzel güzellerinin lem'ası söndü;
Zira o soluk rûyûna mevt gömlekleri ördü;
Bir akd-i matem seni hep sardı derinden!*

*Sussun da şu bülbül, yalnız ağlayayım ben;
Solsun da şu sünbül, yalnız ağlayayım ben;
Ömrüm seni anmak ile geçsin ebediyen,
Ey sevgili sen dur.. Yalnız ağlayayım ben...*

*Gözyaşları, bir mersiye dir senin mezarın
Çöllerde duyulmaz.. Ebedidir.. Uyur ahın!
Çöllerde değil göklerde senin kabrin kahrın
Ey sevdiceğim sen uyu, hep ağlayayım ben!..*

(Müstecabizâde, 1923: 2)

Esat Bey, ilk şiirlerini *Zafer-i Milli* (1922-1924) gazetesinde yayımlamaya başlamıştır. Yaptığımız araştırmalara rağmen gazetenin orijinal nüshalarını bulamadık. Okutman ve araştırmacı Aydın Ayhan'dan temin ettiğimiz bilgilere göre Esat Bey'in burada yer alan ilk şiirleri şunlardır: *Matem İzleri* (Müstecabizâde Esat Adil, 1923), *Akşam Garipliği* (Esat Harabî, 1923), *Gurbetnâme* (Harabatî, 1923), *Gazel* (E.A., 1924), *Gazel* (E.A., 1924), *Divan* (E.A., 1924), *Terane* (E.A., 1924), *Bayram Mı?* (Esat Adil, 1924), *Şarkı* (E.A., 1924), *Koşma* (E.A., 1925)' dir. *Zafer-i Millî*'de şiirlerinin yanı sıra dokuz makalesi yayımlanmıştır.

15 Mart 1339 (27 Mart 1923) tarihinde yayın hayatına başlayan *Dilek* dergisi aynı zamanda Balıkesir'de dergicilik faaliyetlerinin de başlangıcı olmuştur. Müdürlüğünü Mehmet Fehmi Bey'in yaptığı *Dilek* dergisinde Esat Bey'in, *Şarkı* başlıklı şiiri yayımlanmıştır (Esat Adil, 1923). 6. sayıyla, 1 Haziran 1339 (13 Haziran 1923) tarihinde yayın hayatındaki yerini *Çağlayan* dergisine bırakan *Dilek* dergisinde, Esat Bey dışında yazıları

yayımlanan diğ er bazı yazarlar ş unlardır: Darülmualimin Müdürü Feridun, Ziraat Mühendisi Mehmet Esat, Münir Sadık, Muallim Ahmet Halid, Ruhi Naci, İsmail Hakkı, İbrahim Hakkı, Fazıl Reş it'tir.

Müstecabizâde, Orhan Ş aik Gökyay'ın Balıkesir'de öğ retmenlik yaparken Karesi Ş ehit Çocukları Cemiyeti yararına çıkardığı *Ç ağ layan* dergisinde yazılarını yayımlamaya devam etmiştir. *Ç ağ layan* dergisi 20 Teş rinevvel 1341 (1 Kasım 1925)–15 Mayıs 1926 tarihleri arasında yayımlanan bir kültür- edebiyat dergisidir.

Orhan Ş aik Gökyay, *Ç ağ layan* dergisini çık arırken en büyük desteğ i Edremitli ş air Ruhi Naci Sağ dıç vermiştir. Sabahattin Ali, M. Seyit Sutüven gibi sanatç ıların yetişmelerinde katkısı olan Ruhi Naci, Esat Bey'i de büyük ölçüde etkilemiştir.

Esat Bey'in bu dergide yer alan ş iirleri ş unlardır: *Müş terek Gazel* (Esat Adil, Ruhi Naci, 1925: 3), *Yok* (Müstecabizâde Esat Adil, 1925: 4), *Koş ma* (E. Adil, 1925), *Seher* (Esat Adil, 1925: 3), *Hasret* (Esat Adil, 1925: 5), *Koş ma* (Esat Adil, 1925: 9), *Gazel* (Esat Adil, 1926: 7), *Koş ma* (Harabatî, 1926: 9), *Ateş ten Kadeh* (Müstecabizâde Esat Adil, 1926: 11), *Hitap* (Müstecabizâde Esat Adil, 1926: 1), *Koş ma* (Harabatî, 1926: 14), *Dün – Bugün* (E. Adil, 1926: 7), *Anadolu'dan Geç iş* (Esat Adil, 1926: 14), *Arz-ı Hal* (Harabatî, 1926: 14), *Ayrılık* (Esat Adil, 1926: 10), *Ç akıcı* (Esat Adil, 1926: 12), *Köroğ lu* (Esat Adil, 1926: 13), *Zafer Destanından: Bizdik* (Esat Adil, 1926: 5), *Koş ma* (Esat Adil, 1926: 12).

Esat Bey, bu dergide *Koş ma* baş lıklı ş iirlerinden bazılarını ve Arz-ı Hal baş lıklı ş iirini *Harabatî* mahlasıyla yazmıştır.

Dergide, sanatç ının *Katil* (E.A., 1926) baş lıklı hikâyesiyle toplam sekiz tane çeş itli konularda yazdığ ı makaleleri yayımlanmıştır.

Esat Bey, *Ç ağ layan* dergisinde ilk kez *Serbest Nazım* baş lıklı makalesiyle edebi görüş ünü ortaya koymuştur. Makalesinde serbest

nazımın yanlış anlaşıldığını, birçok genç şairin vezin ve kafiyeden kaçmak için serbest nazıma başvurduğunu eleştirmiştir. Şiirde vezin ve kafiyenin olması gerektiğinden ve serbest şiir yazılsa bile bunun da kendine has bir ahengi olması gerektiğinden bahsetmiştir (Esat Adil, 1926: 2).

Çağlayan dergisinde Esat Bey dışında yazıları yayımlanan diğer bazı yazarlar ve şairler: Orhan Şaik (Gökyay), Ruhi Naci (Sağdıç), Sabahattin Ali, Mansur Tekin, Kazım Nami, Arif Nihat (Asya), Nüzhet Şükrü, Muharrem Hasbi, Mustafa Şevket, Şinasi Gündoğan, Nurettin İbrahim gibi isimlerdir.

Esat Adil yönetiminde 15 Şubat 1928 - 15 Kasım 1928 tarihleri arasında çıkan *Irmak* dergisinde Esat Bey' in on üç şiiri ve *Efe'nin Düğünü* (Üçüncü oğlu, 1928: 14-16) başlıklı hikâyesi yayımlanmıştır. Dergide Esat Bey' in; *Ayrılık* (E.A., 1928: 4), *Kandil* (E.A., 1928: 9), *Gazel* (Müstecabizâde, 1928: 14), *Fırtınanın Aşkı* (Esat Adil, 1928: 11), *Her Yolcuya* (Üçüncü oğlu, 1928), *Bir Zambak Açtı* (E.A., 1928: 11), *Gazel* (Müstecabî, 1928: 16), *Müşterek Tazallüm* (E.Adil, R.Naci, O. Şaik, 1928: 16), *Bir Sağanak Gecesi* (E.A., 1928: 9), *Feryad* (Esat Adil, 1928: 8), *Zafer Destanında: Bizdik* (Esat Adil, 1928: 8), *Anadolu' ya* (E.A., 1928: 8), *Perişanlıklarım* (Esat Adil, 1928: 7) başlıklı şiirleri yer almıştır.

Irmak dergisinde edebî araştırmalarına daha çok yer veren Esat Adil, *İlyas Paşa'nın* hayatını incelemiş ve bunu bölüm bölüm dergide yayımlamıştır.

Sık sık çeşitli vilayetlerdeki kütüphaneleri ve müzeleri ziyaret eden Esat Bey, buralarda okuduğu kitapları ve gördükleri hakkında okuyucularını bilgilendirmekten geri kalmamıştır. Yine bir kütüphanede rastladığı *Kenz' ül-Esrar* (Müstecabizâde, 1928: 11-16) ve *Gülşen-i Naat-ı Nebevi* (Müstecabizâde, 1928: 2-4, 3-5, 3-4) başlıklı kitapları incelemiş ve *Irmak* dergisinde bu incelemesine yer vererek okuyucularını bilgilendirmiştir. Bunların dışında çeşitli konularda on bir makalesi yayımlanmıştır.

Irmak dergisinin yazar kadrosuna baktığımızda başlıca dikkat çeken isimler; Mustafa Doğan, Celal Sıtkı, Mustafa Seyit (Sütüven)'tir

Esat Adil, eğitimine devam etmek için yurtdışına gidene kadar 1926–1968 yılları arasında Balıkesir’de günlük olarak çıkan *Türk Dili* gazetesinde yirmi üç şiir, bir hikâye ve “Seyahat Notları” başlığı altında arkadaşları Ruhi Naci Bey ve Mustafa Seyit Bey ile Balıkesir’in Edremit ilçesine yapmış oldukları seyahati bölüm bölüm yayımlanmıştır (Esat Adil, 1927: 2,2,2,2,2,2,2). Gazetede yer alan şiirleri; *Köy Âlemleri* (Esat Adil, 1926: 2), *Kıta* (Esat Adil, 1926: 2), *Ararız* (Esat Adil, 1926: 2), *Gazel* (Esat Adil, 1926: 2), *Allahım* (Esat Adil, 1926: 2), *Demedim* (Esat Adil, 1927: 2), *Zafer Destanından: Bizdik* (Esat Adil, 1927: 2), *Gece İle Baş Başa* (Esat Adil, 1927: 2), *Fırtınanın Aşkı* (Esat Adil, 1927: 2), *Türkü* (Esat Adil, 1927: 2), *Gazel* (Esat Adil, 1927: 2), *Müşterek Gazel* (Esat Adil, Ruhi Naci, Mustafa Seyid, 1926: 2), *Ayrılık* (Esat Adil, 1927: 2), *Kandil* (Esat Adil, 1926: 2), *Müşterek Gazel* (E.Adil, R. Naci, O. Şaik, 1927: 2), *Gazel* (Esat Adil, 1927: 2), *Gecenin Dokuzu* (Esat Adil, 1927: 2), *Buhran* (Esat Adil, 1926: 2), *Bir Yolcuya* (Esat Adil, 1927: 2), *Dağlara* (Esat Adil, 1927: 2), *Koşma* (Esat Adil, 1928: 2), *Teselli* (Esat Adil, 1928: 2), başlıklı şiirleridir.

Yazar, 1932’de Belçika’dan döndükten sonra da *Türk Dili* gazetesinde yazmaya devam etmiştir. Bu tarihten sonra edebî yazıları gazetede yer almamıştır. 1932 yılından sonra gazetede *Vur Fakat Dinle* sütunda yazdığı dört makalesiyle birlikte bunların dışında *Siyasî ve Medenî Hürriyetler* başlıklı kitabı yirmi dört bölüm halinde yayımlanmıştır (Müstecaplıoğlu, 1933). 1926- 1933 yılları arasında gazetede Esat Bey’in yirmi makalesi yayımlanmıştır.

4. 1. 2. 2. Olgunluk Dönemi

Belçika'da eğitimini tamamlayıp memleketine dönen Esat Bey, Balıkesir'e yerleşmiştir. Balıkesir'de önce CHF'ye kaydolmuş ardından Vilayet İdare Heyeti tarafından 24 Şubat 1933 tarihinde açılan Balıkesir Halkevi kuruculuğu ve başkanlığına seçilmiştir.

Halkevi başkanlığının yanı sıra aynı zamanda halkevinin yayın organı olan *Kaynak* dergisinin de yayın müdürlüğünü yapmıştır. Halkevi başkanlığından ayrılıncaya kadar, Şubat 1933 ve Kasım 1934 tarihleri arasında, halkevinin yayın organı olan *Kaynak* dergisinde yazıları yayımlanmıştır.

Kaynak dergisinde on üç şiiri, on beş makalesi yayımlanmıştır. Bunların dışında dört bölüm halinde *İlyas Paşa'nın* hayatını tekrar yayımlamıştır. Dergide yer alan şiirleri şunlardır: *Ayrılık* (E.A. 1933: 18), *Kandil* (E.A. 1933: 51), *İçin İçin* (E.A. 1933: 80), *Koşma* (E.A. 1933: 112), *Anadolu'ya* (E.A. 1933: 116), *Her Yolcuya* (E.A. 1933: 171), *Gün Doğarken* (E.A. 1933: 201), *Koşma* (E.A. 1933: 275), *Bir Sağanak Gecesi* (Esat Adil, 1934: 353), *Balıkesir* (Esat Adil, 1934: 441), *Dize Gelen Gönül* (Esat Adil, 1934: 451), *Senin De* (Esat Adil, 1934: 477), *Fırtınanın Aşkı* (Esat Adil, 1934: 490).

Türk Dil Kurulu'nun bu dönemde dilde sadeleşme ve öz Türkçe çalışmaları başlamıştır. Bu çalışmalara kayıtsız kalmayan Esat Adil, Türk Dili'ni öven ve yücelten *Türk Dili Türk'e Tanrı Aramağınadır* başlıklı makalesiyle bu çalışmalara katılmıştır (Müstecaplıoğlu, 1934: 424).

Esat Adil'in şiirlerinin dili sade ve akıcıdır. Dilinin sade olmasının nedeni, Milli Edebiyat akımını benimsemesinden ve dilde sadeleşme

hareketlerine önem vermesindedir. Genellikle Halk edebiyatı nazım biçimlerini kullanarak şiirlerini yazan şair, milli vezin olan hece veznini kullanmıştır. *Senin De* başlıklı şiirinden aldığımız aşağıdaki parça onun bu dönemde yazdığı şiirleri yansıması bakımından dikkati çekmektedir.

...
*Başka canan peşinde kaybolur birer, birer
 Yolunda can vermeye ant içen âşıkların.
 Hükmettiğin bu yerde aynı kuvvetle inler,
 Onların kahkahası, seninse çığlıkların!*

(Esat Adil, 1934: 477)

Esat Adil, halkevi başkanlığına devam ederken 29 Ekim 1933'te kendisine ait günlük siyasi gazete olan *Savaş* gazetesini çıkarmıştır. 29 Ekim 1933 - 23 Nisan 1935 tarihleri arasında 429 sayı çıkan *Savaş* gazetesinde siyasi makalelerine ve düşünce yazılarına yer vermiştir. Biz gazetenin sadece 2 Temmuz 1934 – 23 Nisan 1935 tarihleri arasındaki sayılarına ulaşabildik.

Gazetenin ikinci sayfası perşembe günleri edebî yazılara ayrılmıştır. Şairin *Balıkesir'e* (Esat Adil, 1934: 1), *Fırtınanın Aşkı* (Esat Adil, 1934: 2) ve *Kazdağları* (Esat Adil Müstecaplıoğlu, 1935: 3) başlıklı üç şiiri gazetede yer almıştır.

Esat Bey, gazetede zaman zaman başyazıları yazmış ve *Savaşçı Gözile* sütununda makalelerini yayımlamıştır. Başlıca makaleleri şunlardır: *Yaşamayı Güçleştiren Sebepler* (Müstecaplıoğlu, 1934: 1), *Hürriyet ve Disiplin* (Müstecaplıoğlu, 1934: 1), *Halkçılıkta Maarif* (Müstecaplıoğlu, 1934: 1), *Cumhuriyette Seviye* (Müstecaplıoğlu, 1934: 1), *Hapishanelerimiz* (Müstecaplıoğlu, 1934: 1), *Kadirşinaslık* (Müstecaplıoğlu, 1934: 1), *Mesuliyet Fikri*; (Müstecaplıoğlu, 1934: 1) *Soyadı İşinde Yanlılıklar* (Müstecaplıoğlu, 1934: 1), *Şehir Planı* (Müstecaplıoğlu, 1934: 1), *Dürbünün Tersine* (Müstecaplıoğlu, 1935: 1), *Cumhuriyet Köylüsü* (Müstecaplıoğlu, 1935: 1), *Türk Kadını* (Müstecaplıoğlu, 1935: 1), *Balıkesir Mürtecidir* (Müstecaplıoğlu, 1935: 1), *Köy ve Köycülük* (Müstecaplıoğlu, 1935: 1)... gibi.

Esat Bey, *Savaş* gazetesinde yazdığı toplumsal yazılar ve CHF'yi eleştiren yazıları nedeniyle dikkatleri üzerine çekmiştir. Balya maden işçileri grevi ile açlık yürüyüşüne katılması da eklenince Esat Bey, Balıkesir Halkevi başkanlığından ve yayın müdürlüğünden istifa etmiştir.

Bir süre sonra *Savaş* gazetesini kapatmıştır. *Savaş* gazetesi 29 Ekim 1933 - 23 Nisan 1935 tarihleri arasında 429 sayı çıkmıştır. Bundan sonra sanatçının memuriyet hayatı başlamıştır. Çeşitli devlet memurlukları görevinde bulunduktan sonra 1944 yılında devlet memurluğundan ayrılarak İstanbul'a yerleşmiştir.

Devlet memurluğu sırasında Esat Bey'in edebî yazılarına rastlamadık. Ancak devlet memurluğu görevi sırasında, *Tan* gazetesinde siyasî yazılarını yayımlamaya devam etmiştir.

Esat Adil, *Tan* gazetesinde *Müstecaplıoğlu* adıyla halkı bilgilendiren ve kanunlardan bahseden yazılarının yanı sıra aynı gazetede yer alan *Hadiseler Kazanından* sütununda *Adiloğlu* müstear ismiyle siyasî görüşlerini paylaştığı ve iktidarı eleştirdiği yazılarına yer vermiştir.

Esat Bey, *Tan*'daki siyasî yazıların kendisine ait olduğu anlaşılınca devlet memurluğundan istifa etmiştir ve İstanbul'a yerleşmiştir. Böylece siyasî faaliyetlerine daha fazla ağırlık vermiştir. Bu tarihten itibaren çeşitli gazete ve dergilerde edebî yazılarının yerini sadece siyasî yazıları almıştır. Esat Bey, İstanbul'dayken *Tan*, *Gün*, *Gerçek*, *Görüşler*, *Yeni Dünya* ve *Başdan* dergi ve gazetelerinde yazılarını yayımlamıştır.

30 Mart 1945 - 10 Nisan 1945 tarihleri arasında günlük siyasî gazete *Tan*'da siyasî görüşlerinden ve güncel olaylardan bahsettiği makaleleri yer almıştır. Bu gazetede *Hadiseler Kazanından* sütununda *Adiloğlu* takma adıyla yazılarını yayımlamıştır. Zaman zaman da yazıları ilk sayfada yer almıştır. Bu makaleleri şunlardır: *İç Politikanın Büyük Meseleleri:1 Toprak Kanunu* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *İç Politikanın Büyük Meseleleri:2 Toprak*

Kanunu (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *Hürriyetin Sefaleti* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *İç Politikanın Büyük Meseleleri 3: Toprak Kanunu* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *Akif'in Küfe'si, Fikret'in Sofra'sı* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *Hayat Niye Bu Kadar Ucuz?* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *Musa'nın İntikamı* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *Dördüzleri Yaşatamamışız* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *Korku* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *Biz De Mükafat Vaad Ediyoruz!* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *Yaşasın Hürriyet!* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *San Fransisko* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *Sulh Harbin Anasıdır!* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3), *Bir Adım İleri, Yüz Adım Geri* (Müstecaplıoğlu, 1945: 3).

Esat Bey, 3 Kasım 1945 - 14 Mayıs 1946 tarihleri arasında kültür ve aktüalite dergisi *Gün*'ü çıkarmıştır. Zaman zaman kesintiye uğrayarak yayın hayatına devam eden *Gün* dergisi, TSP'nin kurulmasıyla partinin yayın organı haline gelmiştir. Esat Adil'in siyasî yazılarının yer aldığı *Gün*'de yazarın yayımlanan başlıca makaleleri şunlardır: *Kültür Hürriyeti Ne İrtica Ne De Anarşi* (Esat Adil, 1945: 1), *Köylü, İşçi, Küçük Esnaf ve Münevverler* (Esat Adil, 1945: 1), *Milli Kalkınma* (Esat Adil, 1945: 1), *Yarının Gençliği* (Esat Adil, 1946: 1), *İhtiyarı ve Mecburi İşsizlik* (Esat Adil, 1946: 1), *Refah, Kültür ve Hürriyet* (Esat Adil, 1946: 1), *Türk Sendikalizmi* (Esat Adil, 1946: 1), *En Korkunç İçtimai Trajedi: Suç* (Esat Adil, 1946: 1),... gibi. Ayrıca *Gün*'de *Bahtı Karalar* isimli bir şiiri de yer almaktadır.

Esat Bey'in çıkardığı bir diğer siyasî gazete *Gerçek*'tir. İlk başlarda günlük olarak çıkan gazete daha sonraları haftalık olarak çıkmıştır. Zaman zaman başyazıyı yazan Esat Adil daha çok, *Adiloğlu* takma adıyla *Apaçık Dosdoğru* sütununda yazılarını yayımlamıştır.

Gerçek gazetesi, 14 Mayıs 1946'da kurulan TSP'nin yayın organı olarak tanıtılmıştır. 16 Aralık 1946 tarihinde TSP'nin kapatılmasıyla yayın organı olan *Gerçek* gazetesi de kapatılmıştır. *Gerçek*, 15 Şubat 1950 - 24 Mayıs 1950 tarihlerinde yeniden yayın hayatına girmiştir. Esat Adil, biraz ara verip 27 Eylül 1950 tarihinde gazeteyi günlük çıkarmaya başlamış, ancak gazete 18 Aralık 1950 tarihinde yayın hayatından tekrar çekilmiştir. Bu gazetede yer alan bazı makaleleri: *İdeal ve Realite* (Esat Adil, 1946: 2),

Köylü Kaybeden Seçimi Kazanamaz (Esat Adil, 1946: 2), *Meğer Sen Ne İmişsin Ey Demokrasi* (Esat Adil, 1946: 2) gibi.

Bu gazete ve dergilerin yanında 1 Aralık 1945'te ilk ve son sayısı çıkan haftalık siyasî dergi olan *Görüşler*'de *Anayasa, Demokrasi ve Kanunlarımız* başlıklı makalesi yayımlamıştır (Esat Adil, 1945: 1). *Görüşler* 4 Aralık 1945'te Tan matbaasının yağmalanmasıyla yayın hayatına daha başlar başlamaz veda etmiştir.

Esat Adil'in 1 Aralık 1945 tarihinde çıkmaya başlayan siyasî sabah gazetesi *Yeni Dünya*'da da makaleleri yayımlanmıştır. Sadece dört sayı çıkan *Yeni Dünya*'da, makaleleri *Apaçık Dosdoğru* sütununda *Adiloğlu* müstear ismiyle yer almıştır. Bu gazetedeki makaleleri; *Bu Da Birkaç Sözdür* (Adiloğlu, 1945: 1), *Keskinleşen Tezadlar* (Adiloğlu, 1945: 1), *Polis Teşkilatını Demokratlaştırmalıyız* (Adiloğlu, 1945: 1), *Daha Ne Kadar Bekleyeceğiz* (Adiloğlu, 1945: 1).

Aziz Nesin tarafından yayınlanan siyasî dergi *Başdan*'da ilk defa 1 Ocak 1949'da *İktisat Kongresi Vesilesiyle* başlıklı makalesi yayımlanmıştır. (Esat Adil, 1948: 1), Daha sonra dergide, *Anayasanın Tahlili ve Kuvvetler Muvazenesi Meselesi* (Müstecabi, 1948: 1), *Çin'de Milli Kurtuluş Hareketi* (Esat Adil, 1949: 1), *Türk Gençliği Haklıdır* (Müstecabi, 1949: 1) başlıklı makaleleri yayımlanmıştır. Bu makalelerinin yanı sıra *Sedd-i Çin* başlıklı Çin'i öven siyasi şiiri dergide yer almıştır (Adiloğlu, 1949: 2).

Görüldüğü üzere Esat Bey'in hayatında önemli bir yer teşkil eden politika, onun olgunluk dönemi yazı hayatına fazlasıyla tesir etmiştir. Yazarın siyasi faaliyetlere ağırlık verdiği bu dönemde, çoğunlukla kendi siyasi görüşünü yansıtan, toplumsal sorunları ve çözüm yollarını dile getiren eserler kaleme almıştır. TSP'yi kuran yazar, gerek partinin yayın organları gerekse kendini rahatça ifade edebildiği çeşitli yayın organları vasıtasıyla siyasî düşüncelerini halka duyurmuştur. Bu yüzden Esat Adil'in edebî yazılarına bu dönemde çok fazla rastlamadık.

4. 1. 2. 3. Son Yılları

Esat Bey, TSP'nin ikinci defa açılıp kapatılmasından sonra 1955 yılında hapisneden tahliye olmuştur. Tahliye olduktan sonra kendi avukatlık bürosunu açmış ve kendi siyasî görüşüne uygun hareketleri desteklemeye devam etmiştir.

Esat Adil, 28 Mart 1956 tarihinden 17 Ağustos 1956 tarihine kadar *Tan* gazetesindeki *Avukatınız Diyor ki* köşesinde ve *Günaydın* başlıklı sütunda zaman zaman da *Fikirler* başlıklı sütunda *Haydar Günay* takma adıyla yazılarını yayımlamıştır. 10 Eylül 1956 tarihli sayıda *Avukatınız Diyor Ki* köşesinin yerini *Kanun Diyor Ki* almıştır. *Avukatınız Diyor Ki* köşesinde yer alan başlıca yazıları; *Nişan Bozmanın Hukuki Sonuçları*, *Evlad Edinmenin Kanuni Yolları*, *Karı- Kocanın Mirasçı Durumu*, *Vasiyetname Tanzimi*, *Boşanma Sebepleri*, *Evlenmenin Vatandaşlığa Tesiri*, *Kaza Ölümünde Veraset...* gibi ("Avukatınız Diyor Ki", 1956: 2, 1956: 2, 1956: 2, 1956: 2, 1956: 2, 1956: 2, 1956: 2).

Esat Bey, yazdığı edebî yazılarıyla dönemin edebî hayatının örneklerini bizlere sunmuştur. Genç edebiyatçılara yol gösterici olmuştur. Her zaman genç şair ve yazarları desteklemiştir. Gerek kendi çıkardığı gazete ve dergilerde gerekse yayın müdürlüğü yaptığı ve kurucuları arasında yer aldığı gazete ve dergilerinde genç edebiyatçıların eserlerine sık sık yer vermiş, verdirmiştir. Döneminde belki edebî yazılarıyla gençleri fazla etkileyememiştir; ancak düşünce yazılarıyla gençleri oldukça etkilediği apaçık ortadadır.

4. 2. Müstecabizâde Esat Adil'in Edebî Eserleri

4. 2. 1. Şiirleri

Balıkesir basınında daha çok edebî ürünleriyle yer alan Esat Adil, *Zafer-i Milli*, *Dilek*, *Çağlayan*, *Türk Dili*, *Irmak* ve *Kaynak* dergi ve gazetelerinde şiirlerini yayımlamıştır. Öğrencilik döneminde kaleme aldığı edebî eserlerini de Balıkesir'de çıkan bu gazete ve dergilerde yayımlamıştır. Şairin bu dergi ve gazetelerde toplam 64 şiirini tespit ederek inceledik.

Esat Adil, İstanbul'da yaşadığı dönemde makale ve düşünce yazılarına ağırlık vermiştir. Bu dönemde makale ve düşünce yazılarının yer aldığı gazete ve dergilerde edebî eserlerinin sayısı çok azdır. Bu gazete ve dergilerde iki adet şiirine rastladık (Adil, 1945: 1, Adiloğlu, 1948: 2). Bunun nedenini, şairin bu dönemdeki siyasi faaliyetlerine ve yürüttüğü fikir hareketlerine bağlayabiliriz. Yani şunu söyleyebiliriz ki Esat Adil, edebî ürünlerini öğrencilik yıllarında ve Balıkesir'de yaşadığı dönemde kaleme almıştır. Balıkesir'deki halkevi müdürlüğü görevinden istifa edip devlet memuriyetinde bulunduğu dönemde ve İstanbul'da yaşamaya başladığı dönemde edebî ürünlerin yerini düşünce yazıları ve makaleler almıştır.

Şairin bütün şiirlerinin bir arada yer aldığı *Dize Gelen Gönül* adını verdiği bir şiir kitabının neşredileceği kendisine ait *Savaş* gazetesinden duyurulmuştur. Ancak araştırmalarımızın sonucunda bu kitaba ulaşamadık ("Esat Adil Müstecaplıoğlu şiirlerini *Dize Gelen Gönül* Adı İle Kitap Halinde ve Pek Yakında Neşredecektir", 1935, 2).

Esat Bey'in tespit ettiğimiz 64 şiirini incelediğimizde Divan şiirinin ve Halk şiirinin dil ve üslup özelliklerine uygun şiirler yazdığını görüyoruz. Ayrıca serbest ölçüyle yazdığı şiirlere de rastlıyoruz. Bunların yanı sıra Batı Edebiyatı nazım biçimleriyle de şiirler yazmıştır.

Şiirlerindeki çeşitliliğin nedenini Esat Bey, *Irmak* dergisinde *Musahabe* başlığıyla yayımladığı makalesinde açıklamıştır. Bu makale, şairin şiir anlayışını öğrenmemiz açısından bize yol gösterici olmuştur. Şair, Türk Edebiyatı'nı bir bütün olarak görmekte ve hiçbir dönemi birbirinden ayırmamaktadır. Benimsediği Milli Edebiyat akımının etkisiyle Halk şiiri özelliklerini kullanarak daha fazla şiir kaleme almıştır. Kültürümüzü, milli değerlerimizi, geleneklerimizi, özümüzü Halk Edebiyatı ürünleri içerisinde bulabilmekteyiz. Bu yüzden Halk Edebiyatı ürünlerine daha çok önem vermeli, onlar üzerinde daha çok araştırma, inceleme yapmalıyız. Halk Edebiyatı'nı ön planda tutarken Divan Edebiyatı'nı da unutmamak gerekir. Türk Edebiyatı'nda önemli eserlerin yer aldığı ve uzun bir dönem devam eden bu dönemden bir anda vazgeçmemiz mümkün değildir. Zaman zaman Divan Edebiyatı özelliklerine bağlı kalarak gençlere örnek teşkil etmesi bakımından eserler yazılmalıdır. Diğer taraftan ufkumuzun genişlemesi ve diğer milletlere yabancı kalmamak için Batı Edebiyatı eserlerinden örnekler verilmeli ve Batı Edebiyatı'nın özellikleri dikkate alınarak eserler meydana getirilmelidir. Böylece Türk Edebiyatı'nda çeşitliliği yakalayabiliriz (Esat Adil, 1928: 2).

Esat Bey, Atatürk'ün halkçılık ilkesini benimsemiş, vatansever ve milliyetçi bir kişiliğe sahiptir. Daha on beş yaşındayken Kuvâ-yı Milliye'nin yayın organı olan *İzmir'e Doğru* gazetesinde çalışmıştır. Esat Bey, yazılarıyla her zaman halkın yanındadır. Halkın çektiği sıkıntıları anlatan, halkı bilgilendiren ve onları bu duruma düşürenleri eleştirdiği yazılarıyla her dönem dikkat çekmiştir. Özellikle Balıkesir'deki son seneleri ve İstanbul dönemlerinde toplumsal yazıları büyük ses getirmiştir.

Vatanını ve Türk halkını bu kadar çok seven birinin elbette ki şiirlerinde de halkın yaşayışı, duyusu, gelenek ve göreneklere yer alacaktır.

Bu nedenle Esat Bey'in şiirlerinde Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet döneminde ortaya çıkan memleketçilik akımının izlerini görmekteyiz.

... Esat Adil de yine o zaman en ileri bir milliyetçiliğin bayraktarlarından biri idi. Hatta, bundan da ötede o zaman aralarında Reşat Şemsettin Sırer (Rahmetli eski Maarif vekillerinden), halen Profesör Hilmi Ziya Ülgen, Mükrimin Halil, ve daha bir kısım arkadaşları ile Anadoluçuluk cereyanının mümessillerinden biri idi.
(Yırcalı, 1958:1)

Esat Bey, memleketçilik akımının şiirde kullandığı nazım biçimini benimsemiştir. Buna karşın akımın benimsediği temaları şiirlerinde fazla işlememiştir.

Kurtuluş Savaşı'nın ardından bir fikir akımı olarak çıkan Memleketçilik, 1923 – 1940 yılları arasında felsefeden edebiyata pek çok şair, yazar, bilim adamını etkilemiştir. Memleketçilik, zamanla Cumhuriyet döneminin en önemli ve en yaygın edebî hareketi olmuştur. Şiir, roman, hikâye ve piyeslerde Anadolu manzaralarını, insanını çeşitli yönleri konu olarak işlenmiştir.

Başlıca Memleket Edebiyatı temsilcileri; Beş Hececiler olarak da bilinen Faruk Nafiz Çamlıbel, Halit Fahri Ozonsoy, Orhan Seyfi Orhon Yusuf Ziya Ortaç, Enis Behiç Koryürek'tir. (Enginün, 2004: 36)

Esat Adil'in şiirlerinde bu akımın özelliklerini görmek mümkündür. Ancak Esat Bey, şiirlerinin tamamını bu akıma bağlı kalarak yazmamıştır. Yani diyebiliriz ki, Esat Bey şiirlerinin çoğunluğunu bu akımın etkisinde kalarak yazmış; fakat akımın özelliklerine sıkı sıkıya bağlı kalmamıştır. Örneğin Halk şiiri nazım biçimlerini kullanarak memleket temasının dışında, farklı temalarda şiirler yazmıştır. Bunun yanında şiirlerinde lirizm ön plandadır.

Sanatçının yeniliklere açık bir şair olması, bu akımın özelliklerine sıkı sıkı bağlanmasını engellemiştir. Bu nedenle şiirlerine baktığımızda çeşitli konular, nazım biçimleri, nazım türleri, farklı şiir ölçüleri ile karşılaşmaktayız.

Esat Adil, Mehmet Akif'i bütün yönleriyle incelediği, *Mehmet Akif Ferdî ve İçtimaî Karakteri – Vatanperverliği – Milliyetçiliği - Şairliği* başlıklı eserinde Mehmet Akif'in şairliğini incelemeye geçmeden kendi şiir anlayışını açıklamıştır. Şaire göre edebiyat, ruhun hoşlanacağı şekilde yazı yazmaktır. Güzel yazı da nazım ve nesirle mümkündür. Nazım ve şiiri birbiriyle karıştırmamak lazımdır. Nazımda ahenk oluşturacak ölçülerle kurallara sıkı bir bağlılık varken, şiirde ise sanatkârlık, özgünlük ön plandadır. Yani şair, kurallara bağlı kalmaktansa içinden geldiği gibi davranır ve kendine has bir söyleyiş oluşturur. İşte bu kendine has söyleyiş şiirdir. Bir sanat eserini oluşturan üç önemli özellik vardır. Bunlar: mevzu, malzeme ve şiirdir. Şiir, pek çok sanat ekolünü ortaya çıkarmıştır. Madde - ruh arasındaki bağlantıyı yakalayan, ruhun maddede aradığını meydana getiren eserler sanat eserleridir. Şairler, insanın ve toplumun ruhuna hitap edecek eserler yazmalıdır (Müstecaplıoğlu, 1937: 36-37).

4. 2. 1. 1. Şiirlerindeki Temalar

Esat Bey, hem bireysel şiir anlayışı, hem de döneminin edebî akımlarının etkisiyle değişik temalarda şiirler yazmıştır. Bir taraftan aşk ve sevgi gibi bireysel konularda şiir yazarken diğer taraftan vatan sevgisi ve kahramanlık gibi temalı şiirler yazmıştır.

Esat Bey'in şiirlerini temalarına göre tasnif ederken ve bu şiirler üzerinde inceleme yaparken, her edebî eser kendi inceleme yöntemini kendisi belirler; yani edebî eserler gücünü kendi içinden alır düşüncesinden yola çıkarak, tespit ettiğimiz şiirlere önce bütün olarak baktık. Böylece Esat Bey'in şiirlerindeki temaları, yaşadığı dönemdeki hâkim temalara göre değil, şairin kendi şiirlerinde işlediği temaları dikkate alarak belirledik.

Esat Bey de her şair gibi döneminden önceki ve dönemindeki şairlerden etkilenmiştir. Müstecabizâde'nin şiirlerinde Fuzulî, Bakî, Nedim

gibi Divan şairlerinin yanında Halk edebiyatının bir kolu olan Tekke - Tasavvuf Edebiyatı temsilcilerinden Yunus Emre'nin de etkileri vardır. Bu şairlerin sade ve duru dille şiirlerini yazmaları Esat Bey'i etkilemiştir.

Bunun yanında Abdülhak Hamid Tarhan'ın şiirlerindeki ahenge ve duyuya hayran kalan Esat Bey için Mehmet Akif'in yeri bambaşkadır. Şair, Akif'i eleştirenlerin her zaman karşısında olmuştur. Bu şairlerin yanında yakın arkadaşı Orhan Şaik'in ve benimsediği Milli Edebiyat akımı şairlerinin etkilerinden de bahsetmek mümkündür.

Esat Bey' in şiirlerini temalarına göre;

1) Aşk,

2) Tabiat,

3) Kahramanlık ve Vatan Sevgisi,

4) Dini, Mistik,

5) Diğer Şiirleri olmak üzere beş grupta inceledik. Aşağıda ilk olarak aşk şiirlerinden bahsedeceğiz.

4. 2. 1. 1. 1. Aşk

Esat Bey'in şiirlerinde en çok işlediği tema, aşktır. Şairin şiirlerinin yarısından fazlası (35 şiir) aşk temalı şiirlerdir. Aşk, yüzyıllardır farklı milletlerin edebiyatında en çok işlenen tema olmuştur. Hemen her şairin aşk üzerine yazılmış birkaç şiirine kolayca rastlamaktayız. Şairler bu çok işlenen bu temayı, kendi bakış açılarına göre şekillendirmişlerdir. Bu yüzden Esat Bey'in üzerinde duracağımız aşk temalı şiirlerinde aşkı nasıl algıladığını, aşkı dile getirirken kullandığı motifleri, nasıl bir sevgili imajı çizdiğini inceleyeceğiz.

Müstecabizâde'nin kendisinin yayımladığı *Dize Gelen Gönül* isimli bütün şiirlerini topladığı şiir kitabının olduğunu öğrendik; fakat bu kitaba

ulaşamadık. Bu nedenle bu bölümde Esat Bey'in dergi ve gazetelerde yayımlanan şiirlerini tespit ederek inceledik. Şairin bu şiirleri dışında çeşitli sebeplerle inceleyemediğimiz, dergi ve gazetelerde yayımlanmış şiirlerinin de olduğunu varsaymamız gerekir.

Esat Bey, şiirlerinde aşk temasını işlerken, Divan Edebiyatı'ndan ve Halk Edebiyatı'ndan etkilenmiştir. Bu yüzden şair, sevgilisine Divan Edebiyatı'ndaki gibi kimi zaman ulaşamaz, onu göremezken kimi zaman Halk Edebiyatı'ndaki gibi yüz yüze sevgiliyle konuşur ona dokunur.

Müstecabizâde'nin aşk şiirlerinde ayrılık, ıstırap, acı çekme vardır. Yani şairin aşk şiirlerinde mutluluktan, kavuşmadan çok; acı, keder ve hasret duyguları hâkimdir. Şiirlerinde bu duyguların ağır basmasında zor bir yaşam geçirmiş olmasının etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

...
*Gözyaşları, bir mersiyedir senin mezarın
 Çöllerde duyulmaz, ebedidir uyur ahın!
 Çöllerde değil göklerde senin kabrin kahrın
 Ey sevdiceğim sen uyu, hep ağlayayım ben!..*

(Müstecabizâde, 1923: 2)

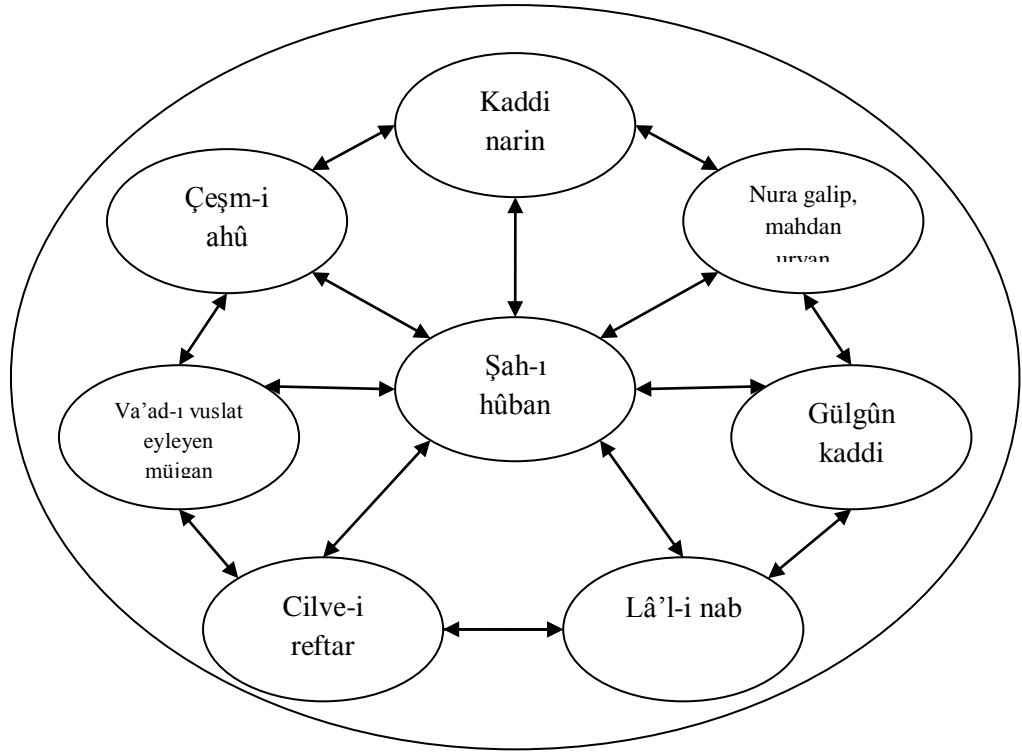
Yukarıda son dördlüğünü örnek verdiğimiz *Matem İzleri* başlıklı şiir, Esat Adil'in tespit ettiğimiz ilk şiiridir. Şair bu şiirinde, ölen sevgilisinin ardından duyduğu üzüntüyü anlatmıştır. Sevgilisi öleli üç yıl olmuştur. Bunu şiirde geçen "Üç yılı mütehassır geçen eyyamı derinden" dizesinden anlamaktayız.

Şair, şiire başlarken hasretle geçen bu üç yılı dile getirir. Daha sonraki dördlüklerde sevgiliyle birlikte geçirdiği güzel günlerden, onun güzelliğinden bahseder. Sevgilisine ve sevgiliyle birlikte geçirdikleri güzel günlere duyduğu özlemi anlatır. Neşenin yerini elem, hüsrân, perişanlık, gözyaşları alır. Şair, ölen sevgilisinin yasını kendi başına tutmayı her şeyin susmasını ve sadece ağlamayı ister. Esat Bey'in yazdığı bu şiir, ölen sevgili ardından yazılmış bir mersiye gibidir.

Müstecabizâde, *Türk Dili* gazetesinde yayımladığı, Divan Edebiyatı şiir özelliklerini yansıttığı *Gazel* başlıklı şiirinde, sevgilinin tasvirini yapmıştır. Sevgilinin tasvirini yaparken Divan Edebiyatı mazmunlarından faydalanmıştır. Şiirin tamamına baktığımızda Divan Edebiyatı'ndaki sevgili imajını görmekteyiz. Sevgili imajını vermesi bakımından önemli gördüğümüz şiirin tamamını vermekte fayda görüyoruz.

*Bir güzel gördüm şâh-ı hûbân idi.
Rûy-ı rüyâ bir mehtebân idi
Kaddi narin, çeşmi ahûdan misâl
Vasfa sığmaz öyle bir fettân idi
Düşmüş ebrû kâkülün aguşuna
Va'ad-ı vuslat eyleyen müjgân idi
İltifât-ı cilve-i reftârını
Derk edenler vâlih ü hayrân idi.
Gözlerin bir süze imâlarla ki
Duyduğun nâle vü efgân idi.
La'l-i lebi intisâb işveden
Gülşen-i hüsnünde naz-ı efşân idi.
Tarumâr ettikçe ol kâküllerin
Ben perişândım, gönül nalân idi
Böyledir böyle leb-i âftâb gece
Güşem-i rindânıma mihmân idi.
Leb-be-leb ta'zim-i sevdâ eyledin
Halimiz bir hâlet-i mestân idi.
Oldu gülgûn kaddi bir dem aşikâr
Nûra gâlip, mâhdan üryân idi.
Eyledin bizi genc-i vuslâtda karar
Gayri ruhum vasl-ı cânân idi.
Leblerinden sundu en son bâdeyi
Mest iken ben ol dahı handân idi
Böyle geçti tâ-be-subh-ı avanemiz
Zevk-i vuslat özüne bî- payân idi (Esat Adil, 1926: 2)*

Sevgili, *şah-ı hûban*, güzellerin şahıdır. Boyu narindir, gözleri ceylan gözleri gibidir. Kâkülü kaşının üstündedir, kirpikleri kavuşmayı müjdeler. Cilveli yürüyüşüne herkes hayrandır. Kırmızı dudakları güzelliğinin bahçesinde naz saçar. Sevgili, âşıklarını bu haliyle baştan çıkarır. Sevgili, dudaklarıyla sunduğu badeyle etrafındakileri mestân eder. Zaman böyle geçip gider, vuslatın zevki sona erer.

Şekil 1: Sevgilinin özellikleri

Yukarıda verdiğimiz şekil 1' de, şiirde yer alan sevgilinin özelliklerinden bir kısmını bir arada vermeye çalıştık. Bu özelliklere baktığımızda şairin sevgili için kullandığı ifadeler, Divan Edebiyatı şiirlerinde kullanılan ifadelere benzemektedir. Şair, bu şiirini, gazel nazım biçiminde ve aruzun fâilâtün, fâilâtün, feilün (fâ'lün) kalıbıyla yazmıştır.

Esat Bey'in gazelinin konusuna baktığımızda, Divan Edebiyatı nazım şekli olan gazelin konusuyla örtüşmektedir. Şair, gazelde sevgilinin güzelliğinden, nazından ve ulaşılmaz olduğundan bahsetmiştir. Diyebiliriz ki Esat Adil, gazel nazım şeklini örnek alarak yazdığı bu şiirinde konu ve şekil bakımından başarılı olmuştur.

Esat Adil, aşağıya alınan şiirinde tek taraflı aşkı anlatmıştır.

*Aşk bir râ'şedir ki uzunca sürer
Hicrân o râ'şenin hamasîdir.
Sâkinin vuslattan andaki ölüm
Vücudun vücuda ilk temâsıdır.* (Esat Adil, 1926: 2)

Şair, bu şiirinde aşkın hiç bitmeyecek bir titreme olduğunu söyler. Bu titremenin yiğitliği de hicrandır. Divan şiirinde üzüntü ve acı, aşkın vazgeçilmez unsurudur ve acı çekilmeden âşık olunmaz. Âşık olmanın göstergesi acı ve ıstırap çekmek, üzgün olmaktır. O yüzden aşkta yiğitlik, acı çekmektir.

Esat Bey, şiirinde sevgiliye kavuşmayı ölümlle bir tutar. Sevgilinin tenine dokunmak, ona cismani olarak tamamen yaklaşmak sâkinin yani aşğın ölüm anıdır. Sevgiliye kavuşma ancak bu şekilde olur.

...
Cism-i zârım ar idüp aguş-ı mevte düşse de
Ger ümîd eylemem ihsân visâlinde senin

Mihnet-i hicrânına etmek tahammül güç olur
Kıymet-i ömrüm düşünsem an visâlinde senin

... (Müstecabizâde, 1928: 1)

Şair, 15 Şubat 1928 tarihli *Irmak* gazetesinde *Gazel* başlığıyla yayımlanan yukarıdaki şiirinde de sevgiliye kavuşmayı ölümlle bir tutar. Hatta öldüğünde bile sevgiliye kavuşmanın imkânsız olmasından yakınır.

Esat Adil, *Gazel* başlığıyla yayımladığı şiirlerinde Divan Edebiyatı klasik mazmunlarından sıkça faydalanmıştır. şem'- pervâne, gül- bülbül vs. Ayrıca bu şiirlerinde çeşitli tamlamalar kullanmıştır. lâne-i dil, çeşm-i füsunsaz, nâme-i aşk, helak-ı hüsnü vs.

Bunların yanında yine bu nazım şeklinde yazdığı şiirlerinde Divan Edebiyatı şiirlerinde sıkça kullanılan kelimeleri tercih etmiştir: gülzâr, nigahbân, hubân, cânân, mestân, nâle, efgân, nalân, hicrân vs.

...
Beni her şem' has bir deli pervâne
Ağlarım lâne-i dil ma'bud hubânım
Geçme ey şûh ve gömdün yine zülfün
Ağlarım havz-ı tefekkür bana menârım (Müstecabizâde, 1928:2)

...

*Süz çeşm-i füsunsâzını mahv olsa da aşk
Gurbet mehtâp ile mağrur desinler!
Bu hüsn ile git bülbülü şeydâya görün de
Gülzârı yine öyle de pür süz desinler! (Müstecabizâde, 1924: 2)*

Esat Adil'in *Türk Dili* gazetesinin 20 Eylül 1927 ve *Irmak* dergisinin 1 Nisan 1928 tarihli nüshalarında Ruhi Naci ve Orhan Şaik ile birlikte yazdıkları *Müşterek Gazel* başlıklı şiiri yer almıştır. Bu gazelde, sevgilinin peşinden giden onu arayan ve sevgilisine kavuşamayan bir âşık anlatılmıştır.

...

*R-Bu karanlıkta giden yollara rehber lâzım
Rah-ı deycuru bilir bir meh- tabân ararız*

*E- Nâme-i aşkı takip rayet-i hicrânımıza
Secde-i hüsn edilir mabed-i hubân ararız*

*Ş-Boşalıp dolmadadır şimdi gönüller pür cûş
Katre-i aşkı kıyas etmeye ummân ararız*

*R-Tutunup varmaya mi'racına ey yâr-ı hayâl
Ter-i zülfün gibi pür reş'ed-i imân ararız*

*Ş-Vuslatın bizlere vaktiyle nasip olmadı da
Gamın ikmâline virane-i hicrân ararız*

*R- Bûy-ı cânân ile ta'tir- i meşamm ismin için
Bağ-ı hiçde yazık sünbül u reyhân ararız*

*Ş-Duyarız itrını cânânda mı düşmüş bu çöle
Yar peymânı getirir aşka, kervân ararız.*

*E-Derd-i hicrânla semâlar bile giryân "Es'ad"
Kalb-i bimârına bir tılsım-ı lokmân ararız*

*Ş-Küpeşte-i hicare binip bahra açıldık "Şa'ik"
Sahil-i vuslata bir ram-ı gürizân ararız*

*R-Na ümîd etmeye talu' seni asla "Ruhiya"
Mültefit, hande-i feşân bir leb-i ahsen ararız*

(Esat Adil, Orhan Şaik, Ruhi Naci, 1927:2)

Gece gündüz aşkından sarhoş, perişan bir şekilde sevgilisini arayan üç âşık, sevgilinin haberini alınca ne denizi ne de tufanı kendisine engel

olarak görürler. Âşıkların tek derdi kavuşmaya bir yol bulmaktır. Âşıkların gönülleri sevgilinin aşkıyla yanarlar. Aşkla yanan bu gönüllerin küllerini savurup, sevgiliye ulaştıracak rüzgârı ararlar.

Âşıklara göre bir damla aşkla Umman denizi kıyaslanamaz. Bir damla aşk koskoca Umman denizinden bile daha büyüktür.

Bu kadar aşığı peşinden koşturan sevgilinin kokusu, reyhan ve sümbül kokularından daha güzeldir. Âşıklar, sevgili nerede olursa olsun bu kokudan onu tanırlar ve sevgilinin bülbüle benzeyen güzel sesini, bütün sevda âlemini gezerek dinlemeye çalışırlar.

Gazelin sonlarına doğru âşıkların sevgiliyi bulmak için gezdiği çöllerden bahsedilir. Ancak bu sefer sevgili bu çöllerdedir. Geçtiği yerlere de kokusunu bırakır. Âşıklar sevgilinin kokusunu hemen tanırlar. Ayrılık derdi çeken ve bu ayrılığın derdinden göklerin bile ağladığı Esad'ın hastalıklı kalbine bir hekim ararlar. Şaik, ayrılığın gemisine binerek denize açılmış ve kavuşmanın sahilini itaat eden bir köle gibi arar. Ruhi ise ümidini yitirmeden kendisine iltifat eden, gülümsemeler saçan sevgiliyi bekler.

Şairin şiirlerindeki sevgilinin önemli bir diğer özelliği de nazlı olmasıdır. Naz yaparak sürekli aşığa acı çektirir. Âşık da yaptığı bu nazların görülmesini, dile düşmeyi istemez.

...
Sil gözlerinin eşkini ey aşk-ı şeydâ
Sabah mest-i didesi pürcün demesinler!
 ... (Müstecabizâde, 1924: 2)

Şair, yine sevgilisinin bu nazında açıkça şikâyet eder. Ancak gönül bir kere bu güzeli sevmiştir. Ne kadar nazından yakınsa da âşık, bu sevgiliden ölünceye kadar vazgeçmeyecektir.

...
Ne kadar nâz ediyor ülfet için,
Hele bir bûse için vuslat için,
Yine hicrân eline ruhlet için,
O güzel şûhu sevip yandı gönül (Müstecabizâde, 1924: 2)

Türk Dili gazetesinin 19 Eylül 1927 tarihinde yayınlanan *Gazel* başlıklı şiirinde ise şair, sevgiliye kavuşmuş bir âşıktır.

Peymâne bedmest âlem-i hubânı dolaştım
 Bir nim tebessüm ile çeşmânı dolaştım
 Her dem olarak gamzelerin sihrine münkâd
 Seyyid-ı gazalan gibi müjgânı dolaştım
 Ruhsarların bade-i medsusunu emdim
 Bir hande olup her leb-i atşânı dolaştım
 İtrında duyup bûy-ı safa bahşını visalin
 Tel tel öperek zülf-i perişân dolaştım
 Bin cam-ı nevâziş ile bir zâde-i şûhı
 Mestâne kılıp sine-i üryân dolaştım (Esat Adil, 1927: 2)

Yukarıdaki şiirinde görüyoruz ki Esat Adil, Divan Edebiyatı sevgili-âşık ilişkisine bağlı kalmamıştır. Divan şiirinde, sevgiliye değil kavuşmak, onu görmek bile imkânsızken, şair şiirinde sevgilisine kavuştuğunu ve sevgiliyle birlikte neler yaptıklarını anlatmıştır.

Aşk sarhoşu olmuş iken bütün güzelleri dolaştığını, bir yarım tebessüm ile güzellerin gözlerinde gezdiğini söyleyen şair, sevgilinin can alan bakışlarına yakalanır. Sevgilinin dudakları aşığa can verirken aynı zamanda bakışları da can alır. Yayından çıkmış birer ok gibi olan sevgilinin kirpikleri aşığın kalbine saplanır. Ölünceye kadar da aşığın kalbinde kalan bu oklar, aşığa acı verir ve kendisini hiçbir zaman unutturmaz. Bu yüzden âşık da sevgilinin bakışlarındaki bu sihre her zaman itaat eder.

Âşık, sevgilinin yanaklarına gizlenmiş içkiden içer. Yani sevgilinin yanağını öper. Âşık, bir gülümseme olup sevgilinin susuz kalmış dudağının etrafında dolaşır. Sevgilinin kokusunu duyup ona kavuşmayı düşünen âşık, sevgilinin saçlarını öperek, sevgilinin çıplak göğüslerinde dolaştığını açıkça dile getirir.

Yukarıda da gördüğümüz gibi Esat Bey'in bu şiirindeki aşk, Divan şiirini örnek alarak yazdığı diğer şiirlerinden farklıdır. Divan şiirinde sevgiliye yaşarken asla ulaşamazken burada âşık, sevgiliyle mahremiyetini dile

getirmiştir. Oysa Divan şairleri sevgililerinin hasretiyle ölürlere ve vasiyet olarak da sevgilinin bu durumdan haberdar olması için bir işaret bırakırlar.

*Dildür sana 'arz itmeğe ahvâlümü güya
Kabrumdeki hâk üzre biten taze giyâhum (Küçük, 1996: 299)*

"Mezarımdaki toprak üzerinde biten taze otlar sanki sana halimi anlatmaya yarayan dil gibidir." beytinde Bakî, sevgilinin hasretiyle ölen âşığın durumunu sevgiliye, âşığın mezarında biten otların anlatacağını söylemiştir.

Esat Adil'in şiirlerinde anlattığı sevgilinin nazı hiç bitmez. Nazlı sevgiliyi Halk Edebiyatı'ndan etkilenerek yazdığı şiirlerinde de görmekteyiz. *Harâbatî* mahlasını kullanarak *Çağlayan*'da yayımlanan *Koşma* başlıklı şiirinde sevgilinin nazını dile getirmiştir.

*Her gece yarısı hayal olup da
Gözümün önünde dolaşma çekil!
Fusunla karışık melal olup da
Yaralı kalbime sataşma çekil!*

...

Âşık'a acı çektiren sevgili burada da karşımıza çıkar. Her gece yarısı sevgilinin hayali âşığın gözü önündedir. Sevgilinin hayali büyü bir sıkıntıdır ve âşığın yaralı kalbiyle oynar. Yaralı, gamlı âşık sevgilinin hayaliyle daha bedbin bir duruma düşer. Daha önceleri sevgilinin acı çektirmesinden haz duyan âşık, bu kez sevgilinin cefasından şikâyetçidir. Burada sanki sevgilinin zalimliğine karşı bir başkaldırı vardır.

*Hicran bağlarında gezdiğim yeter
Yıllarca acılar sezdiğim yeter
Aşkınla kalbimi üzdüğün yeter,
İssiz diyarımda ulaşma çekil!*

...

Sevgilinin zalimliğine, acımasızlığına karşı başlayan isyan yukarıdaki dörtlülle devam etmektedir. Âşık, sevgiliden çoktan ümidini keser ve

sevgilinin aldatmacalarına inanmaz ve artık ağlamak istemez. Bu yüzden kendisini rahat bırakmasını ister.

...

*Harap etme beni hüsnünle kafir
Ağlattın yeter hüznünle kafir
Sevdadan çektiğim bana kafidir
Gönül sahiline yaraşma çekil!*

*Gecenin sönerken en son yıldızı
Yakmadadır hala bağrımı sızı
Allah için olsun hey peri kızı
Beni kahr etmeye savaşma yeter! (Harabatî, 1926: 9)*

Şair, *Harâbatî* mahlaslı bir diğer şiirinde de sevgilinin cefasından, zalimliğinden ve nazından yakınmıştır. Sevgili, şarin dünyasını tamamen değiştirmiştir. Mutluluktan güller açan gönül bahçesi sevgilinin karşılık vermemesi nedeniyle sonbahar mevsimi gibi sararıp solar. Şair de artık ömrünün kışını beklemeye başlar. Yani şair ölmek ister; fakat bu arzusu gerçekleşmemiş olan şair, aşk acısıyla yaşamaya devam eder.

...

*Yaprağı döküldü, çiçeği soldu
Gönül bahçesine bir hazan doldu
Felaket, neş'e giden bir yoldu
Şitayı bekledim, hazan bitmedi.
... (Harabatî, 1926: 14)*

Esat Bey'in sevgiliyi tasvir ettiği bir diğer şiiri de *Kaynak* dergisinde 19 Mayıs 1933 tarihinde yayımlanan şiiridir. Sevgiliye bir kez bakanın ömrü solar gider, âşıklar onun bastığı çimenler olmak ister. Sevgilinin bir dengi daha bulunmaz. Açılmamış güller bile onu görünce açılmaya başlar.

...

*Yolu cennet olur sana kananın
Önüne diz çöküp kırk yıl yananın
Can verirken bile adın ananın
Saçını başını yolası gelir. (Esat Adil, 1933: 112)*

Şair, son dörtlülüklerde sevgiliyi övmüştür. Şairin yukarıda bahsettiğimiz düşüncelerine bu şiirinde rastlanmaz. Önceki şiirlerde, aşığın hayatını hazana çeviren sevgili, burada cenneti vadeden kişi olarak

karşımıza çıkmıştır. Onun yolunda olmak, onun önünde diz çökmek, adını anarak ölmek cennete giden yoldur.

...

*Bir gün o taptığım mukaddes putu
Dudaktan, dudağa geçerken gördüm
Sarsılan varlığım boğdu sükûtu
Kalbimin zırhını nefretle ördüm...*

*Çiğnenen gururum ne imiş anladım,
Beynimde esince hicran borası!
Aşk, gönlümde ne boş şeymiş anladım;
O, cınnet yarası, zillet yarası (Müstecabizâde, 1926: 11)*

Yukarıdaki, *Çağlayan*'da 15 Kanunisanı (Ocak) 1926 tarihinde yayımlanan *Ateşten Kadeh*, şiirinde Esat Adil, kendisine bu kadar cefa eden sevgilinin aşkıdan kendisinin nasıl kıvrandığını anlatmıştır. Aşkı için gururunu çiğner, sevgiliye yalvarır. Ancak sevdiği başkasına meyil verir. Sevdiğinin gözüne girememek aşığı kahreder. Âşık, sevdiğiyle başkasını gördüğü zaman gerçekleri anlar ve aşkın boş bir şey olduğunun farkına varır.

Esat Bey'in bu şiirinde aşyar yani rakip, tam olarak karşımıza çıkmıştır. Sevgili kendisinden başka âşıklara meyletmekte ancak kendisine hiç yüz vermemiştir. Bu da şairi çok öfkelenmiştir; hatta şair, sevgiliden nefret etmeye başlamıştır. Görüldüğü gibi Divan şiirinde, aşk şiirlerinin ayrılmayan üçlüsüne burada da rastlıyoruz.

Âşık, sevgili ve rakip. Divan şiirinde sevgili rakibe meyledince âşık sadece sitem etmiştir. Ne onu kızdıracak bir söz söylemiş ne de ondan nefret etmiştir. Fakat, burada âşık sevgiliye öfkelenmiştir. Gururunu hiçe saydığı sevgilinin başkasına meyil vermesini kabullenmemiştir. Oysaki Divan şiirinde gurur diye bir şey yoktur, sevgilinin ayağının tozu olmak bile âşık için bulunmaz hediyedir. Bu yönüyle şairin bu şiiri, Divan şiirinden ayrılmıştır.

*Harâb olmuş hayatım bir kırık peymâne halinde
Dönerken şem' vuslatta bin pervâne halinde
Saray-ı aşk kalbidir bugün virâne halinde
Cihan-ı mihnet-i devr eylerim divâne halinde.*

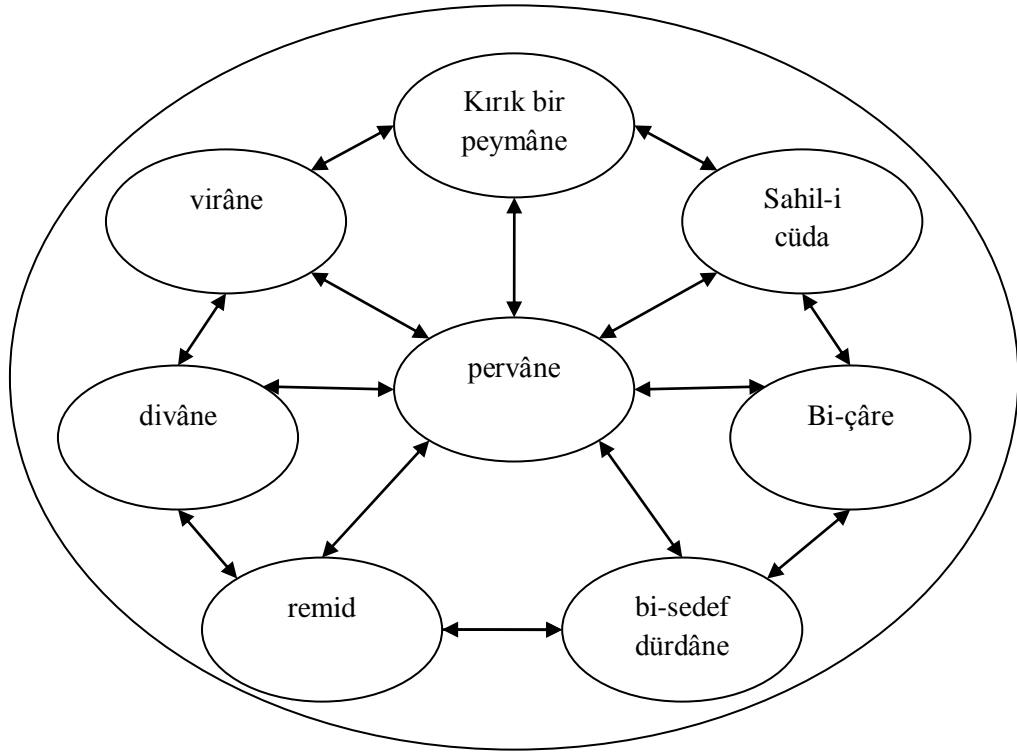
...

(Esat Adil, 1928: 8)

Irmak'ta 15 Mayıs 1928 tarihinde *Feryad* başlığıyla yayımlanan yukarıdaki şiirinde de aşk ateşine düşmüş şairi görmekteyiz. Şiirin başlığıyla müsemma sevgiliye olan feryad, yalvarma anlatılmıştır. Sevgilinin hatırası hazin bir efsanedir.

Bu şiirde geçen pervâne bize, Divan şiirindeki mum - pervâne mazmunu hatırlatmaktadır. Şairler eskiden mum ışığında şiirlerini yazarken hemen yakınlarında bulunan bu kelebekleri şiirlerine konu edinmişlerdir. Pervâne, mum ışığının çevresinde döner döner ve öyle bir an gelir ki kendisini mumun alevine bırakmış (Pala, 2003: 382). Şair, sevgilisini mum ışığına; kendisini de pervâneye benzeterek onun uğruna can vermeye hazır olduğunu söylemiştir.

Esat Bey'in şiirde kullandığı kelimelere bakacak olursak Divan şiirinde kullanılan kalıplaşmış kelimelerdir. Âşık için, kırık bir peymâne, pervâne, virâne, divâne, remid, bi- sedef dürdâne, sahil-i cüda, biçâre vb. kelimeleri kullanmıştır.

Şekil 2: Âşık'ın özellikleri

*Bülbül bana eş oldu
İkimiz de ağladık
Derdimiz ateş oldu
Bağrımızı dağladık
... (E. Adil, 1925: 13)*

Çağlayan dergisinin 20 Teşrinevvel (Ekim) 1925 tarihli birinci sayısında yayımlanan *Koşma* başlıklı bu şiirde de ağlayan, inleyen, sevgiliye yalvaran bir âşık vardır.

Aşağıdaki örnekte de aşkı dile getiren Esat Adil, sevgiliye seslenmiştir. Sevgilisine ilan-ı aşk etmiştir de diyebiliriz. Halk şiirinden etkilenerek yazdığı bu şiirle şair, bize güzellemenin güzel bir örneğini sunmuştur. Güzellemeler, aşk, hicran ve cananın tavsifine ait şiirlerdir (Onay, 1996: 296)

...

*Deniz gibi gözlerin
Birer dalga sözlerin
Sana âşık ne derin
Bilsen a kız bu gönül...* (E. Adil, 1925: 9)

Esat Bey, bu şiirinde sevgilinin tasvirini yaparken tabiat unsurlarından faydalanmıştır. Sevgilinin yanağı, dudakları güldür. Gözleri deniz gibi, sözleri dalga gibidir. Ayrıca bu şiiri hem konu hem şekil itibarıyla şairin Halk şiirlerini özümlediğini göstermektedir.

...

*Denize gömülen güneş olursun,
Maviler içinde görününce sen;
Dalgalı saçlara bürününce sen;
En güzel periye bir eş olursun!*

*Sevgilim salın var, açık alınla,
Sevda kal'esine zaferle girdin.
O, hülyası derin bakışlarınla
Asi gönlümü sen dize getirdin!* (Esat Adil, 1934: 451)

Yukarıda verdiğimiz *Dize Gelen Gönül* başlıklı şiiri, Esat Adil'in nasıl bir âşık olduğunu anlattığı güzel şiirlerindendir. Şairin bu şiirine baktığımızda kelimelerin özenle seçildiğini görmekteyiz. Bu da bize onun bu şiiri olgunluk döneminde yazdığını göstermektedir.

Acaba şair, hep sevgiliden şikâyetçi midir yoksa ondan gelen her türlü cefaya, ezaya boyun eğmekte midir? Esat Bey, her ne kadar sevgilinin nazından, cefasından, ezasından şikâyet etse de aslında acı çekmeye alışmıştır. Hatta hüznün zevkini kavuşmaya tercih eder. Onun için gece gündüzden daha parlaktır. Çünkü sevgilinin hayali geceleri yanına gelmektedir. Gönlü ise sevgilinin ona cefa etmesine alışkındır, sevgiliye boyun eğer. Çünkü sevgili, onun gönlünü büyülemiştir.

...

*Değişmem zevk-i hicrânı visâle
Nehardan ziyâdır leyâle
Yok, eylemez bir şey hayâle
Gönül meczup ve mütevazıdır melâle* (Harabatî, 1926: 14)

Şairin peşini acı bir türlü bırakmaz. Yukarıdaki şiirinde de gördüğümüz gibi şair, nerde olursa olsun acıyı, elemi bulur. Dertsiz huzur bulamaz. Adeta acı ve keder şairin gölgesidir. Nereye gitse onu takip ederler.

*Derdi nerde olsa arar bulurum,
Aşınadır zira eleme ruhum!
Sanma gafil ki ben gamla mücehhez:
Mümkün müdür dertsiz benim huzurum!*
... (Müstecabizâde, 1924: 2)

Şair, sürekli sevgilisini bekler; ancak sevgilisine bir türlü kavuşamaz. Şair, bu bekleyişten şikâyetçidir ve kendi sesi olarak da rüzgârı görür. Rüzgâr, sevgiliden cefa gören aşığın sessiz bir çığılığı gibidir. Kendi sesini sevgiliye ulaştıramayan şair, rüzgârla sevgiliye ulaşmaya çalışır.

...
*Vuslatın adına dedim: intizar
Artık gece gündüz beklesem ne var
Dallara yaslanıp hıçkıran rüzgâr
Ruhumun ezeli şikâyetidir*
... (Esat Adil, 1926: 12)

Sevgilinin kendisine iltifat etmemesinden sürekli yakınan şair, bu kez kendisini yakıp kavuran, bir türlü karşılık bulamadığı aşkının sevgili tarafından bilinmesini istemediğini dile getirdiği bir şiirle karşımıza çıkmıştır. *Kaynak* dergisinde yayımlanan *İçin İçin* başlıklı şiirini inceleyelim:

*Bilmek istemem
Beni bildiğini.
Anlamasın, duymasın
Sakın
Sevildiğini.
Susun, Uyusun
Bu sevgi içimizde...
Dönelim
Biz yine her akşam aynı yerden
Benim izimde o
Onun izinde ben*

*Sakın
O beni bilmesin,
Görüp irkilmesin*

...

Şiirin bu kısmına baktığımızda şair, aşkının sevgili tarafından bilinmesini istemez. Belki sevgili bu aşktan haberdar olsa kendisine karşılık verecektir; ancak şair bunu istemez. Platonik aşkı yaşamaktan memnundur, bundan haz duyar. Şiirin devamına bakacak olursak şairin platonik olarak yaşadığı bu aşktan memnuniyetini bir kez daha anlayabiliriz.

Şairin aşkını bu kadar gizlemesinin sebebi, ortaya çıktığında sevgili tarafından reddedilme korkusu olabilir. Diğer şiirlerinde de gördüğümüz gibi şair sevgili aşkına karşılık vermediği için hep acı çeker ve cefa görür. Kimi zaman bu acı ve kedere boyun eğer kimi zaman da şikâyetçi olur. Ancak bu durum nedeniyle derin bir üzüntü içindedir. Tekrar aynı durumla karşılaşmamak için aşkını kimseye söylemez, özellikle sevgilinin bundan haberi olsun istemez.

...

*Ben
Severken
Sevilmek istemem,
Sevdiğimi bilmek istemem (E.A. 1933: 80)*

Şair, sonunda kendisine yüz vermeyen, nazından usandığı ve kendisini kandırdığı gibi diğer âşıkalarını da kandıran sevgiliye bir dur der ve onunla ilgili bu kez olumsuz düşüncelerini dile getirir. Sevgili bu acımasızlığının karşılığını elbet bir gün görecektir. Âşıkların gönüllerindeki saltanatı bir gün sona erecektir.

*Bunca yıl gönüllere hükmeden saltanatın
Batan güneşler gibi gömülür enginlere..
Bu çakıllı yollarda seninde sürçer atın,
Senin de naraların eş olur enginlere.*

*Gecenin benzi gibi seherleşince saçın;
Uyanırlar dizinde vecd ile tutuşanlar..
Seninde düşer yere mağrur başından tacın,
Seninde savrularak eser başında rüzgârın*

*Başka canan peşinde kaybolur birer, birer
Yolunda can verme ye and içen âşıkların.
Hükmettiğin bu yerde aynı kuvvetle inler,
Onların kahkahası, seninse çığlıkların! (Esat Adil, 1934: 477)*

Müstecabizâde, sevgiliyi eleştirdiği şiirleriyle belki yıllarca içinde sakladıklarını dile getirmiştir. Diğer âşıkların da sesi olmuştur. Şimdi âşıkların çektiği aşk acısının iniltilerine gülen sevgiliye, gün gelecek âşıklar gülecektir.

Şairin bu şiirine baktığımızda sevgiliye duyulan aşkın yerini nefret alır, sevgili uğrunda ölmeye hazır olan âşık yerine, sevgiliden intikam almayı arzulayan bir âşık vardır. Âşık bir zamanlar bakmaya bile kıyamadığı sevgilinin de kendisi ve diğer âşıklar gibi kahrolmasını ister. Şairin içinde bulunduğu durum yani diğer dizelerinde söylediği gibi deşt-i elem, şair için artık bağ-ı sefa değildir. Sevgilinin de kendisi gibi acıyı tatmasını ister.

Platonik aşkı anlattığı şiirlerinin yanı sıra şairin karşılıklı aşkı dile getirdiği şiirlerine de rastlamaktayız. Birbirini seven iki genci dile getirdiği şiirlerinde de maalesef âşıkların arasına bu kez hasret girmiştir. Bu iki sevgilinin arasına hasretlik girmiş olmasına rağmen kalpleri birbirleri için atar ve iki sevgili nerde olurlarsa olsunlar beraberdirler.

...

*Bugün kara bahtımız ayırsa da yolumuzu
Hicranın demir eli bükse de kolumuzu
Yarın ki kavuşmaya gönül bağlamalıyız
Gülüp, sarılmak için bugün ağlamalıyız*

*Ben uzaklarda kaldım deme, kendi kendine
Seni de sürükledim bu gurbet enginine...
Ayrılığın hikmeti işte böyle bilesin;
Yine ben seninleyim, yine sen benimlesin!... (Esat Adil, 1928: 2)*

*Kucaklaşan vücutlar ayrıldı birbirinden,
Soluyarak sallandı demir raylarda tren*

...

*Vuslatın can verışı gözlerimde yaşıyor
Uzaklaştıkça tren; gönlüm yakınlaşıyor
(E. A. 1928: 4)*

Yukarıdaki şiirde şair, yine gurbet yollarına düşmüştür ve sevgilisinden ayrılmıştır. Esat Bey'in bu şiirinde dönemin en sık kullanılan ulaşım aracı *treni* görmekteyiz. Tren kuşkusuz insanlarda yalnızlık ve hüznü çağrıştırmıştır. Bekleyiş, ayrılık, kavuşma tren imgesiyle anlatılmıştır. Tren ve istasyonlar, Türk Edebiyatı'nda genellikle ayrılık, yalnızlık, hüznün gibi duyguları çağrıştıran birer imge biçiminde karşımıza çıkar. Bir başka ifadeyle Türk insanı "gurbet"i tren vasıtasıyla tanımış ve bu fikir eserlerde de karşılığını bulmuştur. Diyebiliriz ki bizde "tren" olumsuzluk çağrıştıran bir sembol şeklinde yer etmiştir. İnsanları birbirinden uzaklaştırdığı için tren pek sevilmemektedir. Bu nedenle de halk tarafından "kara tren" olarak adlandırılmaktadır.

Şairin, içinde *tren* imgesi geçen bu şiirinde de gurbet, ayrılık, hüznün vardır. Şair, tren uzaklaşmaya başladıkça sevgiliden de uzaklaşır. Ancak bu maddi uzaklığın yerini sevgilinin hayaliyle olan manevi yakınlık alır. Tren uzaklaştıkça sevgilinin hayali daha da yakınlaşır.

Şairin ayrılık acısını anlattığı bir diğer şiiri de *Perişanlıklarım*dan başlığını taşımaktadır.

...

*Bakışlarımda çakar her adımda râdd-ı melâl
Yanar dudaklarımda ateşinde zehr-i visal.
Gelince hatırıma mazi denen remad-ı hayat,
Bütün nücümü söner asumanımın heyhat!
... (Müstecabizâde, 1928: 7)*

Sevgiliden ayrıldığı için duyduğu üzüntüyü dile getiren Esat Adil, sevgilisiyle olan mazisi aklına geldiğinde gökteki yıldızların bile söndüğünü söyler. Demek ki bu iki âşık birbirini çok sevmiştir ve beraber çok mutlu

zamanlar geçirmişlerdir. Şiirin sonunda şair, kaybettiği aşkını arayıp bulmak için tekrar yollara düşer.

Esat Adil, geçmişine doğru yaptığı yolculuğa devam eder. Geçmişte yaşadığı güzel anlar hatırına gelir. Güzellerin arasında dolaşmış, onların elinden şarap içer, güzel kokularını koklar. Bunların yanında nihayet yıllarca aradığı aşkı bulur. Ancak sevgili onu terk eder. Şair bu terk ediliştten sonra hayata küsmüş, ıstırap içinde yaşamaya devam eder. Bu duyguları anlattığı şiirinden bir bölümü aşağıda veriyoruz.

...

*Yalnız değil, bugün beni terk eyleyen bahar...
Bezminde kimse kalmadı gönlün, dağıldılar..
Sahraya döndü her tarafım, soldu müşeccerim..
Vadi-yi hüsnü aşka gelib kondu bir hazân
Her dem basıb da bağıma cânân dediklerim
Ayrıldılar... ve şakıyarak oldular nihân
En sonra söndü bezm-i garamın çerâğları
Kıldım bugün hayatıma bir "la'ne" dağları! (Müstecabizâde, 1926: 7)*

Şairin, ayrılıktan duyduğu üzüntüyü ve değişmeyen elemli kaderini dile getirdiği bir diğer şiiri de *Yok'tur*. Şairin her zaman nasibinde ağlamak vardır. Bahar mevsimi yerine sonbaharı yaşayan şair, sevgilinin olmadığı viran bahçeleri dolaşır. Sevgili olmadığı için kendisi de gezdiği yerler de perişan durumdadır. Ayrılığın ateşiyle yanan gönlünde güneşin kıvılcım kadar değeri yoktur.

*Cânân leblerinde dökülmüş hande;
Güzellik kalmamış gülde, çemende;
Bir hazan sevdası var şimdi bende;
Bahar mevsiminin bekâreti yok!
... (Müstecabizâde, 1925: 4)*

Şair, diğer şiirlerinde olduğu gibi sevgiliden ayrı geçen zamanı sonbahar mevsimiyle özdeşleştirmiştir. Gerek şiirlerde ve gerekse tahkiyeli anlatımda ayrılık, hüznün ve yalnızlık duygularını anlatmak için çoğu zaman sonbahar imgesi kullanılır. Sonbaharda nasıl ki yaprak sararıp dökülüyorsa,

çiçekler soluyorsa, şairin hayatı da böyledir. Ayrılık ve hüznü onu mutlu olmaktan alıkoymuştur.

Gururunu sevgilinin ayakları altına seren, aşkına karşılık görmek için yalvarıp yakaran, sevgili için çöllerde sürünen, gecesini gündüzü birbirine karışan, sevgiliden gelen her türlü cefaya, naza boyun eğen şair, nihayet kadınlara düşman olmuştur, onlardan nefret eder. Bir zamanlar, *şah-ı hûbân* olan sevgili şair için yılan, zehirli dikenden farksızdır. Sevgili, şairin sevgisini başkalarına meylederek kirletir. Bu yüzden şair, sevgiliden nefret eder, yan yana bile gelmek istemez.

Şair, sevgilisinin kendisinden başka birine meyletmesine dayanamaz. Sevgiliyle bundan sonra bir denizin karşılıklı iki sahili gibidirler. Birbirine asla kavuşamayan aralarında hicran denizi bulunan iki sahil... Sevgilinin bakışlarında geçmiş güzel günleri gören şair, dize gelmekten korkar. Bunun için sevgilisini yanından uzaklaştırır.

...

*Yeter
Bu kadar
Çek elimden elini...
Düşman ettin beni
Kanına, etine
Kadın muhabbetine...* (Esat Adil, 1927: 2)

Şair, şiirin bu son dizeleriyle de artık kadınlardan ne kadar nefret ettiğini açıkça dile getirmiştir. Sevgilinin her şeyinden, kanından bile nefret edecek duruma gelmiştir. Hatta arkadaşlarıyla beraberken bile kadın muhabbeti yapmak istemez.

Özetlersek, Esat Bey, aşk temalı şiirlerinde Divan Edebiyatı şiirleri ve Halk Edebiyatı şiirlerinden etkilenmiştir. Şiirlerinde, platonik aşkı anlatan şair, zaman zaman bu aşka karşılık bulmuştur. Karşılıksız aşkını anlattığı şiirlerindeki melankolik hava, karşılık gördüğü şiirlerinde de hissedilmektedir. Çünkü şair sevgiliden karşılık gördüğünde, karşılıklı bir aşk yaşadığında bu sefer de sevgiliyle aralarına gurbet girmiştir. Yani Esat Bey'in şiirlerinde hep hüznü, acı ıstırap vardır.

Esat Bey, şairliğinin ilk dönemlerinde yazdığı aşk şiirlerinin önemli bir bölümünde sevgiliyi tasvir ederken Divan şiirindeki sevgiliye ait mazmunlardan faydalanmıştır. Fuzulî ve Nedim gibi Divan şairlerinin eserleri başta olmak üzere eski edebiyatın klişeleşmiş aşk anlayışı Esat Bey'in olgunluk dönemine kadar yazdığı şiirlerin önemli niteliklerindedir. Milli Edebiyat dönemini benimseyen diğer şairler, memleketçilik akımına uygun şiirler yazarken Esat Bey'in bu türlü şiirler yazması, onun geleneği korumaya çalıştığıının bir göstergesidir. Fuzulî, Bakî, Nedim; hatta Abdülhak Hamid, Tevfik Fikret, Mehmet Akif Esat Bey için vazgeçilemeyecek şairlerdir.

4. 2. 1. 1. 2. Tabiat Şiirleri

Esat Adil'in tabiat ile ilgili şiirlerini aşk şiirlerinden kesin sınırlarla ayırmak mümkün değildir. Özellikle aşkı anlatırken ve diğer temalara dair yazdığı şiirlerinde de çoğu zaman tabiat unsurlarından faydalanmıştır. Şair, sevgiliyi anlatırken de bu unsurlardan faydalanmıştır.

Şiirlerinde bülbül, gül, fırtına, dağ gibi belirli bir tabiat unsurunu ya da bu unsurlardan birkaçını hâkim imaj olarak kullanmıştır. Anlatmak istediği duygu ve düşüncüyü söz konusu imajlar etrafında toplamıştır. Ele alacağımız şiirler büyük ölçüde tabiata ait bir veya birkaç unsurdan hareketle bu unsurların geri planındaki düşünce ve duyguların anlatıldığı şiirlerdir. Esat Adil'in bu konuda toplam 10 tane şiiri vardır.

Milli duyguları, kültürü, zevki, şiir anlayışını işlemek için çaba sarfeden Milli edebiyat akımı üyeleri, halka ulaşabilmek ve onunla bütünleşebilmek için halkın dilini kullanmak gerektiğine inanarak saf ve duru bir Türkçe ile eserlerini kaleme almışlardır. Esat Adil de aynı görüşleri benimsemiştir.

...

*Türkülerle coşar her yayla başı;
Na'ralar oynatıyor dağları, taşı;
Aşıkların bir sel olur gözyaşı;
Bu bezme neşveyi peymâne söyler.*

*Hey "Esad" o yerler can 'alemidir;
Akşam dağ başının sefa demidir;
Yıldızlar saksısı, mehtap "cem" idir;
Her şey anda aşkı rindane söyler. (Esat Adil, 1926: 2)*

Köy Âlemleri başlığıyla yayınlanan bu şiirin tamamında âşıklara şahit olarak tabiat unsurları gösterilmiştir. Şairin aşkı anlatan diğer şiirlerinde de sıklıkla tabiat unsurlarından yararlandığını görmekteyiz. Şair, özellikle Halk Edebiyatı nazım şekillerini kullandığı şiirlerinde tabiat unsurlarından daha fazla yararlanmıştır.

Şairin aşkı anlatmak için tabiat unsurlarından yararlandığı şiirlerinde Karacaoğlan'ın etkisini görmekteyiz. Karacaoğlan gezip gördüğü yerleri canlı bir şekilde şiirlerinde tasvir etmiştir. Karacaoğlan'ın yaşamıyla doğa iç içedir. Doğa; onun için, bir dost, bir kardeş, bir sevgilidir. Aşkı da doğadaki benzetmelerle anlatmıştır. Yaşanan sevinç, acı tabiatla paylaşılır. Bu yüzden aşk şiirlerinde tabiat unsurlarının yer alması ve tabiat şiirlerinde de aşkın yer alması kaçınılmazdır (Başgöz, 1992).

Esat Bey'in şiirleri de bu yönüyle Karacaoğlan'ın şiirlerine benzemektedir. Aşk ile tabiat iç içedir. Aşkı anlattığı şiirlerinde tabiat unsurlarına, tabiat şiirlerinde de aşka yer vermiştir.

*Bahardan önce açmış
A kız, yanağında gül
Koynunda gonca açmış
Dudaklarında gül.
... (E. Adil, 1925: 9)*

Şair tabiat temalı şiirlerinde, nazım şekli olarak koşmayı benimser. Genellikle 6+5=11’li hece ölçüsünü kullanmıştır. Halk şiiri geleneği olan son kıtada mahlas söylemeyi unutmayıp halk şiiri özelliklerini taşıdığı şiirlerinde de, son dörtlülüklerde “Esad” mahlasını kullanmıştır.

*Pembe yaşmağını bürü dağlara
Gün doğmadan Ayşem yürü dağlara...
Ardında gönlü sürü dağlara
Gün doğmadan Ayşem yürü dağlara...*

*Çamların altında uzanıp yere,
Kızıl saçlarını ser sepelere,
Sazlara ninniler söylerken dere;
Gün doğmadan Ayşem yürü dağlara... (Esat Adil, 1927: 2)*

Esat Bey, yukarıdaki şiirleriyle Halk şiiri tarzını benimsediğini açıkça göstermiştir. Yukarıda bir kısmını verdiğimiz şiirin başlığı *Türkü*’dür. Türklerin ezgileri anlamında kullanılan *türkünün* (Oğuz, 2001: 19) söyleyeni belli değildir. Yani anonimdir. Elbette bunların bir söyleyeni vardır; ancak adı zamanla unutulmuş ve türküler topluma mal olmuştur.

Türkünün bu önemli özelliğinin yanında bir de özel ezgiyle söylenmesi gerekir. Bu iki önemli özellik türküyü diğer türlerden ayırmaktadır. Ancak kimi zaman bir saz şairinin söylediği bir parça, sonradan türkü haline gelir. Parçada adı geçsin geçmesin, o şiir, halkça türkü olarak bilinir (Dizdaroğlu, 1969: 104).

Şair, yukarıdaki şiirinde koşma nazım biçimini ve 6+5=11’li hece ölçüsünü kullanmıştır. Şairin şiirde isim kullanması dikkatimizi çekmektedir. Ayşe isminde olan sevgiliye seslenmiştir. Şairin benimsediği Milli Edebiyat akımı, Yedi Meş’aleciler tarafından *Ayşe*, *Fatma Edebiyatı* olarak eleştirilmiştir. Şair de bu duruma tepki olarak şiirinde yer alan sevgilisine Ayşe adını vermiş olabilir. Şiirde sevgilisine Ayşe adını vermesinin sebebi olarak bu durumu söyleyebiliriz.

Yedi Meş’alecilerin *Ayşe Fatma Edebiyatı* olarak eleştirdikleri Milli Edebiyat akımı şair ve yazarları, Anadolu’yu anlattıkları şiirlerinde Ayşe,

Fatma, Zehra v.s. isimleri vermişlerdir. Şair de örnek aldığı diğer şairler gibi bu isimleri kullanmayı tercih etmiş olabilir.

*Akşam; dalgalarla yine baş başa
Paylaştı hıncını fırtınaların
Döndürdü sahili yalçın bir taşın
Köpüklü savleti çalgın rüzgârın*

*Kudurmuş sırtlanın pençesi gibi
Dağların sırtına sıçradı sular.
Kapıldı bu hınca sessiz kuytular
Denizin göründü üstünde dibi!*

*Saatlerce sürdü bu taşkın heves
Her dalga oldu bir şehvetli nefes
İniltiyle doldu, boşaldı engin*

*Son defa haykırıp coştı fırtına;
Kavradı belinden yosma denizin,
Çözdü saçlarını girdi koynuna. (Esat Adil , 1927: 2)*

Yukarıda tamamını verdiğimiz *Fırtınanın Aşkı* şiirini şair, sone nazım biçimini örnek alarak yazmıştır. Şair, tabiat unsuru olan fırtınayı bu şiirinde kişileştirmiştir. Denize âşık olan bir fırtınayı bize anlatmıştır. Fırtına hırçın bir delikanlıdır. Deniz de herkese iltifat eden yosmadır.

Esat Bey, içinde bulunduğu yalnızlığı tabiatın geceye hazırlanışıyla tasvir etmiştir. Gece olduğunda tabiattaki her şey bir kenara çekilir ve etrafa derin bir sessizlik hâkim olur. Bu sessizlik şairin yalnızlığına eşittir. Genellikle yalnızlık, terk edilmişlik gibi konularda şiir yazılmak istense gece unsuru diğer şairler tarafından da sıkça kullanılmıştır.

...

*Ufukta örüldü bir gümüş çelenk
Aksetti dağlarda bir ilahi renk
Kaynaştı bu renkle denizin dibi...*

*Bir kanat çırpındı... Bir baykuş öttü
Enginleri, hazin sükutu örttü
Sazları okşayıp uyuttu rüzgar...*

*Şimdi uykuda her şey... Her yer ıssız,
Bu ilahi sükût içinde yalnız
Gecenin göğsünde bir inilti var (Esat Adil , 1927: 2)*

Irmak'ta 15 Nisan 1928 tarihinde yayımlanan *Bir Sağanak Gecesi* isimli şiirinde yine kendi yalnızlığını anlatırken tabiat unsurlarından faydalanmıştır. Kendisinde akşamın meydana getirdiği yansımaları ve bıraktığı izleri, yalnızlığıyla bağdaştırdığı bu şiiri, şairin empresyonistliğini ortaya koyan güzel bir örnektir.

...

Bin bir alev yandı, söndü, parladı...
Yuvarlandı, gitti tunç uğultular...
Yamaçlar tutuştu, dağlar harladı;
Yandı, söndü... Söndü, yandı kuytular... (E.A, 1928: 9)

...

Hey sıra sıra dağlar
Baht gibi kara dağlar
İçimde yara dağlar
Ah dağlar, aman dağlar
 ... (Esat Adil , 1927: 2)

Yukarıda verdiğimiz *Dağlara* başlıklı şiirinde şairin dağlarla dertleştiğini görmekteyiz. Şair, üzüntüsünü, kederini dağlara anlatmıştır.

Bir Zambak Açtı başlıklı şiirinde mutlu Esat Bey ile karşılaşırız. Mutluluğunu bahçesinde açan bir zambak imajı etrafında dile getirmiştir. Bu şiiri yazdığında Esat Bey, belki yeniden âşık olmuştur ya da ümit ettiği bir olay olumlu şekilde sonuçlanmıştır.

Bunca bahar bekledimdi
Artık açmaz o dedimki
Ötün kuşlar, işte şimdi
Bağçemde bir zambak açtı
 ... (E. A., 1928: 11)

Ancak bu mutluluğun ardından üzüntü gelmiştir. Ve *Bir Zambak Açtı* şiirinden birkaç yıl sonra yayımlanan *Gün Doğarken* şiirinde bu hüznün havası şair tarafından hissettirmiştir. Aslında genel olarak baktığımızda Esat Adil'in şiirlerinde melankoli havası hâkimdir. *Bir Zambak Açtı* şiiri bu melankoli ortamının içinde gerçekten zambak gibi açmıştır.

*Bir yanda kuş öter, goncelenir gül,
 Bir yanda akmada çay gürül, gürül.
 Bu ahenk içinde bomboş bir gönül
 Gözyaşsız ağladı, alevsiz yandı.*
 ... (E. A., 1933: 201)

Müstecabizâde'nin tabiat temalı şiirlerine bir bütün olarak bakıldığında, onun tabiata bakış bakımından belirli bir çizgi takip etmediği ortadadır. Kendisini sürekli yenilemeye çalışan Esat Adil, Halk şiirindeki tabiat unsurlarıyla Avrupa romantiklerinin tabiat anlayışını benimsemiş, buna bağlı olarak tabiatın saf güzelliğini canlı bir şekilde anlatma yolunu tercih etmiştir. Fakat zaman zaman tabiat unsurlarını düşüncelerini anlatmak için bir vasıta olarak kullanmıştır. Daha çok aşkın hâkim olduğu şiirlerde tabiat unsurlarına yer vermiştir.

4. 2.1.1.3. Kahramanlık ve Vatan Sevgisi

Esat Bey, millî meseleler konusunda oldukça duyarlı bir kişiliğe sahiptir. Ferdi konuların dışına çıkarak zaman zaman kahramanlık ve vatanseverlik gibi sosyal ve tarihi konularda da şiirler yazmıştır. Esat Adil'in kahramanlık ve vatan sevgisini ele aldığı toplam 7 şiiri vardır.

Şair, Kurtuluş Savaşı'nı görmüştür. O, Kurtuluş Savaşı sırasında yaşanan sıkıntıları, acıları gören ve derinden hisseden bir şairdir. Bunun yanında yaşadığı dönem itibariyle şairlerin çoğu Anadolu'ya yönelmiş ve Anadolu'yu anlatan şiirler yazmışlardır. Şair, şiirlerinde gerçek Anadolu'yu, acı çeken, yoksul, hasta, yorgun olan Anadolu'yu, anlatmıştır.

...
*Sırtı odunla yüklü dağdan inen nineler,
 Şu veremli Ayşeler, duvaklı Emineler;
 Benzi sarı çocuklar, bunların hepsi birer
 Merama yıllarca bel, gönül bağlayanlardır.*

*Yolcu dur, öyle hızla basıp geçme bu yolu,
Onun her çakılında bin bir hıçkırık dolu
Bir kara baht gibidir içimde Anadolu;
Şu karşında gülenler bağı dağlananlardır. (Üçüncüoğul, 1928: 4)*

Anadolu yoksul, hasta, yorgun, acı çeker; ama gururludur. Tarihinde nice şanlı zaferlere imza atar. Birçok savaş destanı yazar. *Anadolu'ya* başlıklı şiiriyle Esat Adil, Anadolu'nun gururunu okşamış ve okuyanlara bu zaferleri hatırlatmıştır.

...
*Yıllarca neneler arslan besledi
Gazaların sonu gelmesin diye
Çobanlar hudutta düşman sesledi.
Gönül bağlamışken "ka" ile "ni"ye*

*Tarihe efsane gibi yazıldık
Cihangirler senden sordular yolu
Biz "gazi" diye ta arşa kazıldık
Kaldır başını bak ey Anadolu*

*Alnımda parlayan tarihin nuru
Senden aldım ben bu büyük gururu!.. (E.A., 1928: 8)*

Bu romantik şiirinin yanında şair, bir diğer şiirinde Anadolu'nun içinde bulunduğu durumu gerçekçi bir bakışla anlatmıştır. Anadolu, harap olmuş vaziyettedir. Güller solmuş, gurbete gidenler dönmemiş, gözyaşı ve acı mutluluğun yerini almış, bülbüllerin dolaştığı bağlar viran olmuştur. Pınarlardan akan sular bile ölgün, yolcuların dinlendiği söğütler yerlerinde değildir. Kuşlar bile burayı terk etmiştir. Yemyeşil olan ovaların rengi solmuş, yatırların ışıkları sönmüş, türbeler harap olmuştur. Nice âşıkların gezindiği yerler yerle bir olmuştur.

...
*Hanlar hep yıkılmış, çeşmeler viran
Akmaz olmuş yosun tutmuş şadırvan
Sürüler dağılmış ağlıyor çoban
Bu yoldan geçenler nihan olalı..*

*Asasız duruşlar yollarda kalmış,
Yolcular karanlık sulara kalmış,
Nineler yorulmuş gençler bunalmış
İllerde bahar hazan olalı*

*Artık inlemiyor dağda türküler,
Baykuş, viranede haykırır güler
Bir mezara dönmüş ah, şimdi her yer
Dünkü kahkahalar figan olalı.*

...

(Esat Adil, 1926: 14)

Yukarıdaki şiirde de gördüğümüz gibi Esat Bey, Anadolu'nun halini tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermiştir. Anadolu'nun içinde bulunduğu durumu çok gerçekçi bir şekilde tasvir etmiştir. Şiiri okurken savaştan çıkmış, yaralı, harap olmuş, yorgun bir Anadolu'yu gözlerimizin önünde canlandırabiliyoruz.

Şairin bir diğer kahramanlık temalı şiiri *Zafer Destanından: Bizdik, Türk Dili ve Irmak'ta* yayımlamıştır. Şair, bu şiirinde Kurtuluş Savaşı'nı anlatmıştır.

*Bizdik vatan diye dünyaya haykıran
Zencir-i mevdi hamlede ber-bad edip kıran.
Hak yollarında çarpışarak can veren şan veren
Bizdik bütün belalara her dem göğüs geren
Erkek, kadın, çocuk, ana, valide bir vatan
Bir Hak için gaza iden kahraman olan
Toplar ateş içinde saçarken çelik, demir
Bizden Sakarya, İnönü meydanlarında bir
Sarsar muhabbeti ile düşmandan oç alan..
Bizden yalın kılıç savaşıp arza ün salan!
Toplar boğarken ateşe vadiyi, engini.
Bizdik vuran guruba, ser-a-pa o kan rengini.
Sarsarken arşı dağları "tekbir" sesleri
Gürledi bir tarafta da tekbir sesleri
"İzmir" di son hedef Anadolu'da bizlere.
Gark eyleyen de düşmanı bizden denizlere*

...

(Müstecabizâde, 1926: 14)

Kadın, erkek, genç, yaşlı, bütün millet hep birlikte düşmana karşı vatani savunur. Tarihe geçen bu mücadele bir başkaldırıdır. Vatanın kurtulması için direnen herkes birer kahramandır. Bu mücadele, inancın ve imanın zaferi olur. Kağnılarla savaşan köylerinde bir tek insan kalmayınca kadar şehit veren Türk milletinin bu sarsılmaz inancı ve beraberliği diğer milletlere örnek olmuştur. Sakarya'da bozguna uğrayan düşman İzmir'de denize dökülür.

Şairin, Kurtuluş Savaşı mücadelesini anlattığı *Zafer Destanından*: *Bizdik* başlıklı şiirinin yanı sıra *Balıkesir* başlıklı şiirinde de şair, Kurtuluş Savaşı'nı anlatmıştır. *Balıkesir* şiirinde memleketi Balıkesir'in Kurtuluş Savaşı sırasında verdiği onurlu mücadeleyi anlatmıştır.

*Düşmanla, saray yurduna saldırdığı gün ,
İlk kurşunu, sen oldun atan bağrına zulmün..
Haysiyet- i milliyeni sancak yapıp açtın,
İman dolu bir gayreti etrafına saçtın.
Alçaklığa, haksızlığa isyan ederek sen,
Açtın kapanan tarihe bir gün dolu yelken
Bir kal'e yapıp göğsünü topsuz ve silahsız
Ön cephede aylarca savaş yapayalnız.
Mısralara sığmaz o büyük azmi bu şehrin
Tarih yazacak vasfını "Arslan Balıkesir"in.
... (Esat Adil, 1934: 441)*

Esat Bey, efeler diyarı olan Balıkesir yöresinde yaşadığı için burada yetişen efelerin tarihi hayat hikâyelerinden etkilenmemesi mümkün değildir. Ege bölgesinde, yirminci yüzyılın başlarında merkezi otoritenin ve yerel güçlerin haksız uygulamalarına karşı çıkmak suretiyle dağa çıkan kitleye “zeybek” ve onların reislerine “efe” denilmektedir (Yetkin, 1996: 53). Batı Anadolu'da dağa çıkan ve sonrasında birer halk kahramanı haline gelen efelerin maceraları doğal olarak edebiyata da yansımıştır. Efeler, edebî eserlerde genellikle olumlu ve vatansever kişiler olarak tanıtılmıştır. Esat Adil, *Çakıcı* başlığıyla yayımladığı aşağıdaki şiirinde dağları mesken tutmuş, isyankâr, yiğit Çakıcı'yı (Çakırcalı Mehmet Efe) anlatmıştır.

*Atıver dizgini çek mavzerini
Yarıver safları arslan çakıcı!
Sırmadan çevrene sil, kan terini
Sonra git dağlara yaslan çakıcı!*

*Topla zeybekleri inlet curayı
İnleyen dağlara dinlet curayı
Efelik aşkına söylet curayı
Düşünüp gez yanı yaslan çakıcı!*

*Ödemiş yolları askerle dolu
Tutmuş etrafını jandarma kolu
Odur ancak kurtulma yolu
Karşı köye bir daha yaslan çakıcı (Esat Adil, 1926: 13)*

Esat Adil, bu şiiriyle bir zamanlar herkese korku salan Batı Anadolu'nun meşhur efeleri arasında yer alan Çakırcalı Mehmet Efe'yi yâd etmiştir. Onun kahramanlıklarını tekrardan bu topraklarda yaşayan insanlara hatırlatmıştır.

Müstecabizâde, feodal sisteme başkaldırının simgesi ve Türk dünyasında ortak bir fenomen olan halk kahramanı Köroğlu'nun maceralarını anlatan bir şiir yazmıştır. Bu şiirde Köroğlu'nun haksızlıklara karşı mücadelesinden bahsetmiştir.

*İndi Çamlıbel'den üç yüz akıncı
Tozları dumana kattı Köroğlu!
Üç yüz atlı birden çekti kılıncı
Fermanlı beylere çattı Köroğlu!*

*Çadırlar yıkıldı, ocaklar söndü
Ağalar dövüştü, beyler dövüştü
Ayvazı aldı da kal'aya döndü
Hasreti gönlünden attı Köroğlu*

*Ayvaz'ın vardığı yer Çamlıbel'di.
Ağalar dizilip sıraya geldi;
Türküler o akşam dağları deldi
Bir engin hülyaya battı Köroğlu*

*Muhabbet tutuştu ocak tutuştu
Kınalı ellere kadeh tutuştu
Çengiler oynadı, ağalar coştı
Dünyayı bir kula sattı Köroğlu (Esat Adil, 1926: 13)*

Kısaca, Müstecabizâde Esat Adil, kahramanlık ve vatan sevgisi teması üzerinde az fakat etkili şiirler yazmıştır. Bunlardan özellikle *Zafer Destanından: Bizdik* ve *Balıkesir* şiirleri Kurtuluş Savaşı'nı ve sonrasını, Anadolu'nun içinde bulunduğu durumu anlattığı için dönemi yansıtmaları bakımından önemlidir. Tarihî ve efsanevî kahramanlar olan Çakıcı ve Köroğlu için yazdığı şiirlerle de bu kahramanları okuyucularla tekrar yüze getirmiştir.

4. 2.1.1.4.Dinî - Mistik

Esat Adil, birçok şiirinde içine düştüğü çaresizlikleri, bunalımları dile getirmiştir. Eğitimi için ailesinden ayrılan Esat Bey'in okulunu bitirip evlendikten sonra da talihsiz yaşam peşini bırakmamıştır. Kız çocuğunun vefatı, eşinin hastalığı, politik mücadelesinin olumsuz eleştirileri şairin mutsuz ve sıkıntılı bir hayat sürmesine neden olmuştur. İçinde bulunduğu bu durum şairi ister istemez karamsar ve bunalımlı bir ruh haline sokmuştur. Şiirlerinin çoğunun melankolik olmasının nedeni olarak şairin yaşamını gösterebiliriz.

Esat Adil'in dinî - mistik konular etrafında yazdığı toplam 7 şiirini tespit ettik. Bu şiirlerde şair, özellikle kaderden şikâyet, Allah'a yalvarış, varlık - yokluk, ölüm v.s. temalar üzerinde durmuştur.

Esat Adil, yaşadığı sıkıntılardan Allah'a sığınır. Günahkâr hayatından arınmak için Allah'a yalvaran şair, bu dünyada yolunu kaybeder ve başıboş dolaşır. Onun tek koruyucusu Allah'tır.

...
Yerde ne varsa; bela...
Ne duyduysa, vaveyla
Beni bekler musalla
Bana sensin Leyla
Sensin ancak penahım
Allahım ah Allahım
 ... (Esat Adil, 1926: 2)

Şair, koruyucusuna kavuşmanın tek yolunun ölüm olduğunu bilir ve musalla taşına gitmekten de korkmaz. Pek çok şairin aksine ölüm Esat Adil'e korkutucu gelmez. Bu düşüncesiyle ölüm gecesini Düşün Gecesi (şeb-i arus) olarak adlandıran Mevlana aklımıza gelmektedir. Esas sevgilisi olarak yaratıcıyı gören şair, onu kendi aşkının Leyla'sı olarak dile getirir.

Leyla'ya bir an önce kavuşmak ister. Çünkü yeryüzü kötülüklerle, iftiralarla doludur.

...
Muhalatı terennüm etmek arzu- yı nalânım aman ya Râb
Şikest olmuş bu göz mızrab-ı nalânım aman ya Râb
Bu yerler mehd u salimdir, şu yerler lahud-ı aşkımdır
Nümayândır cihan şeklinde hüsrânım aman ya Râb
 (Esat Adil, 1927: 2)

Şair, yukarıdaki şiirinde aşk dertlerinden, bahtının kötülüğünden, alçak talihinden Allah'a sığınır. Belayı da kederi de sevinci de verenin Allah olduğunu bilen şair, bu kötü talihinden dert yanar; ama hiçbir zaman bunun sorumlusu olarak Allah'ı görmez. Yine bu çaresizlikten Allah'a sığınır.

Yukarıdaki şiirleriyle yavaş yavaş Allah'a yönelen şair *Türk Dili* gazetesinde yayımlanan *Ararız* başlıklı şiiriyle ilahi aşka yönelmiştir. Kendisini sûfi olarak tanımlar. Aşkla Allaha kavuşmayı arzu eder.

...
Aşık hüsn-i ilâhı bize derler sûfi
Genc-i hayretde coşar vasl-ı nümayân ararız.
 ... (Esat Adil, 1926: 2)

Ruhi Naci ve Mustafa Seyyid ile beraber yazdığı *Müşterek Gazel* başlıklı şiirde ilahi aşk anlatılmıştır. Bu dünyaya Mecnun misali sevgilinin sırrına erişmek için dünyaya geldiklerini, acıdan şarap kadehinde boğulmak istediklerini, bu yolda geçici olan neşe âleminden daimi olan hüsrân âlemine geçtiklerini ve aşkın esiri olduklarını anlatmışlardır.

...
R- Eyvah ruhumuz mu şema'-i hilkatte mahv olan
Guya cihana aşk ile pervâne gelmişiz.

M- Kopsun mu sineden yine gülbânın hay bugün
Bir gün de böyle hay!.. diye meydâna gelmişiz

E- Zincire bağlamış bizi helak-ı hüsn ü aşk
Damân-ı bedest matlub-ı gufrâne gelmişiz

R- Hey dost-i ezelde nağme imiş mayamız bizim
Aşkın kırık rebâbına efgâne gelmişiz
 (Ruhi Naci, Mustafa Seyyid, Müstecabizâde, 1927: 2)

Sürekli arayış içinde olan Esat Adil, bütün varlığını yok ederek, her türlü dünyevi arzularından vazgeçerek Allah ile olmayı ister. Yani tasavvuf edebiyatındaki fenafillâh mertebesine yükselmeyi, insan-ı kâmil olmayı arzu eder.

*Deşt-i mihnet cevelangah-ı hayatım olalı
Ne hıyaban ne de bir şule-i ferdâ ararım
Ferah-i dağdağayım rind-i cefakârım
Yed-i hükmümde se'b u sâki yektâ ararım
Mahrem-i bezm-i elestim, olarak şevk ile mest
Dalarım vahdet-i halikâ hüveydâ ararım*

...

(Müstecabizâde, 1925: 7)

Şairin aşağıda bir bölümünü verdiğimiz *Hitap* başlıklı şiirine baktığımızda; Allah'a çaresizliğini, başına gelen türlü belaları, yaşadığı sıkıntıları sorduğunu görmekteyiz. Bir önceki şiirlerinde yaşadığı sıkıntıları, zorlukları kabullenen şairin bu şiirinde düşüncelerinin değiştiğini görmekteyiz. Sorgusuzca teslim oluşun yerini sorular ve beklenen cevaplar almıştır. Buradan da anlıyoruz ki yaşadıkları şairi isyana sürüklemiştir. Kısacası; şair, “neden ben?” sorusuna cevap aramaktadır.

*Ya rab, bu çektiğim mütemadi belâ nedir?
Kalbimde ızdırap veren ibtilâ nedir!*

...

(Müstecabizâde, 1926: 1)

Tasavvuf Edebiyatı izlerini taşıyan bir diğer şiiri *Divan* başlıklı şiiridir. Tasavvuf Edebiyatı'nda yer alan post, vahdet gibi kavramları şair, bu şiirinde kullanmıştır.

*Postu ser, durma fazilet bahrine
Musalla-ı me'rin alış kahrına
Bin “yuf” yaz da bab-ı ömrün zehrine
Aşık-ı hak lânesinin mihmânı ol!*

...

(Müstecabizâde, 1924: 2)

Feleğin cefasından bıkan Müstecabizâde, bu durumun ne zamana kadar süreceğini, kara bahtının ne zaman yüzüne güleceğini, belaların ne zaman biteceğini aşağıdaki şiirleriyle sorgulamıştır:

*Feleğin attığı zehirli oklar
Acaba bağrımı delip geçer mi?
Ardında bunca yıl süründüğüm yar
Şu kara bahtıma gülüp geçer mi?
...* (Esat Adil, 1927: 1)

Görüldüğü gibi şairin dinî - mistik konulu şiirlerinde kötülüklerden, belalardan Allah'a sığınma vardır. Hayatındaki olumsuzlukların artık sona ermesi için Allah'a yalvaran Müstecabizâde, kimi zaman dünya hayatından vazgeçmek istediğini dile getirmiştir.

Her türlü yeniliğe açık, ileri görüşlü olan sanatçı eski ile yeniyi sentezlemeye çalışmıştır. Şairin bu nedenle eserlerinde dinî - mistik hatta felsefî konulara yer vermesi doğaldır. Bu bölümdeki şiirlerinde tamamıyla eskiye bağlı bir anlayışı temsil ettiğini söyleyemeyiz. Ancak dinî - mistik temada yazdığı bu şiirlerinde Divan şiirinde ve Tekke - Tasavvuf Edebiyatı'nda kullanılan kavramlara yer verdiğini görmekteyiz

4. 2. 1. 1. 5. Diğer Temalar

Yukarıda sözü edilen temaların dışında şairin kaleme aldığı toplam 5 şiiri vardır.

Esat Adil, halkla iç içe olmayı sevdiği ve halkın sorunlarıyla yakından ilgilendiği için halkı bilgilendirmeyi ve halka öğüt vermeyi kendine bir borç bilmiştir. Yazdığı makaleleriyle de her konuda halkı bilgilendirmiş ve halka öğüt vermiştir. Şiirlerinde ve düzyazılarında çoğu zaman doğru ve dürüst insan olmaktan bahsetmiştir. Ancak bu doğruluk ve dürüstlük aptallığa dönüşmemelidir. Hitap ettiği okurlarına bu konuda şunları söylemiştir:

*Tahtadan gürzünü eline al da
Önüne geleni devir demedim.
Doğru ol dedimse âleme karşı
İçini dışına çevir demedim.*

...

(Esat Adil, 1927: 2)

Ailesinden sürekli uzakta olan Esat Adil'in küçük yaşta babasını kaybedince, annesine düşkünlüğü daha çok artmıştır. Annesinden ayrı, Ankara'da Hukuk Fakültesi'ne devam ederken annesi için bir şiir yazmıştır. *Ayrılık* başlığını taşıyan bu şiirde şairin annesine karşı olan sonsuz sevgisini görmekteyiz.

*Yine mor dağlara yaslandı güneş,
Akşamın hüznüne can verdi gurub.
Ufku baştanbaşa kaplarken ateş
Yine sen boynunu büktün mü annem!*

*O kızıl göklere karşı durup!
Ağlayıp gözyaşı döktün mü annem?*

...

(Esat Adil, 1926: 9)

İstanbul'da siyasî faaliyetlerinin hız kazandığı dönemde gazete ve dergilerde daha çok düz yazılarını yayımlayan Esat Adil, bu dönemde kaleme aldığı şiirleriyle de halka ulaşmaya çalışmıştır. Halkçı bir şair olan sanatçı, halkın içinde bulunduğu durumu şiirinde anlatmıştır.

*Sıska omuzlardan indi tabut
Üç arşın boyu açmış ağzını
Yutmaya hazırdı toprak
Açlıktan ölen
Bu insan kadavrasını
Diz çöktüler diri açlar
Ve hazırlanmak için bu akıbeta
El sıkışıp dağıldılar
Şehrin
Islak kaldırımlarına*

(Adil, 1945: 1)

Yukarıdaki şiirde gördüğümüz gibi şair, ülkede aç gezen ve açlıktan ölen insanların dramını dile getirmiştir.

Sosyalizmin savunucularından olan Esat Adil, diğer ülkelerde başlatılan hareketlerden de haberdardır. Bu haberlere kimi zaman gazete ve dergilerde yayımladığı yazılarıyla kimi zaman da şiirleriyle destek olmuştur. Sanatçının Çin'deki sosyalist hareketi desteklediği şiirinden bir kısmını aşağıda veriyoruz:

*Birer karayel gibi esip,
Birer karabulut gibi gelip geçtiler
Durdurmak isteyenler
Tarihin akışını
O ki hala
Erimiş çelik gibi akmadadır
Kölelerin kurduğu Çin sedlerini
Yine köleler yıkmaktadır
... (Adiloğlu, 1948: 2)*

Özetlersek şair, aşk, tabiat, kahramanlık ve vatansevgisi, dinî - mistik temalarında yazdığı şiirlerinin dışında öğüt verici, ailesi için yazdığı, siyasî v.b. şiirlerine de rastlamaktayız. Şiirlerinden hareketle diyebiliriz ki Esat Adil'in yaşadıkları, düşünceleri edebî eserlerine yansımıştır.

4. 2. 1. 2. Dil ve Üslup Özellikleri

Esat Adil hakkında yapılan çalışmalarda, onun üslubuyla ilgili bilgilere rastlamadık. Onun çeşitli gazete ve süreli yayınlarda yayımladığı şiirlerinden yola çıkarak onun şiirlerindeki dil ve üslup özelliklerini belirlemeye çalıştık.

Esat Adil'in Türk Edebiyatı'ndaki yerinin belirlenmesi için biraz da yaşadığı dönemin tanınması gerekir. Şiirlerinin tematik tasnifine baktığımızda Atatürk döneminde yaşamış olmasına rağmen Atatürk ilke ve inkılâplarıyla ilgili ya da bunları halka anlattığı, benimsetmeye çalıştığı şiirlerine rastlanmamaktadır. Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, vatansever bir sanatçı olan Esat Adil, bu konudaki düşüncelerini yazdığı makalelerinde dile getirmiştir.

Müstecabizâde, şiirlerini yazarken Ahmet Haşim ve Mehmet Akif Ersoy'dan etkilenmiştir. Şair, Ahmet Haşim'in şiirlerindeki ahengi örnek almıştır.

Esat Bey, Mehmet Akif ile edebî ve siyasî düşünceleri yönleriyle birbirlerinden ayırdılar. Buna rağmen Mehmet Akif'in işlediği konularla yaşadığı dönemden farklı bir anlayış göstermesi Müstecabizâde tarafından beğeniyle karşılanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yılları, Kuruluş Savaşı sonrası kazanılan bağımsızlık savaşının çeşitli inkılâplarla pekiştirildiği bir dönemdir. Ülkede her alanda çeşitli olumlu hamleler yapılmıştır. Esat Adil, bu bağımsızlığı kazanma ve yeniden doğuş sürecindeki sancıları bizzat yaşamıştır. Yurdun kurtarılmasında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında çok çaba sarf eden Anadolu halkının neler yaşadıklarına yakından tanık olmuştur. Bu nedenle şiirlerinin çoğunu Anadolu halkına hitap edecek şekilde onların duyuş ve düşünüşlerine uygun olarak kaleme almıştır.

Esat Adil, bir taraftan aşk, duygusallık ve bireyselliği öne çıkaran şiirler yazarken, diğer taraftan toplumsal konulara da değinmiştir.

Bir konudaki duygu, düşünce ve hayalleri anlatma, ifade etme, dile getirme tarzı olan üslup, edebi şahsiyetler arasındaki farkı oluşturmaktadır (Çetin, 2003: 223). Edebî metinde kullanılan temalar da üslubun malzemesi olarak görülebilir. Mehmet Kaplan üslup ile temanın birbirini tamamladığını ve ayrılmaz bir bütün olduğunu şöyle ifade etmiştir:

...üslup ile muhteva, iç ile dış birbirinden ayrılamaz. Duygu ve düşünce kendisini dil ile ortaya koyar. Buna göre dil, daha doğru bir deyimle üslup duygu ve düşüncelerin aynasıdır (Kaplan, 2004: 194).

Tema ile üslubun birbirinden ayrılamayacağı evrensel bir görüş niteliğindedir. Ayrıca bu iki unsurun uzlaşmasıyla metinde çok anlamlılık ortaya çıkarak tema ile üslup metnin estetik yönünü zenginleştirir. Amerikalı eleştirmen Paul de Mann bu konuya şu şekilde açıklık getirmiştir:

Edebî metin dıştan içe doğru açılabilen bir hediye kutusu gibidir. Araştırmacı veya eleştirmen metnin içine gizlenen fakat asla ulaşılamayan bir şeyin bulunmasına yardım eder. Kutunun içini muhteva mı yoksa şekil mi oluşturur, dışını ise anlam mı yoksa görüntü mü oluşturur bunu tam olarak bilemeyiz (Mann, 2008: 5).

Esat Adil, şiirlerinde ve düz yazılarının çoğunda basit bir dil kullanmıştır. Halkın anlayabileceği sade bir dille eserlerini kaleme almıştır. Bunun sebebi, şairin halka yakın olmak istemesi ve halkı her konuda bilgilendirmek istemesidir. Ayrıca, o dönemde dilde sadeleşme hareketinin hız kazanması da şairin eserlerini sade ve anlaşılır bir dille yazmasına neden olmuştur. Ancak şairin ilk dönem yazdığı şiirlerinde Arapça ve Farsça kelimeleri kullandığını ve şiirde Divan Edebiyatı'nın mazmunlarına yer verdiğini görmekteyiz.

Şairimizin şiirlerinde hasret, hüznün ve ıstırap havası hissedilmektedir. Şair, bu ruh halini akşam ve geceyle birleştirmiştir.

*Her taraf sessiz, her yerde elem..
Bu ne azimli akşam el-Hay!
Gökleri sızlatan nedir bilmem..
Bu ne muhtevi âlem el-Hay!
... (Müstecabizâde, 1923: 2)*

Şairin hayatının hep kederli, sıkıntılı olması onda olumsuz bir bakış açısı oluşturmuştur. Ancak her şeyin değişmesi için ümidi kaybolmamıştır.

*Doğarken ağladım, ağlarım hala,
Ne karalar yazmış alnıma Mevla
Yığın yığın duru önümde bela
Bu belalar da bir gün gelip geçer mi? (Esat Adil, 1926, 1)*

Şairdeki bu olumsuz bakış açısı, melankolinin ağır basması, kaderden yakınması, dertlerin ve belaların onu bulması, kısacası olumsuzlukların üst üste gelmesiyle değişen psikolojisi bize Tevfik Fikret'i hatırlatmaktadır.

Esat Adil'in düz yazılarında dil, sade ve anlaşılırdır. Yazdıklarını halk için, onları bilgilendirmek, eğitmek için yazdığından kullandığı dilin sade

olmasına özen göstermiştir. Gazete ve dergilerdeki düz yazıları ve şiirlerine bir bütün olarak bakıldığında bu halkçı, memleketçi zihniyeti hemen fark edebilmekteyiz. Zaman zaman yazdığı makalelerle edebi hayata yeni katılan gençleri uyarmış, onlara yol göstermiştir.

Şairin bahsettiğimiz olumlu yönleri dışında eserlerinde bazı eksikliklerini de görmekteyiz. Örneğin şairin Divan Edebiyatı nazım şekillerini örnek alarak bu döneme uygun yazdığı şiirlerinde anlam ve ifade derinliğine rastlarken bunu Halk Edebiyatı nazım şekilleriyle yazdığı şiirlerinde göremiyoruz. Şairin kendisi de bunu kabul etmekle birlikte bu anlamdaki ve ifadedeki yüzeyselliğin nedenini; “Temiz, saf şivemizin, dilimizin tabii ahengi hecededir. Yalnız bu ahenk, aruzla te'min olunan ahengin yanında biraz sönüktür” diyerek Türkçe'ye bağlamıştır (Müstecabizâde, 1928: 3). Ancak asla Arapça ve Farsça'yı, hatta diğer dilleri Türkçe'nin üstünde bir dil olarak görmemiştir. Asıl güzel ahengin aruzla oluşturulduğunu; fakat aruzun dilimize uygulanmasının zor olduğunu söylemiştir.

Şair için genellikle içerik değil, şekil önemlidir. Zaman zaman kafiye yapmak için yanlış kelime seçimine gitmiş, bu da şiirlerinde konu bütünlüğüne zarar vermiştir.

Esat Adil, yaşadığı dönemdeki şairlerden biraz farklıdır. Çünkü o şekil olarak birtakım yenilikler uygulamaya çalışmıştır. Halk Edebiyatı nazım şekillerini birbirleriyle karıştırarak farklı nazım şekilleri denemiştir. Bunun yanında Halk Edebiyatı nazım şeklini kullanarak aruz ölçüsüyle şiir de yazmıştır. Yine Batı Edebiyatı'ndaki bazı nazım şekilleriyle, modern edebiyatımızın serbest ölçülü şiirlerini karıştırmıştır. Bu şiirleri sonraki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

Görüldüğü gibi Esat Adil, yazı hayatının ilk yıllarında ve daha sonraki dönemde pek çok sanatçı ve edebî akımın etkisinde kalmıştır. Kimi zaman temada, kimi zaman biçimde, kimi zaman da söyleyişte karşılaştığımız bu

etkileşim şairin şiirlerine çeşitlilik katmıştır. Şiirlerindeki bu çok seslilik ve yeni denemeleriyle Müstecabizâde kendine has üslubunu oluşturmuştur.

4. 2. 1. 2. 1. Ses ve Armoni

Genellikle acı, keder, yalnızlık gibi duyguları şiirlerinde dile getiren şairin ulaşabildiğimiz şiirlerini incelediğimizde şiiri musikiden ayırmadığını görmekteyiz.

Şiirde musikiyi ön plana çıkarmak için en uygun aruz vezinlerini ustaca kullanan Haşim'in bu özelliğini de kendine örnek alan Esat Adil, şiir türlerine göre hece ya da aruz veznini kullanmıştır. Divan Edebiyatı nazım biçimlerini kullanarak yazdığı şiirlerde aruz veznini, Halk edebiyatı nazım biçimlerini kullanarak yazdığı şiirlerde ise hece ölçüsünü kullanmış bunların yanında serbest ölçüyü de denemiştir. Esat Adil, zaman zaman yayımladığı makalelerde yeni yetişen şairleri, eserlerinde kuruluk ve gariplik olduğu ve ahengi göz ardı ettikleri için eleştirmiştir.

Esat Adil, kendi yalnızlığını anlattığı *Terane* başlıklı şiirinde yalnızlığın kendi hayatının nağmesi, ahengi olduğunu söylemiştir. Şair, asıl huzuru yalnızlığın ve elemin nağmelerinde bulmaktadır. Şaire göre neşeli nağmeler yoktur; hüzünlü ve acılı nağmeler vardır.

*Derdi nerde olsa arar bulurum,
Aşınadır zira eleme ruhum!
Sanma gafil ki ben gamla mücehhezim:
Mümkün müdür dertsiz benim huzurum!..*

*Azab-ı saadetim..kadr-i şuurum
Doğma ay neş'esin sönmesin nurum
... (Müstecabizâde, 1923: 2)*

Şiirde estetik zevki verebilmek ve güzel etkiler bırakabilmek için şiirin ses ve ahengine yani uyumuna da önem verilmelidir. Şair, hüznü edayı vermek için sesin ahengiyle de ilgilenmiş ve bu konudaki hassasiyetini yazdığı şiirlerinde göstermiştir.

Şiirde ahenk unsurlarında olan armoniyi Mehmet Kaplan şu şekilde tanımlamıştır: *Bir veya birkaç mısradaki seslerin birbirine uymasına, birbirleriyle veya bir manaya göre armonize edilmesine* denir. (Kaplan, 2004: 202) Armoni, aliterasyon (ünsüz uyumu) ve asonanslarla (ünlü uyumu) elde edilen bir özelliktir. Esat Adil'in şiirlerinde armoniden yararlanıp yararlanmadığını belirlemek ve şiirlerindeki armoniyi tespit etmek için şairin farklı dönemlerde yazdığı şiirleri inceleyim:

<i>Ay doğdu ufuktan gece bir nûra boyandı. Bin gonca açıldı yine gül bahçesinde... Bülbüllerin elhanına âhûlar yandı; Bin neşve saçıldı yine gül bahçelerinde</i>			
<i>Dilek, 15 Nisan 1339(27 Nisan 1923)</i>			
Yumuşak Ünsüzler		Sert Ünsüzler	
Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı	Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı
B	6	Ç	4
C	2	F	1
D	8	H	4
G	4	K	1
Ğ	1	P	-
J	-	S	1
L	10	Ş	-
M	-	T	1
N	13		
R	5		
V	1		
Y	5		
Z	-		
Toplam	55		12

Tablo 1: Dilek Dergisi

*Vechindeki ol hüsnü görüp nûr desinler!
Her leyl ve nehar zevk ile mahmûr desinler!
Bak geldi bahar aile gezer bağ u sefada
Peykinde çemenler bile mahbûr desinler!*

Zafer-i Milli, 27 Mart 1340 (7 Nisan 1924)

Yumuşak Ünsüzler		Sert Ünsüzler	
Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı	Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı
B	4	Ç	1
C	1	F	1
D	7	H	7
G	3	K	2
Ğ	-	P	2
J	-	S	5
L	9	Ş	-
M	3	T	-
N	9		
R	11		
V	1		
Y	2		
Z	2		
Toplam	52		18

Tablo 2: Zafer-i Milli Gazetesi

*Atıver dizgini çek mavzerini
Yarıver safları arslan çakıcı!
Sırmadan çevrene sil, kan terini
Sonra git dağlara yaslan çakıcı!*

Çağlayan, 15 Mart 1926

Yumuşak Ünsüzler		Sert Ünsüzler	
Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı	Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı
B	-	Ç	4
C	1	F	1
D	3	H	-
G	2	K	4
Ğ	1	P	-
J	-	S	6
L	5	Ş	-
M	2	T	3
N	8		
R	9		
V	4		
Y	2		
Z	2		
Toplam	39		18

Tablo 3: Çağlayan Dergisi

<i>Harab olmuş hayatım bir kırık peymâne halinde Dönerken semî' vuslatta bin pervane halinde Sarayı aşk kalbimdir bugün virane halinde Cihan-ı mihnet-i devr eylerim divane halinde.</i>			
<i>Irmak, 15 Mayıs 1928</i>			
Yumuşak Ünsüzler		Sert Ünsüzler	
Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı	Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı
B	2	Ç	-
C	1	F	-
D	7	H	7
G	1	K	4
Ğ	-	P	2
J	-	S	3
L	8	Ş	1
M	7	T	3
N	14		
R	10		
V	5		
Y	3		
Z	-		
Toplam	58		20

Tablo 4: Irmak Dergisi

<i>Feleğin attığı zehirli oklar Acaba bağrımı delip geçer mi? Ardında bunca yıl süründüğüm yar Şu kara bahtıma gülüp geçer mi?</i>			
<i>Türk Dili, 9 Kanunisanı (Ocak) 1928</i>			
Yumuşak Ünsüzler		Sert Ünsüzler	
Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı	Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı
B	4	Ç	2
C	2	F	1
D	4	H	2
G	3	K	2
Ğ	2	P	2
J	-	S	1
L	6	Ş	1
M	5	T	3
N	4		
R	9		
V	-		
Y	2		
Z	1		
Toplam	44		14

Tablo 5: Türk Dili Gazetesi

<i>Damla, damla emmiş sanki gözlerin, Yosunlu suların yeşil renginden Söğüt dallarının sevdalı, serin Gölgesi serpilir kirpiklerinden.</i>			
<i>Kaynak, İlkteşrin (Ekim)1934</i>			
Yumuşak Ünsüzler		Sert Ünsüzler	
Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı	Ünsüz Adı	Tekrar Sayısı
B	-	Ç	-
C	-	F	-
D	6	H	-
G	3	K	2
Ğ	1	P	2
J	-	S	7
L	12	Ş	2
M	4	T	
N	12		
R	7		
V	1		
Y	2		
Z	1		
Toplam			

Tablo 6: Kaynak Dergisi

Esat Adil'in şiirlerinin yayımlandığı gazete ve dergilerden aldığımız örneklere baktığımızda şiirlerinde daha çok yumuşak ünsüzleri kullandığını görmekteyiz.

Dilek dergisinde yayımlanan *Şarkı* başlıklı şiirinde yumuşak ünsüzlerden en fazla d, l, n harflerini kullanırken; sert ünsüzlerden ç, h harflerini en fazla kullanmıştır. *Zafer-i Milli* gazetesinden örnek aldığımız *Gazel* başlıklı şiirinde yumuşak ünsüzlerden en fazla d, l, n, r harflerini kullanırken sert ünsüzlerden h ve s harflerini en fazla kullanmıştır.

Şiirlerini tasnif ederken kahramanlık ve vatan sevgisi şiirleri bölümünde incelediğimiz, *Çağlayan* dergisinde yayımlanan *Çakıcı* başlıklı şiirde l, n, r yumuşak ünsüzleriyle ç, k, s sert ünsüzlerini en fazla kullanmıştır. Kahramanlık şiiri olmasına rağmen şiirde yumuşak ünsüzlerin sert ünsüzlerden daha fazla kullanıldığını görmekteyiz.

Irmak dergisinde yayımlanan *Feryad* başlıklı şiirde d, l, n, r yumuşak ünsüzleri ve h, k sert ünsüzleri en fazla kullanılmıştır. *Türk Dili* gazetesinde yayımlanan ve yine kaderi sorguladığı ve bahtsızlığını anlattığı *Koşma* başlıklı şiirinde l, m, r yumuşak ünsüzlerini ve t sert ünsüzünü en fazla kullanmıştır.

Son olarak *Kaynak* dergisinden örnek aldığımız *Dize Gelen Gönül* başlıklı şiire baktığımızda d, l, n, r yumuşak ünsüzlerini ve s sert ünsüzünü en fazla kullanmıştır.

Görüyoruz ki, Esat Adil, şiirlerinde hüznü ve acılı nağmeleri verebilmek için yumuşak ünsüzleri tercih etmiştir. Özellikle akıcı ünsüz olan l, n, r harflerinden faydalanmıştır. Bunu şairin tespit edebildiğimiz şiirlerini incelediğimizde görebilmekteyiz. Şair, şiirlerinde yumuşak ünsüzleri kullanmaya özen göstermiştir diyebiliriz.

4. 2. 1. 2. 2. Ritim

Mehmet Kaplan, şiirde ritmin vezin ve kafiye ile temin edildiğini belirtmiştir (Kaplan, 2004: 211). Tanzimat döneminden bu yana vezin ve kafiye konusu sürekli gelişen ve değişen edebiyatımızda başlıca tartışma konusu olmuştur. Esat Adil de şiirde ahenge önem vermiş ve ahengi de vezin ve kafiyeyle sağlamıştır. Bu bölümde Esat Adil'in şiirlerinde hangi vezinleri kullanmayı tercih ettiği, bu vezinleri kullanırken hangi şartların etkili olduğu konuları üzerinde durulacaktır.

Esat Adil, Divan Edebiyatı nazım şekilleri, Halk Edebiyatı nazım şekilleri ve serbest nazım şekliyle şiirler yazmıştır. Divan Edebiyatı'nda kullanılan gazel, şarkı gibi nazım biçimlerinde şiirler yazmıştır. Bir dönemin kapanıp hemen yenisinin açılması mümkün olmadığından ve hiçbir dönemin

birden sona ermediğinden bunlar Divan Edebiyatı'nın hâlâ devam ettiğini gösteren birer numunedir.

...
Kaddi narin, çeşmi ahudan misal
Vasfa sığmaz öyle bir fettan idi.
 ... (Esat Adil, 1926: 2)

Yukarıda örnek verdiğimiz *Gazel* başlıklı şiirini, fâilâtün, fâilâtün, fâilün kalıbıyla yazmıştır. Ancak şair, aruz veznini kullanmakta usta değildir. Aruz kusuru olarak gördüğümüz imale ve zihafalara bu şiirinde sık rastlamaktayız.

Şair, aruzun önceki edebî devirlere ait olduğunu ve o zamanlarda lüzumlu olduğunu, devrinin şiirlerinde aruza lüzum olmadığını söyleyerek hece vezniyle şiirler yazmıştır (Müstecabizâde, 1928: 3). Divan Edebiyatı nazım şekilleriyle yazdığı şiirler ve kullandığı aruz vezni, önceki dönem edebi anlayışı yansıtan örnekler olmakla beraber Esat Adil, hece veznini kullanmayı savunmuş ve şiirlerinin büyük çoğunluğunu da hece vezniyle yazmıştır.

Esat Adil, benimsediği Milli Edebiyat'ın oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunmak için Halk Edebiyatı nazım biçimleri ve konularında şiirler yazmıştır. Bu şiirlerinde hece ölçüsünü ustalıklı kullanmıştır. 7'li, 8'li, 11'li ve 14'lü hece ölçüsünü kullanmıştır.

...
Sırtları güven dağlar
İçimde kerem dağlar
Aslımı gören dağlar
An dağlar aman dağlar
 ... (Esat Adil, 1927: 2)

Yukarıda *Koşma* başlıklı şiirinden verdiğimiz örnekte 7'li hece ölçüsünü kullanan şair, aşağıdaki şiirinde 8'li hece ölçüsünü tercih etmiştir.

...
Buluttan ay doğar gibi
Bağçemde bir zambak açtı
Kar köpüklü sular gibi
Bağçemde bir zambak açtı (E. Adil, 1928: 3)

...
*Geriyi görmeye mani mi duvar,
 Elbette çadıra sokulmaz davar.
 Savrulan nükteden anlayan mı var;
 Kendi kendine dağ gelir demedim.* (Esat Adil, 1927: 2)

Yukarıda örnek verdiğimiz *Demedim* başlıklı şiirinde 11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. Aşağıdaki *Her Yolcuya* başlıklı şiiri de 14'lü hece ölçüsünü kullandığı şiire örnektir.

...
*Sırtı odunla yüklü dağdan inen nineler,
 Şu veremli Ayşeler, duvaklı Emineler;
 Benzi sarı çocuklar, bunların hepsi birer
 Merama yıllarca bel, gönül bağlayanlardır*
 ... (Üçüncüoğlu, 1928: 3)

Esat Adil, *Çakıcı* başlıklı şiirinde hem aruzu hem de hece ölçüsünü kullandığı için kendisini eleştirenler olduğunu *Türk Dili* gazetesinde yazdığı makalesinde dile getirmiştir.

"Aruzla, heceyi imtizaç ettirmek keyfiyyetine gelince bunu bir şiirimle söyle te'mine çalışmıştım:

*Atıver dizgini, çek mavzerini
 Yanver safları arslan çakıcı*

Bu şiir, altı beş olmak itibariyle hece, aynı zamanda fa'ilâtün, fa'ilâtün. fa' lün şekliyle aruzdur. Fakat ben bunu da kimseye tavsiye etmem. Zirâ bu külfete lüzum yoktur (Müstecabizâde, 1928: 3).

Yukarıda görüldüğü gibi Esat Adil, şiirde her çeşit vezin denemesini yapmıştır. Her zaman yenilik arayışı içerisinde olan şair, bazı şiirlerinde orijinalliği yakalamıştır. Şiirde vezin olup olmaması konusundaki tartışmalara katılarak şiirde ahengin öneminden bahsederek serbest ölçüyle yazılan şiirlerin bile belli bir ahenge sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Esat Adil, ilk şiirlerinde aruz ölçüsünü, olgunluk döneminde hece ölçüsünü ağırlıklı olarak kullanmıştır. Şair serbest ölçüyü kullanarak da şiirler yazmıştır. Birim olarak dördlük, üç mısra, beyit, kıta gibi çeşitli şekiller

kullanmıştır. Şair, şiirlerinin 38 tanesini hece ölçüsüyle, 21 tanesini aruz ölçüsüyle, 5 tanesini de serbest şekilde yazmıştır.

...

*Susun, Uyusun
Bu sevgi içimizde...
Dönelim
Biz yine her akşam aynı yerden
Benim izimde o
Onun izinde ben*
... (E. A. 1933, 80)

4. 2. 1. 2. 3.Kafiye

Kafiye, iki veya daha fazla mısraın veya vezinli sözlerin sonunda anlam ve görevleri bakımından birbirine benzemeyen aynı sesin birbirine uygun olarak tekrarı şeklinde tanımlanmıştır (Çetin, 2003: 274). Kafiye veznin yanı sıra şiirde ahengi sağlayan diğer bir unsurdur. Mehmet Kaplan'a göre *şiirde ritmi vücuda getiren unsurlardan biri de kafiye... Kafiye mısraın belkemiğini teşkil eden veznin bitip, yeni bir hareketin başladığını gösterir. Onun şiir boyunca belirli aralıklarla tekrarı, hususi bir ahenk vücuda getirir* (Kaplan, 2004: 219).

Esat Adil, kafiyeği hiçbir şiirinde göz ardı etmemiştir. Kendisi de şiirde kafiyeğin ve ölçünün olması gerektiğini savunmuştur. Ancak kimi zaman şiirlerindeki kafiye şemasını herhangi bir gruba dâhil edemiyoruz. Bu da bize gösteriyor ki Esat Adil, farklı kafiye şemaları kullanarak yeni biçimler denemeye çalışmıştır.

Esat Adil'in birkaç şiirinden yola çıkarak kafiyeği nasıl kullandığını inceleyelim:

*Sevdiğimden beri o vefasız
Gamı zevk edindim hicran yetmedi
Üç yıl çıkamadı kalbimden sızı
Mihneti aradım hüsran yetmedi*
... (Harabatî, 1926: 14)

Yukarıdaki şiir koşma nazım biçiminde yazılmıştır. Şiirin başlığı da *Koşma*'dır. 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. –sızı' lar ve -ran' lar zengin kafiye, yetmediler rediftir. Şair burada çapraz kafiye şemasını kullanmıştır.

*Sermest hûşûyuz bize mecnûn demesinler!
Zâhid diniz cennete meftûn demesinler!
Hicrânı da bir başka sefâ vermede yarın;
Mahrum visâl-i aşk mahzûn demesinler!*
... (Müstecabizâde, 1924: 2)

Yukarıdaki şiirde Esat Adil gazel nazım biçimi kullanmıştır. demesinler redif, -ûn' lar zengin kafiyedir.

Görüldüğü gibi Esat Adil şiirlerinde kafiyeye önem vermiştir. Esat Adil, genellikle Divan Edebiyatı nazım biçimleriyle yazdığı şiirlerinde düz kafiye, Halk Edebiyatı nazım biçimleriyle yazdığı ve dördlüklerden oluşan şiirlerinde çapraz kafiyeyi kullanmıştır.

4. 2. 1. 2. 4. Nazım Biçimleri

Esat Adil'in kullandığı nazım biçimlerini incelediğimizde onun edebî anlayışını da ortaya çıkarmış oluruz. Şair, şiirlerinin çoğunu Cumhuriyet sonrası ortaya çıkan edebî topluluklarla aynı dönemde yayımlamıştır. (Beş Hececiler, Yedi Meşaleciler v.b.) Nazım biçimi konusunda da bu topluluklarla aynı fikirdedir. Ancak Divan Edebiyatı nazım biçimlerini de kullanmıştır. Şairin bu şekilde şiirler yazmasının nedeni, Türk Edebiyatı'nı bir bütün olarak görmesi ve Divan Edebiyatı döneminin edebî anlayışının ve duyusunun okuyucular tarafından da hâlâ beğenilmesidir.

Şair sayıları farklı mısralardan oluşan şiirler yazmış, bunlar için de farklı nazım biçimleri kullanmıştır. Dolayısıyla Esat Adil'in şiirlerinde belli bir mısra sayısı yoktur. Nazım biçimi olarak da çok çeşitli türlerde şiirler kaleme almıştır. En fazla kullandığı nazım biçimi koşmadır. Bunun yanında kaynağı İtalyan Edebiyatı olan, üçer mısralık bentlerden oluşan, terzarima nazım biçimini, yine Batı kaynaklı olan iki tane dördlük, iki tane üçer mısralık bentlerden oluşan sone nazım biçimini örnek alarak da şiirler yazmıştır. Ayrıca Divan Edebiyatı nazım biçimlerinden, gazel, mesnevi, şarkı gibi nazım biçimlerini de kullanmıştır.

Esat Adil, şiirlerinde ağırlıklı olarak Halk Edebiyatı nazım şekillerine yer vermiştir. Bunun yanında Divan Edebiyatı nazım biçimlerini de kullanarak şiirler kaleme almıştır. Hatta serbest şekilde şiirleri de vardır. Esat Adil'in şiirlerinde kullandığı nazım şekillerini sayısal olarak değerlendirirsek; 64 şiirinden 31' u koşma, 15' i gazel, 5' i mesnevi, 3' ü türkü, 5' i serbest, 2' si sone, 1'i terzarima, 1' i şarkı, , 1' i kıta, nazım şekilleri örnek alarak yazılmıştır.

Esat Adil'in hiçbir vezne ve biçime bağlı olmaksızın yazdığı şiirleri de vardır. Şiirde ahengi, seçtiği kelimelerle sağlamıştır. Belli bir nazım biçimi anlayışının olmamasını Esat Adil'in üzerinde birden fazla şairin etkisinin olmasına bağlayabiliriz. Koşma nazım biçimini kullanırken bir taraftan da gazel nazım biçimini kullanarak şiirler yazmıştır. Yeniliklere açık bir sanatçı olması ve yurtdışında eğitim almasıyla da Batı Edebiyatı nazım biçimlerini özümseyebilmiş, Batılı şairlerin şiirlerini okuma fırsatı bulmuştur. Sonuç olarak şair şiirlerinde dış özellikler açısından da farklı olmayı başarmıştır.

4. 2. 2. Hikâyeleri

Esat Adil, şiirlerinin yanında hikâyeler de yazmıştır. Yazarın tespit ettiğimiz iki tane hikâyesi vardır (E.A. 1926, Esat Adil, 1926). Yazar,

hikâyelerinde fazla başarılı değildir. Ancak onun akıcı kurgusu ve sade üslubuyla hikâyeleri de dikkat çekicidir. 1 Şubat 1926 tarihinde *Çağlayanda* yayımlanan *Katil* başlıklı hikâyesinde Esat Adil, iki arkadaşın aynı kişiye âşık olduğu ve ölümle sonuçlanan bir aşk hikâyesini anlatmıştır.

Hikâye, mahkeme salonunda Katil'in yargılanmasıyla başlar. Arkadaşının karısını öldürmekle suçlanan Kerim'in arkadaşı, başından geçen olayları ve nasıl katil olduğunu anlatır. Katil, Kerim'in en yakın arkadaşıdır. Sürekli beraberlerdir. Bir gün evlerinin karşısına yeni kiracı taşınır ve bu ailenin kızı Selma ile iyi arkadaş olurlar.

İlk zamanlar aralarında arkadaşlıktan başka düşünce yoktur. Selma Darümuallimat'ı bitirir, diğer iki genç de idadiden mezun olup Mülkiye'ye devam ederler. Selma'yı tebrik etmeye gittiklerinde bu iki gencin yüreğine aşk ateşi düşer; fakat ikisi de bunu dile getiremezler.

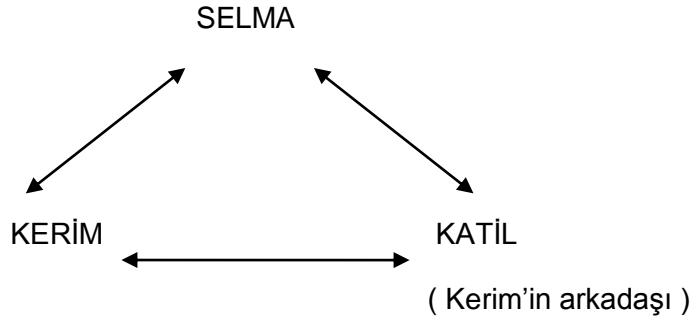
Mülkiye'yi bitirip memur olarak ikisi de İstanbul'da göreve başlarlar. Selma da Türkçe öğretmeni olarak İstanbul'a atanır. Bu sırada her iki genç de Selma ile evlilik hayalleri kurar; ama bundan birbirlerine bahsetmezler.

Bir gün Kerim, arkadaşına Selma ile evleneceğini, evlenme teklifini Selma'nın kabul ettiğini söyler. Bundan sonra diğer genç, aşkını sonsuza kadar kalbinde saklamaya karar verir ve bu durumu hiçbir zaman dile getirmez. Kerim'in arkadaşı İstanbul'dan uzaklaşmak için tayinini Anadolu'ya ister, İzmir - Manisa arasında bir yerde göreve başlar.

Aşk acısı çeken genç, Yunanlıların İzmir'i işgaliyle görevinden istifa edip Kuva-yı Milliye'ye gönüllü olarak katılır. Genç, savaşta ağır yaralanır ve tedavisi için İstanbul'a gönderilir. İstanbul'a kimseye haber vermeden sessizce gelir; fakat Kerim, arkadaşının İstanbul'da olduğunu öğrenir. Kerim arkadaşı için evinde bir oda hazırlar. Ancak burada kaldıkça bu âşık gencin eski yarası derinleşir.

Kerim'in arkadaşı, bir müddet burada tedavi olduktan sonra evden ayrılır. Bir gece Selma, evde yalnız kaldığını bahane ederek Kerim'in arkadaşını evine çağırır. Âşık genç, eve geldiğinde Selma'nın değişik tavrıyla karşılaşır. Selma'nın bu tavrı; evliliğinden sıkılan, heyecan arayan bir kadının tavrıdır.

Kerimin arkadaşı, Selma'nın ona yaklaşmasından ve söylediklerinden rahatsız olur. Arkadaşı ve aşkı arasında kalmıştır. Ancak aşkını düşünmeyen genç, arkadaşına ihanet edemeyeceğini düşünür ve o sırada yanındaki tabancayla Selma'yı göğsünden vurur. Aşık genç, Selma'nın öldüğünü gördükten sonra kendisini de öldürmeyi dener; fakat başarılı olamaz.

Şekil 3: Selma, Kerim ve Katil ilişkisi

Hikâyede birçok aşk hikâyesinde rastladığımız yasak aşk, ihanet, v.b gibi bir konu işlenmiştir. Bu konularda âşık olan iki kişiden hangisinin öleceği merak unsuru iken aşkıyla arkadaşı arasında kalan genç, arkadaşını seçmiştir. Arkadaşına ihanet etmemiş, asıl ihanet eden kişiyi, Selma'yı öldürmüştür.

Hikâyede asıl âşıkların kavuşması için Kerim'in ölmesi beklenirken Selma ölmüştür. Okuyucunun beklediğinden farklı bir sonla bitmesi hikâyedeki merak ve heyecan unsurunu artırmıştır. Hikâyenin, beklenmedik bir sonla bitmesi de okuyucuda şaşkınlık yaratmıştır.

Kerim yerine Selma'nın ölmesinin nedeni; ilk olarak Kerimle arkadaşı arasındaki sarsılmaz dostluk bağıdır. Bu dostluğun arasına hiçbir şey giremez. İkinci olarak Selma'nın evlendikten sonra değişmesidir. Evlilik hayatından sıkılan ve kendisine heyecan arayışı içine giren Selma'nın karşısına Kerim'in arkadaşı değil de başka birisi çıkmış olsaydı; onunla da bu heyecanı yaşamak isteyecekti. Yani karşısındaki insanın kim olduğu Selma için önemli değildir. Selma için yaşayacağı heyecan önemlidir. Kısaca diyebiliriz ki, Selma gerçekten Kerim'in arkadaşına âşık değildir ve bu yüzden de hikâyede ölen kişi Selma olmuştur. Eğer Selma ve Kerim'in arkadaşı birbirlerine gerçekten âşık olsalardı ölen kişi, bu iki âşığın arasına giren Kerim olacaktı.

Hikâyede yer alan kahramanlar: Kerim'in arkadaşı, Kerim ve Selma'dır. Bu kişilere fazla fonksiyonu olmamakla birlikte, hâkimi, savcıyı, mahkemedeki izleyicileri, vatan savunması için oluşturulan ve Kerim'in arkadaşının katıldığı milis teşkilatını ekleyebiliriz.

Hikâyenin kahramanlarından olan Kerim ve Kerim'in arkadaşı çocukluklarından beri arkadaşlardır. Aralarında sarsılmaz bir dostluk bağı vardır. Her ikisi de aynı okula gitmiş, aynı sınıfta birlikte öğrenim görmüşlerdir. Hatta aynı yerde görev yapmışlardır. Ancak bu dostluk Kerim'in Selma ile evlenmesiyle zedelenmiştir. Çünkü, Selma'ya, Kerim'in arkadaşı da âşıktır.

Her iki gencin âşık olduğu Selma, Kerim ve arkadaşının oturduğu mahalleye sonradan taşınmıştır. İlk başlarda sadece arkadaş olan Selma, Kerim ve Kerim'in arkadaşı zaman geçtikçe birbirlerine karşı farklı duygular hissetmeye başlamışlardır. Kerim ve arkadaşısı Selma'ya âşık olmuştur. Selma'ya duygularını ilk önce açan Kerim'dir. Selma'ya evlenme teklifi etmiş ve Selma'dan olumlu yanıt almıştır. Kerim, bu konuyu yakın arkadaşı ile paylaşmıştır. Kerim'in arkadaşı da aşkını kalbine gömmüştür.

Selma, bu iki iyi dostun arasına girmiştir. Onları birbirlerinden ayırmıştır. Kerim'in arkadaşı, arkadaşının mutluluğu için kendi hislerinden

vazgeçmiştir. Âşık genç, yıllar geçtikçe Selma'nın değiştiği, özel hayatında heyecan arayan, kocasına ihanet edebilecek kadar iffetsiz bir kadın haline geldiğini görmüştür. Her ne kadar Selma'ya âşık olsa da arkadaşına ihanet etmemiştir. Âşık genç, bunun yerine asıl Kerim'e ihanet eden Selma'yı öldürmüştür.

Buradan anlıyoruz ki Selma, heyecan peşinde koşan yeni ve günlük aşklar arayan havai bir kadın karakteridir. Kerim ise karısına ve çocuğuna bağlı, onlar için çalışan sadık bir erkektir. Kerim'in arkadaşı ise, arkadaşına ihanet etmektense âşık olduğu kadını öldüren sadık bir arkadaştır.

Hikâyenin geçtiği şehirler, İstanbul ve İzmir- Manisa arasında kalan bir kasabadır. Kahramanlar İstanbul' da yetişmiştir. Görev yerleri de İstanbul'dur. Ancak Kerim'in arkadaşı, aşk acısından kaçmak için Anadolu'ya gitmeye karar verir ve İzmir- Manisa arasında bir kasabaya atanır.

Hikâyede yer alan mekanlar genellikle dar ve kapalıdır. Katil'in yargılandığı mahkeme salonu, Kerim ile arkadaşının çalıştığı yer, Kerim'in evi kapalı ve dar mekanlardır. Açık ve geniş mekan olarak, Selma'nın çocukken oturdukları evin bahçesi, âşık gencin Kuva-yı Milliye ile birlikte çarpıştığı cepheleri söyleyebiliriz. Yazar, hikâyede yer alan mekanların ayrıntılı tasvirlerini vermemiştir.

Hikâyede bahsedilen zaman Milli Mücadele dönemi ve öncesidir. Kerim'in arkadaşı, aşk acısından kaçarak İzmir- Manisa arası bir kasabaya yerleşmiştir. Burada görev yaparken cereyan eden işgallere karşı vatan savunması için görevinden istifa edip Kuva-yı Milliye'ye katılmıştır.

Milli Edebiyat döneminin genel özelliklerinden biri olan Anadolu'ya gidişi bu hikâyede görmekteyiz. Milli Edebiyat döneminde yazar ve şairlerin bir kısmı Anadolu' ya gidip savaş sonrası Anadolu halkının neler yaşadığını yakından görmüşler ve eserlerinde de bu konuları işlemişlerdir.

Eserlerinde Anadolu'ya savaşmak için giden öğretmen, subay, memurlar savaş sonunda da Anadolu'ya yeni kimliğini kazandırmak için gitmişlerdir. Bu hikâyede Katil'in Anadolu'ya gitme nedeni farklıdır. Katil, platonik aşkından kaçıp Anadolu'ya sığınmıştır. Gözden kaybolmak için ve aşk acısını hafifletmek için gitmiştir. İzmir'in işgaliyle de gönüllü olarak orduya katılmıştır. Esat Adil, bu hikâyesinde Anadolu'ya gidişi farklı bir sebebe bağlamıştır.

Esat Adil'in *Efe'nin Düğünü* başlıklı diğer hikâyesi 8 Teşrinisani (Kasım) 1926 ve 15 Şubat 1928 tarihinde *Irmak* tarihinde *Türk Dili* gazetesinde yayımlanmıştır. Hikâyede Esat Adil, dağa çıkan ve sonra da I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'na katılan Osman Efe'nin sevdasını ve İzmir'in kurtuluşunu anlatmıştır.

Osman Efe, ilk kez dağa çıkmadan evvel Ayşe'ye sevdalanır ve onunla evleneceğini ırmak kenarındaki çınarın altında söyler. Bundan sonra bu çınar Osman Efe ve Ayşe'nin buluşma yeri olur. Ayşe de o zaman on iki yaşındadır. Bu sırada I. Dünya Savaşı başlar ve Osman Efe savaşa gider. Savaşa gitmeden önce Osman Efe ve Ayşe nişanlanır. Osman Efe dört yıl boyunca Kafkas, Seddülbahir ve Anafartalar'da çarpıştıktan sonra köyüne döner. Bir iki yıl düğün hazırlığı yaptıktan sonra Ayşe ile evleneceği mutlu güne kavuşur.

Düğün günü davullar çalınır, zeybekler oynar. Herkesin imrendiği bir düğünleri olur. Osman Efe ile Ayşe odalarında baş başa kaldıklarında birden davulların, zurnaların sesi kesilir. Bir terslik olduğunu anlayan Osman Efe ne olduğunu sormak için dışarı çıkar. Osman Efe'ye bir şey olmadığını söyleyerek tekrar eve göndermek isterler. Ancak Osman Efe ne olduğunu öğrenmeden dönmek istemez. Zeybeklerden Süleyman çavuş dayanamayıp İzmir'e düşmanın girdiğini söylemek zorunda kalırlar.

Osman Efe eve, Ayşe'nin yanına giderek duyduklarını anlatır. Gözü yaşlı Ayşe de zeybeklerle birlikte savaşa gitmesini söyler. Osman Efe de Yunanlılarla çarpışmaya gidenlere katılır. İzmir'e girdiklerinde pusuya düşen

Osman Efe, oracıkta şehit olur. Ayşe, Osman Efe'nin şehit olmasından sonra her sabah buluştukları çınarın yanına gidip, Osman Efe'nin yasını tutar.

Hikâyenin başlıca kahramanları: Osman Efe ve Ayşe'dir. Ayşe'nin ninesi, Efe'nin babası, Efe'nin arkadaşları, köy halkı, Süleyman çavuş ise hikâyede yer alan silik kişilerdir. Ancak bu kişilerin hikâyede fonksiyonları fazla değildir. Ayşe'nin ninesi ve Efe'nin babası bu iki genci nişanlamıştır. Efe'nin arkadaşları ve köy halkı Efe'nin düğününde karşımıza düğün alayı olarak çıkar. Süleyman çavuş ise Efe'ye İzmir'in işgal edildiğini haber veren zeybektir.

Müstecabizâde'nin bu hikâyesinin kahramanı Osman Efe, vatan savunmasını sevdiğine kavuşmanın üstünde tutmuştur. Ayşe de büyük bir olgunluk göstererek ve içindeki vatan sevgisiyle Osman Efe'yi bir dakika bile durdurmamış, hemen vatani savunmaya göndermiştir.

Hikâyede dikkatimizi çeken bir husus, Osman Efe'nin dağa çıktıktan sonra I. Dünya savaşına ve Kurtuluş Savaşı'na katılmak için dağdan inmesidir. Bu dönemde birçok efe ayaklanmış ve devlete karşı çıkmış, hatta düşman tarafına geçmiş olmasına rağmen Osman Efe, vatani için senelerce cephelerde savaşmıştır.

Hikâyenin diğer kahramanı Ayşe ise sevdiğini senelerce bekleyen sabırlı, yürekli Anadolu kızıdır. En az Osman Efe kadar yiğittir. Her zaman sevdiğinin arkasındadır. Senelerce sevdiğini beklemiş olmasına rağmen hiç tereddüt etmeden düğün günü sevdiğini yine düşmanla çarpışmaya göndermiştir. Osman Efe şehit olduktan sonra da yasını tutmuş, her gün buluştukları yere gitmiştir.

Yaşadığı dönemin etkisiyle ve kendisinin toplum sorunlarıyla ilgilenmesi nedeniyle Esat Adil, sosyal olaylardan uzak kalmamış ve her iki hikâyesinde de I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'ndan bahsetmiştir. İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşuna değinmiştir. Bu savaşlara yakından

tanıklık eden birisi olarak, yazarın toplumsal konulara değinmemesi düşünülemezdi.

Hikâyede yer alan mekanlara baktığımızda Osman Efe'nin yaşadığı yer İzmir'e yakın bir köydür. Efe'nin sevgilisi Ayşe de bu köydendir. Efe'nin yaşadığı bu köyde Efe ile Ayşe'nin buluştuğu yerin tasviri, Ayşe'nin evine giden yolun tasviri, Efe ile Ayşe'nin kaldıkları odanın tasviri ve düğünün yapıldığı köy meydanının canlı tasvirleri yapılmıştır. Yazar, bu tasvirlerde başarılı olmuştur.

“...Şimdi duvarları, divarları çevreler, halılar, cihazlarla süslü bir odada efe ve Ayşe birbirini candan seven yedi senelik bu iki nişanlı baş başa, diz dize heyecandan sevinçten için için raşeler geçiriyordu...”

(Esat Adil, 1928: 15)

Hikâyede yer alan Ayşe'nin ve Efe'nin evleri kapalı ve dar mekânlardır. Köy meydanı, Efe ile Ayşe'nin buluştukları ırmak kenarı açık ve geniş alanlardır.

Bunların dışında hikâyede yer alan yerler, Osman Efe'nin I. Dünya Savaşı'nda savaştığı Kafkaslar, Seddü'l Bahir ve Anafartalar cepheleridir. Ayrıca Osman Efe'nin çıktığı Demirci dağından bahsedilmiştir. Ancak bu yerler hakkında bilgi verilmemiştir. Sadece Osman Efe'nin savaştığı cephelerin ismi olarak zikredilmiştir.

Efe'nin Düğünü başlıklı bu hikâyeyi Müstecabizâde'nin bir önceki hikâyesiyle zaman bakımından kıyaslayacak olursak her iki hikâyede de zaman aynıdır, Milli Mücadele dönemi anlatılmıştır. Milli Mücadele'de vatanın savunulduğu yer aynıdır; İzmir. Vatan savunmasında birinci hikâyede aydın, memur gönüllü bir genç karşımıza çıkarken ikinci hikâyede Demirci dağının efesi Osman Efe karşımıza çıkar.

Özetlersek, Esat Adil, hikâyelerini kaleme alırken yaşadığı dönemden ve çevreden etkilenmiştir. Yazarın hikâyelerinde yer alan mekan İstanbul ve

İzmir çevresidir. Zaman, Milli Mücadele dönemidir. Yazarın hikâyelerinde yer alan kahramanlar Kurtuluş Savaşı'na katılmışlardır.

Yazarın hikâyelerini anlattığı dile bakarsak, bu hikâyelerinde dili sadedir. Yabancı sözcük kullanmamaya özen gösteren yazar, akıcı bir dille hikâyelerini yazmıştır.

Yazar, her iki hikâyesinde de olayların anlatımında geri dönüş tekniğini kullanmıştır. Böylece Esat Adil, hikâyeleri monotonluktan kurtarmış ve okuyucuyu sürekli ilgili tutmuştur. Ayrıca hikâyelerinin sürpriz sonla bitmesi okuyucularında şaşkınlık yaratmıştır.

4. 2. 3. Gezi Yazıları

Esat Adil, 23 Eylül 1927 - 2 Teşrinievvel (Ekim) 1927 tarihleri arasında *Türk Dili* gazetesinde *Seyahat Notları* başlığı altında yayımlanan, yedi bölümden oluşan gezi yazılarını yayımlamıştır. Bu gezi yazılarında arkadaşlarıyla beraber Balıkesir'in ilçelerine yaptıkları ziyaretleri sırasında yaşadıklarını anlatmıştır.

Esat Adil, gezilip görülerek her şeyin daha iyi anlaşılacağına ve kavranacağına inanır. Bu yüzden uzaktan bakmaktansa gidip görmenin daha iyi olacağını düşünür. Özellikle kendi vatanımızı yakından tanımak için onu karış karış gezip görmemiz gerektiğinin altını çizer. Böyle yaparsak ve gençleri böyle düşünmeye teşvik edersek vatanını seven ve daha iyi tanıyan gençler yetiştirebiliriz. Bu düşüncelerini aşağıdaki paragrafta şöyle dile getirmiştir:

...Gençleri Anadolu'nun her köşesinde bucak bucak gezdirmek, onlara oraları yakından tanıtmak, yurdumuzun cenneti andıran derin mübeyyen tabii güzelliklerini göstermek, içtimai yoksulluğumuzu, gizli dertlerimizi müşahede ettirmek vatan muhabbetinin bi-hakkın tecellisi

İçin başlı başına bir ihtiyaçtır. Bir defa yeni yetişenlere karşı bu vazifemizi yapalım. Bundan sonra onların memleket sevgilerinin samimiyetinden emin olabiliriz.

Ben şimdiye kadar gördüğüm yerlere, görmeden evvelki merbutiyetimden daha fazla bağlı kaldım. Bugün kuş bakışı ve riyakâr vatan 'aşkı lâzım değildir. Bilhassa yeni nesil için Hamid'in:

"Bu mülkün halkını söylet sana feryad lazımsa / Bu halkın mülkünü seyret ha'rab-ı âbad lazımsa"

Beyitini bir düstûr tanıyarak, onlara mülki göstermeli, halkı dinletmelidir. Bunun için de seyahat bir emr-i zaruridir

...

(Müstecabizâde, 1927: 3)

Esat Bey için gezmenin ikinci güzel tarafı da maddi ve manevi kaygılardan uzaklaşarak tabiatla iç içe olmak ve tabiatın güzelliklerini keşfetmektir. Yolculuk sırasında eğer sevdiğimiz arkadaşlarımız yanımızda olursa yolculuğumuz daha keyifli hale gelecektir.

Esat Adil, ilk bölümde seyahat yapmanın niçin gerekli olduğu ve seyahat yaparken nelere dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. İkinci bölümde kendisi, Sungur Tekin (Sıtkı Yırcalı), Orhan Şaik ve Havran'da onlardan ayrılacak Fevzi Beyle beraber dört saat sürecek olan Edremit yolculuklarının başlangıcından bahsetmiştir. Otobüsleri yola bir saat geç yola çıkmasına rağmen neşeleri kaçmayan Esat Adil ve arkadaşları bu neşelerini Havran'da kendilerinden ayrılacak olan arkadaşlarına ayıp olmaması için belli etmemişlerdir.

Yola çıktıktan yaklaşık bir saat sonra yollar bozuk olduğundan otobüs sallana sallana gider. Esat Adil, bu durumu yol sıtması olarak adlandırmıştır. Otobüs sürekli sallandığı için yolcular da sürekli bir titreyiş halindedir.

Yazısının üçüncü bölümünde, yazar, geçtiği yolları ve gördüğü manzarayı anlatmıştır. Tabiat güzellikleriyle insanı şiir yazmaya yönelten ancak soygunculukla ünlene Güngörmez adında bir yere gelmişlerdir.

Güngörmez' de gezerken bu üç genç, şiir hakkında sohbet ederler. Tekrar yola devam eden otobüs İvrindi ye doğru yol almıştır. Yazar yolculuklarındaki izlenimlerini anlatmaya devam etmiştir.

Dördüncü bölümde, Esat Adil ve arkadaşları Bursalı'ya gelmişlerdir. Zeytinliklerden, çamlıklardan, palamutlardan bahseden Esat Adil, geçtiği köylerden birine su getirilmesi için başlatılan hayır kampanyasına yardım edemedi için çok üzüldüğünü dile getirmiştir. Havran'da arkadaşları Fevzi Bey'i bıraktıktan sonra üç arkadaş yola devam etmişlerdir.

Beşinci bölümde, yazar, Edremit'e ulaştıklarını söylemiştir. Edremit'te ilk önce Mustafa Seyitle karşılaşan üç arkadaş, Mustafa Seyit'i de yanlarına alarak Ruhi Naci' yi aramaya başlarlar. Ruhi Naci'yi de bulduktan sonra beş arkadaş kalacakları yere şiirler okuyarak gitmişlerdir. Uzun süredir görüşemeyen bu beş arkadaş, geç saatlere kadar şiir okumuşlar, birbirlerine fıkralar ve yaşadıklarını anlatmışlardır.

Altıncı bölümde yazar, Cuma namazı için gittikleri Akçay ziyaretini anlatmıştır. Burada sahile gitmişler ve bir müddet sahilde güneşlenmişlerdir. Geceyi burada geçiren gençler, ertesi gün Edremit'e dönmüşlerdir.

Esat Bey, yedinci bölümde Edremit'ten ayrılışlarından bahseder. Edremit'ten ayrılarak Pelitköy'e gelen bu gençler, geceyi burada geçirirler.

Yazar, bu bölümde seyahat yazılarını bitirmiştir. Pelitköy'den sonra ne zaman Balıkesir merkeze döndüklerinden bahsetmemiştir.

Sonuç olarak gezip görmeye önem veren Esat Adil, yaptığı bir seyahati okuyucularıyla paylaşmıştır. Bu yazılarıyla gezip gördüğü yerleri ve buraların özelliklerini anlatarak okuyucularını aynı zamanda bilgilendirmiş ve bu geziden duyduğu heyecanı okuyucularıyla paylaşmıştır. Esat Adil'in bu yazısı yaşadığı dönemde Balıkesir'in sosyal ve kültürel hayatı ile ilgili bazı ipuçları vermesi bakımından dikkat çekicidir.

4. 3. Diğer Eserleri

Müstecabizâde Esat Adil, edebî eserlerinin yanı sıra inceleme ve araştırmaya dayalı çalışmalarıyla da kendisinden söz ettirmiştir. Esat Adil'in hukuk fakültesinden mezun olması ve siyasî faaliyeti sebebiyle edebî eserleri dışında kalan eserlerinin çoğunu siyasî eserleri ve hukuk sorunları ve hukuk kurallarını anlatan eserleri oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra güncel konularla ve edebiyatla ilgili yazılar da kaleme almıştır.

Araştırmamızın bu bölümünde, Müstecabizâde Esat Adil'in inceleme ve araştırmaya dayalı çalışmaları hakkında bilgi verilecektir. Esat Adil'in inceleme ve araştırmaya dayalı çalışmalarını dört başlık altında değerlendirmek mümkündür.

- 1)Edebiyata dair yazı ve eserleri
- 2)Hukuka dair yazıları
- 3)Politikaya dair yazı ve eserleri
- 4)Diğer yazıları

4. 3. 1. Edebiyata Dair Yazı ve Eserleri

Müstecabizâde, yaşadığı dönemde şiirleri, hikâyeleri, ve gezi yazılarının yanı sıra edebiyatın değişik sahalarında yazdığı yazılarla da adından söz ettirmiş bir şahsiyettir. Bu yazılar, edebiyat tarihi, edebiyat tenkidi ve edebiyatla ilgili kendi görüşlerinin yer aldığı yazılardan oluşmaktadır.

Araştırmamızın bu bölümünde, Müstecabizâde'nin edebiyat ile ilgili ulaşabildiğimiz makalelerinin ve yayımlanmış kitaplarının içeriklerine kısaca değineceğiz. Böylece Esat Adil'in edebiyat tarihine ve edebiyat eleştirisine ne tür katkılar yaptığını genel hatlarıyla tespit etmeye çalışılacağız. Yazarın edebiyat ile ilgili araştırmaları, onun aynı zamanda edebi yönelimlerini, şiirinin kaynaklarını ve ideolojisini göstermesi bakımından da dikkat çekmektedir.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Esat Adil'in *Çağlayan*, *Irmak*, *Türk Dili*, *Kaynak*, *Tan*, *Gün* gibi yayın organlarında edebiyatla ilgili makaleleri yayımlanmıştır. Bu makalelerinde edebiyat araştırmalarına, edebiyat tarihine yardımcı olacak çalışmalara ve edebiyat düşüncelerine yer vermiştir.

Çağlayan'da *Serbest Nazım* (Müstecabizâde, 1926: 6–8) başlığıyla edebi konuda değerlendirme yaptığı makalesi yayınlanmıştır. Bu makalesinde Esat Adil, edebiyatımızda değişen nazım biçimleri üzerinde durmuştur. Edebiyatımızda kullanılan değişik nazım biçimlerini dört bölüme ayırmıştır. Bunlar; klasik devirden müntakil, ihya edilen, son devirde garptan alınan ve zevkimize uygun olarak ibda edilen eşkâldir.

Birinci bölüme mesnevi, gazel, kıt'a, müstezat, şarkı dâhildir. İkinci bölüme koşma, mani, türkü, destan ve nefes gibi tasavvuf edebiyatı nazım biçimleri dâhildir. Üçüncü kısımda Edebiyat-ı Cedide mensuplarının çok rağbet ettiği "sone" ile serbest nazım vardır. Dördüncü kısımda da şairin kendi kullanmak istediği, zevkine uygun nazım biçimleri yer alır.

Bu ayırımı yaptıktan sonra yazar, asıl bahsetmek istediği konu olan serbest nazıma gelir. Ona göre, vezin ve kafiye şiirin ayrılmaz parçasıdır. Bunları kullanmayan şair affedilemez; çünkü şiirin sihirli havasını bozmuş olur. Serbest nazımla şair daha özgür bir şekilde şiirin yazarken diğer taraftan şiirdeki ahengi, uyumu, düzeni bozarak garip bir üslup ortaya çıkarır. Serbest nazımla yazan şairlerin birçoğu Esat Adil'e göre bu nazım biçimini yanlış yorumlamaktadır. Serbest nazım müstezadın değişime

uğramış halidir. Bu yüzden serbest nazımın da kendine has bir düzeni, ahengi olmalıdır.

15 Mart 1928'de *Irmak*'ta, derginin yayın hayatına girme amacını açıklayan *Musahabe* (Müstecabizâde, 1928: 1-2) başlığıyla bir yazı yazan Esat Adil, *Irmak*'ın hem edebî hem de ilmî çalışmalara yer verdiğini vurgulamıştır. Bu çalışmaları yaparken de kendi özümüzden bir şey kaybetmeyeceğimizi dile getirmiştir.

Sanat ve edebiyat çalışmalarında da geçmiş kültürlerimizi yansıtacaklarını bunun yanında Milli Edebiyat'ın kuruluşuna ve gelişmesine de yardımcı olacaklarını söylemiştir. Nitekim Esat Adil, burada bahsettiği gibi eserler vermiştir. Yani hem Divan Edebiyatı nazım biçimlerinde hatta konularını, mazmunlarını Divan Edebiyatı'ndan alan şiirler yazarken bir taraftan da Milli Edebiyat ruhunu ateşlemek için milli nazım biçimlerine uygun ve milli konularda şiirler yazmıştır.

Irmak dergisinde yer alan edebiyatla ilgili bir diğer makalesi de *İddialar: Eserler* başlığını taşımaktadır. Burada ilk önce edebiyatımızın devirlerinin birbirinden ayrılmaması gerektiğinden işlenen konuların hepsinin kendi kültürümüze ait olduğunu dile getirmiştir. Yani Divan Edebiyatı da Halk Edebiyatı da aynı kültürden beslenir. Divan Edebiyatı'nı Arap ve Acem kültüründen etkilendiği için, Batı etkisinde gelişen edebiyatımızı da Batı'dan etkilendiği için dışlamamız gerektiğini söylemiştir. Bu etkileşimi kendi kültürel değerlerimizle kaynaştırarak eserler yazmamızın gerektiğini savunmuştur (Müstecabizâde, 1928: 4, 7).

Bunun yanında Batı Edebiyatı'nda kullanılan nazım biçimlerinin, kavramlarının yanlış anlaşıldığını söylemiştir. Müstecabizâde, konuyu edebiyattan ve diğer sanat dallarından örnekler vererek ve diğer milletlerle karşılaştırma yaparak anlatmıştır. Gelişmek için aşamaları tek tek yeni eserler vererek tamamlamamız gerektiğini belirtmiştir.

Milli Edebiyat anlayışını eleştiren Yedi Meş'alecilere ithafen yazdığı *İddialar: Eserler* başlıklı diğer makalesinde Esat Adil, Yedi Meş'ale üyelerinin eserlerini tek tek incelemiş ve değerlendirmiştir. Yedi Meş'alecileri Servet-i Fünun Edebiyatı'nın sadeleşmiş hali olarak gören Esat Adil, bu grubun kendilerini Milli Edebiyat'tan ayırmak için gereksiz benzetmelerle şiir yazdıklarını ancak yine de Milli Edebiyat döneminden etkilendiklerini söylemiştir. Yedi Meş'alecilere başarılar dileyerek makalesine son vermiştir (Müstecabizâde, 1928: 4,7).

Esat Adil'in *Türk Dili* gazetesindeki yazı hayatı *Anadolu Edebiyatı* başlıklı makalesiyle başlamıştır. Bu makalesinde Lale Devri Edebiyatı'nı eleştirerek Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran, Anadolu'da yaşayan halkın duygularına, görüşlerine, şiirlerine, hikâyelerine yer verilen Milli Edebiyat'ın kaynağını oluşturan Anadolu Edebiyatı'na yönelmek gerektiğinden bahsetmiştir. Niçin Anadolu Edebiyatı kavramını kullandığını da açıklamıştır. Ona göre Milli Edebiyat'ın kaynağını Anadolu ve Anadolu insanı oluşturmaktadır. Bu yüzden bu dönemin "Anadolu Edebiyatı" adı ile anılması gerekmektedir (Müstecabizâde, 1926: 2).

Esat Adil, *Türk Dili* gazetesine yazı gönderen genç yazarları *Kısa Bir İntikad* başlıklı yazısıyla eleştirmiştir. Bu gençlerin gelişigüzel yazı yazdığını, üsluptan haberleri olmadığını ve kendilere özgün üslup oluşturmaları gerektiğini söylemiştir (Müstecabizâde, 1926: 2).

Türk Edebiyatı'nda yer alan nazım biçimlerinin hemen hepsiyle şiir yazan Esat Adil, kendine özgün bir tarz benimsememesi konusunda ve eski nazım şekillerini kullanmaya devam etmesi konusunda eleştirilmiştir. Esat Adil de bu eleştirilere *Cevabım* başlığıyla gazeteden cevap vermiştir. Sanatçı Divan şiirinin inceliklerini, anlam derinliğini, söyleyiş güzelliğini ve ahengini övmüştür (Müstecabizâde, 1928: 2).

Müstecabizâde, *Tan* gazetesinde yer alan makalelerini *Hadiseler Kazanından* sütununda yayımlamıştır. Bu sütunda siyasi makalelerinin içinde karşılaştığımız tek edebi konulu makalesi *Akif'in Küfe'si, Fikret'in*

Sofra'sı başlıklı makalesidir. Bu makalesiyle yazar, Mehmet Akif Ersoy'un ve Tevfik Fikret'in şiirlerini inceleyerek bu iki şairin kadere boyun eğişlerini eleştirmiştir (Adiloğlu, 1945: 3).

Esat Adil, sadece edebiyat ile ilgili görüşlerini değil aynı zaman da Türk dili ile ilgili görüşlerini de dile getirmiştir. *Türk Dili'nde* 17, 18, 19 Ağustos 1927 tarihlerinde üç bölüm olarak yayımlanan *Dil Birliği* makalesinde bir milletin diğer devletler tarafından tanınmasının ülkedeki dil birliğine bağlı olduğunu söylemiştir. Bunun kaynağının da ortak bir kültür olduğunu öne sürmüştür, İngilizce ile Fransızca'yı örnek vermiştir.

Türkçe'nin lehçelerinden bahsederek bugün kullandığımız Türkiye Türkçesi'ne gelmiştir. Esat Adil, Türkiye Türkçesi yerine Anadolu Türkçesi kavramının kullanılmasının daha yerinde olacağını çünkü ortak kültürümüzü Anadolu'nun oluşturduğunu belirtmiştir.

Yazar, makalesinde Selçuklular ve Osmanlıları kendi dilimize ve kültürümüze sahip çıkmadıkları, Arap ve Acem dil ve kültürünü kendi dilimizden üstün tuttıkları için eleştirmiştir. Anadolu'nun çeşitli bölgelerine kurulan Türk Ocakları'nda dil ile yapılan ve yapılması gereken çalışmalardan bahsetmiştir. Anadolu'da yaşayan ve kendi dillerini konuşan diğer milletlerle beraber ortak kültürü paylaştığımız Anadolu Türkçesi'nin kullanılması gerektiğini söylemiştir (Esat Adil, 1927: 2).

Batı'yı örnek alan Türkiye Cumhuriyeti'nin Batı'nın kültürünü de öğrenmesi lazımdır. Bir zamanlar Doğu'yu örnek alan ve bu kültürü tanımaya çalışan Osmanlı Devleti, Arap ve Acem Edebiyatı'nı nasıl medreselerde öğretiyorsa Türkiye Cumhuriyeti devletinin okullarında da Yunanca ve Latince öğretilmesi gerekir. Avrupalılar kendi fakültelerinde Yunanca ve Latince'yi ana dersleri arasında görmekte, diğer dilleri bunların yanında öğrenmektedirler. Türk bilim adamları Yunanca ve Latince'yi iyi bir şekilde öğrenemedikleri için araştırmalarını derinleştirememektedirler. Esat Adil, bu görüşlerini *Liselerde Yunanca ve Latince Öğretilmelidir* başlıklı makalesinde dile getirmiştir (Müstecaplıoğlu, 1934: 313).

Esat Adil, Türkçe'ye verdiği önemi bir kez daha *Türk Dili Türk'e Tanrı Armağanıdır* başlıklı makalesinde vurgulamıştır. Yeryüzünde en güzel dil ve diğer bütün dillerin kaynağı Esat Adil'e göre Türkçe'dir ve bize düşen onu özüyle korumak ve yaymaktır (Müstecaplıoğlu, 1934: 424).

Esat Adil, yukarıda değindiğimiz edebî ve Türk dili hakkındaki düşüncelerinin yanı sıra edebiyat araştırmalarıyla edebiyat tarihine ışık tutmuştur. Yazarın, yaşadığı devirde Balıkesir'in ve sarayın önde gelen isimleri arasında olan İlyas Paşa hakkında yaptığı incelemeyi *İrmak'ta Balıkesir Büyüklerinden: İlyas Paşa* başlığı altında yayımlamıştır. *İrmak*'ın 15 Şubat 1928, 1 Mart 1928, 15 Mart 1928, 15 Nisan 1928, 15 Mayıs 1928, 1 Haziran 1928, 15 Haziran 1928 ve 1 Temmuz 1928 tarihlerinde bölüm bölüm yayımlanmıştır.

Aynı araştırmayı Esat Adil *Kaynak'ta* dört bölüm halinde Şubat 1933 tarihli birinci sayıda, 19 Mart 1933 tarihli ikinci sayıda, 19 Nisan 1933 tarihli üçüncü sayıda ve 19 Mayıs 1933 tarihli dördüncü sayıda yayımlamıştır.

Yazar, bölüm bölüm yayımlanan makalesinde İlyas Paşa' nın hayatına ayrıntılı bir şekilde yer vermiştir. Esat Adil, araştırmalarını yaparken Naima tarihinden, Hammer'in tarihinden, İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın *Karesi Meşahirleri* adlı eserinden ve Balıkesir' de var olan diğer yazılı belgelerden (tapu kayıtları, salnameler v.b.) yararlanmıştır.

İlyas Paşa, 990-1000 (1574-1584) seneleri arasında doğmuş ve IV. Murat zamanında yaşamıştır. Resmi hayatı Musul Beylerbeyliği'ne atanmasıyla başlamıştır. 1030 (1614) senesinde bir yıl Rumeli Mirimiranlığı yaptıktan sonra Boşnak Hüsrev Paşa'nın da sadrazam olmasıyla Balıkesir'e çekilmiştir. Kendisine ait küçük bir ordu kurmuştur. Balıkesir ve çevresini himayesi altına aldıktan sonra 1038-1039 (1622-1623) yıllarında Midilli'ye saldırmıştır. Manisa'yı almıştır. Bunun üzerine padişah, İlyas Paşa'nın üzerine ordu göndermiştir. İlyas Paşa yenilmiş ve Bergama'daki kaleye sığınmıştır. Padişah, İlyas Paşa'yı gözünün önünde tutmak ve onun devlete bağlılığını korumak istediği için İlyas Paşa' ya 1040' da (1624) Şam eyaletini

vermiştir. Bu sırada hastalanan İlyas Paşa Şam' a gitmemiştir. Bu durum üzerine padişah tarafından saraya çağırılmıştır. Burada emre itaat etmediğinden dolayı 1041(1625) senesinde idam edilmiştir.

İlyas Paşa, yaşadığı dönemde herkesi korkutarak nüfuz sağlamış ve zenginleşmiştir. Ancak bu zenginliğini hayır işlerinde kullanmış, malının bir kısmını da çocuklarına bırakmıştır. İlyas Paşa için dönemin ünlü şairleri Neff ve Cevrî İbrahim kasideler sunmuştur. Bu kasidelerinin karşılığında İlyas Paşa'nın övgüsünü ve bahşişini kazanmışlardır (Esat Adil, 1928: 2-4, 4-5, 6-7, 4-5, 1-2, 2-5, 2-3, 2-3).

Esat Bey, gittiği şehirlerin kütüphanelerini ziyaret eden ve buralarda edindiği ve yararlı olduğuna inandığı bilgileri de okuyucularıyla paylaşmıştır. Hacı Bektaş Kütüphanesi'nin Ankara Maarif Vekâleti Umumi Kütüphanesi' ne nakledilen bölümde “Abiri Dede” mahlaslı bir şair tarafından yazılan *Kenz'ül-Esrar* başlıklı bir eser bulmuştur. Müstecabizâde, bu eser hakkında okuyucularına *Edebi Tetkikler: Kenz'ül-Esrar* başlıklı makalesiyle bilgi verir.

Yazar, bu eserin edebiyat tarihi ve halkiyat araştırmaları için faydalı olabileceğine inanmıştır. Eser 1035 (1619) senesinde mesnevi nazım biçimiyle talik el yasıyla yazılmıştır. Eserin pek fazla edebi kıymeti yoktur; ancak muhtevası önemlidir.

Eserin başında naat ve kasideler yer alır. Bunlar; Medh-i Ebubekir, Medh-i Ömer, Medh-i Osman, Medh-i Ali, Medh-i Hasan, Medh-i Hüseyin, Medh-i Ashab-ı Güzin, Medh-i Umumi Resul Dü Cihan başlıklı kasidelerdir. Bu kasidelerden sonra münacat bölümü gelir. Dördüncü Murad'a sunduğu Medh-i Padişah-ı Zıllullah kasidesinden sonra eserini niçin yazdığını anlattığı bir mukaddimeden sonra şair, eserin içinde yer alan hikâyelere geçmiştir.

Bu hikâyeler; Hikâye-i Musa, Hikâye-i Ebubekir, Hikâye-i Ehl-i Rakim, Mücizat-ı Peygamber, Hikayet-i Süveyd bin Amir, Hikayet-i Hazret-i Ali, Hikayet-i Fatma Radyullahu Anha, Hikayet-i İsa, Hikayet-i İbrahim, Hikayet-i

Serhengi, Hazret-i Peygamberle İmam Hüseyin Arasında Bir Muhavere, Hikayet-i Yahya, Hikayet-i Ömer ibn-i Abdülaziz, Hikayet-i Bişar Kaddes Sırrahu, Hikayet-i Zahid, Tavaf-ı Kabe, Musa'nın İstiskaya Çıktığı, Hikayet-i Kadi, Hikayet-i Müteseyyit, Devr-i Ben-i İsrailde Bir Zahit İle Bir Fasıkın Hikâyesi, Hikayet-i Işık-ı Rafizi, Hikayet-i Bezirgan, Hikayet-i Hatun-ı Salih, Hikayet-i Bakkal, Hikayet-i Garip, Hikayet-i Derrah-ı Tevekkül, Hikayet-i Harami, Hikayet-i Ebu Hanife, Hikayet-i Hanım-ı Tai, Kadı İle Bir Ehil, Allah'ın Hikayesi, Şehr-i Bağdat'ta Baba Çirkin Namı Zatın Hikayesi, Harami Seyyahla Kadının Hikayesi, Evliya-ı Azamdan, Mecnun'un Hikâyesi, Eyyüb'ün Nasara'da Medfun Sultan Evliya'nın Ba'del Vefat-ı Kerameti'dir.

Üç yüz sahifeye yakın olan eser "Hatem'ül-Kitap" başlıklı oldukça uzun bir bendle son bulmuştur (Müstecabizâde, 1928: 11-16).

Esat Adil, 15 Ağustos 1928, 1 Eylül 1928 ve 1 Teşrinevvel (Ekim) 1928 tarihlerinde yayımlanan *Gülşen-i Naat-ı Nebevi* makalesinde, "Abdülbaki" isimli yazarın on birinci asra kadar yaşamış kırk kadar şairin lügat ve mesnevilerinin toplandığı *Gülşen-i Naat-ı Nebevi* kitabından bahsetmiştir.

Müstecabizâde, ne zaman yazıldığı belli olmayan bu eserin 1120 (1704) senesinde yazılmağa başlanmış olabileceğini öne sürmüştür. Çünkü, eserde yer alan şairlerin çoğu 1100 (1684) senesinden önce vefat etmiştir. Ahmet Naili, Yenişehirli Avni, Matlalı Aliye, Sabit, Bursalı Lami Çelebi, Naili, Nevi, Nefi, Veled Çelebi, Vecihi, Hüdai, Arifi, Atai, Zati, Asımi gibi şairler eserde yer alan şairlerden birkaçıdır (Esat Adil, 1928: 11-16).

Edebiyat tarihçiliğine önem veren Esat Adil, İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın eseri *Karesi Meşahirleri*' ne ek olarak *Gümrükçü Mahmut Ağa Hocası Mehmet Efendi*' nin hayatını *Irmak* dergisinde yayımlamıştır.

1030 (1614) senelerinde Edremit'te doğan Mehmet Efendi, öğrenimi için ilk defa gümrük emirlerinden Mahmut Ağa'ya intisap etmiş, Mahmut Ağa'nın nüfuz ve şöhretinden etkilenerek "Gümrükçü Hocası" ünvanıyla

anılmaya başlanmıştır. Sırayla Kenan Paşa Medresesi'nde, Malulzade Medresesi'nde, Ekmekçiöğlü Medresesi'nde, Rum Mehmet Paşa Medresesi'nde Hayrettinpaşa Medresesi'nde müderrislik yapmıştır. Daha sonra sırasıyla Tokat, Enez ve Menlik kazasının arpalıkları kendisine verilmiştir. Mehmet Efendi, 1105 (1689) senesinde de vefat etmiştir.

Bir diğer Mehmet Efendi ise Küçük Muhiddin lakaplı, Sultan Süleyman'ın hocalarından Hayrettin Efendi'ye intisab olan, ondan icazet alınca Mihaloğlu Medresesi müderrisliğiyle Pluna'ya giden Mehmet Efendi'dir. Esat Adil, Küçük Muhiddin lakaplı Mehmet Efendi hakkında fazla bilgi bulamamıştır (Müstecabizâde, 1928: 13).

Esat Adil'in edebiyata dair yayımlanmış ilk kitabı Mehmet Akif Ersoy'un hayatını ve edebi hayatını incelediği *Mehmet Akif, Ferdi ve İçtimai Karakteri- Vatanperverliği- Milliyetçiliği- Şairliği* başlıklı kitabıdır.

Esat Adil, şiirlerinden ve düşüncelerinden etkilendiği Mehmet Akif Ersoy'un hayatını bütün yönleriyle ölümünden bir yıl sonra çıkardığı *Mehmet Akif Ferdi ve İçtimai Karakteri- Vatanperverliği- Milliyetçiliği- Şairliği* başlıklı kitabında ele almıştır. 56 sayfa olan kitap, "Mehmet Akif'in Ölümü ve Akisleri", "Ferdî Karakteri", "İçtimai Karakteri", "Vatanperverliği", "Milliyetçiliği", "Şairliği" ve "Not" bölümlerinden oluşmaktadır.

Yazar, kitabı yazmaktaki amacını şu şekilde dile getirmiştir:

" ....
Arzum, Safahat şairi Mehmet Akif'i ferdi ve içtimai karakter, fikir ve sanat cephesinden mümkün olduğu kadar hür ölçülerle ölçmek, tetkik etmek ve edebi bir konkülüzyon yapmaya çalışmaktır.
 ..."
 (Müstecaplıoğlu, 1937: 7)

Dinî ve mistik bir karakteri olan Akif, bilimsel çalışmalardan da uzak durmamıştır. Yani her zaman İslamcılık düşüncesini savunan şair, karşı çıktığı sofular gibi yaşamamıştır. Doğu kültürüyle büyümesine rağmen Batı'dan da uzak durmamıştır. Yaşadığı dönemde, zamanın popüler mekânlarında ikamet etmiştir.

Mehmet Akif, vatanına bağı, onu seven ve koruyan bir şairdir. Akif'in milliyetçiliğini yanlış değerlendirenlerin o dönemdeki milliyetçilik anlayışını bilmesi gerekir. Esat Adil, kitabında bu dönem hakkında kısaca bilgi vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin milliyet prensibi, Osmanlıcılık, İslamcılık, Turancılık akımlarının çatışmasından doğmuştur. Bunu göz önüne alarak Türk milliyetçiliği, tarihin yanlışlarından ders alınarak, kendi benliğinden taviz vermeden kendi kültürünü yaşatarak Batı'daki gelişmeleri takip etmektir. Batı kültürünü benimsemek Türk milliyetçiliği olamaz. Türk milliyetçiliği, kendi üstünlüğünü diğer milletlerin zararında veya alçalmasında aramaz. Böylece Türk milliyetçiliğinin amacı, vatan sınırları içinde Türk milletini modernleştirmektir ve milli kültüre her şekilde hizmet etmek milliyetperverliktir. Mehmet Akif de milli kültüre büyük hizmetler etmiştir. Türkçe onun kalemi ile tertemiz bir şekle girmiştir (Müstecaplıoğlu, 1937: 28, 29).

Türkiye Cumhuriyeti'ni oluşturan milliyetçilik anlayışını değerlendirdikten sonra yazar, Mehmet Akif'in milliyetçilik anlayışından bahsetmiştir. Esat Adil, Mehmet Akif'in milliyetçilik anlayışını bizim de bildiğimiz gibi İslam milliyetçiliği olarak değerlendirmiştir. Akif, aynı dine inananların oluşturduğu topluluğu hayatının sonuna kadar hayal etmiştir. Kısacası Akif, Türk milleti için yaşayan, İslam ümmeti için tutuşan, garp medeniyetini takdir eden bir Türk milliyetperveri idi. Fakat hiçbir zaman milliyetçi bir Türk olmadı" (Müstecaplıoğlu, 1937: 36).

Akif'in şiir anlayışını ele aldığı bölümde yazar, onun şiirlerinde aşk, kadın, tabiat olmamasını eleştirenlere karşı Akif'in şiirlerinde yer alan kendine has konularını savunmuştur. Akif'in bu yüzden şair olarak değil de nâzım olarak nitelendirilmesine karşı çıkmıştır. Müstecabizâde şiiriyetin sadece aşk, kadın, tabiat konularıyla sağlanmayacağını Akif'in işlediği konularla da şiiriyeti sağladığını söylemiştir. Bunun yanında Esat Adil'e göre saf Türkçe'yi kullanarak aruz vezninde şiirler yazması onun üstatlığını pekiştirmiştir.

Esat Adil, kitabın son bölümü olan “Not”ta, okuyuculara kolaylık olması ve kitabının daha iyi değerlendirilmesi için kısaca Mehmet Akif Ersoy’un biyografisinden bahsetmiştir.

Yazar, edebî ve Türk diline ait düşüncelerinin, edebiyat eleştirilerinin ve araştırmalarının yanında kitap tanıtımları da yapmıştır. Dönemindeki bazı şair ve yazarların çıkardığı kitapları inceleyerek tanıtmıştır. *Yeni Bir Eser Münasebetiyle* başlığıyla Esat Adil, İsmail Hakkı Uzunçarşılı’nın çıkardığı *Karesi Meşahiri* kitabının tanıtımını yapmıştır. Halen kaynak eser olarak kullanılan kitapta, Balıkesir ve çevresinde yaşamış olan şairler yer almaktadır. Böylece tanınmış şairlerin yanında kimse tarafından duyulmamış şairler de tanıtılarak gün yüzüne çıkarılmıştır (Müstecabizâde, 1924: 2).

Yarenlik ve Rifat Ilgaz başlıklı makalesinde Rifat Ilgaz’ın Yarenlik şiir kitabını tanıtan Müstecaplıoğlu, onun edebi anlayışına da değinmiştir. Duyuş ve düşünceleriyle Ahmet Rasim’e benzediğini vurgulamıştır. Bunun yanında şiirlerinde kullandığı biçimlere de değinerek nesire yakın manzum-nesir karışık bir biçim kullanarak şiirlerini yazdığını söylemiştir. Yazısının sonuna Rifat Ilgaz’ın Kahveler, Gazeteler başlıklı şiirini de eklemiştir (Müstecaplıoğlu, 1946: 8).

Özetlersek, Esat Adil edebiyata dair yazı ve eserleriyle edebiyatta çok yönlü düşündüğünü bize göstermiştir. Edebî düşüncelerinin ve edebiyat eleştirilerinin yanında yaptığı edebî çalışmalar edebiyat tarihi için faydalı çalışmalar olmuştur. Çıkardığı *Mehmet Akif Ferdî ve İçtimaî Karakteri-Vatanperverliği-Milliyetçiliği-Şairliği* başlıklı kitabıyla da şair, Mehmet Akif’in eserlerine farklı bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Görüyoruz ki Esat Adil’in Türk Edebiyatı’na önemli katkıları olmuştur.

4. 3. 2. Hukuka Dair Yazıları

Esat Bey, eğitimini aldığı ve uzmanlaştığı hukuk alanındaki bilgilerini de okuyucularıyla paylaşmıştır. Özellikle okuyucularına faydalı olabilecek bilgilere makalelerinde yer vermiştir. Yazar, devlet yapısı ve düzeni hakkında bilgi vermek değişen toplumların yapısı hakkında bilgi vermek, toplumların benimsediği ideolojik görüşleri karşılaştırmak, toplum düzenin nasıl sağlanacağı, fertler arasındaki dengenin nasıl korunacağı, fertlerin kendi haklarından haberdar olması için bu makalelerini ele almıştır. Araştırmamızın bu bölümünde Esat Adil'in hukuka dair yazılarından örnekler inceleyeceğiz.

Esat Adil, *Türk Dili* gazetesinde 17 İkinciteşrin (Kasım) – 26 Birincikanun (Aralık) 1932 tarihleri arasında *Medenî ve Siyasî Hürriyetler* başlıklı makalesinde yukarıda bahsettiğimiz konuları ele almıştır. Makale, bölüm bölüm yayımlanmıştır. Buna göre, kitap üç bölümden oluşur. Başlangıç olan ilk bölümde yazar, toplumsal düzenin nasıl sağlanacağını, ehliyet hürriyeti ve Türk inkılâbının fert hürriyetini nasıl sağladığı konularından bahsetmiştir. İkinci bölüm; “Hürriyetin Mahiyeti, Tarifi, Taksimi”, “Cismani Hürriyet”, Manevi Hürriyet”, “Medeni ve Siyasi Hürriyet, Kölelik”, “Fert, Cemiyet, Devlet” alt bölümlerinden oluşur. Üçüncü ve son bölüm, “Siyasi Hürriyetler” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm “Yaşama Hürriyeti”, “Vicdan Hürriyeti” , “Fikir Hürriyeti” , “Matbuat Hürriyeti”, “Toplanma Hürriyeti” ve “Tedris Hürriyeti” alt bölümlerinden oluşur.

Müstecabizâde'nin hukukî konularda bilgi verdiği diğer makalesi, *Fert, Cemiyet, Devlet Hürriyetleri* başlıklı makalesidir. Fertlerin hürriyetlerinin cemiyeti etkilediğini, cemiyetin de devleti oluşturduğunu ve devletin de bundan etkilendiğini söyleyerek fertlerin kendi siyasi ve medeni hürriyetlerini iyi şekilde bilmesi gerektiğini söylemiştir. Yazar, bu şekilde

devlet yapısının ortaya çıktığını makalesinde vurgulamıştır (Müstecaplıoğlu, 1933: 65–67).

Esat Adil, *Tan* gazetesinde ilk kez 30 Mart, 31 Mart ve 1 Nisan 1945 tarihli sayılarında yer alan *Toprak Kanunu Tasarısı Hakkında* makaleleriyle yazmaya başlamıştır. Bu makalelerinde toprak kanunu hakkında okuyucularını bilgilendirmiştir (Müstecaplıoğlu, 1945: 3).

Esat Adil, bir taraftan *Tan* gazetesinde yazılarını yayımlarken diğer taraftan da haftalık yayımlanan *Gün* gazetesini çıkarmaya başlamıştır. 3 Kasım 1945 tarihli sayısında Esat Adil, *Kültür Hürriyeti* başlıklı makalesine yer vermiştir. Yazar bu makalesinde, kültür hürriyetini ülkedeki herkesin her şeyden eşit olarak yararlanması şeklinde tanımlamıştır. Bir aşçı yamağı da devlet idaresinin nasıl olduğunu öğrenmelidir. Bir aşçı yamağından milli eğitim programlarıyla bir devlet adamı yetiştirmek devleti halklaştırmaktır (Müstecaplıoğlu, 1945: 1).

Yazar, 1 Aralık 1945 tarihinde ilk ve son kez yayın hayatında yer alan *Görüşler* dergisinde *Anayasa, Demokrasi ve Kanunlarımız* başlıklı makalesi yer almıştır. Bu makalesinde demokrasi kavramına yer vererek kişilerin bilmesi gereken hak ve hürriyetlerini açıklamıştır. Teşkilatlanma hürriyeti, grev hakkı, fikir- vicdan hürriyeti, şahsi hürriyet, ceza kanunu v.s. bahsettiği başlıca konulardır (Müstecaplıoğlu, 1945: 1).

Esat Bey, son yıllarında *Tan* gazetesinin *Avukatınız Diyor Ki* köşesinden topluma yardımcı olacak bilgileri uzun bir süre paylaşmıştır. Bu yazılarında ismini ya da takma ismini kullanmamıştır. 28 Mart 1956 – 17 Ağustos 1956 tarihleri arasında günlük olarak yazılarını yazmıştır. İlk yazısı *Karı- Kocanın Karşılıklı ve Kanuni Vazifeleri* başlığını taşır. Burada yer alan diğer bazı makaleleri; *Şahsi Dava Nasıl Açılır? Bıçak ve Silah Yasağı Evlenmenin Vatandaşlığa Tesiri, Ticari Ehliyet Vatandaşlıktan Çıkarılma Erkekliğe, Kadınlığa Hakarettir.*

4. 3. 3. Politikaya Dair Yazı ve Eserleri

Politikayla yakından ilgilenen ve sonraki yıllarda TSP'yi kuran Esat Adil, bu konularda elbette yazılarını kaleme alacaktı. Çok genç yaşta siyasetle ilgilenmeye başlayan Müstecabizâde, bu yıllarda yaşadığı dönemin etkisiyle millet ve milliyetçilik kavramları üzerinde durmuştur. İlerleyen yıllarda yazar, kendi siyasi görüşünü oluşturarak bu konularda yazdıklarıyla ve kurmuş olduğu TSP'nin görüşünü anlatan yazılarıyla dikkat çekmiştir.

Yazarın millet ve milliyetçilik kavramlarını açıkladığı ilk yazısı *Zafer-i Milli* gazetesinde yayımladığı *Yanlıı Tarifler, Garip Telakkiler* başlıklı makalesidir. Yazar makalede, Türklük ve milliyetçilik kavramlarının yanlıı anlaşıldığını, milliyetçilikle ırkçılık kavramlarının birbirine karıştığından bahsetmiştir. Milliyetçiliğin ortak kültürden meydana geldiğini vurgulamıştır (Müstecabizâde, 1923: 2).

Türk - Yunan Dostluğu başlıklı makalesinde yazar, o dönemde aramızdaki ılımlı havanın Avrupa Birliğı' ne ve kurulması düşünölen Balkan Birliğı' ne olumlu etkisi olacağını bunun yanında iki milletin halkının da barış ve huzur içinde yaşayacağını söylemiştir. Bu makalesinde Müstecabizâde, Avrupa Birliğı'nden ilk kez bahsetmiştir (Müstecabizâde, 1931: 1).

Laiklik ve Vicdan Hürriyeti başlıklı makalesiyle yazar yanlıı anlaşılan ya da anlaşılmayan laiklik kavramını derinlemesine açıklamıştır. Vicdan ve ibadet hürriyetinin laikliğı benimsemekle sağlanabileceğini vurgulamıştır (Müstecaplıoğlu, 1934: 362, 363).

Kaynak dergisinde yayımlanan *Bilgi - İnanç* başlıklı makalede Esat Adil, Çekoslovak, Macar ve Fransız yönetim biçimlerinden yola çıkarak yapılan inkılâplarda kafa ve gönöl birliğinin olması gerektiğini söylemiştir.

Kafanın dünden kurtulmuş ve yarını yaratacak bilgiyle ve gönlün inançla dolması ve bunların birbirinden ayrılmamasıyla inkılâplara bağlanabileceğimizi belirtmiştir (Müstecaplıoğlu, 1934: 467,468).

Yazar, bir ülkede geçinebilmek için disiplinin, yaşayabilmek için ise hürriyetin olması gerektiğini *Hürriyet ve Disiplin* başlıklı makalesinde dile getirmiştir (Müstecaplıoğlu, 1934: 1).

Savaş gazetesinde 20 İlkkanun (Aralık) 1934 tarihinde yayımlanan *Ekalliyet Yok!* başlıklı makalesinde son yıllarda tartışılan alt-üst kimlik ve Türk vatandaşlığı kimliğini o yıllarda şu şekilde açıklamıştır:

“....
Türk Cumhuriyeti'nde ekalliyet yoktur. Bu kelimeyi kullanmak da içerde, dışarıda yasaktır.

Türk Cumhuriyeti'nde ancak vatandaş vardır. Soy, sopy, mezhebi ne olursa olsun kanun önünde, memleket ve millet işlerinde herkes Türk vatandaşı sayılır. Bu vatandaşlık hakkını almak, kullanmak ve onun neticelerine katlanmak yolunda hoca ile papazın, Ahmet ile Yorgi'nin farkı yoktur. Şehirlerde cami, kilise, havra olabilir. Çünkü vicdanların serbestliği bizim artık öz yaşamızdır. Fakat bir Müslüman çokluğu ve bir Rum veya Yahudi azlığı fikri ölmüştür. Ölmemişse öldürülmelidir. Kanun bir Müslüman, bir Hıristiyan tanımaz, ancak bir Türk vatandaşı tanır.

....”

(Müstecaplıoğlu, 1934: 1)

Esat Adil'in, *Tan* gazetesinde *Hadiseler Kazasından* sütununda *Adiloğlu* müstear ismiyle makaleleri yayımlanmaya devam etmiştir. Bu sütunda yer alan *Hürriyetin Sefaleti* başlıklı ilk makalesiyle demokrasinin despot rejimler karşısında güçsüz kaldığını ve hürriyetin doyasıya yaşanmadığını anlatmıştır (Adiloğlu, 1945: 3).

Yazar siyasî faaliyetinin hız kazandığı ve TSP'yi kurduğu yıllar, yayımladığı *Sosyalistçe Millet ve Milliyet Anlayışı* başlıklı makalesinde TSP'nin programında yer alan milliyetçilik mefhumunun diğer sosyalistler tarafından şaşkınlıkla karşılandığını söylemektedir. Bunun nedenini Marksizm' in yurtiçinde sosyalistler tarafından iyi bilinmediğine bağlayan

yazar, Marksizm'in kabul ettiği yegâne varlık olarak milleti göstermektedir. Faşizm' in benimsediği milliyetçilikle, Marksizm' in benimsediği milliyetçiliğin karıştırılmaması gerektiğini de yazısında vurgulamıştır (Müstecaplıoğlu, 1946: 3).

Yapıcılar ve Yıkıcılar makalesiyle Esat Adil, yeni temelleri atılmış olan inkılâpçı hareketin ve demokrasinin yıkılmaya çalışıldığını söylemektedir. Bu yıkıcılar, işçilerin birleşmesini engellemektedir. Yapılması gereken önemli işlerin başında işçilerin demokratik yollarla birleştirilmesi gelmelidir (Müstecaplıoğlu, 1946: 3).

TSP'nin yayın organı ve Esat Adil'e ait olan *Gerçek* gazetesinin ilk sayısında yazar, gazetenin *Apaçık Dosdoğru* sütununda *İdeal ve Realite*, başlıklı makalesiyle yer almıştır. Bu makalesinde yazar, idealist insanla realist insanın tanımını yapmıştır. Gönlü kafasına hâkim olanlar idealist, kafa, şuuru, realizmi, yani kafasını kullananlar realist kimselerdir. Bu iki özelliğin de insanda aynı anda olması gerekmektedir (Adiloğlu, 1946: 2).

1 Aralık 1945 tarihinde çıkmaya başlayan Yeni Dünya gazetesinde, Esat Adil gazetenin *Apaçık Dosdoğru* sütununda *Adiloğlu* müstear ismiyle makalelerini yayımlamıştır. 1 Aralık 1945 tarihinde yayımlanan ilk makalesi, *Bu Da Birkaç Sözdür* başlığını taşımaktadır. Bu makalesiyle kendisini ve siyasi düşüncelerini eleştirenlere seslenmiş, kendisi gibi düşünenlerin her zaman yanında olduğunu söylemiştir (Adiloğlu, 1945: 1,4).

Esat Adil, *Gerçek* gazetesini ikinci defa TSP'nin yayın organı olarak 1950 yılında çıkarmıştır. Gazetede, daha önceden olduğu gibi zaman zaman birinci sayfada yazılarını yayımlamıştır. Bu gazetede *Apaçık Dosdoğru* sütununda Adiloğlu müstear ismiyle makalelerini yazmıştır. Bu gazetede yer alan *Davamız, İdealimiz, Rehberimiz* başlıklı makalesiyle davalarının demokrasi olduğunu dile getirmiştir. Demokrasinin kendine göre tanımını yaparak demokrat olduğunu söyleyenlerin gerçekten demokrat olup olmadığını anlamalarını istemiştir (Müstecaplıoğlu, 1950: 1,4).

Esat Adil'in politika ve siyasete dair yazılarının yanında kaleme aldığı kitapları da vardır. Bu kitaplar: *Masonluk, İçtimai Mezhepler Karşısında Kemalizm Milliyetçilik Nereye Sürükleniyor, Bugünkü İçtimai Mezhepler, Liberalizm- Sosyalizm- Katolisizm - İçtimai İlerleme* (1934), *Medeni ve Siyasi Hürriyetler, Avrupa Tarihinin Ana Hatları, Amerika'nın İçtimai ve Siyasi Kuruluşu, İş ve İşçilik, İç Politikanın Büyük Meseleleri / Köy ve Köylü, Anayasa ve Kanunlarımız, Adalet'tir.*

Bu kitapların yanında yazar, Greguvar Kuliçer'in *Sosyalist Şefler ve Sosyalizm* (1932) kitabını, İtalyan başbakanı Francesco Nitti'nin *Bolşeviklik, Faşistlik ve Demokrasi* (1934) kitabını ve yazar Etienne Fajon'un *Siyasi Mücadele ve Marksizm* (1946), *Devlet ve İnkılâp* (1946), *Demokrasi ve Sosyalizm* (1946), *Planizm ve Sosyalizm* kitaplarını çevirmiştir.

Bunların yanında Esat Adil, aynı yazarın, *Dünya Politikasının Büyük Problemleri, Sovyetler Birliğinde İlim ve Kültür, Sovyetler Birliği Nasıl İdare Olunur, Birleşik Amerika Cumhuriyeti Nasıl İdare Olunur* başlıklı kitaplarını da çevirmiştir.

Esat Adil, Brüksel Yüksek Etüt Enstitüsü'nde I. Dünya Savaşı'ndan sonra dönemin toplumlarını yapılandıran ideoloji görüşleri liberalizm, sosyalizm, katolisizm ve içtimai ilerleme ile ilgili verilen konferansları dinlemiş ve bunları *Bugünkü İçtimai Mezhepler, Liberalizm- Sosyalizm- Katolisizm ve İçtimai İlerleme* kitabıyla okurlara nakletmiştir. 90 sayfa olan kitap, yazarın kitabı hakkındaki düşüncelerini dile getirdiği "Birkaç Söz" bölümüyle başlar. Sırasıyla; "Liberal Mezhep", "Sosyalist Mezhep", "İçtimai Katolik Mezhebi", "İçtimai İlerleme Mezhebi" anlatılmıştır.

"Liberal Mezhep" bölümü, M. Gustav ve L.Gerard tarafından, "Sosyalist Mezhep", Emil Vandervelde tarafından, "İçtimai Katolik Mezhebi", Le R. P. Faelon tarafından, "İçtimai İlerleme Mezhebi" M. Ansiaux tarafından izah edilmiştir. Yazar, Brüksel Yüksek Etüt Enstitüsü'nde verilen bu konferansları kendi yorumunu katmadan olduğu aktarmıştır.

Bir diğ er siyasi konulu kitabı olan, Greguvar Kuliçer'den çevirdiğ i *Sosyalist Ş efler ve Sosyalizm* kitabını yayımlama amacını ve içeriğini Esat Adil, Birkaç Söz bölümünde ş u şekilde açıklar:

“ ...

Memleketimizdeki orta seviyenin içtimai ve iktisadi mezheplere ve bunların siyasi taazilerine karşı edinmiş olduğ u noksan malumatı göz önünde bulundurarak bu küçük eserden büyük bir istifade temin edebilmek için onun sadece tercüme edilmesini muvafık görmedim. Eserde ismi geçen sosyalistlere ait mümkün olduğ u kadar izahat vererek kariin tekrar tekrar sosyalizmin muhtelif cepheleeri ile ve hareketleri ile tanışıklığ ını temin etmek istedim. Diğ er taraftan tabirlerin ve ıslahatların çok kolay anlaşılabilir olacak ansiklopedisini yaptım. Bunları birer haş iye halinden kurtararak ayrıca eserin sonuna ilave ettim.

....

Bugün beş altı yüz milyon kalbi ve zekayı kendi idealine rapteden bir mezhep hiç ş üphe yok çok kuvvetli bir inanma ve inandırma ahlakına maliktir. İşte bu küçük eser Türk kariine içtimai bir mezhebin ve bir mezhep ş efinin ne olduğ unu izaha çalış mıştır.” (Müstecaplıoğ lu, 1932: 6, 7)

68 sayfa olan kitapta “Birkaç Söz” bölümünden sonra sırasıyla “Karl Marks”, “Jan Jores”, “Emil Vanderveld”, “Lenin”, “Harpten Sonra”, “Hanri Dömen”, “Marcel Dea”, “Netice”, “Kitapta İsmi Geçen Sosyalistlere Ait İzahat”, “Eserde Geçen Kelimeler ve Tabirler Hakkında İzahat” ve “Fihrist” bölümleri yer alır.

“Kitapta İsmi Geçen Sosyalistlere Ait İzahat” bölümde Adler'den Trokçi'ye kadar adı geçen sosyalistler hakkında kısa bilgiler vermiştir. “Eserde Geçen Kelimeler ve Tabirler Hakkında İzahat” bölümünde de otokrasiden teylorizme kadar eserde yer alan kavramlarını kısa açıklamasını yapan Esat Adil, bu bölümleri eserin daha iyi anlaşılması için eklemiştir.

İtalyan başbakanı Francesco Nitti'den çevirdiğ i *Bolşeviklik, Faşistlik ve Demokrasi* başlıklı kitabı, “Umumi Harpten Sonra Hürriyet Buhranı”, “Harbin Doğ urduğ u Neticeler”, “On Dokuzuncu Asırda Hürriyet Mezhebi ve Tatbikatı”, “Nizamsızlığ ın Artmasının Sebepleri”, “Liberal Fırkaların

Buhranları / Hürriyet Buhranında Sosyalizmin Tesiri”, “Demokrasi ve Hürriyetin İnkarı Gibi Telakki Olunan Milliyetçilik”, “Avrupa’daki İrtica ve Akdeniz Diktatörlükleri Humması”, “İrticanın Yeni Şekli: Faşizm”, “Beyaz Bolşeviklik Addedilen Faşizm ve Sulh İçin Tehlikeler”, “Tarihi Vakalar Halinde Hürriyet, İrtica ve Sosyalizm”, “Bolşevizm Üzerinde Yapılan Mübalağalar ve İrtica Sınıflarının Zaafı / Avrupa Haricinde Avrupa Kapitalizminin Siyasi Savleti”, “Bolşevizmin ve Faşizmin Aynı Mahiyet Arz Eden İki Hadise Gibi Telakkisi / Hürriyete Karşı Engeller ve Parlamentolar İcraatına Matuf Tenkitler / Halihazır Cemiyet İçinde Devamlı Hükümeti Mutlakalar Tasavvurunun İmkansızlığı”, “Mutavassıt Sınıfların İnkişafı / Ve Müfrit Temayüllere Mukavemet”, “Parlamenter Vazifelerin ve İş Siyasetinin Islahı Lüzumu”, “Şiddet Fikrinden, Sulh ve Hürriyetin Ademi Mevcudiyetinden Münbais Avrupa İttihadı / Liberal Rejime Doğru İçtinabı Gayrı Mümkün Bir Dönüş “ bölümlerinden oluşmaktadır. Kitap toplam 145 sayfadır.

Esat Adil’in Savaş Kitabevi’nden çıkardığı, *Avrupa Tarihinin Ana Hatları, Amerika’nın İçtimai ve Siyasi Kuruluşu, İş ve İşçilik, Milliyetçilik Nereye Sürükleniyor?* başlıklı kitaplarına ulaşamadık. Bu kitaplarının isimlerine diğer basılan kitaplarının arka sayfalarında “Basılacak Kitaplar” başlığı altında rastladık. Bu nedenle, bu kitapların basılıp basılmadığı hakkında bir bilgimiz yoktur.

3 Kasım 1945 tarihli *Gün*’de birinci sayfada Esat Bey’in *İç Politikanın Büyük Meseleleri / Köy ve Köylü* kitabının basılmadan önce tanıtımı yapılmıştır. Kitabın tanıtımında köye ve köylüye ait siyasi, iktisadi ve kültürel bütün meselelerin incelendiği yazılmıştır. Gazetede reklamı yapılan diğer kitap da *Anayasa ve Kanunlarımız* başlığını taşımaktadır. Bu kitaplara ulaşamadık.

19 Kasım 1945 tarihli *Gün*’ün üçüncü sayfasında Esat Bey’in Etienne Fajon’dan çevirdiği, basılacak kitaplarının tanıtımını görmekteyiz. Bu kitaplar *Dünya Politikasının Büyük Problemleri, Sovyetler Birliğinde İlim ve*

Kültür, Sovyetler Birliği Nasıl İdare Olunur, Birleşik Amerika Cumhuriyeti Nasıl İdare Olunur. Bu kitaplara ulaşamadık

Ayrıca Türkiye Sosyalist Partisi yayınlarından çıkan *Etienne Fajon*'dan çevirdiği *Siyasi Mücadele ve Marksizm, Devlet ve İnkılâp, Demokrasi ve Sosyalizm, Planizm ve Sosyalizm* başlıklı kitaplarına ulaşamadık. Bu kitapların ilanı, 14 Aralık 1946 tarihli *Gün'* de yayımlanmıştır:

Türkiye Sosyalist Partisi Yayınları:

- 1- *Siyasi Mücadele ve Marksizm*
- 2- *Devlet ve İnkılâp*
- 3- *Demokrasi ve sosyalizm*

Dördüncü kitap:

Planizm ve Sosyalizm

Bu hafta içinde yayınlanacaktır. Bu küçük eserlerin her biri 32- 40 sahifedir. Fiyat 20 kuruştur. İlmî ve sosyalizmi öğrenmek ve sosyalist politikayı kavramak için bu eserin mutlaka okunması lazımdır.

(“Türkiye Sosyalist Partisi Yayınları”, 1946: 3)

Aziz Nesin'in sahibi olduğu *Başdan*'da Esat Bey'in *Adalet* isimli kitabının yakında basılacağı haberine rastladık (“Adalet”: 1946: 2). Ancak bu kitabına da ulaşamadık. Basılıp basılmadığı hakkında bir bilgimiz yoktur.

Yukarıda görüldüğü gibi Esat Adil, son derece üretken bir sanatçıdır. Hayatı boyunca birçok kitap yayımlamıştır. Bunlardan bir kısmının basıldığına eminiz fakat basılıp basılmadığı konusunda kesin hüküm veremediğimiz eserler de vardır. Bunları basılmamış kitaplar olarak kabul etmemiz daha uygun olacak.

4. 3. 4. Diğer Yazıları

Esat Adil, yaşamı boyunca edebî, hukukî, siyasî konularda kaleme aldığı yazılarının yanı sıra yaşadığı dönemde meydana gelen güncel olaylarla ilgili yazılar da yayımlamıştır. Yazar, yaşadığı toplumda meydana gelen gelişmelerden onları bilgilendirmek hususunda her zaman kendisini sorumlu hissetmiştir. Memleketi Balıkesir’de ve Türkiye’de hatta dünyada meydana gelen gelişmeleri okuyucuları için gazete ve dergilerde yazdığı köşelere taşımıştır.

Balıkesir’de açılacak olan Ticaret Odasıyla ilgili haberi okuduktan sonra heyecanlanan Esat Adil, 1 Nisan 1923 yılında *Ticaret Odaları Teşkil ve Gayeleri* başlıklı makalesini *Zafer-i Milli* gazetesinde yayımlamıştır. Yazar, ticaret odalarının işleyişi hakkında bilgi vermiş, vatandaşları iktisat konusunda bilgilendirmek için memlekette konferansların verilmesinden, halka bilgilendirici broşür dağıtılmasından, ticaret okullarının açılmasından bahsetmiştir. Bu makale, aynı zamanda yazarın tespit ettiğimiz ilk makalesidir (Müstecabizâde, 1923: 2).

Müstecabizâde’nin *Çağlayan*’da yayımlanan ilk makalesi *Spor Vasıta Mı Yoksa Bir Gaye Mi Olmalıdır?* başlığını taşımaktadır. Bu makalede de sporda sadece futbola olan ilgiyi eleştirmiştir. Diğer spor dallarına da öğrencilerin yönlendirilmesi gerektiğini, çeşitli spor dallarıyla ilgilenen kulüplerin kurulması ve bunların desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır (Müstecabizâde, 1925: 1, 12).

Ankara’da Halk Bilgisi Derneği’nin açılmasıyla heyecanlanan Esat Adil, *İrmak*’ta *Musahabe: Halk Bilgisi Derneği* başlığıyla düşüncelerini dile getiren bir yazı yazmıştır (Müstecabizâde, 1928: 1). Bu yazı da sadece düşüncelerini belirtmekle kalmamıştır. Halk Birliği Derneği’nin nasıl

işlediğinden, görev ve sorumluluklarından bahsederek amacının ilmî ve harsî çalışmalar olması gerektiğini söylemiştir.

Bu makalenin hemen arkasından Balıkesir Türk Ocağı'nın kurulmasıyla Müstecabizâde *Hars ve Türk Ocakları* makalesini yazmıştır. Müstecabizâde, bu makalede *vahdet-i milliyeden* bahsederek örnekler vermiştir (Müstecabizâde, 1926: 2).

Türkiye Cumhuriyeti içinde yaşayan Yahudilerin birtakım hile ve yalanla huzursuzluk çıkarması ve hâlâ geçmişten medet ummaları nedeniyle Esat Adil, *Asıl Mesele* başlıklı makalesini yazmıştır. Artık türlü oyunlara başvurmanın yerine birlik olmak gerektiğini söylemiştir (Müstecabizâde, 1927: 2).

Balıkesir tarihini yazmak için anılardan ve görüşlerden yola çıkmayı düşünen ve anket yapmaya hazırlanan *Türk Dili* gazetesinin bu düşüncesini Esat Adil eksik bulur. Tabi anılardan ve görüşlerden tarih yazmak için faydalanılır; ancak tarih yazmak belli bir plan ve program dâhilinde, bilimsel araştırmalardan yararlanarak olmalıdır. Bu görüşüne nasıl tarih yazılması gerektiği araştırmalarını da ekleyerek *Mücadele Tarihini Yazmak İçin* başlığıyla makalesini *Türk Dili*'nde yayımlamıştır (Müstecabizâde, 1927: 2).

Kurutuluş Savaşı'nı yaşayan Esat Adil, Balıkesir'in Yunan işgalinden kurtulmasının kendisinde yarattığı sevinçle *Kurtuluş Günü* başlıklı yazısını yazmıştır. Balıkesir'in Yunanlıların elindeyken yaşadığı üzüntü yerini Kurtuluş Savaşı'yla bu esaretin bitmesiyle yerini sevinçle bırakmıştır (Müstecabizâde, 1928: 1).

Cumhuriyet döneminde yaşamış olan yazar, yapılan devrimlerden, yeniliklerden makalelerinde de bahsetmiştir. *Bir Teceddüt Hamlesi Daha* başlıklı makalesinde Esat Adil, Bergson'un hamle görüşünden yola çıkarak Türk inkılâbının her bir basamağını daha ileriye gitmek için yapılan hamleler olarak nitelendirmiştir. Makalenin yayımlandığı tarihte Türk inkılâbı için

yapılan hamlelerden biri olan Harf İnkılâbının üzerinde durmuştur (Müstecabizâde, 1928: 1–2).

Müstecabizâde, Mefkûre başlıklı makalesiyle mefkûrenin ne anlama geldiği, nasıl meydana geldiğini ve geliştiğini açıkladıktan sonra mefkûrenin cemiyetle ayrılmaz parçalar olduğunu söyler. Kuruluş Savaşı'nı da Milli Mefkûre' ye örnek göstermiştir. Aynı makaleyi *Türk Dili* gazetesinin 1 Ağustos 1927 tarihli sayısında da tekrar yayımlamıştır (Müstecabizâde, 1928: 1–3).

Esat Adil, eğitimi için ara verdiği yazılarına *Türk Dili* gazetesinde tekrar 1931 senesinde yazmaya başlamıştır. Aradan sonraki ilk yazısı 23 Ağustos 1931 tarihli sayısında, ekonomik bunalımdan etkilenen ülkemizde halkın güçlü durması gerektiğini anlatan *Nikbin Olalım* başlıklı makalesidir (Müstecabizâde, 1931: 1).

Esat Bey, *Ahlak ve Fazilet* başlıklı makalesinde Avrupa' da gördüğü içtimai düzenle bizimkini karşılaştırmış; onlarda yer alan içtimai ahlakın bizde olmadığını görmüştür. Ülkemizin ilerlemesi için herkes, kendi mesleğini en iyi şekilde yapmalı, kimse birbirini kandırmamalı, bununla birlikte toplumsal ahlakı da korumalıdır (Müstecabizâde, 1932: 1,3). Bu görüşlerine *Vazife Ahlakı* makalesiyle devam etmiştir (Müstecabizâde, 1932: 1,3).

Yerli malının önemini vurguladığı *İktisadi Terbiye ve Yerli Mali* başlıklı makalesinde Çin'de yaşanan olayları örnek göstermiştir. Çinliler yabancı ülkeden aldıkları tarım makinelerini bozarak protesto etmişler ve kendi yaptıkları makineleri kullanmışlardır. Yazar, ülkemizin refahı için yerli malı kullanılması gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır (Müstecabizâde, 1932: 3).

Balıkesir Halkevi'nin kurulduğu zaman müdürlüğünü yapan Esat Adil, müdürlüğü süresi boyunca halkevinin çıkardığı *Kaynak* dergisinde yazılarını ve şiirlerini yayımlamıştır. *Kaynak* dergisindeki ilk yazısı *Zeytincilik* başlığını

taşıır. Bu makalesinde zeytinin yoğun olarak Balıkesir ve çevresinde yapıldığını ve nasıl başlandığını sayısal verilerle Balıkesir ve ilçelerinde zeytincilikten ne kadar verim alındığını, ihraç olan zeytin miktarını, zeytinyağı fabrikalarını, fiyatlarını söylemiştir. Bunun yanında zeytinciliğin geliştirilmesi ve ihracattaki payının artırılması için neler yapılması gerektiğini belirtmiştir (Müstecaplıoğlu, 1933: 5–7).

Türk İnkılâbı ve Ehliyet Hürriyeti başlıklı makalesiyle Esat Adil, ülkede meydana gelen fikirlerin halk tarafından benimsenmesi gerektiğini söyler. Rusya Bolşevizmini ve İtalya Faşizmini örnek vererek neden bu ideolojilerin varlıklarını koruyamadıklarına değinmiştir. Bunlardan sonra Türk İnkılâbından bahsederek Türk İnkılâbının halk tarafından benimsendiğini ve toplumun psikolojisinin bunu kaldırabileceğini söylemiştir (Müstecaplıoğlu, 1933: 33 – 36).

Kendisine ideal gençliğin nasıl olması gerektiği sorulan Esat Adil, cevabını *Gençlik* başlıklı makalesinde vermiştir. İdeal gençlik, ülkeyi milli benliğini kaybetmeden daima ileri taşımaktır (Müstecaplıoğlu, 1933: 137).

Esat Adil, *İnkılâpçı Vatandaşın Vasıfları* adlı makalesinde Türk inkılâbına yurtdışında yapılan övgüleri dile getirdikten sonra bunları koruyacak olan neslin özelliklerini sıralamıştır. Milli ülküyü benimseyen nesil; duygusu bir karış, bilgisi bir tutam olmayan, kalbi nasırsız, kafası ilimle mücehhez, duyarak bakan, bilerek inanan inkılâpçı vatandaşlar olmalıdır (Müstecaplıoğlu, 1934: 297, 298).

Şehircilik başlıklı makalesinde yazar bir şehrin düzenli bir biçimde yapılanması için bilgi ve göreneğin bir arada kullanılması gerektiğini söylemiştir. Türkiye'deki cadde ve sokakları Berlin ve Brüksel'deki cadde ve sokaklarla karşılaştırmış, arasındaki farkı okuyucularına göstermiştir. Güzel, düzenli, süslü sokaklar şehircilik sanatını oluştururken aynı zamanda toplumun da ilerleme seviyesini gösterir (Müstecaplıoğlu, 1934: 425). Şehrin yapılanmasında planın da önemli olduğunu *Şehir Planı* başlıklı makalesinde söylemiştir (Müstecaplıoğlu, 1934: 447).

Esat Bey, kendisinin çıkardığı *Savaş* gazetesinin başyazısını yazmakla beraber aynı sayfada yer alan *Savaşçı Gözile* başlıklı sütunda da yazılarını yayımlamaktadır. *Yaşamayı Güçleştiren Sebepler* başlıklı makalesinde iktisadi durumumuzun kötüye gitmesinin nedenlerini maddeler halinde sıraladıktan sonra neler yapmamız gerektiğini belirterek makalesine son vermiştir (Müstecaplıoğlu, 1934: 1).

Esat Adil, ülkemizde iktisadî ve içtimaî ayrılıkların olmamasına rağmen halk, aydın ve seçkinler arasındaki duyuş, düşünüş v.s. ayrılıklarından bahsettiği *Cumhuriyette Seviye* başlıklı makalesine, yine bu konulardan bahsettiği *Halkçılıkta Maarif* başlıklı makalesiyle devam etmiştir (Müstecaplıoğlu, 1934: 1).

Esat Adil, dönemin başbakanı İsmet İnönü'nün Büyük Millet Meclisi'ndeki nutkunu 8 Temmuz 1934 tarihli sayısında *Başvekilin Nutku* başlıklı makalesinde değerlendirmiştir (Esat Adil, 1934: 1). Yine aynı sayıda yazar, uzmanı olduğu hapisanelerin durumu ve nasıl olması gerektiğini *Hapishanelerimiz* başlıklı makalesinde anlatmıştır (Müstecaplıoğlu, 1934:1).

Hayat Niye Bu Kadar Ucuz başlıklı makalesiyle Esat Adil halkın alım gücünün düştüğünü, her şeyin fiyatının pahalılaştığını; ama insan hayatının ucuzlaştığını dile getirmiştir (Adiloğlu, 1945: 3).

Esat Bey, edebî, hukukî, siyasî ve güncel konularda kendisinden sonra yetişen nesle, yaptığı çalışmalarla örnek olmuştur. Bu sebeple Esat Adil'in kitaplarıyla, süreli yayınlar ile gazetelerde çıkan yazılarıyla başarılı bir çalışma hayatını geride bıraktığını ifade edebiliriz.

5. SONUÇ

Müstecabizâde Esat Adil, şiir, hikâye ve gezi yazıları gibi edebî eserlerinin yanında inceleme ve araştırmaya bağlı eserler vermiş bir edebiyat, hukuk ve siyaset adamıdır.

1904'te Balıkesir'de doğan Müstecabizâde Esat Adil, ilk ve orta öğrenimini burada tamamlamıştır. 1928 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Esat Adil, hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra eğitime devam etmek için Belçika'ya gitmiştir. 1932 yılında da Belçika'dan Deniz Hukuku doktoru olarak geri dönmüştür. Memlekete döndükten sonra Cumhuriyet Halk Fırkası'na üye olan Esat Adil, Balıkesir Vilayet İdare Heyeti tarafından 24 Şubat 1933 tarihinde Balıkesir Halkevi'nin kuruculuğuna ve reisliğine seçilmiştir. 1934 yılında Zehra Macide Hanım ile evlenen Müstecabizâde, Balıkesir Halkevi başkanlığından istifa edinceye kadar Balıkesir'de yaşamıştır. Balıkesir Halkevi başkanlığından ayrıldıktan sonra Esat Adil'in memuriyet hayatı başlamıştır. 1935 yılında Ankara Temyiz Mahkemesi Raportörlüğü'ne atanmıştır. Müstecabizâde, daha sonra sırasıyla Temyiz Mahkemesi Başsavcı Yardımcılığı, İmralı Cezaevi Müdürlüğü, Bursa Cumhuriyet Müddeiumumîliği Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Memuriyet hayatında yazdığı yazılarla dikkat çeken Esat Adil, devlet görevinden istifa etmiş ve İstanbul'a yerleşerek avukatlık yapmıştır. İstanbul'dayken Esat Adil, 1946 yılında Türkiye Sosyalist Partisi'ni kurmuştur. Aynı yıl komünist faaliyette bulunduğu gerekçesiyle parti kapatılmıştır. Partinin kapatılmasıyla beraber Esat Adil de hapisaneye girmiştir. 1948 yılında tahliye olan Müstecabizâde, 1950 yılında tekrar faaliyete geçmiştir. Ancak parti 1952 yılında gizlice komünist hareketlere karıştığı iddiasıyla tekrar kapatılmış ve parti üyeleri tutuklanmıştır. 1955'te beraatle sonuçlanan dava, 1960 yılında Yargıtay tarafından onanmıştır.

Ancak Esat Adil bu süreyi beklerken 1958 yılında (21 Eylül'ü 22 Eylül'e bağlayan gece) vefat etmiştir.

Müstecabizâde'nin ilk şiiri, Zafer-i Milli gazetesinde (12 Nisan 1923) çıkmıştır. Daha sonra Esat Adil'in *Dilek*, *Çağlayan*, *Irmak*, *Türk Dili* ve *Kaynak* dergi ve süreli yayınlarında şiirleri yayımlamıştır. Bu dergi ve gazetelerde çıkan yazı ve şiirleri, Müstecabizâde'nin Balıkesir dönemi ve ilk yazı hayatını oluşturur.

Müstecabizâde, 1945 – 1958 yılları arasında İstanbul'da yaşadığı dönemde çeşitli dergi ve gazetelerde hukukî ve siyasî yazılarını yayımlamıştır.

Müstecabizâde'nin edebî eserlerinin büyük bir bölümünü şiirleri oluşturur. Esat Bey'in *Dize Gelen Gönül* başlıklı bir şiir kitabını öğrendik ancak bu şiir kitabına ulaşamadık. Toplam 64 şiirini tespit ettiğimiz yazarın şiirlerini; aşk, tabiat, kahramanlık ve vatan sevgisi, dinî-mistik ve diğer şiirler olmak üzere beş grupta inceledik.

Esat Adil, Cumhuriyet dönemi şairidir. Şair, geleneği korumanın yanında yeni olan her şeye kapılarını açmıştır. Sanatçının etkinlik gösterdiği dönemde dilde ve edebiyatta sadeleşme hareketinin süratli bir şekilde devam ettiğini görmekteyiz. Sanatçı bu çalışmaların da dışında kalmamış eserlerinde sade bir dil kullanmaya özen göstermiştir.

Divan Edebiyatı nazım şekilleriyle örnekler vermesinin yanı sıra Esat Adil'in Halk Edebiyatı'na karşı ayrı bir ilgisi vardır. Şiirlerindeki biçim, muhteva ve söyleyiş özellikleri, Halk şiirimizden esintiler taşımaktadır. Şairin Halk Edebiyatıyla böylesine ilgili olmasını, kendisinde tesiri olan ve benimsediği Milli Edebiyat'a bağlamak gerekir.

Şair, farklı edebî akımlardan etkilenmiş fakat kendisine özgü bir çizgi yakalayabilmiştir. O, Orhan Şaik Gökyay, Kemalettin Kamu, Ahmet Kutsi Tecer, Behçet Kemal Çağlar kuşağına mensuptur. Adı geçen sanatçılardan

özellikle Orhan Şaik ile sürekli bir iletişim içinde bulunmuş, şairin Balıkesir’de çıkardığı *Çağlayan* dergisine şiir ve yazılarıyla destek vermiştir.

Esat Adil, tema olarak devrinin hâkim anlayışını takip etmiştir. Ancak sıkı sıkı bağlı kalmamıştır. Kimi zaman memleketçilik anlayışını kimi zaman bireysel konuları şiirlerinde işlemiştir. Siyasî faaliyetlerinin hız kazandığı dönemde siyasî konularda şiirler de kaleme almıştır.

Müstecabizâde Esat Adil’in edebî eserleri sadece şiirlerinden ibaret değildir. O, hikâye ve gezi yazısı türlerinde de eserler vermiştir. Esat Adil’in hikâyeleri Milli Mücadele dönemini anlatmaktadır. Hikâyelerindeki kahramanlar, Milli mücadeleye gönüllü katılmışlardır. Hatta onun hikâyelerindeki kahramanlardan biri vatan savunmasında gazi, diğeri şehit olmuştur. Yazarın gezi yazıları ise, yaşadığı dönemde Balıkesir’in sosyal ve kültürel hayatıyla ilgili ipuçları vermektedir.

Esat Adil’in inceleme ve araştırmaya bağlı eserlerindeki başarısı da göz ardı edilmemelidir. Sanatçı halkevi başkanlığı döneminde halkevinin yayın organı olan dergide pek çok şiiri ve yazısı yayımlanmıştır. Siyasi faaliyetlerinin hız kazandığı dönemde okuyucuları bilgilendirmek, onların siyasi tercihlerini kolaylaştırmak için birçok kitap da kaleme almıştır. Bunun yanında hukuk eğitimi sırasında öğrendiği bilgileri halkla paylaşmış, onları hukuk kurallarından haberdar etmiştir. Kısacası Esat Adil, Cumhuriyet dönemi edebiyatında faaliyet gösterdiği tüm alanlarda müstesna yeri olan bir sanatçıdır.

Sonuç olarak Esat Adil, Atatürk döneminde yaşamış, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, yeniliklere açık ama aynı zamanda memleketini seven, halkçı bir sanatçıdır. Esat Adil, bu dönemde kendine özgü bir üslup belirleyerek genç sanatçılara yol gösterici olmuştur.

Kaynakça

Acıklı Bir Ölüm. (19 Nisan 1933).*Türk Dili*, 2.

Acı Kayıp. (23 Eylül 1958). *Ateş*, 2.

Adil.(1945) **Bahtı Karalar.** *Gün*. Yıl: 1. Sayı: 1,1.

Adiloğlu.(1945). **Hürriyetin Sefaleti.***Tan*, Yıl: 8. Sayı: 3101, 3.

Adiloğlu.(1945).**Hayat Neye Bu Kadar Ucuz.***Tan*. Yıl: 8. Sayı: 3103, 3.

Adiloğlu.(1945). **Bu Da Birkaç Sözdür.***Yeni Dünya*. Yıl: 1. Sayı: 1, 1.

Adiloğlu.(1946). **İdeal ve Realite.***Gerçek*, Yıl: 1. Sayı: 1, 2.

Adiloğlu.(1948).**Sedd-i Çin.** *Başdan*, Yıl: 1. Sayı: 22, 2.

Akyüz, Kenan.(1995). **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860–1923.** İstanbul: İnkılâp Kitabevi

Anadol, T. Zihni.(1989).**Kırmızı Gül ve Kasket.** İstanbul: Belge Yayınları

Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1987).(C. 16). İstanbul: Ana Yayınları.

Arman, Hürrem.(1969).**Piramidin Tabanı Köy Enstitüleri ve Tonguç Anılar 1.** Ankara: İş Matbaacılık ve Ticaret.

Ayhan, Aydın.(1994).**Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları.***Yeni Haber*. Yıl: 27. Sayı: 8058, 2.

Ayhan, Aydın.(1994).**Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (1).***Yeni Haber*. Yıl: 27. Sayı: 8059, 2.

Ayhan, Aydın.(1994).**Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (2).***Yeni Haber*. Yıl: 27. Sayı: 8060, 2.

- Ayhan, Aydın.(1994).**Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (3).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı: 8061,2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (4).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı: 8062, 2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (5).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı:8063, 2.
- Ayhan, Aydın. (1994).**Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (6).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı: 8064, 2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (7).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı: 8065,2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (8).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı: 8066, 2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (9).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı:8067, 2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (10).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı: 8068,2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (11).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı:8069, 2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (12).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı: 8070, 2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (13).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı:8071, 2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (14).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı:8072, 2.
- Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (15).**
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı:8073, 2

Ayhan, Aydın.(1994). **Esad Adil Müstecaplıoğlu'nun İlk Yazıları (16)**.
Yeni Haber. Yıl: 27. Sayı: 8074, 2.

Ayral, Alparslan.(1995). **Balıkesir'in Kùltür Hayatı**. Sivas: Önder
Matbaası.

Başgöz, İlhan.(1992). **Karac' Oğlan Yeni Bilgilerle Üçüncü Basım**.
İstanbul: Pan Yayıncılık.

Bayat, Fuzuli.(2003). **Köroğlu, Şamandan Âşık, Alpten Erene**.Anakara:
Akçağ Yayınları.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi. (1993). **C. 16**. İstanbul:
Milliyet Yayınları.

Çetin Nurullah. (2009). **Şiir Çözümleme Yöntemi**. Ankara: Öncü Kitap.

Coşar, Ömer. (Tarihsiz). **Milli Mücadele Basını**. İstanbul: Gazeteciler
Cemiyeti Yayını.

Cumhuriyet Dönmeme Türkiye Ansiklopedisi. (1983). **C. 7**. İstanbul:
İletişim Yayınları.

Devellioğlu, Ferit. (2003). **Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat**.
Ankara: Aydın Kitabevi.

Dizdaroğlu, Hikmet.(1969). **Halk Şiirinde Türler**. Ankara: Ankara
Üniversitesi Basımevi.

Duymaz, Ali. (1991). **Köroğlu Hikâyesinden Üç Kol**. *Selçuk Üniversitesi
Eğitim Fakùltesi Dergisi*. Sayı: 5, 33-57.

E. A. (1925). **Spor Vasıta Mı Yoksa Bir Gaye Mi Olmalıdır?**.*Çağlayan*,
Yıl: 1. Sayı: 1, 1,12.

E. A. (1928). **Bir Zambak Açtı**. *Irmak*. Yıl: 1. Sayı: 3,11.

E.A. (1928). **Bir Sağanak Gecesi**. *Irmak*. Yıl: 1. Sayı: 5, 9.

E. A. (1928). **Gülşen-i Naat-ı Nebevi**. *Irmak*. Yıl: 1. Sayı:11, 2, 4.

- E. A. (1928). **Gülşen-i Naat-ı Nebevi**. *Irmak*. Yıl: 1. Sayı:12,2, 4.
- E.A. (1928). **Gülşen-i Naat-ı Nebevi**. *Irmak*. Yıl: 1. Sayı: 14, 3–4.
- E. A. (1928). **Anadolu'ya**. *Irmak*, Yıl: 1. Sayı: 13, 8.
- E. A. (1933). **İçin İçin**. *Kaynak*. Yıl: 1. Sayı: 3, 80.
- E. A. (1933). **Gün Doğarken**. *Kaynak*. Yıl: 1. Sayı: 6–7, 201.
- E. Adil. (1925). **Koşma**. *Çağlayan*, Yıl: 1. Sayı: 1, 13.
- E. Adil. (1925). **Koşma**. *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 5, 9.
- Edremit'te Görülmemiş Bir Hadise**. *Balıkesir Postası*. 4 Ağustos 1952.Yıl: 10. Sayı: 2905,2. Balıkesir.
- Ekici, Metin. (2004). **Türk Dünyasında Köroğlu**. Ankara: Akçağ Yayınları
- Enginün, İnci. (2004). **Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. (1933). **Karacaoğlan Hayatı ve Şiirleri**.İstanbul: İkbal Kitabevi.
- Esat Adil. (1925). **Gazel**. *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 6, 7.
- Esat Adil. (1926). **Anadolu'dan Geçiş**. *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 9, 14.
- Esat Adil. (1926). **Ayrılık**. *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 10, 9.
- Esat Adil. (1926). **Çakıcı**. *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 11, 13.
- Esat Adil. (1926). **Köroğlu**, *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 11, 13.
- Esat Adil. (1926). **Koşma**. *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 12, 12.
- Esat Adil. (1926). **Serbest Nazım**. *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 15, 6, 8.
- Esat Adil. (1926). **Anadolu Edebiyatı**. *Türk Dili*. Yıl: 1. Sayı: 131, 2.
- Esat Adil. (1926). **Hars ve Türk Ocakları**. *Türk Dili*. Yıl: 1. Sayı: 132, 2.

- Esat Adil. (1926). **Kısa Bir İntikad**. *Türk Dili*. Yıl: 1 Sayı: 134, 2.
- Esat Adil. (1926). **Köy Âlemleri**. *Türk Dili*. Yıl: 1. Sayı: 144, 2.
- Esat Adil. (1927). **Ararız**. *Türk Dili*. Yıl: 1. Sayı: 147, 2.
- Esad Adil. (1926). **Kıta**. *Türk Dili*. Yıl: 1. Sayı: 146, 2.
- Esad. Adil. (1926). **Gazel**. *Türk Dili*. Yıl: 1. Sayı: 152, 2.
- Esad. Adil. (1926). **Allahım**. *Türk Dili*. Yıl: 1. Sayı: 155, 2.
- Esat Adil. (1927). **Demedim**. *Türk Dili*. Yıl: 2. Sayı: 387,2.
- Esat Adil. (1927). **Gece ile Baş Başa**. *Türk Dili*. Yıl: 2. Sayı: 390, 2.
- Esat Adil. (1927). **Fırtınanın Aşkı**. *Türk Dili*. Yıl: 2. Sayı: 401, 2.
- Esat Adil. (1927). **Türkü**. *Türk Dili*. Yıl: 2. Sayı: 402, 2.
- Esad. Adil. (1927). **Gazel**. *Türk Dili*. Yıl: 2. Sayı: 407, 2.
- Esad Adil, Ruhi Naci, Mustafa Seyyid. (1927). **Müşterek Gazel**. *Türk Dili*, Yıl: 2. Sayı: 408,2.
- Esat Adil. (1927). **Ayrılık**. *Türk Dili*. Yıl: 2. Sayı: 409, 2.
- Esat Adil (1927). **Seyahat Notları 1**. *Türk Dili*, Yıl: 2. Sayı: 411, 3.
- Esad Adil, Orhan Şaik, Ruhi Naci. (1927). **Müşterek Gazel**. *Türk Dili*. Yıl:2. Sayı: 413, 2.
- Esat Adil. (1927). **Seyahat Notları 4**. *Türk Dili*. Yıl: 2. Sayı: 414, 3.
- Esat Adil. (1927). **Seyahat Notları 6**. *Türk Dili*. Yıl: 2. Sayı: 416, 3.
- Esat Adil. (1927). **Gazel**. *Türk Dili*, Yıl: 2. Sayı: 417, 2.
- Esat Adil. (1927). **Gecenin Dokuzu**. *Türk Dili*. Yıl: 2. Sayı: 418, 2.
- Esat Adil. (1927). **Süleyman Nazif**. *Türk Dili*. Yıl: 1. Sayı: 203, 2.

- Esat Adil. (1927). **Mücadele Tarihini Yazmak İçin.** *Türk Dili.* Yıl: 1. Sayı: 366, 2.
- Esat Adil. (1927). **Dil Birliği.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 379, 2.
- Esat Adil. (1927). **Dil Birliği.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 380, 2.
- Esat Adil. (1927). **Dil Birliği.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 381, 2.
- Esat Adil. (1927). **Balıkesir Coğrafyası.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 385, 2.
- Esat Adil. (1927). **Asıl Mesele.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 390,2.
- Esat Adil. (1927). **Buhran.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 420, 2.
- Esat Adil. (1927). **Bir Yolcuya.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 423, 2.
- Esat Adil. (1927). **Dağlara.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 458, 2.
- Esat Adil. (1927). **Koşma.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 497, 2.
- Esat Adil. (1928). **Cevabım.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 510, 2.
- Esat Adil. (1928). **Cevabım–2.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 512, 3.
- Esat Adil. (1928). **Teselli.** *Türk Dili.* Yıl: 2. Sayı: 520, 2.
- Esat Adil. (1928). **Balıkesir Büyüklerinden: İlyas Paşa.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 1, 2,4.
- Esat Adil. (1928). **Balıkesir Büyüklerinden: İlyas Paşa.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 2, 4–5.
- Esat Adil. (1928). **Musahabe.** *Irmak.* Yıl:1. Sayı: 3,1–2.
- Esat Adil. (1928). **Balıkesir Büyüklerinden: İlyas Paşa.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 3, 6–7.
- Esat Adil. (1928). **Musahabe: Halk Bilgisi Derneği.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı:5,1.

Esat Adil. (1928). **Balıkesir Büyüklerinden: İlyas Paşa.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 5, 4–5.

Esat Adil. (1928). **Balıkesir Büyüklerinden: İlyas Paşa.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 6, 1–2.

Esat Adil. (1928). **Dilimizin Hâkimiyeti.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 6, 1–2.

Esat Adil. (1928). **Feryad.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 6, 8.

Esat Adil. (1928). **Balıkesir Büyüklerinden: İlyas Paşa.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 7, 2–5.

Esat Adil. (1928). **İddialar: Eserler.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 7, 4,7.

Esat Adil. (1928). **Balıkesir Büyüklerinden: İlyas Paşa.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 8, 2–3.

Esat Adil. (1928). **Balıkesir Büyüklerinden: İlyas Paşa.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 9, 2–3.

Esat Adil. (1928). **Edebi Tetkikler: Kenz'ül- Esrar.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı:9, 11–16.

Esat Adil. (1928). **Karesi Meşahirine Zeyl, Gümrükçü Mahmut Ağa Hocası, Mehmet Efendi.** *Irmak.* Yıl: 1 Sayı: 11, 13.

Esat Adil. (1928). **Bir Teceddüt Hamlesi Daha.** *Irmak,* Yıl: 1 Sayı: 12, 1–2.

Müstecabizâde, Esat Adil. (1928). **Musahabe: Kurtuluş Günü.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı:13,1.

Esat Adil. (1928). **Musahabe: Mefkure.** *Irmak.* Yıl: 1. Sayı: 14.1.3.

Esat Adil. (1931). **Nikbin Olalım.** *Türk Dili.* Yıl: 4. Sayı: 1596, 1.

Esat Adil. (1931). **Türk – Yunan Dostluğu.** *Türk Dili.* Yıl: 4. Sayı: 1635, 1.

Esat Adil. (1933). **Zeytincilik,** *Kaynak.* Yıl: 1. Sayı: 1, 5–7.

Esat Adil. (1933). **Türk İnkılâbı ve Ehliyet Hürriyeti**. *Kaynak*. Yıl: 1. Sayı: 2, 33, 36.

Esat Adil. (1933). **Fert, Cemiyet, Devlet Hürriyetleri**. *Kaynak*. Yıl: 1. Sayı: 3, 65 -67.

Esat Adil. (1933). **Gençlik**, *Kaynak*. Yıl: 1. Sayı: 5, 137.

Esat Adil. (1934). **Yaşamayı Güçleştiren Sebepler**. *Savaş*. Yıl: 1. Sayı: 199, 1.

Esat Adil. (1934). **Halkçılıkta Maarif**. *Savaş* Yıl: 1. Sayı: 201, 1.

Esat Adil. (1934). **Başvekilin Nutku**. *Savaş*. Yıl: 1. Sayı: 202, 1.

Esat Adil. (1934). **Türk Dili, Türk'e Tanrı Armağanıdır**. *Kaynak*. Yıl: 2. Sayı: 19- 20, 424.

Esat Adil. (1934). **Şehircilik**. *Kaynak*. Yıl: 2. Sayı: 19–20, 425.

Esat Adil. (1934). **Şehir Planı**. *Kaynak*. Yıl: 2. Sayı: 21,447.

Esat Adil. (1934). **Dize Gelen Gönül**. *Kaynak*. Yıl: 2. Sayı: 21, 451.

Esat Adil. (1934). **Senin De**. *Kaynak*. Yıl: 2. Sayı: 22, 477

Esat Adil Bey. (26 Ağustos 1928). *Türk Dili*, 1.

Esat Adil Müstecaplıoğlu şiirlerini “Dize Gelen Gönül” adı ile kitap halinde ve pek yakında neşredecektir.(21 Nisan 1935).*Savaş*,2.

Esat Adil ve Aziz Nesin Beraat Ettiler (23 Kasım 1948). *Başdan*, 2.

Esat Adil Müstecaplıoğlu Vefat Etti. (23 Eylül 1958). *Türk Dili*, 1.

Esat Adil Vefat Etti. (24 Eylül 1958). *Balıkesir Postası*, 2.

Esat Adil'i Kaybettik. (24 Eylül 1958). *Balıkesir*, 2.

Esat Harabi. (1923). **Akşam Garıplığı**. *Zafer-i Milli*

Gazetemiz Aleyhine Müddeiumumîlik Dava Açtı. (23 Temmuz 1934).
Savaş, 2.

Gökmen, Özgür. (2007). **Esat Adil Müstecaplıoğlu**, Web:
<http://ozgurgokmen.net/papers/goekmen2007aa.pdf> adresinden 12
Aralık 2009 tarihinde alınmıştır.

Halkevleri Faaliyete Geçiyor. (20 Birincikanun 1932). *Türk Dili*, 1.

Halkevimizi Cuma Günü Sevinçle Açtık. (26 Şubat 1933). *Türk Dili*, 1.

Halkevi Reisi Esat Adil Bey İsifa etti. (23 Birinciteşrin 1934). *Türk Dili*, 1.

Harabati. (1926). **Koşma**. *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 7, 9.

Harabati. (1926). **Koşma**. *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 8, 14.

Harabati. (1926). **Arz-u Hal**. *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 9,14.

Hikmet, Nazım. (1975). **Kemal Tahir'e Mapushaneden Mektuplar**.
İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Hukuk Mektebinde Talebe Teşkil Ettiği Reis Kim. (30 Teşrinisani 1927).
Türk Dili, 1

Hukuk Mektebinden Bu Sene Mezun Olan Üç Genç. (22 Temmuz 1928)
Türk Dili, 1

Huyugüzel, Ömer Faruk. (2004). **Halit Ziya Uşaklıgil**. Ankara: Akçağ
Yayınları.

**İki Komünist Partisi İle Bunlara Mensup Altı Gazete ve Mecmua
Kapatıldı.** (17 Aralık 1946). *Cumhuriyet*, 1.

İleri, Rasih Nuri. (Derleyen). (2003). **Kırkılı Yıllar-4 1947 TKP Davası**,
İstanbul: Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı.

- İpekten, Haluk. (2005). **Fuzuli, Hayatı- Sanatı- Eserleri**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, Haluk. (2004). **Baki, Hayatı- Sanatı- Eserleri**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, Haluk. (2002). **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kabaklı, Ahmet. (1984). **Türk Edebiyatı**. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Kantarcıoğlu, Sevim. (2009). **Edebiyat Akımları Platon'dan Derrida'ya**. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Kaplan, Mehmet. (2004). **Tevfik Fikret Devir- Şahsiyet- Eser**. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaca, Emin. (2008). **Unutulmuş Sosyalist: Esat Adil, Esat Adil Müstecaplıoğlu'nun Hayatı, Mücadelesi ve Eserleri**. İstanbul: Belge Yayınları.
- Köprülü, M. Fuad. (2003). **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köprülü, M. Fuad. (2003). **Türk Edebiyatı Tarihi**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kuliçer, Greguvar. (1934). **Sosyalist Şefler ve Sosyalizm** (Çev. E. Adil Müstecaplıoğlu). Balıkesir: Savaş Kitabevi.
- Küçük, Sabahattin. (1996). **Bakî Divanı Tenkitli Basım**, Ankara: AKDITYK, TDK Yay.
- Mann De Paul. (2008). **Okuma Alegorileri (Rousseau, Nietzsche, Rilke ve Proust'ta Figürel Dil)**. (Çev. Mustafa Zeki Çıraklı). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Mesut Bir Nişanlanma**. (1 İkinciteşrin 1934). *Türk Dili*, 2.

Mesut Bir Evlenme. (14 ilkkânun 1934). *Savaş*, 1

Moran, Berna. (2004). **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri.** İstanbul: İletişim Yayınları.

Mutaf, Abdülmacit. (Hazırlayan). (2003). **Salnâmelere Göre Karesi** (1847- 1922). Balıkesir: Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı.

Müstecaplıoğlu, Adil. (5 Ocak 1998). **Osman Nuri Bey'e gönderdiği mektup.**

Müstecabizâde. (1928). **Gazel.** *Irmak*. Yıl: 1. Sayı:1,15.

Müstecabizâde, E. A. (1926). **Ateşten Kadeh.** *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 7,11.

Müstecabizâde, E. A. (1933). **Koşma.** *Kaynak*. Yıl: 1. Sayı: 4, 112.

Müstecabizâde. E.A. (1923). **Matem İzleri.** *Zafer-i Milli*

Müstecabizâde, Esat Adil. (1926). **Terane.** *Zafer-i Milli*

Müstecabizâde, Esat Adil. (1924). **Gazel.** *Zafer-i Milli.*

Müstecabizâde, Esat Adil. (1924). **Divan.** *Zafer-i Milli.*

Müstecabizâde, Esat Adil. (1923). **Ticaret Odaları.** *Zafer- i Milli.*

Müstecabizâde Esat Adil. (1923). **Yanlış Tarifler, Garip Telakkiler.**

Zafer- i Milli.

Müstecabizâde, Esat Adil. (1923). **Yeni İntihabat Karesi'nin Muhterem Halkına.** *Zafer-i Milli.*

Müstecabizâde, Esat Adil. (1924). **Yeni Bir Eser Münasebetiyle.** *Zafer-i Milli*

Müstecabizâde, Esat Adil. (1926). **Dün-Bugün.** *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 9,7.

Müstecabizâde, Esat Adil. (1925). **Yok.** *Çağlayan*. Yıl: 1. Sayı: 1, 4.

- Müstecabizâde, Esat Adil (1926). **Hitap**. *Çağlayan*. Yıl: 1 Sayı: 8, 1.
- Müstecabizâde, Esat Adil. (1926). **Zafer Destanından: Bizdik**. *Çağlayan*.
Yıl:1. Sayı: 12, 5.
- Müstecabizâde, Esat Adil. (1928). **Perişanlıklarım**. *Irmak*. Yıl: 1. Sayı:
14, 7.
- Müstecaplıoğlu. (1932). **İktisadi Terbiye ve Yerli Malı**. *Türk Dili*. Yıl:5
Sayı: 1978, 3.
- Müstecaplıoğlu. (1932). **Ölüye Hürmet**. *Türk Dili*. Yıl: 5. Sayı: 1982, 3.
- Müstecaplıoğlu. (1934). **Hürriyet ve Disiplin**. *Savaş*. Yıl: 1. Sayı: 197, 1.
- Müstecaplıoğlu. (1934). **Cumhuriyette Seviye**. *Savaş*. Yıl: 1. Sayı: 201, 1.
- Müstecaplıoğlu. (1934). **Hapishanelerimiz**. *Savaş*. Yıl: 1. Sayı: 202, 1.
- Müstecaplıoğlu. (1934). **Ekaliyet Yok!**. *Savaş*. Yıl: 1. Sayı: 337, 1.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1932). **Ahlak ve Fazilet**. *Türk Dili*. Yıl: 5. Sayı:
1959, 1, 3.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1932). **Vazife Ahlakı**. *Türk Dili*. Yıl: 5. Sayı:
1960, 1, 3.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1933). **On Yıl**. *Kaynak*. Yıl: 1. Sayı: 8–9, 225.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1933). **İnkılâpçı Vatandaşın Vasıfları**. *Kaynak*.
Yıl: 1. Sayı: 12, 297- 298.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1934). **Liselerde Yunanca ve Latince Öğretilmelidir**. *Kaynak*, Yıl: 2. Sayı: 13- 14- 15, 313.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1934). **Laiklik ve Vicdan Hürriyeti**. *Kaynak*. Yıl:
2. Sayı: 16- 17- 18, 362–363.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1934). **Bilgi- İnanç**. *Kaynak*. Yıl: 2. Sayı:22,
467- 468.

- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1945). **İç Politikanın Büyük Meseleleri:1 Toprak Kanunu Tasarısı Hakkında.** *Tan.* Yıl: 8. Sayı: 3100. 3.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1945). **Kültür Hürriyeti.** *Gün.* Yıl: 1. Sayı: 1, 1.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1945). **Anayasa, Demokrasi ve Kanunlarımız. Görüşler.** Yıl: 1. Sayı: 1, 1.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1946). **Yarenlik ve Rifat Ilgaz.** *Gün.* Yıl: 1. Sayı: 14, 8.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1946). **Yapıcılar ve Yıkıcılar.** *Gün.* Yıl: 1. Sayı: 23, 3.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1946). **Sosyalistçe Millet ve Milliyet Anlayışı.** *Gün.* Yıl: 1. Sayı: 24, 3.
- Müstecaplıoğlu, Esat Adil. (1946). **Davamız, İdealimiz, Rehberimiz. Gerçek,** Yıl: 1. Sayı: 1, 1.
- Müstecaplıoğlu, Nilüfer. (16 Şubat 1998). **Av. Turgut İnal'a gönderdiği mektup.**
- Nesimi Abidin. (1977). **Yılların İçinden.** İstanbul: Gözlem Yayınları.
- Nesin, Aziz. (1948). **Yüz Bin Mahkum Ona Baba Diyor.** *Başdan,* Yıl: 1. Sayı: 2, 1,2,3.
- Nitti, Francesco. (1934). **Bolşeviklik, Faşistlik ve Demokrasi** (Çev. E.Adil Müstecaplıoğlu). Balıkesir: Savaş Kitabevi.
- Nuri, Osman. (1999). **Esat Adil- Mezar Taşı Olmayan Bir Yiğit.** *Ülke.* Sayı: 33.
- Oğuz, M. Öcal. (2001). **Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam.** Ankara: Akçağ Yayınları.
- Onay, Ahmet Talat (1996). **Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i.** (Haz. Cemal Kurnaz). Ankara: Akçağ Yayınları.

Ölüm. (22 Eylül 1958). *Hürriyet*, 2.

Ölüm. (22 Eylül 1958). *Vatan* 2.

Özer, Kemal. (1957). **Tarihte Balıkesir**. Balıkesir: Türk Dili Matbaası

Özsarı, Mustafa. (2002). **Ege Bölgesi Halkevi Dergilerindeki Edebî ve Kültürel Muhteva Üzerine Bir İnceleme**. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Özsarı, Mustafa. (2007). **Müstecabizâde İsmet Hayatı ve Eserleri**. İstanbul: 3F Yayınları.

Pala, İskender. (2003). **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**. İstanbul: Leyla ile Mecnun Yayıncılık.

Polis, Türkiye Sosyalist Partisinde Arama Yaptı. (18 Haziran 1952). *Vatan*,1.

Rifat, Mehmet, (1998). **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Gösterge Bilim Kuramları, 1. Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Rifat, Mehmet, (1998). **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Gösterge Bilim Kuramları, 2. Temel Metinler**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

“Savaş” Kapandı. (28 Nisan 1935). *Türk Dili*, 2.

Sertel, M. Zekeriya. (1968). **Hatırladıklarım (1905-1950)**. İstanbul : Yaylacık Matbaası.

Sınıf Mücadelesi Yaratarak İktidarı Devirmek İsteyen 14 Sosyalist Partisi Üyesi Tevkif Edildi. (19 Haziran 1952). *Milliyet*, 1.

Sosyalist Partisi Erkânı Dün Tevkif Edildi. (19 Haziran 1952). *Vatan*, 1.

Sosyalist Partisi Erkânı Dün Tevkif Edildi. (18 Haziran 1952). *Cumhuriyet*, 1.

Sosyalist Partisi üyelerinin dün ilk sorguları yapıldı. (19 Haziran 1952).
Cumhuriyet, 1.

Sosyalist Partisinde Dün Arama Yapıldı. (18 Haziran 1952). *Milliyet*, 1.

Sosyalist Partisi Sanıkları Tevkif Edildi. (19 Haziran 1952). *Akşam*, 1.

Sosyalist Partisi kurucuları hakkında tahkikat başladı. (18 Haziran 1952). *Hürriyet*, 1.

Sosyalist Partisi Üyelerinin Dün İlk Sorguları Yapıldı. (19 Haziran 1952).
Hürriyet, 1.

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi. (1990). C.6.
İstanbul: İletişim Yayınları.

Sosyalist Partisinden Bir Kişi Daha Tevkif Edildi. (20 Haziran 1952).
Hürriyet, 2.

Şehrimiz Halkevi Yakında Açılacaktır. (18 Şubat 1932). *Türk Dili*, 1.

Şehrimiz Halkevi Yakında Açılıyor. (24 Şubat, 1932). *Türk Dili*, 1.

Şehrimiz Halkevi Mart Ayı İçinde Açılacaktır. (26 Şubat 1932). *Türk Dili*, 1.

Şemseddin Sami. (2004). **Kâmûs-i Türkî.** İstanbul: Çağrı Yayınları.

Tekdurmaz Başak. (2004). **Balıkesir Halkevi Çalışmaları ve Kaynak Dergisi'nin Sistemik İndeksi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Topçuoğlu, İbrahim. (1976). **Neden 2 Sosyalist Partisi 1946 / TKP Kuruluşu ve Mücadelesinin Tarihi 1914- 1960 I.** İstanbul: Üçler Matbaa Kendi Yayını.

Topçuoğlu, İbrahim. (1977). **Neden 2 Sosyalist Partisi 1946/ TKP Kuruluşu ve Mücadelesinin Tarihi 1914- 1960 II.** İstanbul: Üçler Matbaa Kendi Yayını.

Tunaya, Tarık Zafer. (1995). **Türkiye’de Siyasi Partiler 1859–1952**. İstanbul: Arba Yayınları.

Tunçay, Mete. (1967). **Türkiye’de Sol Akımlar (1908–1925)**. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Türer, Ali. (Editör). (1998). **Cumhuriyet Dönemi ve Öncesi Balıkesir’de Eğitim**. Balıkesir: Balıkesir Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü.

Türkiye Sosyalist Partisi Erkânı Nezaret Altına Alındı. (18 Haziran 1952). *Akşam*, 1

Türkiye Sosyalist Partisi Faaliyetten Men Oldu Hürriyet Gazetesi, 19 Haziran 1952, nu: 1498, s.1. İstanbul.

Türk Dil Kurumu. (2007). **Büyük Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkoğlu, Murat. (2008). **Haşim Nezihi Okay’ın Hayatı ve Edebî Kişiliği Üzerinde Bir İnceleme**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. (1340–1342). **Karesi İdadi- Sultani- Lisesine Mahsus Salnâme**. Balıkesir: Dilek Matbaası.

Üçüncüoğlu. (1928). **Her Yolcuya. Irmak**. Yıl:1. Sayı: 3, 8.

Yeni Bir Gazete. (2 Teşrinisani 1933). *Türk Dili*, 2.

Yetkin, Sabri. (1996). **Ege’de Eşkiyalar**. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet. (1977). **Olaylar ve Görüşler- Üç Sınıf Arkadaşı**. *Cumhuriyet*. Yıl: 51 Sayı: 18859, 2.

Yalçın, Alemdar. (2002). **Siyasi ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1920–1946**. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Yalçın, Alemdar. (2003). **Siyasi ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1946- 2000**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, Soner. (2010). **Macide Müstecaplıoğlu'nu Tanır Mısınız?**. <http://www.odatv.com/n.php?n=macide-mustecaplioglunu-tanir-misiniz-2101101200> adresinden 18 Nisan 2010 tarihinde alınmıştır.
- Yılmaz, Ayfer. (2010). **Edebiyatımızda “Tren” İmgesi**. *Gümüşkalem*, Sayı 8,819.http://gumuskalemdergisi.com/index.php?option=com_content&view=article&id=150&Itemid=150 adresinden 4 Şubat 2011 tarihinde alınmıştır. (2010).
- Yırcalı, Sıtkı. (1958). **Esat Adil ve Ötesi**. *Balıkesir Postası*. Yıl: 12. Sayı: 4709,1.
- Yırcalı, Sıtkı. (1958). **Esat Adil ve Ötesi (2)**. *Balıkesir Postası*. Yıl: 12. Sayı: 4710,1.
- Yırcalı, Sıtkı. (1958). **Esat Adil ve Ötesi (3)**. *Balıkesir Postası*. Yıl: 12. Sayı: 4711,1.
- Yırcalı, Sıtkı. (1958). **Esat Adil ve Ötesi (4)**. *Balıkesir Postası*. Yıl: 12. Sayı: 4712,1.
- Yırcalı, Sıtkı. (1958). **Esat Adil ve Ötesi (5)**. *Balıkesir Postası*. Yıl: 12. Sayı: 4713,1.
- 24 Haziranda 20 Halkevi Birden Açılacaktır**. (16 Haziran 1932). *Türk Dili*,1.
- Zima, Peter V., (2004). **Modern Edebiyat Teorilerinin Felsefesi**. (Çev.Mustafa Özseri). Ankara: Hece Yayınları

EK 1 MÜSTECABİZÂDE ESAT ADİL'İN ESERLERİNİN KRONOLOJİK LİSTESİ

1. 1. Basılmış Kitapları

Sosyalist Şefler ve Sosyalizm, Greguvar Kuliçer, çev. Esat Adil Müstecaplıoğlu, Balıkesir: Savaş Kitabevi, 1932, 76 s.

Bolşeviklik, Faşistlik ve Demokrasi, Francesco Nitti, çev. Esat Adil Müstecaplıoğlu, Balıkesir: Savaş Kitabevi, 1934 145s.

Bugünün İçtimai Mezhepleri; Liberalizm, Sosyalizm, Katolisizm, İçtimai İlerleme, Balıkesir: Savaş Kitabevi, 1934 s. 90

Mehmet Akif: Ferdi ve İçtimai Karakteri, Vatanperverliği, Milliyetçiliği, Şairliği, İstanbul: Ülkü Kitabevi, 1937, 56 s.

Siyasi Mücadele ve Marksizm, çev. Esat Adil Müstecaplıoğlu, İstanbul: TSP yayınları,1946,32.

Devlet ve İnkılâp, çev. Esat Adil Müstecaplıoğlu, İstanbul: TSP yayınları, 1946, 32.

Demokrasi ve Sosyalizm çev. Esat Adil Müstecaplıoğlu, İstanbul: TSP yayınları,1946, 40.

1. 2. Basılmış Müstakil Şiir ve Düz Yazıları

1923

“Ticaret Odaları”, **Zafer-i Milli**, 1 Nisan 1923. (Makale)

“Yanlış Tarifler, Garip Telakkiler”, **Zafer-i Milli**, 3 Nisan 1923. (Makale)

“Matem İzleri”, **Zafer-i Milli**, 12 Nisan 1923. (Şiir- Hicranzede yıllar geçerek ah üzerinden)

“Akşam Garipliği”, **Zafer-i Milli**, 13 Nisan 1923. (Şiir- Her taraf sessiz, her yerde elem)

“Yeni İntihabat- Karesi'nin Muhterem Halkına”, **Zafer-i Milli**, 17 Nisan 1923. (Makale)

“Şarkı”, **Dilek**, nu.3, 27 Nisan 1923.(Şiir- Ay doğdu ufuktan gece bir nûra boyandı)

“Gurbetnâme I”, **Zafer-i Milli**, 6 Mayıs 1923.(Şiir- Rencide olan varsa eğer handelerimden)

“Köylü”, **Zafer-i Milli**, 10 Mayıs 1923.(Makale)

“Mekteb-i Sultani'yi Ziyaret”, **Zafer-i Milli**, 13 Mayıs 1923. (Makale)

“Ahlaksızlıkla Mücadele”, **Zafer-i Milli**, 30 Eylül 1923. (Makale)

1924

“İktisadi Yol Kurtuluş Yoludur I”, **Zafer-i Milli**, 13 Ocak 1924. (Makale)

“Bankalar II,” **Zafer-i Milli**, 17 Ocak 1924. (Makale)

“Yeni Bir Eser Münasebetiyle”, **Zafer-i Milli**, 28 Şubat 1924. (Makale)

“Gazel”, **Zafer-i Milli**, 27 Mart 1924. (Şiir- Vechindeki ol hüsnü görüp nûr desinler)

“Gazel”, **Zafer- Milli**, 30 Mart 1924. (Şiir- Serмест hûşûyuz bize mecnûn demesinler)

“Divan”, **Zafer-i Milli**, 6 Nisan 1924. (Şiir- Matlub olan nimet cidâle değmez)

“Terâne”, **Zafer-i Milli**, 23 Nisan 1924. (Şiir-Derdi nerde olsa arar bulurum)

“Bayram Mı?”, **Zafer-i Milli**, 1 Mayıs 1924. (Şiir- Bayram geliyor dediler mi?)

“Şarki”, **Zafer-i Mili**, 25 Eylül 1924. (Şiir- Bir şey ki güle bağlandı gönül)

1925

“Koşma”, **Zafer-i Milli**, nu. 353, 24 Mayıs 1925, s.2. (Şiir- Sevdiğimden beri o vefasız)

“Müşterek Gazel” ,(Esat Adil, Ruhi Naci), **Çağlayan**, nu.1 s.3 20 Teşrinevvel 1341 (20 Ekim 1925). (Şiir-Essin saba-ı sabah melûlâne her zaman).

“Yok”, **Çağlayan**, nu. 1, 20 Teşrinevvel 1341 (20 Ekim 1925), s.4. (Şiir- Nasibim ezelden ra’şe, hıçkırık)

“Spor Vasıta Mı Yoksa Bir Gaye Mi Olmalıdır?”, **Çağlayan**, nu.1, 20. Teşrinevvel 1341 (20 Ekim 1925) s.12. (Makale)

“Koşma”, **Çağlayan**, nu. 20 Teşrinevvel 1341(20 Ekim 1925) s.13. (Şiir- Bülbul bana eş oldu)

“Seher”, **Çağlayan**, nu. 2, 1 Teşrinisani 1341 (1 Kasım 1925), s.3. (Şiir- Mahmur bir eda ile kuşlar figan eder)

“Spor Bir Tehlike Halini Alıyor”, **Çağlayan**, nu.2, 1 Teşrinisani 1925 (1 Kasım 1925), s. 12-13. (Makale)

“Hasret”, **Çağlayan**, nu. 4, 1 Kanunevvel 1925 (1 Aralık 1925), s.5. (Şiir- Her gece haykırıp nursuz gökler)

“Küçük Hatıra Edebi Hicran”, **Çağlayan**, nu. 4, 1 Kanunevvel 1925 (1 Aralık 1925) , s. 12-14. (Makale)

“Koşma”, **Çağlayan**, nu. 5, 15 Kanunevvel 1925 (15 Aralık 1925), s.9. (Şiir- Bahardan önce açmış)

1926

“Gazel”, **Çağlayan**, nu. 6, 1 Kanunsani 1926, (1 Ocak 1926), s.7. (Şiir- Bana yetmez geceler zulmet- i yeldâ ararım)

“Koşma”, **Çağlayan**, nu. 7, 15 Kanunisani 1926 (15 Ocak 1926), s.9. (Şiir- Her gece yarısı hayal olup da)

“Ateşten Kadeh”, **Çağlayan**, nu. 7, 15 Kanunisani 1926 (15 Ocak 1926), s.11. (Şiir- Koklamadan daha gülünü aşkın)

“Hitap”, **Çağlayan**, nu. 8, 1 Şubat 1926, s. 1. (Şiir- Ya rab, bu çektiğim mütemudi belâ nedir?)

“Katil”, **Çağlayan**, nu. 8, 1 Şubat 1926, s. 10–13. (Hikâye)

“Koşma”, **Çağlayan**, nu. 8, 1 Şubat 1926, s.14. (Şiir- Sevdiğimden beri o vefasız)

“Dün – Bugün”, **Çağlayan**, nu. 9, 15 Şubat 1926, s. 7. (Şiir- Uydum nesim-i aşka dolaşdım gönülleri)

“Anadolu’dan Geçiş”, **Çağlayan**, nu. 9, 15 Şubat 1926, s.14. (Şiir- Sararan güllerin kokusu gelir)

“Arz-ı Hal”, **Çağlayan**, nu. 9, 15 Şubat 1926, s. 14. (Şiir- Güzergâhım benim deşt-i elemdir)

“Ayrılık”, **Çağlayan**, nu. 10, 1 Mart 1926, s.10. (Şiir- Yine mor dağlara yaslandı güneş)

“Çakıcı”, **Çağlayan**, nu. 11, 15 Mart 1926, s.12. (Şiir- Ativer dizgini çek mavzerini)

“Köroğlu”, **Çağlayan**, nu. 11, 15 Mart 1926, s. 13. (Şiir- İndi Çamlıbel’den üç yüz akıncı)

“Zafer Destanından: Bizdik”, **Çağlayan**, nu. 12, 1 Nisan 1926, s. 5. (Şiir- Bizdik vatan diye dünyaya haykıran)

“Koşma”, **Çağlayan**, nu. 12, 1 Nisan 1926, s.12. (Şiir- Gönlümün hüznü var bu akşam yine)

“Meçhul Sevgili”, **Çağlayan**, nu. 14, 1 Mayıs 1926, s.9 (Makale)

“Serbest Nazım”, **Çağlayan**, nu. 15, 15 Mayıs 1926, s. 6-8. (Makale)

“Sılacılar”, **Çağlayan**, nu. 15, 15 Mayıs 1926, s. 16. (Makale)

“Anadolu Edebiyatı”, **Türk Dili**, nu. 131, 19 Teşrinevvel 1926 (19 Ekim 1926), s.2. (Makale)

“Hars ve Türk Ocakları”, **Türk Dili**, nu. 132, 20 Teşrinevvel 1926 (20 Ekim 1926), s.2. (Makale)

“Kısa Bir İntikad”, **Türk Dili**, nu. 134, 22 Teşrinevvel 1926, (22 Ekim 1926), s.2. (Makale)

“Köy Âlemleri”, **Türk Dili**, nu. 146, 5 Teşrinisani 1926 (5 Kasım 1926), s.2. (Şiir- O yerlerde sevda konarsa dile)

“Kıta”, **Türk Dili**, nu. 146, 5 Teşrinisani 1926 (5 Kasım 1926) , s.2. (Şiir- Aşk bir ra’şedir ki uzunca sürer)

“Ararız”, **Türk Dili**, nu. 147, 7 Teşrinisani 1926 (7 Kasım 1926)s.2. (Şiir- Biz ne üftadeleriz kim yedi canân ararız)

“Efenin Düğünü”, **Türk Dili**, nu.148, 8 Teşrinisani 1926 (8 Kasım 1926) , s.2. (Hikâye)

“Gazel”, **Türk Dili**, nu. 152, 12 Teşrinisani 1926 (12 Kasım 1926), s.2. (Şiir- Bir güzel gördüm şâh-ı hübân idi)

“Allahım”, **Türk Dili**, nu. 155, 16 Teşrinisani 1926 (16 Kasım 1926), s.2. (Şiir- Ne gayem var ne râhım)

1927

“Süleyman Nazif”, **Türk Dili**, nu. 203, 12 Kanunisani 1927, (12 Ocak 1927), s.2. (Makale)

“Mefkûre”, **Türk Dili**, nu. 365, 1 Ağustos 1927, s.2. (Makale)

“Mücadele Tarihini Yazmak İçin”, **Türk Dili**, nu. 366, 2 Ağustos 1927, s.2. (Makale)

“Dil Birliği”, **Türk Dili**, nu. 379, 17 Ağustos 1927, s.2. (Makale)

“Dil Birliği”, **Türk Dili**, nu. 380, 18 Ağustos 1927, s.2. (Makale)

“Dil Birliği”, **Türk Dili**, nu. 381, 19 Ağustos 1927, s.2. (Makale)

“Balıkesir Coğrafyası”, **Türk Dili**, nu. 385, 24 ağustos 1927, s.2. (Makale)

“Demedim”, **Türk Dili**, nu. 387, 26 Ağustos 1927, s.2. (Şiir- Tahtadan gürzünü eline alda)

“Zafer Destanından: Bizdik”, **Türk Dili**, nu. 390, 30 Ağustos 1927, s.2. (Şiir- Bizdik vatan diye dünyaya haykıran)

“Asıl Mesele,” **Türk Dili**, nu. 390, 30 Ağustos 1927, s.2. (Makale)

“Gece İle Baş Başa”, **Türk Dili**, nu. 390, 30 Ağustos 1927, s.2. (Şiir- Akşam; esiyor bir rüzgâr gibi dağlardan)

“Niyaz”, **Türk Dili**, nu. 399, 9 Eylül 1927, s.2, (Makale)

“Fırtınanın Aşkı”, **Türk Dili**, nu. 401, 12 Eylül 1927, s.2. (Şiir- Akşam; dalgalarla yine baş başa)

“Türkü”, **Türk Dili**, nu. 402, 13 Eylül 1927, s.2. (Şiir- Pembe yaşmağını bürü dağlara)

“Gazel”, **Türk Dili**, nu. 407, 19 Eylül 1927, s.2. (Şiir- Peymâne bedmest alem-i hûbânı dolaştım)

“Müşterek Gazel” (Esat Adil, Ruhi Naci, Mustafa Seyit), **Türk Dili**, nu. 408, 20 Eylül 1927, s.2. (Şiir- müştak-ı vuslatsız sırrı-ı canâna gelmişiz)

“Ayrılık”, **Türk Dili**, nu. 409, 21 Eylül 1927, s.2. (Şiir- Kucaklaşan vücudlar ayrıldı birbirinden)

“Seyahat Notları 1”, **Türk Dili**, nu. 411, 23 Eylül 1927 s.2. (Gezi Yazısı)

“Seyahat Notları 2”, **Türk Dili**, nu. 412, 25 Eylül 1927 s.2. (Gezi Yazısı)

“Seyahat Notları 3”, **Türk Dili**, nu. 413, 26 Eylül 1927 s.2. (Gezi Yazısı)

“Kandil”, **Türk Dili**, nu. 413, 26 Eylül 1927 s.2. (Şiir- Tam)

“Müşterek Gazel” (Esat Adil, Ruhi Naci, Orhan Şaik), **Türk Dili**, nu. 413, 26 Eylül 1927 s.2. (Şiir- Deşt-i sahralara koştun yine canân ararız)

“Seyahat Notları 4”, **Türk Dili**, nu. 414, 27 Eylül 1927 s.2. (Gezi Yazısı)

“Seyahat Notları 5”, **Türk Dili**, nu. 415, 28 Eylül 1927 s.2. (Gezi Yazısı)

“Seyahat Notları 6”, **Türk Dili**, nu. 416, 29 Eylül 1927 s.2. (Gezi Yazısı)

“Gazel”, **Türk Dili**, nu. 417, 30 Eylül 1927 s.2. (Şiir- Esir-i çerağ- ı bimecürânım, perişanım aman ya Rab)

“Seyahat Notları”, **Türk Dili**, nu. 418, 2 Teşrinievvel 1927 (2 Ekim 1927), s.2. (Gezi Yazısı)

“Gecenin Dokuzu”, **Türk Dili**, nu. 418, 2 Teşrinievvel 1927 (2 Ekim 1927), s.2. (Şiir- Süründü akşamın saçı dağa)

“Buhran”, **Türk Dili**, nu. 420, 4 Teşrinievvel 1927 (4 Ekim 1927), s.2. (Şiir- Ey yılan)

“Bir Yolcuya”, **Türk Dili**, nu. 423, 7 Teşrinievvel 1927 (7 Ekim 1927), s.2. (Şiir- Yolcu, dur... Bu dağlara geçme. Kulak vermeden)

“Dağlara”, **Türk Dili**, nu. 458, 17 Teşrinisani 1927 (7 Ekim 1927), s.2. (Şiir- Ah dağlar, aman dağlar)

1928

“Koşma”, **Türk Dili**, nu. 497, 9 Kanunisani 1928 (9 Ocak 1928), s.2. (Şiir- Feleğin attığı zehirli oklar)

“Cevabım”, **Türk Dili**, nu. 514, 27 Kanunisani 1928 (27 Ocak 1928), s.2. (Makale)

“Cevabım”, **Türk Dili**, nu. 512, 30 Kanunisani 1928 (30 Ocak 1928), s.2. (Makale)

“Teselli”, **Türk Dili**, nu. 520, 6 Şubat 1928 s.2. (Şiir- Bin ayrılık olsa da yine başımda esen)

“Balıkesir Büyükleri: İlyas Paşa”, **Irmak**, nu. 1, 15 Şubat 1928, s.2-4. (Makale)

“Ayrılık”, **Irmak**, nu. 1, 15 Şubat 1928, s.4. (Şiir- Kucaklaşan vücutlar ayrıldı birbirinden)

“Kandil”, **Irmak**, nu. 1, 15 Şubat 1928, s.9. (Şiir- Tam)

“Efenin Düğünü”, **Irmak**, nu. 1, 15 Şubat 1928, s.14–16. (Hikâye)

“Gazel”, **Irmak**, nu. 1, 15 Şubat 1928, s. 14. (Şiir- Ettiğim bin nâledir hicrân visalinden senin)

“Balıkesir Büyükleri: İlyas Paşa”, **Irmak**, nu. 2, 1 Mart 1928, s.4–5. (Makale)

“Fırtınanın AŞkı”, **Irmak**, nu. 2, 1 Mart 1928, s. 11. (Şiir- Akşam; dalgalarla yine baş başa)

“Musahabe”, **Irmak**, nu. 3, 15 Mart 1928, s. 1–2. (Makale)

“Balıkesir Büyükleri:İlyas Paşa”, **Irmak**, nu.3, 15 Mart 1928, s.6–7. (Makale)

“Her Yolcuya”, **Irmak**, nu.3, 15 Mart 1928, s.8. (Makale)

“Bir Zambak AÇtı”, **Irmak**, nu.3, 15 Mart 1928, s.11. (Makale)

“Gazel”, **Irmak**, nu. 3, 15 Mart 1928, s. 16. (Şiir- AŐlarım sevdiğimin cevrine kurban)

“Mefkûre İhtiyacı”, **Irmak**, nu. 4, 1 Nisan 1928, s.1. (Makale)

“Müşterek Tazallüm”, **Irmak**, (Esat Adil, Ruh. Naci, Orhan Şaik), nu. 4, 1 Nisan 1928, s.16. (Şiir- Deşt-i sahralara düŐtük yine can n ararız)

“Muhasebe: Halk Bilgisi Derneği”, **Irmak**, nu. 5, 15 Nisan 1928, s.1. (Makale)

“Balıkesir Büyükleri: İlyas Paşa”, **Irmak**, nu. 5, 15 Nisan 1928, s. 4-5. (Makale)

“Bir Sağanak Gecesi”, **Irmak**, nu. 5, 15 Nisan 1928, s. 9. (Şiir- Ufuklar karardı, sular karardı)

“Dilimizin Hâkimiyeti”, **Irmak**, nu. 6, 15 Mayıs 1928, s.1-2. (Makale)

“Balıkesir Büyükleri: İlyas Paşa”, **Irmak**, nu. 6, 15 Mayıs 1928, s.1-2. (Makale)

“Feryad”, **Irmak**, nu. 6, 15 Mayıs 1928, s.8. (Şiir- Harab olmuş hayatım bir kırık peymâne halinde)

“İddialar: Eserler”, **Irmak**, nu. 8, 15 Haziran 1928, s. 4-7. (Makale)

“Riya ve Gurur”, **Irmak**, nu. 8, 15 Haziran 1928, s. 15. (Makale)

“Balıkesir Büyükleri: İlyas Paşa”, **Irmak**, nu. 9, 1 Temmuz 1928, s. 2–3. (Makale)

“Edebi Tetkikler: Kenz’ül- Estrar”, **Irmak**, nu. 9, 1 Temmuz 1928, s. 11–16. (Makale)

“Kadızade’nin Murad- Rabi’e Manzum Bir Arızası”, **Irmak**, nu. 10, 1 Ağustos 1928, s.2-5. (Makale)

“Serseri”, **Irmak**, nu. 10, 1 Ağustos 1928, s. 14–16. (Makale)

“Gülşen-i Naat-ı Nebevi”, **Irmak**, nu. 11, 15 Ağustos 1928, s. 2–4. (Makale)

“Karesi Meşahiri’ne Zeyl, Gümrükçü Mahmut Ağa Hocası Mehmet Efendi”, **Irmak**, nu. 11, 15 Ağustos 1928, s.13. (Makale)

“Bir Teceddüt Hamlesi Daha”, **Irmak**, nu. 12, 1 Eylül 1928, s.1–2. (Makale)

“Gülşen-i Naat-ı Nebevi”, **Irmak**, nu. 12, 1 Eylül 1928, s. 3–5. (Makale)

“Musahabe: Kurtuluş Günü”, **Irmak**, nu. 13, 15 Eylül 1928, s.1. (Makale)

“Zafer Destanından: Bizdik”, **Irmak**, nu. 13, 15 Eylül 1928, s.8. (Şiir- Bizdik vatan diye dünyaya haykıran)

“Anadolu’ya”, **Irmak**, nu. 13, 15 Eylül 1928, s.8. (Şiir- Bir destan yazdım ki ne mutlu sana)

“Musahabe: Mefkure”, **Irmak**, nu. 14, 1 Teşrinevvel 1928 (1 Ekim 1928), s. 1-13. (Makale)

“Gülşen-i Naat-ı Nebevi”, **Irmak**, nu. 14, 1 Teşrinevvel 1928 (1 Ekim 1928) , s.3-4. (Makale)

“Perişanlıklarım”, **Irmak**, nu. 14, 1 Teşrinevvel 1928 (1 Ekim 1928) , s.7. (Makale)

1931

“Nikbin Olalım”, **Türk Dili**, nu. 1596, 23 Ağustos 1931, s.2 (Makale)

“Türk- Yunan Dostluğu”, **Türk Dili**, nu. 1635, 9 Birinciteşrin 1931 (9 Ekim 1931), s.2 (Makale)

“Heyelan”, **Türk Dili**, nu. 1648, 25 Birinciteşrin 1931 (25 Ekim 1931), s.2 (Makale)

“Yerli Malı”, **Türk Dili**, nu. 1691, 26 Birinciteşrin 1931 (26 Ekim 1931), s.2. (Makale)

1932

“Yalın Ayaklılar”, **Türk Dili**, nu. 1953 1 İkinciteşrin 1932 (1 Kasım 1932), s.2.(Makale)

“Ahlak ve Fazilet”, **Türk Dili**, nu. 1959, 8 İkinciteşrin 1932 (8 Kasım 1932), s.1. (Makale)

“Vazife Ahlakı”, **Türk Dili**, nu. 1960, 9 İkinciteşrin 1932 (9 Kasım 1932), s.1.
(Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1967, 17 İkinciteşrin 1932 (17 Kasım 1932), s.3. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1968, 18 İkinciteşrin 1932 (18 Kasım 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1969, 20 İkinciteşrin 1932 (20 Kasım 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1971, 22 İkinciteşrin 1932 (22 Kasım 1932) , s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1972, 23 İkinciteşrin 1932 (23 Kasım 1932), s.3. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1974, 25 İkinciteşrin 1932 (25 Kasım 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1975, 27 İkinciteşrin 1932 (27 Kasım 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1976, 28 İkinciteşrin 1932 (28 Kasım 1932), s.2. (Makale)

“Softalık”, **Türk Dili**, nu. 1977, 29 İkinciteşrin 1932 (29 Kasım 1932), s.1.
(Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1977, 29 İkinciteşrin 1932 (29 Kasım 1932), s.2. (Makale)

“İktisadi Terbiye ve Yerli Malı”, **Türk Dili**, nu. 1978, 30 İkinciteşrin 1932 (30 Kasım 1932) , s.1. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1978, 30 İkinciteşrin 1932 (30 Kasım 1932), s.2. (Makale)

“Bu Da Bir Tavzih”, **Türk Dili**, nu. 1979, 1 Birincikanun 1932 (1 Aralık 1932), s.1. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1979, 1 Birincikanun 1932 (1 Aralık 1932) , s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1981, 4 Birincikanun 1932 (4 Aralık 1932), s.2. (Makale)

“Ehliyet Hürriyeti”, **Türk Dili**, nu. 1982, 5 Birincikanun 1932 (5 Aralık 1932), s.1 (Makale)

“Ölüye Hürmet”, **Türk Dili**, nu. 1982, 5 Birincikanun 1932 (5 Aralık 1932) , s.1. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1983, 6 Birincikanun 1932 (6 Aralık 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1984, 7 Birincikanun 1932 (7 Aralık 1932), s.2, (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1985, 8 Birincikanun 1932 (8 Aralık 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1986, 9 Birincikanun 1932 (9 Aralık 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1987, 11 Birincikanun 1932 (11 Aralık 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1991, 15 Birincikanun 1932 (15 Aralık 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1993, 18 Birincikanun 1932 (18 Aralık 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1994, 19 Birincikanun 1932 (19 Aralık 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1995, 20 Birincikanun 1932 (20 Aralık 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 1997, 22 Birincikanun 1932 (22 Aralık 1932), s.2. (Makale)

“Siyasi ve Medeni Hürriyetler”, **Türk Dili**, nu. 2000, 26 Birincikanun 1932 (26 Aralık 1932), s.2. (Makale)

1933

“Zeytincilik”, **Kaynak**, nu. 1, Şubat 1933, s. 5-7. (Makale)

“İlyas Paşa I”, **Kaynak**, nu.1, Şubat 1933, s. 10-13. (Makale)

“Ayrılık”, **Kaynak**, nu.1, Şubat 1933, s. 18. (Şiir- Kucaklaşan vücutlar ayrıldı birbirinden)

“Türk İnkılâbı ve Ehliyet Hürriyeti”, **Kaynak**, nu. 2, 19 Mart, 1933, s. 33-36. (Makale)

“İlyas Paşa II”, **Kaynak**, nu. 2, 19 Mart 1933, s. 39-45. (Makale)

“Kandil”, **Kaynak**, nu. 2, 19 Mart 1933, s. 51. (Şiir- Tam)

“Fert, Cemiyet, Devlet Hürriyetleri”, **Kaynak**, nu. 3, 19 Nisan 1933, s. 65–67. (Makale)

“İlyas Paşa III”, **Kaynak**, nu. 3, 19 Nisan 1933, s. 76-78. (Makale)

“İçi İçin”, **Kaynak**, nu. 3, 19 Nisan 1933, s. 80. (Şiir- Bilmek İstemem)

“Koşma,” **Kaynak**, nu. 19 Mayıs 1933, s. 112. (Şiir- Salınan boyuna gözü dalanın)

“İlyas Paşa IV”, **Kaynak**, nu. 4, 19 Mayıs 1933, s. 113–116. (Makale)

“Anadolu’ya”, **Kaynak**, nu. 4, 19 Mayıs 1933, s. 116. (Şiir- Bir destan yazdın ki.. Sana ne mutlu)

“Gençlik”, **Kaynak**, nu. 5, 19 Haziran 1933, s. 137. (Makale)

“Her Yolcuya”, **Kaynak**, nu. 5, 19 Haziran 1933, s. 171. (Şiir- Yolcu dur.. Bu dağlara, geçme kulak vermeden)

“Şüheda Kâbesi”, **Kaynak**, nu. 6-7, Temmuz- Ağustos 1933, s. 177. (Makale)

“Gün Doğarken”, **Kaynak**, nu. 6-7, Temmuz- Ağustos 1933, s. 201. (Şiir- Yol aldı bulutlar garptan şimale)

“On Yıl”, **Kaynak**, nu. 8–9, Eylül- Teşrinievvel 1933 (8–9 Eylül- Ekim 1933), s. 225. (Makale)

“Memleket Yoksullarını Nasıl Korumalıyız”, **Kaynak**, nu.10–11, Teşrinisani- İkkânun 1933 (10–11 Kasım- Aralık) , s. 265–266. (Makale)

“Örgülü Saçlı Türkmen Kızı”, **Kaynak**, nu. 10-11, Teşrinisani- İlkkanun1933 (10-11 Kasım- Aralık), s. 270. (Makale)

“Koşma”, **Kaynak**, nu. 10–11, Teşrinisani- İlkânun 1933 (10-11 Kasım- Aralık), s. 275. (Şiir- Salman boyuna gözü dalanın)

1934

“İnkılapçı Vatandaşın Vasıfları”, **Kaynak**, nu. 12 İkincikanun 1934 (12 Ocak 1934), s. 297–298. (Makale)

“Liselerde Yunanca ve Latince Öğretilmelidir”, **Kaynak**, nu. 13–14–15, Şubat, Mart, Nisan 1934,s.313. (Makale)

“Bir Sağanak Gecesi”, **Kaynak**, nu. 13–14–15, Şubat, Mart, Nisan, 1934, s. 353. (Şiir- Ufuklar karardı, sular karardı)

“Laiklik ve Vicdan Hürriyeti”, **Kaynak**, nu. 16-17-18, Mayıs, Haziran, Temmuz, s. 362-363. (Makale)

“Yaşamayı Güçleştiren Sebepler”, **Savaş**, nu. 199, 4 Temmuz 1934, s.1 (Makale)

“Hürriyet ve Disiplin”, **Savaş**, nu. 197, 4 Temmuz 1934, s.1. (Makale)

“Halkçılıkta Maarif”, **Savaş** nu. 201, 6 Temmuz 1934, s.1 (Makale)

“Cumhuriyette Seviye”, **Savaş** nu. 201, 6 Temmuz 1934, s.1(Makale)

“Başvekilin Nutku”, **Savaş**, nu. 202, 8 Temmuz 1934, s.1.(Makale)

“Hapishanelerimiz”, **Savaş**, nu. 202, 8 Temmuz 1934, s.1(Makale)

“Hususi İdarelerin Yükü”, **Savaş**, nu. 203, 9 Temmuz 1934, s. 1 (Makale)

“İş Kanunu”, **Savaş**, nu. 205, 11 Temmuz 1934, s.1 (Makale)

“Dürüst Olalım”, **Savaş**, nu. 212, 19 Temmuz 1934, s.1 (Makale)

“Kadirşinaslık”, **Savaş**, nu. 213, 20 Temmuz 1934, s.1(Makale)

“Dölfüs”, **Savaş**, nu. 218, 27 Temmuz 1934, s.1(Makale)

“Hidenberg”, **Savaş**, nu. 224, 3 Ağustos 1934, s.1 (Makale)

“Mesuliyet Fikri”, **Savaş**, nu. 228, 8 Ağustos 1934, s.1(Makale)

“Dilenciler”, **Savaş**, nu. 230, 10 Ağustos 1934, s.1(Makale)

“Ahlak”, **Savaş**, nu. 234, 15 Ağustos 1934, s.1(Makale)

“Belediyecilik Bir İhtisas Mıdır?”, **Savaş**, nu. 243, 26 Ağustos 1934, s.1 (Makale)

“İlk Mektep Muallimi”, **Savaş**, nu. 243, 26 Ağustos 1934, s.1 (Makale)

“Yine Belediyecilik Meselesi”, **Savaş**, nu. 245, 28 Ağustos 1934, s.1 (Makale)

“Şehirlerin İnsanlar Üzerine Tesiri”, **Savaş**, nu. 246, 29 Ağustos 1934, s.1 (Makale)

“İdeal Mi, Melankoli Mi?”, **Savaş**, nu. 247, 30 Ağustos 1934, s.1 (Makale)

“Türk Dili Türk’e Tanrı Armağanıdır”, **Kaynak**, nu. 19-20, Ağustos- Eylül 1934, s. 424. (Makale)

“Şehircilik”, **Kaynak**, nu. 19-20, Ağustos- Eylül 1934, s. 425. (Makale)

“Balıkesir”, **Kaynak**, nu. 19-20, Ağustos- Eylül 1934, s. 441. (Makale)

“Ekseriyet”, **Savaş**, nu. 249, 3 Eylül 1934, s. 1 (Makale)

“Adam Kayırmak”, **Savaş**, nu. 250, 4 Eylül 1934, s.1(Makale)

“İkiyüzlülük”, **Savaş**, nu. 250, 4 Eylül 1934, s.1 (Makale)

“Müsbet Adam, Tenkitçi Adam”, **Savaş**, nu. 251, 5 Eylül 1934, s.1(Makale)

“Ya Hep Ya Hiç”, **Savaş**, nu. 251, 5 Eylül 1934, s.1(Makale)

“Balıkesir’e”, **Savaş**, nu. 252, 6 Eylül 1934, s.1 (Şiir- Düşmanla ,saray,, yurduna saldırdığı gün)

“6 Eylül”, **Savaş**, nu. 252, 6 Eylül 1934, s.1 (Makale)

“Politika Hazretleri”, **Savaş**, nu. 266, 24 Eylül 1934, s.1 (Makale)

“Şehircilik”, **Savaş**, nu. 267, 25 Eylül 1934, s.1 (Makale)

“Şehir Planı”, **Kaynak**, nu. 21, İlk Teşrin 1934 (Ekim 1934), s. 447. (Makale)

“Dize Gelen Gönül”, **Kaynak**, nu. 21, İlk Teşrin 1934 (Ekim 1934), s. 451. (Şiir- Damla, damla emmiş sanki gözlerin)

“Birinci Aleksandır ve Balkan Misakı”, **Savaş**, nu. 280, 11 Teşrinevvel 1934 (11 Ekim1934), s.1, (Makale)

“Bilgi- İnanç”, **Kaynak**, nu. 22, İkinci Teşrin 1934 (Kasım 1934), s. 467–468. (Makale)

“Senin De”, **Kaynak**, nu. 22, İkinci Teşrin 1934 (Kasım 1934), s. 477. (Şiir- Bunca yıl gönüllere hükmeden saltanatın)

“Şehir Planı”, **Savaş**, nu. 298, 5 Teşrinisani 1934 (5 Kasım 1934), s.1 (Makale)

“Soyadı İşinde Yanlışlıklar”, **Savaş**, nu.327, 9 İlkkanun 1934 (9 Aralık 1934), s.1. (Makale)

“Fırtınanın Aşkı”, **Kaynak**, nu. 23, İlk Kanun 1934 (23 Aralık 1934), s. 490. (Şiir- Akşam; dalgalarla yine baş başa)

“Şehir İşleri”, **Savaş**, nu. 336, 19 İlkânun 1934 (19 Aralık 1934), s.1 (Makale)

“Ekaliyet Yok!”, **Savaş**, nu. 337, 20 İlkânun 1934 (20 Aralık 1934), s.1 (Makale)

“Fırtınanın Aşkı”, **Savaş**, nu. 337, 20 İlkânun 1934 (20 Aralık 1934), (Şiir- Akşam; dalgalarla yine baş başa)

“1935”, **Savaş**, nu. 348, 2 Sonkanun 1935 (2 Ocak 1935), s.1 (Makale)

“Türk Kadını”, **Savaş**, nu. 350, 4 Sonkanun 1935 (4 Ocak 1935), s.1 (Makale)

“Değer Pazarında Damping”, **Savaş**, nu. 360, 23 Sonkanun 1935 (23 Ocak 1935), s.1 (Makale)

“Dürbünün Tersî”, **Savaş**, nu. 361, 24 Sonkanun 1935 (24 Ocak 1935), s.1 (Makale)

“Yarası Olan Gocunsun”, **Savaş**, nr. 362, 25 Sonkanun 1935 (25 Ocak 1935), s.1 (Makale)

“Cumhuriyet Köylüsü”, **Savaş**, nu. 363, 26 Sonkanun 1935 (26 Ocak 1935), s.1 (Makale)

“Verin Zavallılara”, **Savaş**, nu. 365, 29 Sonkanun 1935 (29 Ocak 1935), s.1 (Makale)

“Saylav”, **Savaş**, nu. 366, 30 Sonkanun 1935 (30 Ocak 1935), s.1 (Makale)

“Radyo ve Musiki Değişimi”, **Savaş**, nu. 368, 1 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“Atatürk’ün Beyannamesi ve Müstakil Saylavlığın Manası”, **Savaş**, nu. 371, 5 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“Haçlılık”, **Savaş**, nu. 371, 5 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“Kazdağı”, **Savaş**, nu. 373, 7 Şubat 1935, s.3. (Şiir Kazdağı Türkmen dağıdır)

“Bilgi-İnanç”, **Savaş**, nu. 374, 8 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“Yaşasın Hürriyet”, **Savaş**, nu. 374, 8 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“Korku”, **Savaş**, nu. 376, 11 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“219”, **Savaş**, nu. 383, 19 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“Kökçü ve İleri Cumhuriyet”, **Savaş**, nu. 387, 26 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“Darlık Da Düzen Olmaz. Fakat...”, **Savaş**, nu. 387, 26 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“İleri Ahlak”, **Savaş**, nu. 388, 27 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“Tebaasız Krallar”, **Savaş**, nu. 388, 27 Şubat 1935, s.1.(Makale)

“Felsefeden Ülküye”, **Savaş**, nu. 389, 28 Şubat 1935, s.1. (Makale)

“Atatürk”, **Savaş**, nu. 391, 3 Mart 1935, s.1. (Makale)

“Balıkesir Mürtecidir!”, **Savaş**, nu. 401, 21 Mart 1935, s.1. (Makale)

“İleriliğin Özü”, **Savaş**, nu. 402, 22 Mart 1935, s.1. (Makale)

“Neme Lazım?”, **Savaş**, nu. 403, 24 Mart 1935, s.1. (Makale)

“Adalet”, **Savaş**, nu. 404, 25 Mart 1935, s.1. (Makale)

“Verem... Harb”, **Savaş**, nu. 405, 26 Mart 1935, s.1. (Makale)

“Yeni Rejim Yeni Nesil Demektir”, **Savaş**, nu. 406, 27 Mart 1935, s.1.
(Makale)

“Her Salahiyet Bir Ehliyet Karşılığı Olmalıdır”, **Savaş**, nu. 409, 31 Mart
1935, s.1.(Makale)

“Genel Terbiye”, **Savaş**, nu. 410, 1 Nisan 1935, s.1. (Makale)

“Ulusal Ülkü”, **Savaş**, nu. 413, 4 Nisan 1935, s.1. (Makale)

“Düzen”, **Savaş**, nu. 416, 8 Nisan 1935, s.1. (Makale)

“İki Ahlak Tipi”, **Savaş**, nu. 417, 9 Nisan 1935, s. 1. (Makale)

“Siyasette Ahlak”, **Savaş**, nu. 419, 11 Nisan 1935, s.1. (Makale)

“Köy ve Köycülük”, **Savaş**, nu. 422, 15 Nisan 1935, s.1. (Makale)

“Yaratıcı Adam”, **Savaş**, nu. 424, 17 Nisan 1935, s.1. (Makale)

“Rakamlar”, **Savaş**, nu. 425, 18 Nisan 1935, s.1. (Makale)

1945

“İç Politikanın Büyük Meseleleri:1 Toprak Kanunu Tasarısı Hakkında”, **Tan**, nu. 3100, 30 Mart 1945, s.3. (Makale)

“İç Politikanın Büyük Meseleleri:2 Toprak Kanunu Tasarısı Hakkında”, **Tan**, nu. 3101, 31 Mart 1945, s.3. (Makale)

“Hürriyetin Sefaleti”, **Tan**, nu. 3101, 31 Mart 1945, s.3. (Makale)

“İç Politikanın Büyük Meseleleri:3 Toprak Kanunu Tasarısı Hakkında”, **Tan**, nu. 3102, 1 Nisan 1945, s.3. (Makale)

“Akif’in Küfesi, Fikret’in Sofrası”, **Tan**, nu. 3102, 1 Nisan 1945, s.3. (Makale)

“Hayat Neye Bu Kadar Ucuz”, **Tan**, nu. 3103, 2 Nisan 1945, s.3. (Makale)

“Musa’nın İntikamı”, **Tan**, nu. 3104, 3 Nisan 1945, s.3. (Makale)

“Dördüzleri Yaşatamamışız”, **Tan**, nu. 3105, 4 Nisan 1945, s.3. (Makale)

“Korku”, **Tan**, nu. 3106, 5 Nisan 1945, s.3. (Makale)

“Biz De Mükâfat Vaad Ediyoruz”, **Tan**, nu. 3008, 7 Nisan 1945, s.3.(Makale)

“Yaşasın Hürriyet”, **Tan**, nu. 3008, 7 Nisan 1945, s.3. (Makale)

“San Fransisko”, **Tan**, nu. 3009, 8 Nisan 1945, s.3. (Makale)

“Sulh, Harbin Anasıdır”, **Tan**, nu. 3010, 9 Nisan 1945, s.3. (Makale)

“Bir Adım İleri, Yüz Adım Geri”, **Tan**, nu. 3011, 10 Nisan 1945, s.3. (Makale)

“Kültür Hürriyet”i, **Gün**, nu. 1, 3 Kasım 1945, s.1. (Makale)

“Bahtı Karalar”, **Gün**, nu. 1, 3 Kasım 1945, s.1. (Şiir- Sıska omuzlardan indi tabut)

“İşçinin Korunması”, **Gün**, nu. 1, 3 Kasım 1945, s.4. (Makale)

“Fantazy”, **Gün**, nu. 1, 3 Kasım 1945, s.4. (Makale)

“Türk Köylüsünün Milli Kültür Kadrosunda Yeri Var Mıdır?”, **Gün**, nu. 1, 3 Kasım 1945, s.4. (Makale)

“Ne İrtica, Ne De Anarşi”, **Gün**, nu.2, 10 Kasım 1945, s.1. (Makale)

“Devlet Himayesi ve Sanatkâr”, **Gün**, nu.2, 10 Kasım 1945, s.2. (Makale)

“İkizler”, **Gün**, nu.2, 10 Kasım 1945, s.4. (Makale)

“Köylü, İşçi, Küçük Esnaf ve Münevverler”, **Gün**, nu.3, 17 Kasım 1945, s.1. (Makale)

“Bizim Radyomuz”, **Gün**, nu.3, 17 Kasım 1945, s.2. (Makale)

“Münevver Hazretleri”, **Gün**, nu.3, 17 Kasım 1945, s.4. (Makale)

“Milli Kalkınma”, **Gün**, nu. 4, 29 Kasım 1945, s.1. (Makale)

“Maymunzadelerin Macerası”, **Gün**, nu. 4, 29 Kasım 1945, s.1. (Makale)

“Bu Da Birkaç Sözdür”, **Yeni Dünya**, nu.1, 1 Aralık 1945, s.1. (Makale)

“Anayasa, Demokrasi ve Kanunlarımız”, **Görüşler**, nu. 1, 1 Aralık 1945, s.1 (Makale)

“Keskinleşen Tezadlar”, **Yeni Dünya**, nu.2, 2 Aralık 1945, s.1. (Makale)

“Polis Teşkilatını Demokratlaştırmalıyız”, **Yeni Dünya**, nu.3, 3 Aralık 1945, s.1 (Makale)

“Daha Ne Kadar Bekleyeceğiz?”, **Yeni Dünya**, nu.4, 4 Aralık 1945, s.1. (Makale)

1946

“En Korkunç İçtimai Trajedi: Suç”, **Gün**, nu. 5, 16 Şubat 1946, s.1. (Makale)

“O, Kendisi İçin Bir Şey İstemiyordu”, **Gün**, nu. 5, 16 Şubat 1946, s.4. (Makale)

“Teşhir Cezası”, **Gün**, nu. 5, 16 Şubat 1946, s.3. (Makale)

“Yarının Gençliği”, **Gün**, nu. 6, 23 Şubat 1946, s.1. (Makale)

“Muhtariyet Üniversiteyi Hür Kılar Mı?”, **Gün**, nu. 7, 2 Mart 1946, s.1. (Makale)

“Suçlar Üzerine İncelemeler”, **Gün**, nu. 7, 2 Mart 1946, s.7. (Makale)

“Refah Kültür ve Hürriyet”, **Gün**, nu.8, 9 Mart 1946, s.1. (Makale)

“Dostlarım ve Kardeşlerim”, **Gün**, nu.8, 9 Mart 1946, s.6. (Makale)

“Kaldırım Çocukları”, **Gün**, nu. 9, 20 Mart 1946, s.1. (Makale)

“Türk Sendikalizmi”, **Gün** nu.10, 27 Mart 1946, s.1. (Makale)

“İnkılâpçı Disiplin”, **Gün**, nu. 11, 3 Nisan 1946, s.1. (Makale)

“Kültür Pazarında Damping”, **Gün**, nu.12, 10 Nisan 1946, s.1. (Makale)

“İhtiyari ve Mecburi İşsizlik”, **Gün**, nu.13, 17 Nisan 1946, s.1. (Makale)

“Hakikat Yolundan Sapmayınız!”, **Gün**, nu. 14, 24 Nisan 1946, s.1. (Makale)

“Yeşil Delikanlıya Birinci Mektup”, **Gün**, nu. 14, 24 Nisan 1946, s.3.(Makale)

“Yarenlik ve Rifat Ilgaz”, **Gün**, nu. 14, 24 Nisan 1946, s.8. (Makale)

“Hakimiyet Milletindir! Bu Milli Kurtuluş Savaşçılarının Türk Milletine Armağan Ettikleri Bir Sancaktır”, **Gün**, nu.15-16, 8 Mayıs 1946, s.1.(Makale)

“Demokrasinin Sağı, Solu, Her Sınıf Cemiyet Demokrasisinin İbresi Daima Sağı Gösterir”, **Gün**, nu. 17, 15 Mayıs 1946, s.1. (Makale)

“Varı Yok Gösterenlere Cevap, Türkiye’de Emeğinin Kira Bedelinden Başka Geliri Olmayanların Sayısı En Az 12 Milyondur”, **Gün**, nu. 18, 22 Mayıs 1946, s.1. (Makale)

“Tahrikçilik Modası”, **Gün**, nu. 19, 15 Haziran 1946, s.1. (Makale)

“İki Yüzlü Demokrasi”, **Gün**, nu, 20, 1 Temmuz 1946, s.1. (Makale)

“Demokrasi Çarkını Döndüren Suların Kaynağı”, **Gerçek**, nu.1, 7 Temmuz 1946, s.1. (Makale)

“İdeal ve Realite”, **Gerçek**, nu.1, 7 Temmuz 1946, s.2. (Makale)

“Köylüyü Kaybeden Seçimi Kazanamaz”, **Gerçek**, nu. 2, 8 Temmuz 1946, s.1. (Makale)

“Meğer Sen Ne İmişsin Ey Demokrasi”, **Gerçek**, nu.2, 8 Temmuz 1946, s.2. (Makale)

“Yollarınızı Şaşırmayınız”, **Gerçek**, nu.3, 9 Temmuz 1946, s. 1. (Makale)

“Biz Demokrasiden Korkmuyoruz”, **Gerçek**, nu.3 9 Temmuz 1946, s.2. (Makale)

“TSP Seçime Neden Girmiyor”, **Gerçek**, nu. 4, 10 Temmuz 1946, s.2. (Makale)

“Bugünkü Seçim Kavgalarında Sınıf Mücadelesi Karakterini Aramak Beyhudedir”, **Gerçek**, nr. 5, 11 Temmuz 1946, s.1. (Makale)

“Sosyal Mücadele Yolu”, **Gerçek**, nu.5, 11 Temmuz 1946, s.2. (Makale)

“İşsizlik Artmaktadır”, **Gerçek**, nu. 6, 12 Temmuz 1946, s.1. (Makale)

“Köyde Dolaşmanın Yasağı”, **Gerçek**, nu. 6, 12 Temmuz 1946, s.2.(Makale)

“Mazeretsiz Şikâyetler”, **Gerçek**, nu. 7 13 Temmuz 1946, s.1. (Makale)

“Milliyetçiyiz, Beynelmilelciyiz”, **Gerçek**, nu. 7 13 Temmuz 1946, s.2. (Makale)

“Vatan Tehlikede”, **Gerçek**, nu. 8, 14 Temmuz 1946, s.1. (Makale)

“Cümlenin Maksudu Bir Ama Rivayet Muhtelif”, **Gerçek**, nu. 8, 14 Temmuz 1946, s.2. (Makale)

“Dost ve Post Kavgası”, **Gerçek**, nu. 9, 15 Temmuz 1946, s.2. (Makale)

“Biz On Yedi Milyon Kişiyiz”, **Gerçek**, nu. 9, 15 Temmuz 1946, s.2. (Makale)

“Artık Susunuz Millet Konuşacak”, **Gerçek**, nu.10, 16 Temmuz 1946, s.1. (Makale)

“Şaheserler”, **Gerçek**, nu.10, 16 Temmuz 1946, s.2. (Makale)

“Demokrasi Düşmanlığından Bir Örnek: Kütahya Nutku!”, **Gerçek**, nu. 12, 18 Temmuz 1946, s.1. (Makale)

“Türk Demokrasisi Bir Daha Hançerlendi”, **Gerçek**, nu. 17, 23 Temmuz 1946, s.1. (Makale)

“Yapıcılar ve Yıkıcılar”, **Gün**, nu. 23, 21 Eylül 1946, s. 3. (Makale)

“Sosyalistçe Millet ve Milliyet Anlayışı”, **Gün**, nu. 24, 28 Eylül 1946, s.3. (Makale)

“Sendika Düşmanları”, **Gün**, nu. 25, 6 Ekim 1946, s.3. (Makale)

“Demokrasiyi İnkâr Eden Bir Demokrat Gerçekten Bihaber Bir Profesör”, **Gün**, nu. 27, 20 Ekim 1946, s.3. (Makale)

“Hayat Taşınmaz Yük Oldu”, **Gün**, nu. 28, 23 Kasım 1946, s.1. (Makale)

“İşçi Sınıfı ve Köylü Davası”, **Gün**, nu. 28, 23 Kasım 1946, s.3. (Makale)

“Fikirler Hançerle Öldürülemez”, **Gün**, nu. 29, 30 Kasım 1946, s.1. (Makale)

“Sendikaların Gelişmesi Mahzurlu Mudur?”, **Gün**, nu. 29, 30 Kasım 1946, s.3. (Makale)

“Her Şey, Millet Varlık ve Refahına Bağlıdır”, **Gün**, nu. 30, 14 Aralık 1946, s.1. (Makale)

“Hayat Neye Bu Kadar Ucuz”, **Gün**, nu. 30, 14 Aralık 1946, s.1. (Makale)

“İç Politikanın Büyük Meseleleri / Türkiye’de Köy ve Köylü Meselesi”, **Gün**, nu. 30, 14 Aralık 1946, s.1. (Makale)

1948

“İktisat Kongresi Vesilesiyle”, **Başdan**, nu.18, 7 Aralık 1948, s.1. (Makale)

“Anayasanın Tahlili ve Kuvvetler Muvazenesi Meselesi”, **Başdan**, nu. 21, 28 Aralık 1948, s.1. (Makale)

“Çinde Milli Kuruluş Hareketi”, **Başdan**, nu. 22, 4 Ocak 1949, s.1. (Makale)

“Sedd-i Çin”, **Başdan**, nu. 22, 4 Ocak 1949, s.2. (Şiir- Birer karayel gibi esip)

“Türk Gençliği Haklıdır!”, **Başdan**, nu. 23, 11 Ocak 1949, s.1. (Makale)

1950

“Davamız, İdealimiz, Rehberimiz”, **Gerçek**, nu:1, 15 Şubat 1950, İstanbul, s.1. (Makale)

“Muzur Cerayanlar”, **Gerçek**, nu:1, 15 Şubat 1950, s.3. (Makale)

“Cumhurbaşkanı Sayın İsmet İnönü'ye, Her şeyden Önce Anayasayı Müdafaa Ediniz”, **Gerçek**, nu:2, 22 Şubat 1950, s.1. (Makale)

“Maske”, **Gerçek**, nu:2, 22 Şubat 1950, s.1. (Makale)

“Bir Zincirin Üç Halkası”, **Gerçek** nu:3, 1 Mart 1950, s.1. (Makale)

“Şehvet Bezirgânlığı”, **Gerçek**, nu:3,1 Mart 1950, s.2. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 1) Hususi Mülkiyet, Sosyalizmin Temel Taşdır”, **Gerçek** nu. 3, 1 Mart 1950, s. 1.(Makale)

“Milletini ve Yurdunu Sevmeyen Sosyalist Olamaz”, **Gerçek**, nu.4, 8 Mart 1950, s. 1. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 2) Aile Müessesini İnhitattan Ancak Sosyalizm Kurtarabilir”, **Gerçek**, nu.4, 8 Mart 1950, s.1. (Makale)

“Artık Yeter”, **Gerçek**, nu.4, 8 Mart 1950, s.3. (Makale)

“Toprak ve Köylü Problemi”, **Gerçek**, nu.5, 22 Mart 1950, s.1. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 3) Din ve Sosyalizm”, **Gerçek**, nu.5, 22 Mart 1950, s1–2. (Makale)

“Yıllar Devrilirken”, **Gerçek**, nu.5, 22 Mart 1950, s.3. (Makale)

“Vatandaş Nereye?”, **Gerçek**, nu.6, 29 Mart 1950, s.1. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 4) Ahlak ve Sosyalizm”, **Gerçek**, nu.6, 29 Mart 1950, s.1–2 (Makale)

“Müstahak Olduğunuz Cevap”, **Gerçek**, nu.6, 29 Mart 1950, s.2. (Makale)

“Mart”, **Gerçek** nu.6, 29 Mart 1950, s.3. (Makale)

“İşçi Sınıfına Pey Sürenler”, **Gerçek**, nu.7, 5 Nisan 1950, s.1. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 5) Millet ve Sosyalizm”, **Gerçek**, nu.7, 5 Nisan 1950, s.1–2. (Makale)

“Toyluk Mu, Suiniyet mi?”, **Gerçek**, nu.7, 5 Nisan 1950, s.3. (Makale)

“Türk- Sovyet Dostluğundan Müstağni Miyiz?”, **Gerçek**, nu. 8, 12 Nisan, 1950, s.1. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 6) Enternasyonalcilik ve Sosyalizm, **Gerçek**, nu. 8, 12 Nisan, 1950, s.1–2. (Makale)

“Din ve Sosyalizm, Vicdan Hürriyeti Üzerindeki Düşüncelerimiz”, **Gerçek**, nu. 8, 12 Nisan 1950, s.2. (Makale)

“Nazım Hikmet”, **Gerçek**, nu. 8, 12 Nisan 1950, s.3. (Makale)

“Yabancı Sermaye Meselesi”, **Gerçek**, nu. 9, 19 Nisan 1950, s.1 (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 7) Müsavatçılık ve Sosyalizm”, **Gerçek**, nu. 9, 19 Nisan 1950, s.1–2. (Makale)

“Talebe-i Ulum”, **Gerçek**, nu. 9, 19 Nisan 1950, s. 3. (Makale)

“Egemenlik Millette Midir?”, **Gerçek**, nu. 10, 26 Nisan 1950, s.1. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 8) Sosyalizm ve Sınıflar”, **Gerçek**, nu. 10, 26 Nisan 1950, s.1–2. (Makale)

“İrtica Kimin Bağrında Hortluyor”, **Gerçek**, nu. 10, 26 Nisan 1950, s.3. (Makale)

“İçtimai Adalet ve Milli Siyaset Anlayışımız”, **Gerçek**, nu. 11, 3 Mayıs, 1950, s.1. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 9) Emekçi Sınıfı ve Sosyalizm”, **Gerçek**, nu. 11, 3 Mayıs 1950, s.1–2. (Makale)

“Mizah Modası”, **Gerçek**, nu. 11, 3 Mayıs 1950, s.3. (Makale)

“Eyne Van, Eyne, Boz Beygir”, **Gerçek**, nu. 12, 10 Mayıs, 1950, s.1. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 10) Köylüler ve Sosyalizm”, **Gerçek**, nu. 12, 10 Mayıs, 1950, s.1–2. (Makale)

“Eğer Sen Ölürsen”, **Gerçek**, nu. 12, 10 Mayıs, 1950, s.3. (Makale)

“Bu Demokratik Bir Gelişme Başlangıcı Olabilir”, **Gerçek**, nu. 13, 17 Mayıs 1950, s.1. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 11) İşçi Sınıfı ile Köylüler Arasındaki İttifakın Esasları, **Gerçek**, nr. 13, 17 Mayıs 1950, s.1–2. (Makale)

“Büyük Mücahit”, **Gerçek**, nu. 13, 17 Mayıs 1950, s.3. (Makale)

“Sosyalist Düşünceler”, **Gerçek**, nu. 13, 17 Mayıs 1950, s.3. (Makale)

“Batı, Doğu Kampları ve Türkiye’nin Dış Politikası”, **Gerçek**, nu, 14, 24 Mayıs 1950, s.1. (Makale)

“Sosyalizmin Ana Hatları 12) İşçi Sınıfının Türk Köylüsüne Karşı Vazifeleri”, **Gerçek**, nu, 14, 24 Mayıs 1950, s.1–2. (Makale)

“Farecikler”, **Gerçek**, nu, 14, 24 Mayıs 1950, s.3. (Makale)

“Sosyalist Düşünceler”, **Gerçek**, nu, 14, 24 Mayıs 1950, s.3. (Makale)

1956

“Karı- Kocanın Karşılıklı ve Kanuni Vazifeleri”, **Tan**, nu. 4412, 28 Mart 1956, s.2. (Makale)

“Nişan Bozmanın Hukuki Sonuçları”, **Tan**, nu. 4413, 29 Mart 1956, s.2. (Makale)

“Sarkıntılık Hem Suç Hem Terbiyesizliktir”, **Tan**, nu. 4414, 30 Mart 1956, s.2. (Makale)

“Yalan Söyleyen Şahit”, **Tan**, nu. 4415, 31 Mart 1956, s.2. (Makale)

“Evlad Edinmenin Kanuni Yolları”, **Tan**, nu. 4416, 1 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Zina Sebebi İle Boşanma”, **Tan**, nu. 4417, 2 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Evlat Edinme Meselesi”, **Tan**, nu. 4418, 3 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Bir Hukuk Bilmecesi”, **Tan**, nu. 4419, 4 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Karı- Kocanın Mirasçı Durumu”, **Tan**, 4420, 5 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Ölüm Cezaları”, **Tan**, nu. 4421, 6 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Ölüm Cezaları–2”, **Tan**, nu. 4422, 7 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Belediye Encümenlerince Yapılacak Kira Takdiri Meselesi–1”, **Tan**, nu. 4423, 8 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Belediye Encümenlerince Yapılacak Kira Takdiri Meselesi–2”, **Tan**, nu. 4424, 9 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Şahsi Dava Nasıl Açılır?”, **Tan**, nu. 4425, 10 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Hukuk Bilmecemize Gelen İki Cevap”, **Tan**, nu. 4426, 11 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Tapu Harçlarına Dair”, **Tan**, nu. 4427, 12 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Şikâyet Hakkı”, **Tan**, nu. 4428, 13 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Bağış Halinde Şüf’a Hakkı”, **Tan**, nu. 4429, 14 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Vasiyetname Tanzimi”, **Tan**, nu. 4430, 15 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Vasiyetname Tanzimi–2 ”, **Tan**, nu. 4431, 16 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Hukuk Bilmecesine Gelen Cevaplar”, **Tan**, nu. 4432, 17 Nisan 1956, s.2.
(Makale)

“Hukuk Bilmecesinin Çözümü”, **Tan**, nu. 4433, 18 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Bıçak ve Silah Yasağı”, **Tan**, nu. 4434, 19 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Geçimsizliğin İspatı”, **Tan**, nu. 4435, 20 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Boşanma Sebepleri”, **Tan**, nu. 4436, 21 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Hacir Altına Alınma”, **Tan**, nu. 4437, 22 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Yaş Tashihi Nasıl Yapılır?”, **Tan**, nu. 4438, 23 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Mirasçılık Nasıl Tespit Olunur?”, **Tan**, nu. 4439, 24 Nisan 1956, s.2.
(Makale)

“Cezanın İnfazının Geçştirilmesi”, **Tan**, nu. 4440, 25 Nisan 1956, s.2.
(Makale)

“Fıkra Gelsin Mi İmam?”, **Tan**, nu. 4440, 25 Nisan 1956, s.3. (Makale)

“Divan-ı Ali”, **Tan**, nu. 4441, 26 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Evlenmenin Vatandaşlığa Tesiri”, **Tan**, nu. 4442, 27 Nisan 1956, s.2.
(Makale)

“İstanbul Mahkemeleri”, **Tan**, nu. 4443, 28 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Kanun Nazarında Serseri–1”, **Tan**, nu. 4444, 29 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Mehmet Sen de Marş”, **Tan**, nu. 4444, 29 Nisan 1956, s.3. (Makale)

“Kanun Nazarında Serseri–2”, **Tan**, nu. 4445, 30 Nisan 1956, s.2. (Makale)

“Ev Sahibinin Temerrüdü”, **Tan**, nu. 4446, 1 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Dip Koçanı Meselesi”, **Tan**, nu. 4446, 1 Mayıs 1956, s.3. (Makale)

“Define”, **Tan**, nu. 4449, 4 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Dava Arzu Hali”, **Tan**, nu. 4450, 5 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Çıplak Mı, Örtülü Mü?”, **Tan**, nu. 4450, 5 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Bulunmuş Eşya”, **Tan**, nu. 4451, 6 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Ticari Ehliyet”, **Tan**, nu. 4452, 7 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Reşitlik Nedir?”, **Tan**, nu. 4453, 8 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“1-1=30”, **Tan**, nu. 4453, 8 Mayıs 1956, s.3. (Makale)

“Kanuni İkametgah”, **Tan**, nu. 4454, 9 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Hususi Şirket”, **Tan**, nu. 4455, 10 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“İlkbahara Kaside”, **Tan**, nu. 4455, 10 Mayıs 1956, s.3. (Makale)

“Ödeme Emri”, **Tan**, nu. 4456, 11 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Akıl Hastası Suçlu”, **Tan**, nu. 4457, 12 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Lale Devri”, **Tan**, nu. 4457, 12 Mayıs 1956, s.3. (Makale)

“Vatandaşlıktan Nasıl Çıkılır”, **Tan**, nu. 4458, 15 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Vatandaşlıktan Çıkarılma”, **Tan**, nu. 4459, 16 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Gabin Nedir?”, **Tan**, nu. 4460, 17 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Ayarsız Şehir”, **Tan**, nu. 4460, 17 Mayıs 1956, s.3. (Makale)

“Kaza Ölülerinde Veraset”, **Tan**, nu. 4461, 18 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Tahliye Davası”, **Tan**, nu. 4462, 19 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Yalnız Türkiye'nin Yapabilecekleri İşler”, **Tan**, nu. 4463, 20 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Amme Alacağı Nasıl Tahsil Edilir?”, **Tan**, nu. 4464, 21 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Yazılı ve Basılı Kâğıtların Kese Kağıdı Olarak Kullanılmaması”, **Tan**, nu. 4465, 22 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“İhtiyaç Sebebi İle Tahliye–1”, **Tan**, nu.4466, 23 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“İhtiyaç Sebebi İle Tahliye–2”, **Tan**, nu.4467, 24 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Erkeliğe, Kadınlığa Hakaret”, **Tan**, nu. 4467, 24 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“İhtiyaç Sebebi İle Tahliye–3”, **Tan**, nu.4468, 25 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“İcra Yolu İle Tahliye”, **Tan**, nu. 4469, 26 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Alışacak Mıyız Dersiniz?”, **Tan**, nu. 4469, 26 Mayıs 1956, s.3. (Makale)

“Çöp ve Fener Parası”, **Tan**, nu. 4470, 27 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Kira Bedelini Ödeme Şekli”, **Tan**, nu. 4471, 28 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Boşanma Davasının Reddi ve Kocanın Ayrı Yaşamaya Hali”, **Tan**, nu. 4473, 30 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Koca Karısını Evinden Kovarsa”, **Tan**, nu. 4474, 31 Mayıs 1956, s.2. (Makale)

“Bir Tarafın Boşanmak İstememesi Halinde”, **Tan**, nu. 4475, 1 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Ah, Bu İstanbul”, **Tan**, nu. 4475, 1 Haziran 1956, s.3 (Makale)

“Boşanmalarda Çocukların Durumu”, **Tan**, nu. 4476, 2 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Gelirli Kadına Nafaka”, **Tan**, nu. 4478, 4 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Bir Zamanlar Öyleydi”, **Tan**, nu. 4478, 4 Haziran 1956, s.3. (Makale)

“Bir Tahkikat Vesilesi İle”, **Tan**, nu.4479, 5 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Boşanma Hali ve Mal Ortaklığı”, **Tan**, nu. 4481, 7 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Vatandaşlık Kanunu Üzerinde Bazı Sorular”, **Tan**, nu. 4482, 8 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Velayet Hakkı”, **Tan**, nu. 4483, 9 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Aile Mallarının İdaresi”, **Tan**, nu. 4484, 10 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Bir Okuyucumuz Soruyor”, **Tan**, nu. 4486, 12 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Kamu Hakkı”, **Tan**, nu. 4487, 13 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“İstanbul’a Dair”, **Tan**, nu. 4489, 15 Haziran 1956,s.3. (Makale)

“Hikmetinden Sual Olunmaz”, **Tan**, nu. 4490, 16 Haziran 1956, s.3.
(Makale)

“Kadın Oynatmak”, **Tan**, nu. 4491, 17 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Okuyucumuz Soruyor”, **Tan**, nu. 4492, 18 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Marmara Kıyılarında Kamp”, **Tan**, nu. 4492, 18 Haziran 1956, s.3. (Makale)

“El Aman Yeşil Gözlüm”, **Tan**, nu. 4493, 19 Haziran 1956, s.3. (Makale)

“Veraset İlamı Nasıl Alınır”, **Tan**, nu. 4496, 22 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Aile Reisliği”, **Tan**, nu. 4498, 24 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Feragatle Ortadan Kalkan Suçlar”, **Tan**, nu. 4499, 25 Haziran 1956, s.2.
(Makale)

“Kira Müddetinin Sonu”, **Tan**, nu. 4500, 26 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Kardeşler Arasında Nafaka”, **Tan**, nu. 4501, 27 Haziran 1956, s.2.
(Makale)

“Ayarlanan Fiyat”, **Tan**, nu. 4503, 30 Haziran 1956, s.2. (Makale)

“Mevsimlerin Cakası”, **Tan**, nu. 4509, 6 Temmuz 1956, s.2. (Makale)

“İhtiyaç Sebebi İle Tahliye”, **Tan**, nu. 4514, 11 Temmuz 1956, s.2. (Makale)

“Kanun Yolları”, **Tan**, nu. 4515, 12 Temmuz 1956, s.2. (Makale)

“Kanun Yolları, 1) Dava Açmak”, **Tan**, nu. 4516, 13 Temmuz 1956, s.2.
(Makale)

“Kanun Yolları, 2) Dava Açmak”, **Tan**, nu. 4517, 14 Temmuz 1956, s.2.
(Makale)

“Kanun Yolları 3”, **Tan**, nu. 4522, 3 Ağustos 1956, s.2. (Makale)

“Kanun Yolları 4”, **Tan**, nu. 4523, 4 Ağustos 1956, s.2. (Makale)

“Kanun Yolları 5) Temyiz ve Sonrası”, **Tan**, nu. 4526, 7 Ağustos, 1956, s.2.
(Makale)

“Kanun Yolları 6) Temyiz ve Sonrası”, **Tan**, nu 4527, 8 Ağustos 1956, s.2.
(Makale)

“Kanun Yolları 7) İtiraz ve Karar Tashihi”, **Tan**, nu. 4533, 14 Ağustos 1956,
s.2. (Makale)

“Kanun Yolları 8) Karar Tashihi”, **Tan**, nu. 4534, 15 Ağustos 1956, s.2.
(Makale)

“Kanun Yolları 9) İade-i Mahkeme”, **Tan**, nu. 4535, 16 Ağustos 1956, s.2.
(Makale)

“Kanun Yolları 10) Hukukta İade-i Mahkeme”, **Tan**, nu. 4536, 17 Ağustos
1956, s.2. (Makale)

1. 3. Basılmamış Kitapları

Esat Adil'in basılmamış kitaplarını sıralayacak olursak; *Medeni ve Siyasi Hürriyetler*, *Dize Gelen Gönül*, *Masonluk*, *İçtimai Mezhepler Karşısında Kemalizm*, *Milliyetçilik Nereye Sürükleniyor*, *Avrupa Tarihinin Ana Hatları*, *Amerika'nın İçtimai ve Siyasi Kuruluşu*, *İş ve İşçilik*, *İç Politikanın Büyük Meseleleri / Köy ve Köylü*, *Anayasa ve Kanunlarımız*, *Dünya Politikasının Büyük Problemleri*, *Sovyetler Birliğinde İlim ve Kültür*, *Sovyetler Birliği Nasıl İdare Olunur*, *Birleşik Amerika Cumhuriyeti Nasıl İdare Olunur*, *Planizm ve Sosyalizm ve Adalet* dir.

Esat Adil'in, basılıp basılmadığı hakkında kesin bir bilgimiz olamayan *Medeni ve Siyasi Hürriyetler* başlıklı kitabı *Türk Dili* gazetesinde 17 İkinciteşrin–26 Birincikanun 1932 tarihleri arasındaki sayılarda neşredilmiştir. Bunun dışında diğer kitapların sadece isimleri hakkında bilgiye sahibiz.